

Ἡ ΠΕΙΡΩΤΙΚὴ Ἑστία

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΟΣ ΙΑ'

ΜΑΡΤΙΟΣ 1962

ΤΕΥΧΟΣ 119ον

Κ. Σ. ΚΩΝΣΤΑ

Η Π Ε Ι Ρ Ω Τ Ε Σ ΣΤΟΝ ΞΕΣΗΚΩΜΟ ΤΗΣ Δ. ΡΟΥΜΕΛΗΣ

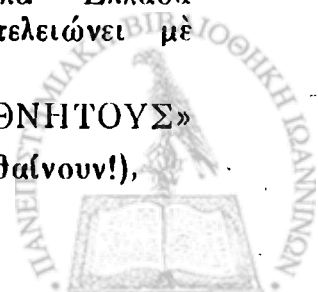
Ἡ πολεμικὴ συμβολὴ τῆς Ἡλείρου στὸν ξεσηκωμὸ τῆς ὁμορφῆς τῆς Δυτικῆς Ρούμελης εἶναι γνωστὴ. Πλείστοι Ἡπειρωτῆς, φεύγοντας τὶς καταπίεσεις καὶ τὶς κακώσεις τοῦ σκλαβωμένου τόπου τους, ἐγκατάλειψαν μὲ τὸ ἐθνεγερτικὸ σάλπισμα τὶς ἐστίες τους καὶ ἔτρεξαν πρὸς νότον, ἄλλοι διὰ τῶν νησιῶν τοῦ Ἰονίου καὶ ἄλλοι διὰ τῶν κορυφογραμμῶν τῆς Πίνδου, στὴν ἀγωνιζόμενη περιοχὴ τῆς πατρίδας τους, ὅπου ἀνεκτίμητες πρόσφεραν ὑπηρεσίες.

Τὸ ὁμαδικὸ παράδειγμα τῶν ἐκπατρισμένων στὴ Δυτικὴ Ρούμελη Σουλιωτῶν καὶ ὁ ἡγετικὸς καὶ πρωτεύων ρόλος, ποὺ διεδραμάτισαν στὸν Ἀγῶνα τῆς εἶναι μιὰ εὐγλωττὴ ἱστορικὴ διαπίστωση. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀτομικὴ περίπτωση τοῦ «Ἰωαννίτου» Κώστα Ζούκα—Γούνερη, ποὺ ἔσωσε στὰ 1822 τὸ Μεσολόγγι ἀπὸ τὴν ὑπολὴ Χριστογεννιάτικη ἐφοδο τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη, ἀλλὰ ποὺ καὶ τὴν Ἐπανάσταση ὀλόκληρη ἐξασφάλισε μὲ τὴν προσφορὰ του ἐκεῖνη, δὲν πρέπει καθόλου νὰ ὑποτιμῆται. Ἄν τότε τὸ Μεσολόγγι, ποὺ στὸ τόσο περιφρονημένο ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ κάστρο του κρέμονταν κυριολεκτικὰ τὰ κλειδιὰ τῆς Ἑλλάδος, χάνονταν τότε, μαζί του θὰ καταπνίγονταν σ' αὐτὰ τὰ σπάργανά του καὶ τὸ μεγάλο ἔργο τοῦ ξεσηκωμοῦ καὶ ἡ χώρα μας θὰ ρημάζονταν ἄκρη σ' ἄκρη γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ, γιὰ νὰ μὴ μπορέσῃ νὰ ἐπαναλάβῃ, ποτέ τῆς ἴσως, παρόμοιο ἐγχεῖρημα. Ἐκτοτε τὰ Χριστογεννα ἐκεῖνα θεωρήθηκαν τὰ ἐξ ὅλων εὐτυχέστερα, γιὰτί, ἐκεῖ στὸ Μεσολόγγι τότε, ἡ θρησκεία ὑποδέχθηκε τὴν ἐλευθερία.

Τὰ θυμητάρια τοῦ περάσματος τῶν Ἡπειρωτῶν ἀπὸ τὴ Δυτικὴ Ρούμελη στὸν ξεσηκωμὸ ἀφθονοῦν σ' αὐτὴ καὶ σήμερα. Πόσο φιλόστοργα, ἐκὰ τὸν τριανὰ—ἔννια τώρα χρόνια, κρατᾶει τὸ κορμὶ τοῦ ἥρωα Μάρκου Μπότσαρη σὲ μνημεῖο λαμπρὰ ἀρχιτεκτονημένο στὸ κέντρο τοῦ Ἡ ρ ῶ ο υ τῆς Ἱερῆς Πολιτείας, τὸ μεγαλύτερο σὲ ἔκταση μνημεῖο καὶ τὸ ἐπιβλητικώτερο σὰν σύνολο ἀνάμεσα σὲ τόσα ἄλλα ἐκεῖ μέσα! Πάλλευκη πάνω του ἡ μαρμάρινη παιδούλα—Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐπίγραμμα τοῦ καθηγητοῦ Σεμιτέλου στὴν ἐπιτάφια πλάκα τελειώνει μὲ τὸν στίχο:

«ΕΛΛΑΣ ΤΟΥΣ ΑΓΑΘΟΥΣ ΟΥ ΦΗΣΙ ΠΟΤ' ΕΙΝΑΙ ΘΝΗΤΟΥΣ»

(Ἡ Ἑλλάδα ποτέ δὲν παραδέχεται πὼς οἱ γενναῖοι πεθαίνουν!),

ἐνῶ μέσα στὴν καρδιά τοῦ τραγουδιστοῦ μὲ τὴν παμπάλαιη μουσικοποιητικὴ καταβολὴ λαοῦ τῆς διαφυλάει ὀλοζώντανη τὴ μνήμη τοῦ ἥρωα. Σὲ κάθε λεβέντικο γλέντι, σ' ὄλα τὰ στενώτερα ἢ ἐπίσημα ξεφαντώματα καὶ πανηγύρια τῆς τῆς ἡρωϊκῆς τραγούδια τοῦ Μάρκου παίρνουν πάντοτε τὴν πρώτη καὶ τὴν πιὸ ἐπίσημη σειρά· μὲ αὐτά, σὰν μὲ λουλούδια ἀμάραντα, φαίνεται ἡ ρουμελιώτικη ψυχὴ τοῦ ξεκουσμένου Σουλιώτη τὸ περίλαμπρο μῆμα.

Ἄλλὰ καὶ πάντοτε ἡ Δυτικὴ Ρούμελη μὲ βαθειὰ εὐγνωμοσύνη καὶ συγκίνηση ἱερὴ μνημονεύει τὴν ἡπειρωτικὴ συνδρομὴ στὸ δικό της Εἰκοσιένα, ὅταν ἡ ἀνάμεσα στὶς δυὸ γειτονικὲς ἑλληνικὲς ταῦτες περιοχὲς κοινότητα τῶν χρόνων τοῦ Δεσποιάτου τῆς Ἠπείρου ἢ τῆς Μητροπόλεως Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης ἢ τοῦ Κράτους τοῦ Ἄλῃ πασα ἀνασυστήθηκε μ' ἓναν πολὺ σφιχτὸ δεσμό.

Τὴν εὐγνωμοσύνη τῆς Δυτικῆς Ρούμελης πρὸς τὴν Ἠπειρο θέλει νὰ ἐκδηλώσῃ ὑπὸ τὴν ἄσημη ιδιότητά του καὶ ὁ ὑπογραφόμενος εὐτελής Αἰτωλοηπειρώτης ἐρευνητὴς μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ μέσα στὰ Μαρτιάτικα ἀνθίσματα πανηγυριζόμενου θαυμαστοῦ ἐκείνου Ἀγῶνα, παρουσιάζοντας μερικὰ ἀνέκδοτα ἱστορικὰ ἔγγραφα γύρω ἀπὸ κάμποσους ἀγνώστους Ἠπειρωτὲς Ἀγωνιστὲς στὴ Δυτικὴ Ρούμελη, σωζόμενα στὰ «Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους». Ἰατροχειρουργοὺς, μαστόρους (κτίστες), σωματάρχες, λαγουμιτζήδες, ἀπλοὺς ἀγωνιστὲς, ἀθρόους τοὺς γνώρισαν τὸ Μεσολόγγι, τὸ Αἰτωλικό, ἢ Ναύπακτος, τὸ Ξηρόμερο, τὸ Μακρυνόρος καὶ τὰ ἄλλα Δυτικορουμελιώτικα στρατόπεδα τοῦς Ἠπειρωτὲς τότε.

Οἱ Ἠπειρωτὲς αὐτοὶ Ἀγωνιστὲς καὶ τὰ ἀναφερόμενα σ' αὐτοὺς ἱστορικὰ ἔγγραφα εἶναι:

1

Ἄντωνιος Μαυρογιάννης

(Πάργα)

— «Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ἐκτελεστικὸν Σῶμα!

Εἶναι σχεδὸν ἔτη τρία, ἀφ' ὅτου ἤλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ πρῶτον εὐγῆκα εἰς Ἀνατολικόν, ὅπου ἐπεχειρίσθην εὐθὺς τοὺς ἀσθενεῖς ἀμισθί. Μετὰ παρέλευσιν καιροῦ, ἀπέρασα εἰς Τριπολιτζά, μετερχόμενος καὶ αὐτοῦ τὸ ἴδιον ἐπάγγελμα. Ὅτε δὲ ὁ στρατηγὸς Παναγιώτης Γιατράκος ἦτον πέρυσι διωρισμένος ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τῆς Παλαιᾶς Πάτρας πολιορκίας, ἀπῆλθον εἰς Γαστοῦνι, καὶ ὄντων ἐκεῖ ἀσθενῶν πολλῶν τῶν στρατιωτῶν καὶ ἀξιωματικῶν αὐτοῦ, ἐκ τῆς ἐπιδημικῆς νόσου, ἢ γενναιότης του μ' ἐπιφόρτισε τὸ βάρος τοῦ νὰ τοὺς ἐπισκεφθῶ, τοὺς ἰάτρευσα ὅλους, δίχως νὰ ἀποθάνῃ Θεοῦ βοηθεία κανεῖς· μάρτυς καὶ ὁ τότε Γραμματεὺς Ἀγαθονίκος Μιλτιάδης, ὅστις ἐστὶν ὧδε, καὶ μόνον τὸ ἥμισυ τῶν ἱατρικῶν μοὶ ἐπλήρωσε· δὲν πρετενδέρω τίποτε, εὐχαριστοῦμαι μόνον πού ἰάτρευσα Ἕλληνας. Ὅτε δὲ πάλιν ἐπολιορκεῖτο τὸ Ναύπλιον, ἔλαβον εἰς τὸ καράβι τὴν ὑπ' ἀριθμ. 1725 διαταγὴν τῆς Σεβαστῆς Διοικήσεως νὰ ἀπέλθω εἰς τὴν Ἀκροκόρινθον, ὅπου, διατρέψας Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον, ἰάτρευσα ἀσθενεῖς στρατιώτας ἐκ τῆς ἐκεῖσε φρουρᾶς, τὸν ἀριθμὸν εἴκοσι ἐπτὰ, δίχως νὰ ἀποθάνῃ Θεοῦ βοηθεία πάλιν κανεῖς, καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὴν Σεβαστὴν Διοίκησιν δοθεῖσαν τοῦ φρουράρχου μαρτυρίαν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ κύριος σκοπὸς μου δὲν ἀποβλέπει εἰς ἄλλο, εἰμὴ νὰ δουλεύσω πιστῶς καὶ τιμίως τὴν πατρίδα, παρακαλῶ τὴν Σεβαστὴν Διοίκησιν νὰ διορίσῃ καμὲ εἰς τὸ νὰ ἐπισκέπτομαι ἀμισθί, ἐξηρημένων ὅμως τῶν ἱατρικῶν, τοὺς εἰς τὸ γενικὸν κατὰ τὴν Παλαιὰν Πάτραν στρατόπεδον ἀσθενοῦντας στρατιώτας, καὶ νὰ μοὶ γίνῃ μία ὀλίγη ἐξοικονόμησις τῶν πρὸς ὁδοιπορίαν ἐξόδων, καὶ τῶν ἀφεύκτων ἀναγκῶν.

Ναύπλιον: 12: Φεβρουαρίου: 1824.

Ὁ εὐπειθέστατος πατριώτης
Ἄντωνιος Μαυρογιάννης
ἰατρὸς Πάργιος...» (1)

2

Κωνσταντίνος Κονιτσώτης

(Κόνιτσα)

—«Πρὸς τὸν Σ(εβαστὸν) Ἐκτελεστικὸν Σῶμα

Ἐγὼ ὁ ταπεινὸς πατριώτης καὶ δοῦλος σας, εἰδοποιῶ μὲ τὴν παροῦσαν ταπεινὴν μου ἀναφορὰν τὸ Σ(εβαστὸν) τοῦτο Σῶμα, ὅτι διωρίσθην εἰς Μεσολόγιον παρὰ τοῦ Κυρίου Μαυροκορδάτου καὶ ἐδούλευσα ἀρκετὰς ἡμέρας εἰς λέτα κανονίων καὶ ἔμεινα ἀπλήρωτος ἄχρις σήμερον. Δὲν ἔλειψα νὰ προστρέξω εἰς τὴν εὐγενίαν του, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἦγον ἔλλειπὲς τὸ ταμεῖον ἔλαβε τὴν καλωσύνην καὶ μοῦ ἔδωκεν ἓν ἀποδεικτικὸν διὰ τὰ ὅσα εἶχον νὰ λάβω, τὸ ὁποῖον τὸ ἐπαρησίασα ταῖς προάλλαις εἰς τὸ Σ(εβαστὸν) τοῦτο Σῶμα, ἐλπίζοντας ὅτι θέλει διορίση διὰ νὰ πληρωθῶ τοὺς κόπους μου ἐδῶ εἰς τὸ Ναύπλιον· πλὴν, ἀντὶ νὰ ἐπιτάξῃ ἐδῶ, γράφει πρὸς τοὺς ἐν Μεσολογίῳ ἐπιστατοδημογέροντας διὰ νὰ μὲ πληρώσωσι. Φοβούμενος λοιπὸν ὅτι θέλει κοπιάσω ματαίως καὶ χασομερήσω ἀνωφελῶς, ἵκετεύω θερμῶς καὶ μετὰ δακρύων τὸ Σ(εβαστὸν) τοῦτο Σῶμα ἵνα διορίση ὅθεν ἀνήκει διὰ νὰ πληρωθῶ ἐδῶ, διὰ νὰ λείψω ἀπὸ τόσους κόπους, ἔξοδα καὶ χασομέριας μου, ὅτι εἶμαι πτωχὸς ἄνθρωπος, καὶ ἡ καλοκαγαθία σας ἄς μὲ λυπηθῇ διὰ νὰ μὴ κατανήσω ἐκ τῆς ἀνάγκης εἰς τὴν ἀπελπισίαν. Καὶ μένω μὲ τὸ προσῆκον σέβαις.

Τῆ: 13: Φεβρουαρίου: 1825.

Ναύπλιον

Ἐὐπειθὴς πατριώτης καὶ δοῦλος σας
Μαστροκοσταντὶς Κονιτζότης... (2)

3

Γούσιας Κατσιάνος

(Ἰωάννινα)

α

—«*Αρ. 69.*

Κατὰ τὸ ἀποδεικτικὸν τῶν ἐν Μεσολογίῳ εὐρισκομένων στρατηγῶν ἐθεωρήθη τὸ σῶμα τοῦ Γούσια Κατζάνου, καὶ ἔχει ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν του στρατιώτας: 12: δώδεκα, μὲ τοὺς ὁποίους ἠγωνίσθη εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογίου ἀπὸ τὰς :12: τοῦ ἀπερασμένου Ἀπριλλίου ἕως σήμερον.

Διὸ δίδεται εἰς αὐτὸν τὸ παρὸν ἀποδεικτικὸν διὰ νὰ λάβῃ τοὺς μισθοὺς των ἀπὸ τὴν Σ(εβαστὴν) Διοίκησιν.

Τῆ: 18: Αὐγούστου: 1825: Μισολόγγιον.

Ἐπιθεωρητὴς τῆς Χ. Ἑλλάδος
(τ.σ). **Τάτζης Κ. Μαγγίνας...** (3)

β

«Λογαριασμὸς τῶν μισθῶν μου καὶ τῶν σιτηρεσίων.

Διὰ μισθοὺς δώδεκα, ἀπὸ: 12: Ἀπριλλίου ἕως τὰς: 18: Αὐγούστου,	
μῆνας τέσσαρας καὶ ἡμέρας ἕξ	γρ. 1512.
Μισθοὶ δικοὶ μου ὁμοίως	» 126.
Σιτηρέσια ἐμοῦ καὶ τῶν δώδεκα ὁμοίως	» 549,10
	γρ. 2187,10

Ἐκπίπτω τὰ ὅσα ἔλαβον ἀπὸ τὸν φροντιστὴν ἀκόντο τῶν σιτηρεσίων μου

	γρ. 100
	γρ. 2087,10

ἦτοι γρόσια δύο χιλιάδες, ὀγδόντα ἐπτὰ καὶ
παράδες δέκα.

Γούσας Κγατζιάνος
Ἰωαννήτις...» (4)

γ

—«Πρὸς τὸ Ἔξοχον Ὑπουργεῖον τοῦ Πολέμου.

Κατὰ τὸ ἀποδεικτικὸν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Κυρίου Τάτση Μαγγίνα παρακα-
λῶ νὰ τελειώσουν ὅσον τάχος οἱ δώδεκα αὐτοὶ μισθοὶ μου καὶ πληρεξούσιόν μου
νὰ ἐγνωρήσῃ τὸ Ἔξοχον αὐτὸ Ὑπουργεῖον τὸν Κύριον Γεώργιον Πλέσα. Καὶ
μένω μὲ τὸ προσῆκον σέβας.

Τῆ: 22: Αὐγούστου: 1825

Μεσολόγγιον.

Ὁ εὐπειθὴς πατριώτης
Γούσας Κγατζιάνος
Ἰωαννίτης...» (5)

4

Ἰωάννης Κορδάτος
(Καλαρρῦται)

α

—«Πρὸς τὸ Ἔξοχον Ὑπουργεῖον τῶν Πολεμικῶν

Κατὰ τὰ ἀποδεικτικά, τὰ ὁποῖα περικλείω, τοῦ Κυρίου Ἀλεξάνδρου Μαυ-
ροκορδάτου, Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Δ(υτικῆς) Χ(έρσου) Ἑλλάδος εἰς τὰς δύο
προλαβούσας πολιορκίας, καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Δ(υτικῆς) Ἑλλάδος εἰς τὴν ἐνε-
στῶσαν πολιορκίαν Μεσολογγίου, βλέπει κάλλιστα τὸ Ἔξοχον Ὑπουργεῖον πόσον
ἐδούλευσα τὴν πατρίδα εἰς τὰς δεινότερας περιστάσεις της καὶ ἐκινδύνευσα
πάντοτε, μὲ ἐνῆά συντρόφους μου, χάνοντας καὶ τὸν ἀδελφόν μου εἰς τὴν πρώτην
πολιορκίαν. Παρακαλῶ λοιπὸν τὸ Ἔξοχον Ὑπουργεῖον τοῦτο νὰ ἀναφερθῇ, ὅπου
ἀνήκει, διὰ νὰ μὲ γνωρίσῃ καὶ ἐμένα ἢ Πατρίς, καὶ νὰ χρησιμοποιηθῶ περισσοτέρας
εἰς ἐκδουλεύσεις. Παρακαλῶ πρὸς τοῦτοις τὸ Ἔξοχον Ὑπουργεῖον νὰ πληροφορηθῇ
περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἐδῶ εὐρισκομένους Δυτικο-Ἑλλαδίτας, οἵτινες μὲ γνωρί-
ζουν. Ἐλπίζω εἰς τὴν Σ(εβαστὴν) Διοίκησιν νὰ μὲ ἀνταμείψῃ κατὰ τοὺς κόπους
μου, καὶ μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας μένω.

Τῆ: 23 Ὀκτωβρίου: 1825:

Ναύπλιον

Πρόθυμος πατριώτης
Ἰωάννης Κορδάτος...» (6)

β

—«Ὁ Κύριος Ἰωάννης Κορδάτος, ὅτε κατὰ τὸ 1822 ἔτος, περὶ τὸν Ἰανου-
άριον—Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον, ἤμην εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Βονίτζης, ἦτον
ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν μου στρατιώτης, ὅστις ἠγωνίσθη πάντοτε ὡς καλὸς πατριώτης
κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν, καὶ εἰς ἐνδειξιν τῷ δίδεται τὸν παρὸν εἰς χεῖρας του
διὰ νὰ τοῦ χρησιμεύσῃ, ὅπου ἀνήκει.

Ἀπὸ Ναύπλιον τῆ: 16: Ὀκτωβρίου: 1825:

Ὁ Χιλίαρχος
Λά Βιλλάις...» (7)

γ

—«Ἀριθ. 729

Προσωρινή Διοίκησης τῆς Ἑλλάδος

Ὁ Κύριος Ἰωάννης Κορδάτος—Καλαρρυτιώτης ἐδούλευσε τὴν πατρίδα ἀξίως πολεμῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Παρευρέθη εἰς πολλὰς μάχας ἔχων καὶ ἄλλους ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του καὶ μάλιστα εἰς τὰς δύο πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου τῶν 1822 καὶ 1823, καὶ εἰς τὴν πρώτην πολιορκίαν ἔχασε τὸν ἀδελφόν του. Ἡ πατρίς θέλει ἀνταμείψει μετὰ τὴν ἀποκατάστασίν της τὰς ἐκδουλεύσεις του.

Ἐν Μεσολογγίῳ

τῆ: 21: Φεβρουαρίου: 1825:

(τ.σ). **Α. Μαυροκορδάτος...**» (8)

δ

—«Ἀριθ. 2085

Προσωρινή Διοίκησης τῆς Ἑλλάδος

Ἡ προσωρ. Διευθ. τὰ τῆς Δυτ. Ἑλλάδος Ἐπιτροπὴ

δ η λ ο π ο ι ε ἰ

ὅτι ὁ Κύριος Ἰωάννης Κορδάτος Καλαρρυτιώτης ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Στρατηγοῦ Σπύρου Λαμπροπούλου εὐρέθη εἰς τὴν παροῦσαν πολιορκίαν, ἐπολέμησεν ἀνδρείως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐκινδύνευσεν εἰς πολλὰς δεινὰς περιστάσεις, ὅπου καὶ ἐπληρώθη. Διὸ δίδεται πρὸς αὐτὸν τὸ παρὸν εἰς ἔνδειξιν.

Μισολόγγιον

27: Σεπτεμβρίου: 1825:

Ἰωάν. Παπαδιαμαντόπουλος

Δημήτριος Θέμελης

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

(τ.σ). **Φ. Πλητάς...**» (9)

5

Κώστας Λαγουμιτζῆς

(Χόρμοβον)

α

«Περίοδ. Γ
Ἀριθ 11324

Προσωρινή Διοίκησης τῆς Ἑλλάδος

Τὸ Ὑπουργεῖον τοῦ Πολέμου

Πρὸς τὸν ὑπονομέα Κύριον Κώνστα Παπακυριακοῦ.

Διατάττεσαι διὰ τῆς παρουσίας ὅπως λαβὼν ταύτην ἀπέλθης, ὅσον τὸ συντομώτερον, εἰς Μεσολόγγιον, ἐκπληρῶν τὸ τοῦ ὑπονομέως ἔργον, ἔχων δὲ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν σου δέκα ὀκτὼ τεχνίτας κτίστας, τῶν ὁποίων ὁ μισθὸς τῶν μὲν ἕξ θέλει εἶναι πρὸς ἑκατὸν γρόσια τὸν μῆνα, τῶν δὲ ἕξ πρὸς πενήκοντα, τῶν δὲ λοιπῶν ἕξ πρὸς ἐξήκοντα, ὁ ἰδικὸς σου μισθὸς ἀνὰ διακόσια γρόσια τὸν μῆνα φθάσας δὲ ἐκεῖ θέλεις ὑπόκεισαι εἰς τὰς ἀμέσους ὀδηγίας τῆς τὰ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος Διευθυνούσης Ἐπιτροπῆς.

Τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο λοιπὸν βέβαιον εἰς τὸν πατριωτικόν σου ζῆλον καὶ προθυμίαν σου ὅτι θέλεις ἐκτελέσει τὸ ἐμπιστευθὲν σοι ὑπουργήμα μετ' ἐπιμελείας καὶ τιμιότητος, σοὶ ἐπεύχεται αἴσιον πλοῦν καὶ ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιχειρήματός σου πρὸς ματαίωσιν τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐπαύξησιν τῆς ἀγαθῆς ὑπολήψεως, τὴν ὁποίαν συνέλαβεν ἡ Διοίκησης καὶ τὸ Ὑπουργεῖον περὶ τοῦ ὑποκειμένου σου.

Τῆ: 11: Σεπτεμβρίου: 1825:
ἐν Ναυπλίῳ

Ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Πολεμικῶν

Α. Μεταξάς

Ἄδὰμ Δούκας

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

(τ.σ). **Δημ. Σαλτέλης** ..» (10)

β

— «Ἡμεῖς οἱ ὑποφαινόμενοι δηλοποιοῦμεν ὅτι ὁ Χιλίαρχος Κώνστας ὑπονομεύς, ἐλθὼν ἐδῶ μὲ τοὺς ὑπὸ τὴν ὄδηγιάν του, ὅτε ὁ ἔχθρὸς ἐπροσπαθοῦσε μὲ διαφόρους μηχανὰς νὰ κυριεύσῃ τὸ φρούριον, ἐκατασκεύασε διὰ τῆς ἐμπειρίας τοῦ διαφόρου τεχνικοτάτου ὑπονόμου, αἱ ὁποῖαι εὐδοκίμησασαι ἀνέτρεψαν ὅλας τὰς μηχανὰς τοῦ ἔχθρου, ὅστις ἐντεῦθεν κυριευθεὶς ἀπὸ φόβον πανικὸν ἠναγκάσθη νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸ φρούριόν μας ὡς ὠφελήσας λοιπὸν τὰ μέγιστα ὁ ρηθεὶς Κύριος Κώνστας εἰς τὴν παροῦσαν δεινοτάτην πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, συνιστᾶται θερμῶς εἰς τὴν εὐνοίαν τῆς Σ(εβαστιῆς) Διοικήσεως, ἣτις παρακαλεῖται νὰ ἀνταμείψῃ τὰς ἐκδουλεύσεις τοῦ ζηλωτοῦ καὶ ἀξίου τούτου πατριώτου, τοῦ ὁποίου ἐνταῦθα ταχύτερα ἐπιστροφὴ εἶναι πολλὰ ἐπιθυμητὴ καὶ ἀναγκαία, μάλιστα διὰ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ ἔχθρου. Μένομεν μὲ σέβας βαθύτατον.

Μεσολόγγιον τῆ: 16: Ἰανουαρίου: 1826:

Οἱ εὐπειθεῖς πατριῶται

**Νότης Μπότζαρης, Κίτζος Τζιαβέλας,
Γεώργιος Κίτζος, Χρήστος Φωτομάρας,
Γεωργάκης Βάγιας, Μίτζος Κοντογιάννης,
Δημήτριος Μακρῆς, Ἀνδρέας Ἴσκου,
Νικόλαος Στορνάρης, Ἀθανάσιος Ραζηκότης,
Λάμπρος Βεΐκος, Νικολὸς Ζέρβας, Σπύρος Μήλιος.**

Ἐπικυροῦται ἡ γνησιότης τῶν ἀνωτέρω ὑπογραφῶν.

Μισολόγγιον: 17: Ἰανουαρίου: 1826.

Ἡ προσωρ. Διευθ. τὰ τῆς Δυτ. Ἑλλάδος Ἐπιτροπὴ

Δημήτριος Θέμελης

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ ὁ Β'

(τ.σ). **Ν. Παπαδόπουλος** ..» (11)

γ

— «Πρὸς τὸ Σ(εβαστὸν) Ἐκτελεστικὸν Σῶμα

Κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 11324 διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου Πολέμου ἀπῆλθον εἰς Μεσολόγγιον καὶ ἀπὸ τὸ ἀποδεικτικὸν τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν Στρατηγῶν, τοῦ ὁποίου σᾶς περικλείω τὸ ἴσον, βεβαιῶνω τὸ Σ(εβαστὸν) τοῦτο Σῶμα διὰ τὰς ἐκεῖ ἐκδουλεύσεις μου.

Παρακαλῶ λοιπὸν τὸ Σ(εβαστὸν) Ἐκτελεστικὸν Σῶμα, ἵνα μοῦ δοθῶσιν οἱ μισθοί μου, καὶ ἵνα μοῦ δοθῇ διαταγὴ διὰ νὰ συνάξω διακοσίους στρατιώτας ὡς ἀναγκαίους διὰ τὸ ἔργον τῆς ὑπονομίας, βάλλων αὐτοὺς ἐμπροσθεν φύλακας, ἐνῶ ἐγὼ θέλω δουλεύει ὑπὸ τὴν γῆν ἐκτὸς τοῦ Φρουρίου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, Σεβαστὸν μοι Ἐκτελεστικὸν Σῶμα, ἠμπορῶ νὰ φανῶ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὠφέλιμος εἰς

τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, καὶ θέλω εἶμαι ὑπήκοος ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς προσταγὰς τῆς Σ(εβαστῆς) Διοικήσεως, ἐκπληρῶν τὸ χρέος μου καὶ ὄθεν ἄλλοῦ ἢ θελε μὲ διατάξῃ καὶ μὲ τὸ ἀνήκον σέβας μένω ὑπήκοος.

Τῆ: 8: Φεβρουαρίου: 1826:
ἐν Ναυπλίῳ

Ὁ πατριώτης
Κοστας Λαγουμιτζης...» (12)

6

Σπύρος Χορμοβίτης
(Χόρμοβον)

α

—«Ἐκ τοῦ Ἀρχιστρατηγείου
τῆ: 5: Αὐγούστου: 1827:

Πρὸς τὸν χειροῦργον Σπύρον Χορμοβίτην

Διατάττεσθε διὰ τῆς παρουσίας νὰ ἀκολουθῆτε τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀρχιστρατήγου (Δυτικῆς Ἑλλάδος), διὰ νὰ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτοῖς πληγωμένους ἄχρι δευτέρας διαταγῆς, καὶ θέλετε ἔχει διὰ μισθὸν σας τριακόσια πενήντα γρόσια τὸν μῆνα.

Ὁ Ἀρχιστράτηγος
Richard Church».

β

—«Ἐκ τοῦ Ἀρχιστρατηγείου

Ἐκ τοῦ Ἁγίου Σώστου—Μεσολογγίου τῆ 31 Μαΐου 1828

Δηλοποιεῖται ὅτι ὁ Κύριος Σπύρος Χορμοβίτης, χειροῦργος, ὑπηρετήσας ἐπὶ συμφωνημένῳ μισθῷ μένει νὰ λαμβάνῃ εἰς ἀποπληρωμὴν τοῦ μισθοῦ του μέχρι τέλους Μαΐου 1828 ὡς ἐφεξῆς:

Μισθός του ἀπὸ 5 Αὐγούστου 1827 μέχρι τέλους Μαΐου 1828 ἀνά γρόσια 350 τὸ καθέκαστον μῆνα, ὡς τὸ συμφωνητικόν του	γρ.	3456,10
Ἐκπίπτονται ὅσα εἰς διαφόρους δόσεις ἔλαβεν	»	1423,10
	γρ.	<u>2033.00</u>

ἦτοι γρόσια Δύω χιλιάδας καὶ τριάκοντα τρία.

Τόσα μένει νὰ λαμβάνῃ εἰς ἀποπληρωμὴν τοῦ μισθοῦ του μέχρι τέλους Μαΐου 1828.

Ἐθεωρήθη καὶ διευθύνεται εἰς τὴν Γραμματεῖαν τοῦ Πολέμου διὰ νὰ ἐπεξεργασθῇ καὶ παρουσιασθῇ ὅπου ἀνήκει.

Ὁ Ἀχιστράτηγος
Richard Church».

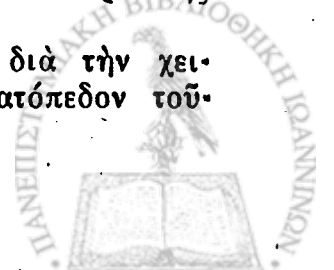
γ

—«Τῆ 17: Ἰανουαρίου: 1829: Μύτικα.

Πρὸς τὸ Γενικὸν Φροντιστήριον τῆς Ἑλλάδος

Ὁ Κύριος Σπύρος Χορμοβίτης, χειροῦργος, ἔρχεται πρὸς τὴν καθέδραν τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ πατριώτης οὗτος εἶναι ἀνθρωπὸς τίμιος, ἄξιος, ἐγνωσμένος διὰ τὴν χειρουργικὴν του, καὶ ἐπομένως ὠφέλιμος νὰ παρευρίσκηται εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦτο διὰ τοὺς πληγωμένους.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ τὸν συστήσω εἰς τὸ Γενικὸν Φροντιστήριον, διὰ νὰ τὸν δεχθῆ ὑπὸ τὴν προστασίαν του ὡς τοιοῦτον.

Μένω μὲ σέβας.

Ὁ Γεν. Φροντιστὴς τοῦ στρατοπέδου τῆς
Δυτικῆς Ἑλλάδος

Γεώργιος Σπανιολάκης... (15)

δ

—«*Ἐκλαμπρότατε,*

Παρήλθον ἤδη τρεῖς μῆνες ἔξ οὗ μετὰ τὴν ἀποπληρωμὴν, ἣν ἔλαβον, τῶν δεδουλευμένων μισθῶν μου διατελῶ ἐκπληρῶν τὰ χρεῖα μου εἰς τὸ κατὰ τὴν Δ(υτικὴν) Ἑλλάδα στρατόπεδον. Ὁ Κύριος Κάρνιγκ, μολονότι ἔχω διαταγὴν τοῦ Γενικοῦ Φροντιστηρίου νὰ πληρώνωμαι τακτικῶς, καὶ εὐρεθεὶς εἰς ἀνάγκην ἐζήτησα νὰ πληρωθῶ, δὲν ἠθέλησε νὰ μὲ πληρώσῃ ζητῶν νέας πρὸς αὐτὸν διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως. Δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐννοήσω αὐτὸ τὸ δίκαιον τοῦ κυρίου Κάρνιγκ, ὅτι ἓνας ὅπου εὐρίσκεται εἰς Δημόσιον Ὑπηρεσίαν, εἴτε χειροῦργος, εἴτε ἄλλος ὅποιος σδῆποτε, ὁσάκις ἠθέλε ζητήσει τὸν μισθὸν του, νὰ ἠθέλε καταναγκάζεται νὰ τρέχῃ δαπανῶν διὰ νὰ τοῦ φέρῃ νέας διαταγὰς.

Διὸ προστρέχων εἰς τὴν Ὑ(μετέραν) Ἐκλαμπρότητα καθικετεύω αὐτήν, ἵνα εὐαρεστηθῆ νὰ διατάξῃ τὰ περὶ τῆς πληρωμῆς τῶν τριῶν μηνιαίων, ὅπου μὲ λείπουν, δίχως νὰ μὲ καθυποβάλλῃ εἰς χρέος νὰ τρέχω πάλιν εἰς τὸν Κύριον Κάρνιγκ. ὡσαύτως καὶ γρόσια 97, ἐξωδευμένα εἰς ἰατρικά, καὶ τὸν μισθὸν ἑνὸς συμβοηθοῦ μου.

Ὑποφαίνομαι μὲ τὴν ὀφειλομένην ὑπόληψιν.

Τῆ: 9: Ἰουνίου 1829:

ἐν Ναυπάκτῳ

Πρόθυμος εἰς τὰς διαταγὰς σας

σπηρος χηρουργος χορμοβήτης

Πρὸς τὸν Ἐκλαμπρότατον Πληρ. Τοποτ. τοῦ Κυβερνήτου κ.λ.π—κ.λ.π.»(16)

—«*Ναύπακτος τῆ: 11: Ἰουνίου 1829.*

Ἐξοχώτατε,

Κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ χειροῦργου Κυρίου Σπύρου χορμοβήτου διεύθυνσιν, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσω τὴν Ἐξοχότητά Σας, ὅτι τὸ Γενικὸν Φροντιστήριον τῆς Ἑλλάδος διέταξε τὸ Γενικὸν Φροντιστήριον τοῦ στρατοῦ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος μὲ ἔγγραφόν του ὑπ' ἀριθ. 1006 τῆς 21 Φεβρουαρίου νὰ ἐξοφλήσῃ τὸν ρηθέντα χειροῦργον διὰ τοὺς δεδουλευμένους μισθοὺς του ἀνὰ γρόσια 350 τὸν καθ' ἕκαστον μῆνα, καὶ νὰ ἐξακολουθῶ νὰ τοῦ δίδω τὸν αὐτὸν μηνιαῖον μισθὸν καὶ εἰς τὸ ἔξῃς.

Κατὰ συνέπειαν λοιπὸν τῆς διαταγῆς ταύτης τὸ Γενικὸν Φροντιστήριον τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ἐπλήρωσε τὰ πρὸς αὐτὸν χρεωστούμενα μηνιαῖα ἕως τὰ τέλη Φεβρουαρίου, καθὼς καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ ἐξοδευθέντα ἰατρικά.

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειωθῶ.

τῆς Ἐξοχώτητάς Σας

εὐπειθῆς δοῦλος

Γεώργιος Σπανιολάκης

Πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον

Κύριον Α. Καποδίστριαν

Πληρ. Τοπ. τοῦ Κυβερνήτου κ.λ.π—κ.λ.π.» (17)

7

Χιμαρριῶται Ἀγωνισται

— «1829: Θέση στρατοπέδου τὸ Μακρονόρο(ς): ἀπρηλήου: 29 ἐπηθρόρηση τῆς εκατονταρχίας τοῦ δήμα Βέλλου, ἀπὸ πρώτη ἀπρηλήου, ποὺ ἀρηβάρησαν εἰς Μύτικα ἀπὸ χορῆο Βοῦνο, ἐπαρχίας χιμαράς.

1. Εκατόνταρχος: δήμα Βέλλος.
2. Στέφανο Βέλλος στὸ —
ταμπούρη.
3. Νηκολο γηντέκο.
4. Νάιζο χοῆσιος.
5. Κώστα Νάιζο.
6. Μήλιο νάιζος.
7. Χρῆστο Δήμας.
8. Κώστα Καπουιζής.
9. Σρατῆ Κόστας.
10. Χρῆστο Τζομανῆς.
11. Στέφο Μήρας.
12. Ἀνασιάση Νικολό.
13. Νάνο Δήμα γηνή.
14. Βασίλη Γκήκας.
15. Στέφο Βασήλη.
16. Μήτρο Νικολό.
17. Χρῆστο Νήκας
18. Κόστα Τζέλιο.
19. Δήμα Σπήρος.
20. Δήμα Κοτζος.
21. Δήμα Τζούρας.
22. Γηόργη Ἀλέξης.
23. Δημήτρη Ἀλέξης.
24. Κόστα Γκήκας.
25. Γηόργη Βουνηότη.
26. Νηκόλα Χειμάρα.
27. Γηάνη Μουρζηότη.
28. Ἀνασιάση ντελβῆνο—
στὸ ταμπούρη.
29. Χρῆστο Βάστο.
30. Λέκα ἀληιασῆ.
31. Ζάχο γηὸ μέμο.
32. γάκια μέμο.

ο εκατόνταρχος
δῆμα Βέλλος

Ἐπιθεωρητὴς τῆς Διαικῆς Ἑλλάδος
γιόργης κίτζος...» (18)

8

Σπύρος Κ. Γιαννούσης
(Χιμάρα)

— «Ἐξοχώτατε,

Ὁ ὑποφαινόμενος εἰς τοῦτον τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῆς γλιχητάτης πατρίδος δὲν ἔλυσα ποταὶ εἰς κάθε κήνδρινον καὶ εἰς κάθε οἰπεραισίαν τὸ στρατιωτικὸν χρέος μου. Εἰς τὸ ἱερὸν μησολόγιον ἐπαρευρέθην εἰς ὄλλας τὰς πολιορκίας ὅσαι ὁποῦ ἐθίσιασα ὄλην μου τὴν οἰκογένειαν καὶ ἔμῃνα μόνος μου ἀποφασισμένος δὲ καὶ ἐγὼ στὸ νὰ χήσο τὴν ὑστερινὴν ρανίδα τοῦ ἔματός μου διὰ τὴν ἀγάπην τῆς γληκιτάτης πατρίδος. Κιρεύοντας τὸ μησολόγγη παρὰ τοῦ κηοτάϊ ἀπέρασα εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς ἀθίνας μὲ τὸν ἀτίμιστον Καρῖσκάκην· κυριεύοντας τὴν ἀθίνα ἀπέρασα μετὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου τζενεραὶ Τζόρτζη καὶ ὑπίγαμεν εἰς παλοπόωνισον, ἐπομένος ἀπεράσαμεν εἰς μίτικα ἐξακολουθώντας καὶ μαζί μου εἴκοσι καὶ τριάκοντα στρατιώτας τοὺς ὁποίους τοὺς οἰκονομοῦσα ὄλλα τους τὰ ἀναγκέα, ἐξ ἡδίων μου καὶ ἐγὼ χωρὶς νὰ ἀπολαύσω ἀπὸ κανὲν μέρος εἰς ὅσας ἐκδουλεύσεις τῆς πατρίδος ἔκαμα· μόνον μετὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Σ. Κυβερνήτου μας ἔλαβα μίαν τριμηνίαν εἰς τόπων πεντηκονιάρχου.

Προστρέγω λυπῶν τόρα πρὸς τὴν αὐτοῦ ἐξοχώτην ἐνδεόμενος περικαλῶ θερμὸς ὁποῦ νὰ ση(γ)κατανεύση καὶ εἰς ἐμὲ τὸ δικαίόν μου τὸ ὁποῖον μὲ ἀκαρτερὴ καὶ τὸν ἀνάλογον βαθμὸν μου παρησιάζον καὶ τὰ ἐγγραφά μου ἀπὸ τὰ ὁποῖα θέλει πλοιοφορηθῆ ἢ Α. Ἐξοχώτης, ἐπομένος δ' ἔχω ἐν γράμμα ἀπὸ κορφοὺς παρὰ τοῦ ἐξοχωτάτου ἀνταδελφοῦ σας Κ. Τζόρτζη τὸ ὁπῆον σὰς προσφέρνω μέσον τῆς ἀναφορᾶς μου καὶ ὅταν πλοιοφορηθῆ ἢ αὐτοῦ ἐξοχώτης εἰς ὄπην πατριωτικὸν ἤθελεν μὲ διατάξει.

Τῆ: 3: Σεπτεμβρίου: 1829:

ἐν Ναυπάκτο

Οἶμαι πρόθυμος
ὁ εὐπιθοῖς πατριώτης

σπειρο κοστα γιανούσης χειμαργιότης...» (19)

9

Στέφανος Ἰωαννίτης

(Ἰωάννινα)

—*Ἐξοχώτατε Κύριε Κόμη*

Ναύπακτος τὴν 17 Σεπτεμβρίου 1829.

Ὁ Στέφος Ἰωαννίτης, παλαιὸς στρατιώτης, διατελῶν πάντοτε ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν μου, κατεγράφη πένταρχος τὸν μῆνα Ἀπρίλλιον εἰς τὴν σι' Ἐκατονταρχίαν τῆς Α' Χιλιαρχίας. Ἐχων ἀνάγκην νὰ πηγαίνη εἰς Ἰωάννινα δι' ὑπόθεσιν του καὶ πάλιν νὰ ἐπιστρέψη, ἔλαβε τακτικῶς παρ' ἐμοῦ τὴν ἀδειαν καὶ ἀπῆλθεν. Ἐκεῖ τὸν συνέβησαν περιστάσεις καὶ ἀκόμη δὲν ἤλθε· θέλει ὅμως ἐλθῆ, διότι εἰς Πάτρας εὐρίσκονται ἡ Μήτηρ καὶ ἀδελφή του, στερούμεναι ἐλεεινῶς καὶ αὐτὸν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον. Τὰ σιτηρέσια αὐτοῦ διὰ τοὺς μῆνας Μάϊον, Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον δὲν ἐδόθησαν ἀπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς, ὡς μὴ εὐρεθέντος εἰς τὰς καταμετρούσεις. Οὕτως ἔχει τὸ πρῶγμα.

Ὅθεν παρακαλῶ τὴν Ὑ(μετέραν) Ἐ(ξοχώτητα) νὰ λάβετε συμπάθειαν καί, ἐὰν τὸ ἐγκρίνετε, νὰ διατάξετε τὴν Ἐπιτροπῆν νὰ δώση τὰ διαληφθέντα σιτηρέσια, διὰ νὰ παρηγορηθοῦν ἡ Μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφή του.

Εἰμὶ μὲ σέβας βαθύτατον

Πρὸς τὸν Ἐξοχ. Τοποσηρητὴν

τῆς Σ. Κυβερνήσεως κ.τ.λ—κ.τ.λ.». (20)

Ὁ Α' Χιλιαρχος
Κίτζος Τζαβέλλας

10

Γεώργιος Γένειας

(*Αρτα)

—«Μεγαλειότατε Βασιλεῦ!

Βλέπων ὁ ὑποφαινόμενος τὴν βασιλικὴν χάριν ἐπιδαψιλευομένην εἰς τοὺς ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνισθέντας τολμῶ διὰ τῆς ταπεινῆς μου νὰ ἐκθέσω ὑπ' ὄψιν τοῦ Θεοστράκτου θρόνου τῆς Ὑ(μετέρας) Μ(εγαλειότητος) ὅσα καὶ ἐγὼ ὑπέφερα δεινὰ εἰς τὸ διάστημα τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἔθνους καὶ ἐπομένως νὰ παρακαλέσω θερμῶς, ὅπως ἡ πατρικὴ πρόνοια τῆς Β(ασιλικῆς) Κυβερνήσεως εὐδοκῆσῃ νὰ περιθάλψῃ καὶ ἐμὲ τὸν δυστυχῆ.

Ἡ πατρίς μου εἶναι ἀπὸ τὴν Ἄρταν τῆς Ἡλείρου καὶ ἡ οἰκογένειά μου ἀπὸ τὰς πλέον εὐκαταστάτους καὶ ἐγκρίτους οἰκογενείας τῆς πόλεως ἐκείνης. Ἄμα ἠκούσθη ἡ σάλπιγξ τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος κατέλιπον πατρίδα, συγγενεὶς καὶ ἰδιοκτησίας καὶ ἔτρεξα προθύμως μὲ διακαῆ ζῆλον μετὰ τῶν λοιπῶν ὁμογενῶν μου τὸ στάδιον τοῦ πολέμου μέχρι τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφίξεως τοῦ Κυβερνήτου. Ὁ ἀδελφός μου ἐφονεύθη εἰς τὴν ἐν Πέτα, χωρίον τῆς Ἄρτης, μάχην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸ 1822. Ἡ ἰδιοκτησία μου, τιμωμένη ὑπὲρ τὰς 50 χιλιάδας δραχμάς, κατεκυριεύθη ἔκτοτε ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας καὶ ἐγὼ περιφερόμενος τῆδη κακῆσαι καὶ μὴ ἔχων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει κατήντησα ἐσχάτως εἰς τὴν πόλιν Αἰτωλικῶν, ὅπου διαμένω ζῶν ἔτι ἐν δεινῇ πενίᾳ καὶ τάλαιπωρίᾳ. Χωρὶς νὰ μοὶ δοθῇ πρὸς ἀμοιβὴν τῶν ἐκδουλεύσεων μου καὶ θυσιῶν μῆτε ἓνα λεπτόν, εὐρίσκομαι ἤδη ὑπὸ δεινοτάτην πενίαν, ἕνεκα τῶν ἐπισυμβάντων μοι δυστυχημάτων καὶ ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἀδυνατοῦ οἰκογενείας μου συγκειμένην ἀπὸ πέντε ψυχάς, καὶ πρὸς τούτοις ἡ γεροντικὴ αὐτῆ ἡλικία μου, ἣτις δὲν μοὶ συγχωρεῖ κανὲν ἔργον διὰ νὰ βοηθοῦμαι ὅθεν προστρέχω εἰς τὸ ἔλεος τῆς Β(ασιλικῆς) Κυβερνήσεως καὶ ἔξαιτοῦμαι τὴν δυνατὴν προσοσίαν της εἰς ἀνακούφισιν τῶν δυστυχιῶν μου καὶ διὰ νὰ μὴ γίνω ὄχληρὸς μὲ ὑπερόγκους αἰτήσεις περιορίζομαι μόνον νὰ ζητήσω νὰ μοὶ παραχωρηθῇ ἡ κατὰ τὴν πόλιν ταύτην σεσαθρωμένη καὶ ἡμιηρειπωμένη οἰκία τοῦ Μαναστηρίου Σινᾶ διὰ νὰ ἐπακουμβήσω εἰς αὐτὴν ὁ δυστυχῆς καὶ νὰ ἀπαλλαγθῶ ἀπὸ τὰ ἐνοίκια.

Εἰς ἀπόδειξιν τῶν ἐκδουλεύσεων εἰς τὴν Πατρίδα ἐπισυνάπτω ὅσα ἀποδεικτικὰ εὐρίσκονται εἰς χεῖρας τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Μισαήλ Ἀποστολίδου, σταλέντα δι' ἄλλης μου ἀναφορᾶς (ἣτις καθ' ὁδὸν ἐχάθη), διὰ νὰ καθυποβληθῶσιν ὑπ' ὄψιν τοῦ Θρόνου τῆς Ὑ(μετέρας) Μ(εγαλειότητος), ἐκ τῶν ὁποίων, ἀφοῦ πληροφορηθῇ περὶ τῶν ἄνω εἰρημένων μοι, παρακαλῶ νὰ εὐδοκῆσῃ ἵνα ἐνδώσῃ εἰς τὴν μικρὰν ταύτην αἴτησίν μου καὶ ὑποσημειοῦμαι μὲ βαθύτατον σέβας.

δνομαζόμενος

Γεώργιος Γένειας

Τὴν: 6: Ὀκτωβρίου: 1838.

ἐν Αἰτωλικῶν». (21)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Λέξεις: τὰ λέττα τῶν κανονίων [ἰταλ. letti]=τὰ στρώματα, οἱ βάσεις, τὰ ἐρλίματα τῶν κανονιῶν. Π ρ ε τ ε ν δ έ ρ ω=ἀξιῶ, ἀπαιτῶ, διεκδικῶ.—Κώστας Χοροβάς ἢ Λαγουμιτζῆς ἢ Νταλαρόπουλος, ἀλλὰ καὶ Παπακυριακοῦ ἐδῶ, εἶναι ὁ γνωστὸς ἡπειρώτης ὑπονομοποιός, πού τὸ ὄνομά του πρέπει νὰ μένῃ ἀθάνατο, ἐφ' ὅσον θὰ ὑπάρχουν Μεσολόγγι καὶ Ἀθήνα, γιὰτι καὶ στῶν δυὸ τούτων πόλεων τις περιώνυμες πολιορκίαι πρόσφερε τις ἐξαιρετες τεχνικὲς ὑπηρεσίαις του.— Ἄλλαις πληροφορίαις γιὰ τὸν Ἀρτινὸ ἀγωνιστὴ Γεώργιο Γένεια προσφέρουν: α)

τὸ χειρόγραφο Μητροῦ τῶν κατὰ τὸν Ἱερόν Ἀγῶνα Ἀξιωματικῶν, ποῦ σώζεται στὸ τμήμα χειρογράφων τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης τῆς Ἀθήνας, τὸ ὁποῖον γράφει: «Ὁ Γεώργιος Γένειας, ἔξ Ἀρτης, ἐμπειρικός ἰατρός καὶ φαρμακοποιός, ὑπηρετήσας ἀμισθεί. Ὁ ἀδελφός του, συλληφθεὶς αἰχμάλωτος, ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων μετὰ πολλὰς βασάνους» (κῦτ. καὶ Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, τόμ. 21, 1949, σελ. 9). Καὶ β) ἡ ἐξῆς ἀγγελία τῆς ἐφημερίδος «Αἰών» τῆς Ἀθήνας, φύλ. 78 τῆς 5 Ἰουλίου 1838: «Εἰς τὸ Ἀνατολικόν (Αἰτωλικόν) τοῦ Μεσολογγίου ὑπάρχει ἰατρός ὀνομαζόμενος Γ. Γένειας, ὅστις δύναται μὲ ὑπόσχεσιν νὰ ἰατρεύσῃ τὸ πάθος τῶν αἰμοραΐδων· ὁ πάσχων ἐκ τούτου δύναται νὰ ἀπευθυνθῇ πρὸς αὐτὸν διὰ τοῦ ταχυδρομείου καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπαιτουμένην θεραπείαν». — Καὶ ἄλλοτε θίγηκαν οἱ ἱστορικὲς σχέσεις τῶν δύο ὁμόρων ἑλληνικῶν περιοχῶν Ἠπείρου καὶ Αἰτωλοακαρνανίας στὶς ἴδιες τοῦτες στήλες (κῦτ. Κ. Σ. Κώνστα: «Αἰτωλικο—ηπειρωτικά», στὴν «Ἠπειρ. Ἐστία», ἔτ. Γ', 1954, σελ. 781—783).

1. Γ. Α. Κ. Ὑπουργεῖον Πολέμου. Φάκ. 53 (1825)
2. Γ. Α. Κ., ὁπ. παρ., Φάκ. ὁ ἴδιος.
- 3, 4, 5. Γ. Α. Κ. Ὑπουργεῖον Πολέμου, Φάκ. 123 (1825).
- 6, 7, 8, 9. Γ. Α. Κ. Ὑπουργεῖον Πολέμου. Φάκ. 147 (1825).
- 10, 11, 12. Γ. Α. Κ. Ὑπουργεῖον Πολέμου. Φάκ. 173 (1826).
- 13, 14, 15, 16, 17. Γ. Α. Κ. Γενικὸν Φροντιστήριον. Φάκ. 30 (1827) καὶ 50 (1829).
18. Γ. Α. Κ. Γενικὸν Φροντιστήριον. Φάκ. 43 (1829).
19. Γ. Α. Κ. Γενικὸν Φροντιστήριον. Φάκ. 60 (1829).
20. Γ. Α. Κ. Γενικὸν Φροντιστήριον. Φάκ. 62 (1829).
21. Γ. Α. Κ. Μοναστηριακὰ Αἰτωλοακαρνανίας. Φάκ. 131.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΥΡ. ΣΚΑΦΙΔΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ*

Ἄλλὰ καὶ πνευματικὸν κέντρον σπουδαῖον κατέστη τὸ Μέτσοβον τότε χάρις εἰς τὴν γεναιοδωρίαν τῶν μεγάλων τέκνων του, τὰ ὅποια πλουτήσαντα εἰς τὴν ξένην, δὲν ἐφείσθησαν χρημάτων διὰ τὴν ἴδρυσιν ἑλληνικοῦ Σχολείου καὶ τὴν πλουσίαν ἀμοιβὴν τῶν διδασκάλων, πὺ ἐξελέγοντο ἐκ τῶν ἀρίστων τῆς ἐποχῆς. Καὶ πράγματι, μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἐξαιρετικῶν προνομίων, ἔσπευσαν οἱ Μετσοβίται νὰ ἰδρῦσουν πρῶτοι αὐτοὶ εἰς τὴν περιφέρειαν Μαλακασίου, Ἑλληνικὸν Σχολεῖον, τὸ ὁποῖον ἐστεγάσθη τὸ 1700 εἰς τὰ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς εὐρισκόμενα κελλῖα, ἀφοῦ διερρυθμίσθησαν καταλλήλως. Ἄργότερα οἱ κάτοικοι τοῦ Μετσόβου δι' ὑπομνήματός των ἐζήτησαν ἀπὸ τὴν Ἑψηλὴν Πύλην ἔκδοσιν Σουλτανικῆς ἀδείας πρὸς ἐπισκευὴν τῆς ἀνωτέρω ἐκκλησίας, διὰ νὰ δυνηθοῦν μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν νὰ οἰκοδομήσουν ἰδιαίτερα κτίρια διὰ σχολεῖα. Τὴν πληροφορίαν αὐτὴν ὀφείλομεν εἰς τὸ Σουλτανικὸν φιορμάνιον τοῦ 1744, πλὴν μόλις τὸ 1759 ἐχορηγήθη ἡ αἰτηθεῖσα ἄδεια καὶ τοῦτο βεβαιοῦται ἀπὸ περικοπὴν ἐγγράφου τοῦ 1759, σταλέντος ἐκ Μετσόβου πρὸς τοὺς ἐν Κων)πόλει Μετσοβίτας. Ἴδου αὐτό: «Διὰ Κωνσταντινούπολιν, πρὸς τοὺς ἐντιμοτάτους καὶ χρησιμωτάτους, κυρίῳ κὺρ στεργίῳ ἀνδρέα καὶ κὺρ Ἰωάννη Ἀγώρου καὶ λοιποὺς συμπατριώτας, ὁποῦ εὐρίσκονται εἰς τὴν Κων)πολιν ἀκριβῶς προσκινουμέν. (7 Ἰουνίου 1759 μέτζοβω). Εἰς ταῖς 2: τοῦ τρέχοντος ἐκάμαμεν παζάρι μὲ τοὺς μαστῶρους διὰ τὴν περιοχὴν τῆς ἐκκλησίας (προφανῶς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς) καὶ εἰς τὰς 3: ἔκαμαν ἀρχὴ καὶ ἔβαλαν θεμέλιον καὶ ἀράδα δουλεύουν, γίνεται σὲ καλὴ στάση καὶ νὰ δώσῃ ὁ θεὸς καλὴ στερέωσις: τὸ ψῖλωμα (ὑψος) τοῦ τοίχου γίνεται πιθαμαῖς 24 καὶ ἰς ἴδησίνας». (1) Τὸ ἐν λόγῳ πρῶτον σχολικὸν κτίριον, τὸ ὁποῖον ἐκτίσθη τὸ 1759 εἰς τὸν περίβολον τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ὀφείλεται εἰς τὸ κληροδότημα τοῦ Μετσοβίτου Στεργίου Στάνου, υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου Στάνου, δευτέρου μετὰ τὸν Κυριάκον Φλόκαν εὐεργέτου τοῦ Μετσόβου. Τὸ ἰδρυτικὸν ἐγγραφοῦν τοῦ Σχολείου, γενόμενον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Στεργίου Στάνου, συνετάχθη ὑπὸ τοῦ τότε ἐπιτρόπου τῆς Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας Μετσόβου καὶ μετέπειτα μητροπολίτου Ἀργυροκάστρου καὶ Δρυϊνουπόλεως, τοῦ ἐκ Μετσόβου Δοσιθέου, διατελοῦντος ἀρχidiaκόνου τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων καὶ φέροντος καὶ τὸν τίτλον τοῦ Ἐξάρχου Μετσόβου, εὐρέθη δὲ εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς Ἐφοροεπιτροπείας Μετσόβου τὸ θέρος τοῦ 1935 ὑπὸ τὰς ἀκολουθοῦσας περιστάσεις: Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1935 εὐρισκόμενος ὁ χαράσων τὰς γραμμάς αὐτὰς ἐν Μετσόβῳ —τῇ γενετείρᾳ του— ὄλως τυχαίως ἐπεσκέφθη μίαν ἡμέραν ἐν δωμάτιον τοῦ Γηροκομείου Γρ. Τσουμάγια, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκετο τὸ ἀρχεῖον Μετσόβου, συνιστάμενον ἀπὸ δεσμίδας ἐγγράφων καὶ πολλοὺς κυλίνδρους, τοποθετημένους ἐντὸς 3—4 κιβωτίων. Ἐκ τῆς ἐξετάσεως μερικῶν φακέλων διεπίστωσε τὴν μεγάλην ἀξίαν αὐτῶν καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἔσπευσε δι' ἀναφορᾶς του πρὸς τὸν τότε πρόεδρον τῆς Κοινότητος Μετσόβου Στέργιον Βράκαν νὰ ζητήσῃ

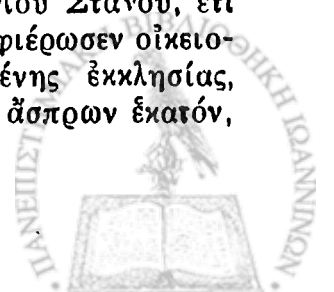
* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου, σελ. 116.

1. Ἀγ. Χατζημιχάλη: Διδάξαντες καὶ διδαχθέντες ἐν τῷ Ἑλληνοσυχολεῖῳ Μετσόβου.

τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς ἀπὸ διανοουμένων, ἧτις θὰ ἀνελάμβανε τὸ ἔργον τῆς μελέτης τοῦ ἀρχείου καὶ τῆς τακτοποιήσεως αὐτοῦ καταγράφουσα εἰς εἰδικὰ βιβλία ἐν πρὸς ἐν τὰ πολυτίμα ἔγγραφα κατὰ κατηγορίας καὶ χρονολογίας, ἐκκλησιαστικά, Σχολικά, Κληροδοτημάτων καὶ διοικητικά. Ὁ ἀείμνηστος Στέργιος Βράκας συγκαλέσας ἐκτάκτως τὸ κοινοτικὸν Συμβούλιον εἰς συνεδρίασιν συνέστησε πενταμελῆ ἐπιτροπὴν, ἐγκριθεῖσαν παμψηφεί ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου καὶ ἀποτελεσθεῖσαν ἀπὸ τοὺς ἀκολούθους: 1) Βασίλειον Σκαφιδᾶν, Φαρμακοποιόν, 2) Ἰωάννην Ταμπάκον, συνταξιούχον καθηγητὴν, 3) Μόδεσταν Πέρτσαλην καθηγητὴν τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἀστικῷ Σχολείῳ Μετσόβου καὶ ἱεροδιάκονον τῆς μητροπόλεως Μετσόβου, 4) Δημήτριον Μέρανον συνταξιούχον Καθηγητὴν, ἅπαντας Μετσοβίτας καὶ 5) Ἀθαν. Παλαμιώτην, συνταξιούχον τηλεγραφητὴν καὶ κοινοτικὸν σύμβουλον. Τὰ μέλη τῆς ὡς ἄνω ἐπιτροπῆς συνελθόντα εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων τῆς Κοινότητος, ἐξέλεξαν πρόεδρον τὸν Ἰωάννην Ταμπάκον καὶ διὰ πράξεως καθώρισαν τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας διὰ τὴν τακτοποίησιν τοῦ πολυτίμου ἀρχείου, τὸ ὁποῖον ἦτο ἄγνωστον εἰς τοὺς ἐπιζῶντας Μετσοβίτας διανοουμένους. Ἐκ τῶν πέντε μελῶν τὰ τρία πρῶτα ἐργάσθησαν ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας τὸ θέρος καὶ τὸν χειμῶνα συνέχισαν τὴν ἐργασίαν οἱ Ἰωάννης Ταμπάκος καὶ Μόδεστας Πέρτσαλης, τοῦ πρώτου μέλους ἐπιστρέψαντος εἰς τὴν ἐν Φαρσάλοις θέσιν του. Ἦλθον τότε εἰς φῶς πολυτίμα ἔγγραφα, ἀφορῶντα τὴν πολυκύμαντον ἱστορίαν τοῦ Μετσόβου, καὶ τῶν ὁποίων πρώτην φορὰν ἐλάμβανον γνῶσιν οἱ Μετσοβῖται διανοοῦμενοι, μὲ ἐκδηλώσεις μεγάλης χαρᾶς καὶ συγκινήσεως, ἀλλὰ καὶ περισσῆς ἱκανοποιήσεως. Μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ πολυτίμων ἔγγράφων εὐρέθη τότε ὑπὸ τῆς ἄνωτέρω ἐπιτροπῆς τὸ ἰδρυτικὸν ἔγγραφον τοῦ Σχολείου Μετσόβου πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν τῶν μελῶν ταύτης. Ὁ ἀείμνηστος πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς καὶ διδάσκαλος τοῦ χαράσσαντος τὰς γραμμὰς αὐτὰς Ἰωάννης Ταμπάκος, ἀφοῦ τὸ ἀνέγνωσε μεγαλοφώνως εἰς ἐπήκοον ὄλων, τὸ ἔφερεν εἰς τὰ χεῖλη του, τὸ ἠσπάσθη μὲ μεγάλην θέρμην, σχεδὸν δακρύων καὶ ἀναφωνῶν: νὰ σᾶς φιλήσω ἀγαπητοί μου συμπατριῶται! . . . Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ ὅταν ἐν συνεχείᾳ ἦλθε εἰς τὴν ἐπιφανειαν ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ κιβωτίου μία ἀπόδειξις τοῦ διδασκάλου Νικολάου τοῦ καὶ Στύγνη, ἕξ Ἰωαννίνων, ἐξοφλητικὴ τοῦ μισθοῦ του. Πολλὰ ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων τότε ἔγγράφων ἐτέθησαν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ καὶ μέλους τῆς ἐπιτροπῆς Μόδεστα Πέρτσαλη εἰς τὴν διάθεσιν τῆς διακεκριμένης λογίας κ. Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη, ἧτις τὰ ἐχρησιμοποίησε διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ἀξιολόγου καὶ ἐξαντλητικῆς μελέτης τῆς ἐπιγραφομένης «οἱ ἐν τῷ Ἑλληνοσχολείῳ Μετσόβου διδάξαντες καὶ διδαχθέντες» δημοσιευθείσης εἰς τὰ Ἡπειρωτικὰ Χρονικά (Τόμ. ΙΕ 1940) (1). Παραθέτω διὰ τὴν ἱστορίαν τὸ ἐν λόγῳ ἰδρυτικὸν τοῦ Σχολείου ἔγγραφον, ἔχον ὡς ἀκολούθως:

Τὰ κατὰ καιρούς, πρὸς ψυχικὴν ὠφέλειαν τῶν χριστιανῶν, γενόμενα πράγματα, παρὰ τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, χάριν αἰωνίου μνημοσύνου αὐτῶν, καὶ προκοπῆς τῆς χριστιανικῆς πολιτείας καὶ εὐσεβείας, οὐ δίκαιον ἐπιμελεῖσθαι καὶ ἐξουθενωθῆναι, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἑστερωμένα καὶ κεκυρωμένα, στερεωτάταις καὶ παγιωτάταις ἀσφαλείαις καὶ κυρώσεσι, ἀλλὰ δεῖ τὰ τοιαῦτα ψυχωφελῆ ἔργα, αἰδιδιον ἔχειν τὸ κλέος καὶ τὴν εὐφημίαν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ οἱ ἐν τῇ πολιτείᾳ Μετσόβου εὐρισκόμενοι προεστώτες ἱερεῖς τε καὶ λαϊκοί, θέλοντες προσεπικυρῶσαι καὶ ἐπασφαλῖσαι, ἐν ψυχωφελῆς ἔργον γενόμενον ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτῶν, παρὰ τοῦ ποτὲ Στέργιου Στάνου, δηλοποιοῦσιν ὅτι ὁ αὐτὸς Στέργιου Στάνου, ἐτιζῶν, καὶ τὴν τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων παράδοσιν ἐφιερμένως, ἀφιέρωσεν οἰκιοθελῶς καὶ προθύμως εἰς τὴν Πάγκαν τῆς ἐν Μετσόβῳ εὐρισκομένης ἐκκλησίας, τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, χιλιάδας τῶν ἀσπρων ἑκατόν,

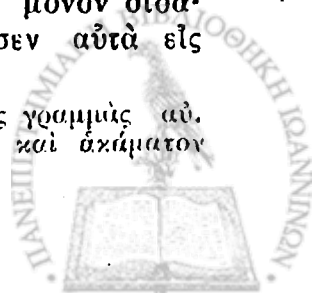
1. Δοσίθεος (1760—1799) Ἰδὲ «Ἡπ. Ἑστία» 1962, σελ. 560.

ὥστε εἶναι εἰς τὸ διηνεκὲς ἀναπόσπαστα καὶ ἀναφαίρετα, χάριν ἐνὸς σχολείου, ὃν ὁ τόκος μέλλει δίδοσθαι τῷ κατὰ καιροῦς εὐρισκομένῳ διδασκάλῳ—ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ῥηθεῖσα ποσότης οὐκ ἦν ἱκανὴ πρὸς μισθὸν καὶ πληρωμὴν τῶν κατὰ καιροῦς διδασκάλων τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, εὐρέθη εὐλογον παρὰ τῶν προεστώτων τῆς εἰρημένης πολιτείας Μετσόβου, προσθεῖναι τῇ ἄνω ποσότητι καὶ ἑτέρας χιλιάδας ἄσπρων εἰκοσιν, αἱ καὶ προσετέθησαν τῇ εἰρημένῃ ποσότητι ἀπὸ εὐρεθέντων χρημάτων, τοῦ ἐν Μετσόβῳ εὐρισκομένου μονηδρίου Ἁγίου Νικολάου. Συμποσουμένων λοιπὸν ὄλων τῶν ἄσπρων, εἰς χίλια γρόσια, ὁ χρονικὸς αὐτῶν τόκος, ἔχει νὰ δίδεται τῷ εὐρεθέντι διδασκάλῳ. Διαβεβαιούσι τοίνυν οἱ προεστώτες τῆς αὐτῆς πολιτείας, ὅτι τὸ συσταθὲν σχολεῖον ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, παρὰ τῶν προειρημένων ἄσπρων τοῦ τελάσου καὶ τῆς προσθήκης, εἶναι καὶ λέγεσθαι εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα, ἔστερεωμένου καὶ κεχυρωμένου, ὥστε μηδεὶς ἐξ αὐτῶν τολμήσειε διαστῆσαι τὸ αὐτὸ νεωστὶ συσταθὲν σχολεῖον.

Ὅστις δι' οὖν κακότροπος καὶ μισητὴς τοῦ ἀγαθοῦ κινούμενος πάθει τινί, ταραξεί ἂν τὸ ψυχωφελὲς τοῦτο ἔργον τοῦ σχολείου, ἀποφαινόμεθα ὑπεύθυνον εἶναι πάσαις ταῖς τῶν Ἁγίων Πατέρων ἀραῖς καὶ ὑπόδικον τῆς αἰωνίου κολάσεως. Ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτου βεβαίαν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν κοινὸν γράμμα, παρόντος καὶ τοῦ Ἐξάρχου αὐτῶν κυρίου Δοσιθέου, ἐσφραγισμένον τῇ ἰδίᾳ ὑπογραφῇ ἐνὸς ἐκάστου τῶν προεστώτων τῆς αὐτῆς πολιτείας Μετσόβου Ἱερέων τε καὶ λαϊκῶν καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν. αψνθ' Μαΐου κέ (1759 Μαΐου 25). Ὁ Ἐξάρχος Μετσόβου Δοσιθεὸς (1), Παπαδήμας Σακελάριος, Παπαδημήτριος Στάνου, Παπακιργιάννης Μπήλης καὶ βεκύλης τῆς χώρας, Γεώργιος Κρίκης, Στέργιος Φλόκας, Ἰωάννης Στασάκου, Ἀγόρος Πήλης, Γερομίχος Μπαμήχας, Διαμάντης Παπαγιάννη, Στέργιος Τοπάλης, Νίτζο Βασίλης βεβαιώθηκε διὰ χειρὸς Ἀδάμ Πότζου, Γιάννης Ντουλιστής, Νίκος Πότζη, Θεόδωρος Ἀνδρέου, Στέργιος Ζήκα, Στέργιος Τσιλάκας, Στέργιος Πότζου, Στέργιος Ἀποστολάκας, Στάτος Μιχοτοπάλη, Στέργιος Ντάσου, Παπαγιάννης Τέτου, Παπαγιάννης Οἰκονόμου, Παπαδημῶς Τολάκης, Παπαδημήτρης Δεπουρέτζου, Παπαστέργιος, Νίτσο Δημοδηκος, Ἀναστάσιος Κύρκου, Στέφανος Ἱερεὺς, Φίλης Ἱερεὺς ὁ τοῦ ποτὲ Παπαϊωάννου, Παπαθεόδωρος, Νικόλαος Ἱερεὺς». Ἀντίγραφον τοῦ ἀνωτέρου ἐγγράφου οἱ προεστώτες τοῦ Μετσόβου διεβίβασαν ἀμέσως εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει συμπατριώτας τῶν ζητοῦντες τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἔκδοσιν παρ' αὐτῆς σχετικοῦ Σιγγιλίου. Τὴν ἐπικύρωσιν αὐτὴν τῆς ἰδρύσεως τοῦ Σχολείου παρὰ τοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως προφανῶς οἱ Μετσοβῖται ἐζήτησαν διὰ νὰ ἀποσπάσουν κληροδοτήματα ἀπὸ τοὺς εὐποροῦντας συμπατριώτας τῶν τοῦ ἔξωτερικοῦ. Μετὰ τὴν ἐπίσημον ἴδρυσιν τοῦ Σχολείου τὸ 1759 ἡ διοίκησις του ἠσκειτο ὑπὸ πενταμελοῦς ἐφορείας, τῆς ὁποίας προήδρευεν ὁ πατριαρχικὸς Ἐξάρχος. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ὡς ἄνω χρηματικὸν κεφάλαιον ἐξ 120.000 ἄσπρων δὲν ἐπαρκοῦσεν ἵνα διὰ τῶν τόκων του συντηρῆται ἡ λειτουργία τοῦ Σχολείου, τὸ Σχολικὸν Ταμεῖον ἐνισχύετο ἐκ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου, τῶν περισσευμάτων τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν Ἁγίου Δημητρίου, Ἁγίου Χαλαμπου καὶ Ἁγίας Παρασκευῆς, ἐκ τοῦ προβατονομίου—δικαιώματος βοσκῆς τῶν προβάτων— καταβαλλομένων εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ὡς καὶ ἐκ συνδρομῶν φιλογενῶν Μετσοβιτῶν, κατὰ τὸν αἰμίμηστον Ἰωάννην Λαμπρίδην. Εἰς τὰ διαρροθμισθέντα κελλία τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἐλειτούργησαν τὰ Σχολεῖα, Δημοτικὸν καὶ Σχολαρχεῖον, ἔχοντα ἓνα μόνον διδάσκαλον καὶ δύο ὑποδιδασκάλους μέχρι τοῦ 1817, ὁπότε ἀνοικοδόμησεν αὐτὰ εἰς

1. Εἰς τὸ ἐν λόγῳ παλαιὸν Νηπιαγωγεῖον ἐφοίτησεν ὁ χαράσσειν τὰς γραμμὰς αὐτὰς κατὰ τὸν σχολικὸν ἔτος 1895-1896, μὲ Νηπιαγωγὸν τὸν εὐφρέστατον καὶ ἀκάματον Γεώργιον Κοντονίζου, Μετσοβίτην.

σχολικά κτίρια ὃ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγκατεστημένος Μετσοβίτης Δημήτριος Ζαμάνης, ἄρχων καὶ Παχάλικας. Κατὰ τὸ 1840 τὸ σχολεῖον ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρὸς ἀπὸ τὴν πυρκαϊάν, ἣ ὁποία ἐξερράγη τὴν 13ην Ἀπριλίου, τὸ Σάββατον τῆς Κυριακῆς τῶν Μυροφόρων καὶ τὴν 5ην ὥραν τῆς νυκτός, ἀπὸ ἀπροσεξίαν τῆς ὑπηρετίας τοῦ ἐκ Τσεπελόβου ἐλληνοδιδασκάλου Κ. Κάτσικα καὶ μαζί μὲ αὐτὸ ἀπετεφρώθη ἡ δυσεύρετος βιβλιοθήκη 4.000 τόμων καὶ πολλῶν χειρογράφων, μὲ τὴν ὁποίαν εἶχε προικισθῆ ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρου ἴδρυτοῦ Δημ. Ζαμάνη. Κατεστράφη τότε καὶ μία ἐλαιογραφία τοῦ εὐεργέτου Μετσόβου Δημ. Γκαδέλου καθὼς καὶ ἓνας κώδων τῆς ἐκκλησίας 78 ὀκάδων βάρους, δωρηθεὶς ὑπὸ τοῦ Μιχ. Χάτου. Μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτὴν τὰ σχολεῖα ἐλειτούργουν πάλιν εἰς τὰ κελλία τῆς ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα ἐρειπωμένα πλέον διετηροῦντο μέχρι τοῦ 1926, καθὼς καὶ τὸ παλαιὸν Νηπιαγωγεῖον εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου ἀνηγέρθη τὸ νέον, ὅπερ ὑφίσταται σήμερον. Κατὰ τὸ 1855 ὃ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐμπορευόμενος Μετσοβίτης Μιχαὴλ Ἄν. Τουσσίτσας ἐπεχείρησε νὰ ἀνεγείρῃ Σχολικὸν κτίριον εἰς ἄλλην θέσιν κεντρικὴν προτιθέμενος συγχρόνως νὰ ἀγοράσῃ καὶ τὰ ἐθνικὰ χωρία Προσγόλι (Περιστέρι), Δερβεντίσαν (Ἀνθοχώρι) καὶ Κρουσοβίτσαν (Χρυσοβίτσαν), ὅπως ἐκ τῶν προσόδων αὐτῶν συντηροῦται μελλοντικῶς ταῦτα. Τὸ κτίριον ἐθεμελιώθη βάσει σχεδίου, τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦ 1935 διεσώζετο εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Κοινότητος Μετσόβου, ἀλλὰ μόλις ἡ τοιχοποιία ἐφθασεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, αἱ Τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἠμπόδισαν τὴν συνέχισιν τοῦ ἔργου κατόπιν ῥαδιουργιῶν τοῦ Κυριάκου Τσανάκα, ἀρχηγοῦ τῆς πολιτικῆς φατρίας, ἣτις συνειργάζετο μὲ τοὺς Τούρκους. Τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον ἐθεμελιώθη τὸ ἀνωτέρω σχολικὸν κτίριον, εὐρίσκονται εἰς τὴν δυτικῶς τοῦ παλαιοῦ φρουρίου πλατεῖαν, γνωστὴν μὲ τὸ ὄνομα Πλατεῖα Τουσσίτσα, ὅπου ἔχει στηθῆ ἡ μαρμαρινὴ προτομὴ τοῦ Μιχαὴλ Ἄν. Τουσσίτσα. Ἐξηκολούθουν ὡς ἐκ τούτου τὰ σχολεῖα νὰ λειτουργοῦν εἰς τὰ κελλία τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς μέχρι τοῦ 1880, ὁπότε ἐκτίσθη μέγα διώροφον σχολικὸν κτίριον, πλησίον τῆς ἐκκλησίας, δαπάνη τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Αἰγύπτου ἐγκατεστημένου καὶ πλουτήσαντος Μεγάλου Ἐθνικοῦ Εὐεργέτου Γεωργίου Μιχ. Ἀβέρωφ—Ἀποστόλακα—καὶ εἰς αὐτὸ ἐστεγαζόντο ἕκτοτε τὸ τετρατάξιον δημοτικὸν Σχολεῖον, τὸ τριτάξιον Σχολαρχεῖον καὶ μία ἢ δύο τάξεις τετραταξίου Γυμνασίου. Τὸ ἐν λόγῳ Ἀβερῶφειον Σχολεῖον ἐπυρπολήθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1947 ἀπὸ Ἑλληνας συμμορίτας καθὼς καὶ τὸ Τούλειον Ὁρφανοτροφεῖον. Εἰς τοὺς συμμορίτας αὐτοὺς συγκατελέγετο καὶ ὁ Μετσοβίτης κομμουνιστῆς Κώστας Τσανάκας ἢ Ἀραχθος. Παρὰ τὴν ὁμοῦς ἐλειτούργει καὶ τετρατάξιον ἐν ἀρχῇ καὶ ἀργότερον ἑξατάξιον δημοτικὸν Θηλέων (Παρθεναγωγεῖον) στεγαζόμενον εἰς ἓνα εὐρύχωρον οἶκημα πλησίον τοῦ ἱστορικοῦ ἀρχοντικοῦ Κρίκη, γνωστὸν μετὰ τὸ ὄνομα Χάνι τοῦ Καραμίχα, δεύτερον τετρατάξιον δημοτικὸν σχολεῖον εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ νηπιαγωγεῖον δεύτερον, ἀμφοτέρωστε στεγαζόμενα εἰς οἶκημα εὐρισκόμενον ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Κατὰ τὴν μακρονήν ἐκείνην ἐποχὴν ὁ Μιχαὴλ Τουσσίτσας ἐνίσχυσε μετὰ τὸν Δημ. Ζαμάνην τὰ σχολεῖα τοῦ Μετσόβου διὰ σοβαροῦ κληροδοτήματος, μὲ τοὺς τόκους τοῦ ὁποίου ἠγοράζοντο καὶ διενέμοντο δωρεὰν εἰς ὅλους γενικῶς τοὺς μαθητὰς καὶ μαθητριάς τοῦ Μετσόβου ὅλα τὰ διδακτικὰ βιβλία, ἡ γραφικὴ ὕλη καὶ εἶδη κεντήματος διὰ τὰς μαθητριάς δι' ὀλόκληρον τὸ σχολικὸν ἔτος. Ἀργότερον τὰ σχολεῖα τοῦ Μετσόβου ἐνισχύθησαν πλουσιώτατα ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἐθνικοῦ Εὐεργέτου Γεωργίου Ἀβέρωφ, δαπάνη τοῦ ὁποίου ἐκτίσθη, ὅπως ἀνέφερα εἰς τὰ προηγούμενα, τὸ διώροφον διδακτήριον τὸ 1880. Ἐκτοτε τοὺς εὐφρευτέρους ἐκ τῶν μαθητῶν, οἵτινες ἀπήρτιζον τὴν ἐφορείαν τῆς τάξεως τοῦ Σχολείου ἀπέστειλλον οἱ ἐφοροεπίτροποι ὡς ὑποτρόφους εἰς Ἰωάννινα πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν Γυμνασιακῶν σπουδῶν καὶ μετέπειτα εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ἵνα σπουδά-

σουν ἐπιστήμας, Φιλολογίαν, Μαθηματικά, Ἱατρικὴν, Φαρμακευτικὴν. [Οἱ ἐν λόγῳ σπουδασταὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν τῶν ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν πατρίδα τῶν μετῆρχοντο τὸ ἐπάγγελμά των ὑποχρεωτικῶς ἐπὶ ὠρισμένῳ μισθῷ καὶ δι' ὠρισμένον χρονικὸν διάστημα. Οἱ τελευταῖοι σπουδάσαντες ἐν Ἀθήναις δαπάνη τῆς Ἐφορείας Κληροδοτημάτων ἦσαν οἱ : Στέργιος Δημητρίτσης ἢ Ντουλίτσης, φιλόλογος, Βασίλειος Καλόγηρος ἢ Πάντας, μαθηματικός, Ἀλέξης Γκαρράλης, Φαρμακοποιὸς καὶ Νικόλαος Πετρίδης, ἱατρός. Ἄλλοι Μετσοβῖται νέοι, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν γυμνασιακῶν τῶν σπουδῶν, ἐνεγράφησαν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης, ὅπου δαπάνη τοῦ Ταμείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἐσπούδασαν Θεολογίαν. Τοιοῦτοι Θεολόγοι ἐκ Μετσόβου ὑπῆρξαν οἱ : Βενέδικτος Βοΐλας, Ἱερόθεος Σταύρου καὶ Μόδεστος Πέρτσαλης. Ἐκ τούτων οἱ δύο πρῶτοι διετέλεσαν Πατριαρχικοὶ Ἐξαρχοὶ Μετσόβου καὶ ὁ Μόδεστος Πέρτσαλης διευθυντὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου ἐν ἀρχῇ καὶ μετέπειτα Ἡμιγυμνασίου Μετσόβου. Ὁ ἐν λόγῳ Πέρτσαλης, ἱεροδιάκονος κατ' ἀρχὰς καὶ ἀργότερον ἀρχιμανδρίτης ἐν Μετσόβῳ, ἀπέθανεν ἐξ αὐτοκινήτιστικῆς δυστυχῆματος ἐν Ἀθήναις τὴν 10ην Δεκεμβρίου 1954, ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Σπυριδῶνος, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἐκ τῆς ἐπισκέψεως, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν εἰς τὸν συμμαθητὴν του ἐν τῇ Σχολῇ Χάλκης Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σπυριδῶνα Βλάχον. Ἡ σορὸς του μετεκομίσθη δι' αὐτοκινήτου εἰς τὸ Μέτσοβον, ὅπου ἐγένετο πάνδημος ἡ κηδεῖα του, χοροστατήσαντος τοῦ Μητροπολίτου Τρικκης Δωροθέου, ὅστις ὑπῆρξε μαθητὴς του. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κ. Ἀθηναγόρας, συμμαθητὴς τοῦ Ἀρχ. Μοδέστου Πέρτσαλη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης, πληροφορηθεὶς τὸν τραγικὸν θάνατόν του ἀπέστειλε συλλυπητήριον γράμμα εἰς τὸν δήμαρχον Μετσόβου τότε, τὸ ὁποῖον θὰ παραχωρηθῇ εἰς τὸ τέλος τῆς παρούσης μελέτης.

Ὁ αἰμίμητος Ἰωάννης Λαμπρίδης μᾶς πληροφορεῖ ὅτι κατὰ τὸ 1884 ὑπῆρχον ἐν Μετσόβῳ δύο δημοτικὰ σχολεῖα, ἔχοντα 310 μαθητὰς, τὸ κεντρικόν, ὅπου ἐδίδασκαν 4 διδάσκαλοι καὶ τὸ ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μετὰ δύο διδασκάλων, ἐν Ἑλληνικὸν ἀριθμοῦν 47 μαθητὰς εἰς τρεῖς τάξεις διηρημένους καὶ ἐν Παρθεναγωγεῖον μὲ 153 μνηστρίας διδασκομένας ὑπὸ ἀποφοίτου τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀρσακείου καὶ τριῶν βοηθῶν ὡς καὶ δύο μικτὰ νηπιαγωγεῖα. Ἀργότερον προσετέθη καὶ δεύτερον Παρθεναγωγεῖον. Ἡ ἐφορεία ἐν συνεχείᾳ ἴδρυσεν τότε δημοτικὸν Σχολεῖον εἰς τὸ Ἀνήλιον, τὸ ὁποῖον ἐλειτούργει εἰς τὰ κελλῖα τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (Ἀνηλίου) καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἐφροίτουσαν 70 περίπου μαθηταί. Ὁ μέγας Ἐθνικὸς Εὐεργέτης Γεώργιος Ἀβέρωφ ἀπὸ τοῦ 1865 ἴδρυσεν δι' ἰδίας του δαπάνης σχολεῖα εἰς τὰ χωρία Βουτονόσι, Μηλιά, Κουτσούφλιανη καὶ εἰς τὸ Μαλακάσιον, τὸ 1870 διώρισεν διδάσκαλον μὲ μισθὸν 30 Τουρκικῶν λιρῶν ἑτησίως, διότι ἦτο ἡ δευτέρα μετὰ τὸ Μέτσοβον εἰς πληθυσμὸν κωμόπολις τῆς προνομίουχου περιφερείας Μετσόβου.

Ἀπὸ δημοσιευθέντα ἐν Τρικκάλαις τὸ 1906 κανονισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Μετσόβου—ὑποδούλου τότε εἰς τοὺς Τούρκους—πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡ Κοινότης εἶχε τὰ ἑξῆς σχολεῖα: α) Πλήρες Ἑλληνικὸν Τριτάξιον Σχολεῖον, β) τὸ κεντρικὸν δημοτικὸν Σχολεῖον, γ) τὸ δημοτικὸν Σχολεῖον Ἁγ. Δημητρίου, δ) τὸ κεντρικὸν Νηπιαγωγεῖον, ε) τὸ Τσοῖτσειον Παρθεναγωγεῖον καὶ στ) τὸ Παρθεναγωγεῖον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ὁ κανονισμὸς οὗτος φέρει τὴν ὑπογραφήν : «Ἐν Μετσόβῳ τῇ 21ῃ Μαρτίου 1906, ὁ Πατριαρχικὸς Ἐξαρχὸς Μετσόβου Δημήτριος, ἱερεὺς οἰκονόμος». Πρόκειται περὶ τοῦ ἀριστα μορφωμένου Δημητρίου Σεκαρᾶ, πρωτοψάλτου Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ γραμματέως τῆς Ἐφορείας Κληροδοτημάτων Μετσόβου ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν διατελέσαντος καὶ χειροτονηθέντος εἰς μεγάλην ἡλικίαν, ὅποτε ἐξελέγη Πατριαρχικὸς Ἐξαρχὸς Μετσόβου. (Συνεχίζεται)

Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ

ἀ. μ. τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΠΑΡΓΑΣ

Γενικὸς Κατὰ Θάλασσαν Προβλεπτής—Δέσμη 1042

Κέρκυρα 17 Μαΐου 1783 (ν. ἡ.) ὁ Γενικὸς Προβλεπτής Ἀλβίξε Φόσκαρι γράφει εἰς τὸν Δόγην:

«Ἡ Κοινότης τῆς Πάργας ἡ ὁποία οἰκιοθελῶς ὑπετάγη εἰς τὸ Δημόσιον Ὄνομα τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ 15ου αἰῶνος (1401) μεταξὺ τῶν προνομίων ποῦ ἐζήτησε τότε καὶ ἐπέτυχεν ἀπὸ τῆν Ὑμ. Γαληνότητα ὑπῆρχε καὶ τὸ περί Πρωτοπαπᾶ ἦτοι τοῦ προϊσταμένου τῶν ἱερέων τῆς Κοινότητος. Ὁ διορισμὸς τούτου γίνεται κατόπιν ψηφοφορίας καθ' ἐκάστην πενταετίαν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἐκείνου, ὡς ἀκριβῶς τοῦτο γίνεται ἐν Κερκύρα καὶ εἰς ἄλλην τινα νῆσον. Ὁ πρωτοπαπᾶς ἐφορεύει ἐπὶ τῶν ἱερέων διὰ ζητήματα Ἐκκλησιαστικῆς φύσεως.

Ἡ Κοινότης ἐκείνη, κατώρθωσε μέχρι σήμερον νὰ προασπίση γενναίως τὸ στενόχωρον ἔδαφός της, ποῦ περικλείεται ἀπὸ Ὀθωμανικὰς κτήσεις καὶ νὰ διατηρήσῃ ἀνέπαφον τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν Γαληνοτάτην Δημοκρατίαν. Εἶναι πτωχὴ ἡ Κοινότης καὶ στερεῖται τῶν ἀπαραιτήτων μέσων ὅπως ἐξελιχθῆ καὶ αὕτη κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἄλλων κτήσεων. Ἐμεινε κατὰ συνέπειαν ὀπισθοδρομικὴ καὶ δὲν μετεβλήθη καθόλου ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐθελουσίας ὑποταγῆς της.

Ὡς πρὸς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχήν, ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν καὶ μέχρι τοῦ ἔτους 1732 δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος κανὲν Δημόσιον ἔγγραφον ἀφορῶν τὸν Ἕλληνα Ἐπίσκοπον τῆς Παραμυθιάς—ποῦ εἶναι εἰς Ὀθωμανικὸν ἔδαφος—ἀναμιγνυόμενον εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῆς Πάργας καὶ τῶν πέριξ.

Ἐλαβα ἐνόρκους καταθέσεις τῶν γεροντωτέρων τοῦ τόπου καὶ τοὺς ἡρώτησα νὰ μοῦ εἴπουν τί γνωρίζουν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Οὗτοι κατέθεσαν δι' μίαν φορὰν κατ' ἔτος προσεχάλουν τὸν Ἐπίσκοπον Παραμυθιάς ἵνα κάμῃ ἐν μνημόσυνον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων καὶ τῶ ἔδιδον, ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὸν κόπον του, δύο τζεκίγια. Ἡ παραμονὴ συνεπῶς τοῦ Ἐπισκόπου ἦτο στιγμιαία εἰς τὴν Πάργαν, ὅμως φαίνεται ὅτι οὗτος διώριζεν, ἄγνωστον ἀπὸ πότε, ἓνα τοποτηρητὴν καὶ ἡ ὑπηρεσία αὕτη ἀντιθέτο ἢ εἰς τὸν κατὰ καιροὺς πρωτοπαπᾶν τῆς Πάργας ἢ εἰς ἄλλον ἱερωμένον, οἱ ὅποιοι εἰσέπραττον τὰ δικαιώματα τοῦ Ἐπισκόπου ἐπὶ τῶν τελουμένων γάμων καὶ ἐπὶ ἄλλων Ἐκκλησιαστικῶν πράξεων.

Δύο διαταγαὶ τοῦ εὐγενοῦς Ζαχαρία Μπάλπι ποῦ ὑπῆρξε προβλεπτής καὶ Καπιτάνιος Κερκύρας, ἡ μία τῆς 5ης Φεβρουαρίου καὶ ἡ ἄλλη τῆς 9ης Ἰουνίου 1732, καταδεικνύουν δι' ὁ Πρωτοπαπᾶς τῆς Πάργας ἀπῆτει ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς τοῦ τόπου νὰ μὴ εὐλογοῦν γάμους ἢ νὰ κάμνουν ἀφορισμοὺς χωρὶς τὴν ἀδείαν του.

Τοῦ ἔτους ἐκείνου ὅμως, ἐπεσήμανα τὸ πρῶτον Δημόσιον ἔγγραφον ἀφορῶν τὸν Ἐπίσκοπον Παραμυθιάς, μὲ δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῆς Πάργας καὶ δι' κατόπιν ἀναφορᾶς τοῦ Ἐπισκόπου, ἐξεδόθη τὴν 30 Ἰουνίου 1732 διαταγὴ τοῦ Ἐξοχωτάτου Νικολῶ Ἐρίτσο Γενικοῦ τότε κατὰ θάλασσαν Προβλεπτοῦ, ἀπαγορεύουσα εἰς

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου, σελ. 97.

τὸν Πρωτοπαπᾶν τοῦ τόπου νὰ ἀναμιγνύεται εἰς ὑποθέσεις τῆς ἀποκλειστικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ἐπισκόπου καὶ νὰ ἀπέχη ἀπὸ κάθε τι πρὸς θὰ ἠμποροῦσε νὰ θίξη τὸν ἀρχιερέα. Μετὰ παρέλευσιν ὀκτῶ μηνῶν ὁ αὐτὸς Ἐξοχώτατος Προβλεπτής, κατόπιν νέας ἀναφορᾶς τοῦ Ἐπισκόπου, ὅστις λαμβάνει τὸν τίτλον καὶ τῆς Πάργας, ἐξέδωκε καὶ νέαν διαταγὴν πρὸς τὸν Πρωτοπαπᾶν νὰ μὴ ἀναμιγνύεται καθόλου εἰς τὰ δικαιώματα καὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ εἰρημένου Ἐπισκόπου. Αἱ διαταγαὶ αὗται ἐπεκυρώθησαν ἀκολούθως καὶ με νεωτέρας τοιαύτας τοῦ Ἐξοχωτάτου Προβλεπτοῦ Ἱερωνύμου Κουερνί νῦν χρονολογίαν 27 Ἰουνίου 1750 ὡς καὶ τοῦ Ἐξοχωτάτου Προβλεπτοῦ Ἀντωνίου Ρενιέρ τῆς 27ης Ἰουλίου 1773.

Αἱ τότε περιστάσεις καὶ τινες ἄλλαι περιπτώσεις, εἶχον πειθαναγκάσει τοὺς προαναφερθέντας τρεῖς Κυρίους Γενικοὺς Προβλεπτάς, νὰ ἐπιδείξουν τὴν εὐμένειάν των ἔναντι τοῦ Ἐπισκόπου Παραμυθιάς, ἀναγνωρίσαντες εἰς αὐτὸν καὶ τὸν τίτλον τοῦ Βουθρωτοῦ καὶ Πάργας, καίτοι οὗτοι δὲν ἠγνόουν πόσον εἶνε ἐνοχλητικοὶ οἱ Ἐπίσκοποι ὑπήκοοι Ὀθωμανοὶ πρὸς διορίζονται ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ οἱ ὅποιοι ἐνασχοῦν τὸ λειτούργημα των εἰς τὴν Ἐπικράτειαν ὡς καὶ τὰς ἐνοχλήσεις πρὸς προκαλοῦν μετὰ τὰς πράξεις των εἰς βάρος τῶν ὑπηκόων, εἴτε εἶνε οὗτοι ἱερωμένοι, εἴτε λαϊκοί.

Οἱ Ἐπίσκοποι οὗτοι προβαίνουν εἰς ἐνεργείας χωρὶς νὰ λογαριάζουν τὰς εὐθύναι, οὔτε καὶ διστάζουν νὰ θέτουν εἰς ἀργίαν τοὺς ἱερεῖς, νὰ τοὺς καταδικάζουν εἰς πρόστιμα, νὰ ἀναβάλλουν συνοικέσια καὶ νὰ ἐξαπολύουν ἀφορισμούς, χωρὶς νὰ ἀκολουθοῦν νομίμους μεθόδους, μετὰ τὸν μοναδικὸν σκοπὸν ἵνα προσπορίζωνται χρήματα ἀδίκως καὶ παραλόγως καὶ ὅλαι αὗται αἱ ἐνεργεῖαι των δὲν ἐξετάζονται οὔτε ἐλέγχονται ἀπὸ τὴν Δημοσίαν Ἀρχήν. Καὶ ἐκεῖνος πρὸς βλέπει ἑαυτὸν καταπιεζόμενον, δὲν ἔχει ἄλλο τι νὰ κάμη εἰμὴ νὰ προστρέξῃ εἰς ἄλλην μεγαλυτέραν Ἐκκλησιαστικὴν, ἐν τῇ Τουρκικῇ χώρᾳ, Ἀρχήν.

Θὰ ἦτο ἐπιθυμητόν, ἀναμφιβόλως, ἂν ὁ Μητροπολίτης Ἄρτης δὲν ἐπεσκέπτετο τὴν Πρέβεζαν καὶ Βόνιτσαν, ὡς καὶ τὰ περίχωρα. Αἱ πόλεις αὗται θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπαχθοῦν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἑλληνος Ἀρχιεπισκόπου τῆς Λευκάδος, οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Πάργας θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάγωνται εἰς τὸν ἐντόπιον Πρωτοπαπᾶν, ὡς ἀκριβῶς καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Παξῶν καὶ τῆς Κερκύρας ἀκόμη, ὅπου ἐδρεῦει ὁ Λατῖνος Ἀρχιεπίσκοπος καὶ δὲν ἔρχεται ποτὲ Ἑλλην Ἐπίσκοπος.

Τολμῶ νὰ ὑποβάλω ταπεινῶς εἰς τὴν Ὑμετ. Γαληνότητα μερικὰς σκέψεις μου ἐπὶ τοῦ πρακτέου. Καλὸν θὰ εἶναι, ἂν ἡ Ὑμετ. Γαληνότης ἐγκρίνη, νὰ μὴ ἐπιτραπῇ πλέον εἰς τὸν Μητροπολίτην τῆς Ἄρτης οὔτε εἰς τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Παραμυθιάς νὰ εἰσέρχεται εἰς τὰ ἐδάφη τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν Χριστιανῶν, χωρὶς προηγουμένην ἀδειαν τοῦ Δημοσίου. Ἡ παραμονὴ τοῦ πρώτου εἰς τὰς δύο πόλεις τοῦ Κόλπου διαρκεῖ ὀλίγας μόνον ἡμέρας, ἐν ᾧ ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Παραμυθιάς ἀπὸ τινων ἐτῶν ἔχει μόνιμον διχμονήν εἰς τὴν Πάργαν, ὁπόθεν δὲν μετακινεῖται παρὰ ἐπ' ὀλίγους μῆνας πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν Χριστιανῶν τῆς δικαιοδοσίας του εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν. — Ἡ παραμονὴ τούτου μόνιμως εἰς Πάργαν τῷ ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς γοητείας πρὸς ἀσκεῖ ἡ Ἐπισκοπικὴ μίτρα καὶ ἡ ποιμαντορικὴ ράβδος εἰς τὸν ἀμαθῆ λαόν, νὰ δημιουργήσῃ πολλοὺς θαυμαστάς καὶ νὰ χρηματίζεται. — Ὀλίγα χρήματα διανεμομένα παρ' αὐτοῦ εἰς τοὺς πτωχοὺς, αἱ ἐπιπλήξεις πρὸς ἀπευθύνει εἰς τοὺς κληρικούς καὶ τινὰ ἄλλα τεχνάσματά του, ἐπιτηδελῶς ἐφαρμοζόμενα, συνετέλεσαν ὥστε οἱ κάτοικοι νὰ παραμελήσουν τὸν Πρωτοπαπᾶν, ἀξίωμα τὸ ὅποιον οἱ ἐντιμοὶ πολῖται θεωροῦν ὡς διακοσμητικὸν καὶ δὲν ἀνέχονται τὰ φερσίματα τοῦ Ἐπισκόπου. Τοιοῦτοτρόπως ἐδημιουργήθη μία ἀτμόσφαιρα σκανδαλώδους δυναμένη νὰ προκαλέσῃ ἀνωμαλίαν.

Πρὸς ἀποφυγὴν τοιούτων δυσaráστων ἀτοπημάτων, ἐξέδωκα διαταγὴν ὅπως ὑποδειχθῆ εἰς τὸν Ἐπίσκοπον ἢ ἀποχώρησις του ἐκ Πάργας ὅπου θὰ δύναται νὰ ἔρχεται πρὸς ἐπίσκεψιν, ἀφοῦ προηγουμένως λάβῃ τὴν ἀδειαν τῆς ἀνωτάτης Δημοσίας Ἀρχῆς.

Πληροφωρηθεὶς τοῦτο ὁ Ἐπίσκοπος ἀπετάθη εἰς τὸν ἐν Ἰωαννίνοις Μητροπολίτην του, ὁ ὁποῖος ἔσχε τὴν τόλμην νὰ γράψῃ εἰς τοὺς Συνδίκους τῆς Πάργας μίαν ἐπιστολὴν αὐστηράν, χαρακτηρίζων τὴν Κοινότητα ὡς μὴ πειθαρχοῦσαν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον καὶ καλεῖ τὸν Πρωτοπαπᾶν νὰ μετὰβῃ εἰς τὰ Ἰωάννινα πρὸς ἀπολογία.

Οἱ Σύνδικοι πρὶν ἢ ἀπαντήσουν εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Μητροπολίτου τὴν ὑπέβαλον εἰς τὴν Ἀρχὴν ταύτην, ζητοῦντες ὁδηγίας. Μοὶ ἐφάνη ἀναγκαῖον νὰ γράψω εἰς τὸν Ἐπίσκοπον ἐπισημαίνων αὐτῷ τὸ ἄφρον διάδημά του καὶ ἕκαμα καὶ τὴν δέουσαν ἀπάντησιν εἰς τοὺς Συνδίκους τῆς Πάργας, ἐπισυνάπτων καὶ τὴν πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον ἐπιστολὴν ἵνα τὴν ἐπιδώσῃ ἀμέσως.

Ἡ πρόθεσις τοῦ Ἐπισκόπου Παραμυθίας εἶναι νὰ σταθεροποιήσῃ τὴν παραμονὴν του εἰς Πάργαν ὅπου διώρισε καὶ τοποτηρητὴν, ἀξίωμα τὸ ὁποῖον ὑποβιβάζει τὸν Πρωτοπαπᾶν ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀφαιρεῖται οὕτω τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδίδῃ ἀδείας γάμων καὶ τοῦ παίρνει καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ἱερέων τῆς Κοινότητος δικαιοδοσίαν.

Εἰς τὴν Ζάκυνθον ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια ὅπως οἱ κατὰ καιροὺς Πρωτοπαπᾶδες εἶνε καὶ τοποτηρηταὶ τῶν Ἐπισκόπων καὶ ἡ συνήθεια αὕτη, ἐμποδίζει κάθε αἰτίαν διχονοιών. Καίτοι ἀντιλαμβάνομαι ὅτι παρόμοιον μέτρον θὰ ἦτο ἐπιωφελές καὶ διὰ τὴν Πάργαν, ἐν τούτοις δὲν κρίνω σκόπιμον νὰ προβῶ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν του καὶ παρακαλῶ τὴν Ὑμετέραν Γαληνότητα νὰ λάβῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπόφασιν».

***

Εἰς τὸ ἔγγραφο τοῦ Γεν. Προβλεπτοῦ ἐπισυνάπτονται τὰ κάτωθι ἀντίγραφα :

1) ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν Συνθήκην μεταξὺ Πάργας καὶ Βενετίας, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Πάργα ὑπετάγη ἐθελουσίως εἰς τὴν Ἐνετικὴν Ἀριστοκρατίαν, τὴν 21 Μαρτίου 1401.

Ἡ Συνθήκη αὕτη δὲν εὑρίσκεται καταχωρημένη εἰς τὰ Κατάστιχα τῆς Γερουσίας ἀλλὰ ἠύρισκετο ἐν ἀντιγράφῳ εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος. Ἡ Συνθήκη αὕτη εἶχε σταλεῖ (1) μὲ ἀλλὰ ἔγγραφα εἰς τὸν ἐν Λονδίῳ εὑρισκόμενον Οὐγωνα Φόσκολον, καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ σύγγραμμα «Διήγησις διὰ τὰς τύχας τῆς Πάργας καὶ διὰ τὴν παραχώρησιν τῆς» ὑπὸ τοῦ Φραγκίσκου Γκουαρδόνε, Ἰταλιστὴ ἐν Παλέρμῳ τὸ 1927 σελ. 145—148.

Τώρα εἰς τὸ ἔγγραφο τοῦ Γεν. Προβλεπτοῦ ἀνευρέθη ἀντίγραφο περιέχον τὸ προῖμιον μόνον καὶ τὸ ἄρθρον τὸ διαλαμβάνον περὶ τοῦ Πρωτοπαπᾶ, τὰ ὁποία ἀντεγράφησαν ἀπὸ τὸν Καγκελλάριον τῆς Κοινότητος Στέλζιον Ζούλαν τὸ 1783.

Τὸ προῖμιον τοῦτο παραβαλλόμενον πρὸς τὸ ἄλλο τὸ εὑρισκόμενον εἰς τὸ ῥηθὲν σύγγραμμα παρουσιάζει μερικὰς διαφορὰς. Οὕτω, ἐνῶ εἰς τὸ τοῦ συγγράμματος ἀναφέρεται τὸ ὄνομα ἐνὸς μόνου Παργινοῦ πρέσβευς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ λανθασμένον ἦτοι τοῦ Ἀντωνίου Σασκόπουλου—τὸ μόνον ἀποκαλυφθὲν ἀντίγραφο τὸν ἀναφέρει ὡς Ἀντώνιον Γασκόπουλον— ἀναφέρεται καὶ δεύτερος πρέσβυς ὀνόματι Βουγιόφῆστο. Περαιτέρω τὸ δεύτερον προῖμιον συμφωνεῖ μὲ τὰ πρὸ ὀφθαλμῶν ἀντίγραφο καὶ ἀναφέρουν ἀμφότερα τὰ ὀνόματα ἐτέρων τεσσάρων Παργινῶν πρέσβευς ἦτοι τοῦ Πρωτοπαπᾶ Παπαγιάννη, τοῦ Ἰωάννη Ἀντίοχο, τοῦ Δημήτρι Βερβιτσιώτη καὶ τοῦ Ἰωάννη Κούμανου.

1. Βλ. Κ.Δ. Μέρτζιου: Ὁ Οὐγὼν Φόσκολος καὶ ἡ Πάργα (περιοδ. Παρθενώσις Τεῦχος Β' ἀριθ. 2, σελ. 171).

Ἴδου τώρα καὶ τὸ ἄρθρον τῆς Συνθήκης τοῦ 1401 τὸ ἀφορῶν τὸν Πρωτοπαπᾶν. Καὶ τὰ δύο ἀντίγραφα συμφωνοῦν εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ αἰτήματος :

«Ὁμοίως ἐζήτησαν νὰ ἔχη ὁ Πρωτοπαπᾶς μαρμάρινον δῆμα καὶ ὅτι ἐναποτίθεται ἐκεῖ διὰ τοὺς νεκρούς, τὰ δύο μέρη νὰ εἶνε τρόφιμα καὶ τὸ ἐνεκρίναμεν.

«Μᾶς ἐζήτησαν ὡσαύτως ἵνα ὁ Πρωτοπαπᾶς Βασιλᾶς ἔχει τὴν ἰδίαν Ἐκκλησίαν ποὺ ἔχει εἰς χεῖρας του τώρα. Καὶ ἐγίνε δεκτόν».

*
* *

Ἄλλα ἐγγράφα ἐπισυνημμένα εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Γεν. Προβλεπτοῦ πρὸς τὸν Δόγην τῆς 17 Μαΐου 1783, εἶνε τὰ κάτωθι :

2) Μία διαταγὴ τοῦ Προβλεπτοῦ καὶ Καπετάνου Κερκύρας Ζαχαρία Μπάλμπε, τῆς 5 Φεβρ. 1732 διαβιβασθεῖσα πρὸς ἐκτέλεσιν εἰς τὸν Διοικητὴν Πάργας Ἀντώνιον Γουέμην, ἐξεδόθη κατόπιν ἀναφορᾶς τοῦ Πρωτοπαπᾶ Ἀναστασίου Βασιλᾶ, ἐν ᾗ ἐξέθετεν ὅτι ὁ νεοεκλεγείς δεῦτερος Πρωτοπαπᾶς Κωνσταντῖνος Πετσάλης ἤρνετο νὰ δεχθῆ τὸ ἀξίωμα. Διὰ τῆς διαταγῆς του ὁ Γεν. Προβλεπτὴς ἐπιτάσσει εἰς τὸν ἱερέαν Πετσάλην νὰ ἀποδεχθῆ τὴν θέσιν. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, νὰ ὑποστῆ χρηματικὴν ποινὴν 500 Δουκάτων.

3) Ἑτέρα διαταγὴ ὑπὸ χρονολ. 9 Ἰουνίου 1732 τοῦ αὐτοῦ Μπάλμπε ἐξεδόθη κατόπιν ἀναφορᾶς τοῦ ρηθέντος Πρωτοπαπᾶ ὅτι οἱ ἱερεῖς ἤρνοῦντο νὰ πειθαρχήσουν εἰς τὰς ὑποδείξεις του εἰς ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα. Ὁ Μπάλμπε ἐπιτάσσει εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ ἱερομονάχους Πάργας νὰ μὴ τελοῦν γάμους χωρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ Πρωτοπαπᾶ συμφώνως μὲ τὸ ἐπικρατήσαν ἔθιμον καὶ νὰ μὴ ἀφορίζῃ κανεὶς ἱερωμένος λαϊκὸν τινα χωρὶς τοῦτο νὰ εἶναι ἐν γνώσει τοῦ Πρωτοπαπᾶ καὶ τέλος ὀφείλουν οἱ ἱερωμένοι εἰς οὓς ἀνέθεσεν ὁ Πρωτοπαπᾶς Ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα νὰ περιβάλλωνται μὲ τὰ συνήθη ἐνδύματα καὶ μὲ σκιάδιον, κατὰ τὰς καθιερωμένας ἐορτάς. Ἄλλως θὰ ὑπόκεινται εἰς χρηματικὴν ποινὴν ἐκ Δουκάτων 200 ἕκαστος, διὰ κάθε φορᾶν ποὺ θὰ παραβαίνουν τὴν διαταγὴν τοῦ Προβλεπτοῦ.

4) Τρίτη διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ κατὰ θάλασσαν Προβλεπτοῦ ἐξεδόθη ἐν Κερκύρα τὴν 30 Ἰουνίου 1732 κατόπιν ἀναφορᾶς τοῦ Ἐπισκόπου Παραμυθιάς, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὀποῦ ὑπήγετο ἡ Πάργα. Διὰ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης ὁ Ἐπίσκοπος παρεπονεῖτο διότι ὁ νεοεκλεγείς Πρωτοπαπᾶς ἀναμιγνύεται εἰς ζητήματα ποὺ εἶναι τῆς ἀποκλειστικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ἐπισκόπου καὶ ἐπειδὴ ὁ Γεν. Προβλεπτὴς διεπίστωσεν ὅτι τὰ παράπονα εἶνε βάσιμα, διατάσσει τὸν Πρωτοπαπᾶν νὰ παύσῃ ἀναμιγνυόμενος εἰς τὰς ὑποθέσεις ποὺ ἀφοροῦν τὸν Ἐπίσκοπον καὶ μόνον. Ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει δὲν σεβασθῆ τὴν διαταγὴν, δίδεται ἐντολὴ εἰς τὸν Διοικητὴν Πάργας νὰ τῷ ἐπιβάλῃ χρηματικὴν ποινὴν ἐκ 500 ρεαλίων.

Τὴν ἀνωτέρω διαταγὴν τὴν ἐπέδωσε τὴν 2 Ἰουλίου 1732 εἰς τὸν Διοικητὴν Πάργας ὁ Ἱερομόναχος κύρ Ἀγάπιος Σπυρίδων ἀπεσταλμένος τοῦ Ἐπισκόπου Παραμυθιάς Παρθενίου Σπασανοπούλου.

5) Τετάρτη διαταγὴ τοῦ αὐτοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ Νικολῶ Ἐρίτσο ἐξεδόθη ἐν Κερκύρα τὴν 6ην Φεβρουαρίου 1733 κατόπιν ἀναφορᾶς τοῦ Ἐπισκόπου Παραμυθιάς καὶ Πάργας Παρθενίου μὲ νέα παράπονα κατὰ τοῦ Πρωτοπαπᾶ Πάργας. Ἀφοῦ ἤκουσε γράφει ὁ Γενικὸς Προβλεπτὴς ὅλα τὰ παράπονα, συνοδευόμενα καὶ μὲ ἐγγράφους μαρτυρίας, ἀποφασίζει :

α') Ὄφείλει ὁ Πρωτοπαπᾶς νὰ συμμορφωθῆ μὲ τὴν προγενεστέραν διαταγὴν τῆς 30 Ἰουνίου 1732 καὶ νὰ παύσῃ νὰ ἀναμιγνύεται εἰς ὑποθέσεις ποὺ ἀφοροῦν μόνον τὸν Ἐπίσκοπον.

β') Δὲν πρέπει νὰ ἔχη ὁ Πρωτοπαπᾶς ἄλλην ῥάβδον ἐνδεικτικὴν τοῦ ἀξιώματος παρὰ μίαν ἀπλήν, ὄχι ξυλόγλυπτον οὔτε γαρνιρισμένην μὲ χρυσοῦν ἢ ἀργυ-

ρον ἢ μαργαριτομάνναν. Ἄλλως τε ὁ Πρωτοπαπᾶς τῆς Λευκάδος δὲν φέρει ράβδον.

γ') Εἰς τὰς δημοσίας τελετὰς οὗρου θὰ παρευρίσκειται ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ Πρωτοπαπᾶς θὰ προηγῆται τῶν ἄλλων ἱερέων, ἀλλὰ εἰς τὰς ἄλλας λειτουργίας εἰς τοὺς Ναοὺς, θὰ τηρῆται τὸ Ἑλληνορθόδοξον τυπικόν, συμφώνως μὲ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ποτὲ Ἐξοχωτάτου Προβλεπτοῦ τῶν Νήσων Λορεδᾶν ἀπὸ 18 Μαρτίου 1718, ἡ ὁποία ἐξεδόθη κατόπιν τῶν προκυφασῶν ἐν Λευκάδι ἀντιγνωμιῶν μεταξὺ τοῦ ἐκεῖ Πρωτοπαπᾶ καὶ τῶν ἱερέων.

δ') Κατὰ τὰς ἐπισήμους ἡμέρας καθ' ἃς συνηθίζει ὁ κλῆρος τῆς Πάργας νὰ μεταβαίνει εἰς τὸ οἶκημα τοῦ Διοικητοῦ ἵνα ὑποβάλλῃ εὐχὰς ὑπὲρ εὐκλείας καὶ δόξης τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας, ὑποχρεοῦται ὁ Πρωτοπαπᾶς νὰ συγκεντρώσῃ πάντας τοὺς ἱερωμένους καὶ νὰ πηγαίνουν ὅλοι μαζὶ εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Ἐπισκόπου ἵνα παραλάβουν τοῦτον καὶ ἐκεῖθεν νὰ μεταβαίνουν εἰς τὸ οἶκημα τοῦ Διοικητοῦ διὰ τὰς εὐχὰς.

ε') Νὰ μὴ δύναται ὁ Πρωτοπαπᾶς νὰ καταλαμβάνῃ εἰς τὴν Μητρόπολιν τὸν Ἐπισκοπικὸν θρόνον, ἀλλὰ νὰ συμμορφώνεται μὲ ἐκεῖνο πού κάμνει ὁ Πρωτοπαπᾶς Λευκάδος.

Τέλος ἐφόσον ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια νὰ δίδῃ τὸ Ταμεῖον τῆς Κοινότητος δύο τρεκίλια κατ' ἔτος εἰς τὸν Ἐπίσκοπον εἰς ἔνδειξιν τῆς πρὸς αὐτὸν ἀφοσιώσεως, νὰ δίδῃ καὶ εἰς τὸ μέλλον τὸ φιλοδώρημα τοῦτο.

Ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει νὰ ἀπέχη ἀπὸ τοῦ νὰ θέτῃ εἰς ἀργίαν τοὺς ἱερωμένους ἐὰν δὲν προηγῆται ἀκριβῆς διαπίστωσις τῶν παραλείψεων τῶν, γιγνομένη ἐγγράφως.

Ἡ παρούσα πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ ἀπαρεγκλίτως πρὸς ἀποφυγὴν ἀνωμαλιῶν καὶ ἀτοπημάτων ἐπὶ ζητημάτων τόσοσιν οὐσιωδῶν ὡς εἶνε τὰ ἀφορώντα τὴν Ἐκκλησίαν.

Κέρκυρα 6 Φεβρουαρίου 1732

Ὁ Γενικὸς κατὰ θάλασσαν Προβλεπτῆς
Νικολὸ Ἐρίτσο

6) Ἄλλη διαταγὴ ἐκδοθεῖσα ἐν Κερκύρα τὴν 27 Ἰουνίου 1756 ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ κατὰ θάλασσαν Προβλεπτοῦ Τζερόλαμο Κουερίνι, κατόπιν ἀναφορᾶς ὑποβληθείσης παρὰ τοῦ σεβασμίου Ἐπισκόπου Βουθρωτοῦ καὶ Πάργας Παΐσιου.

Οὗτος παρεπονεῖτο ὅτι γίνονται πολλαὶ καὶ διάφοραι παρατυπία ἐν Πάργα παρὰ τοῦ Πρωτοπαπᾶ καὶ ἄλλων ἱερέων.

Ὁ Γενικὸς Προβλεπτῆς ἀναγνωρίσας ὡς βάσιμα τὰ παράπονα, ἔδωκε τὸ δικαίωμα εἰς τὸν Ἐπίσκοπον νὰ ἀσκήσῃ ἐν τῇ πληρότητι τὰ δικαιώματά του ἐπιβάλλων πειθαρχικὰς ποινὰς εἰς τοὺς παρεκτρεπομένους.

Ὅσον ἀφορᾷ δμως εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἀφορισμῶν, καθώρισεν ὅτι δὲν θὰ λαμβάνεται τοιοῦτο μέτρον, χωρὶς προηγουμένην ἔγκρισιν τῆς Ἀνωτάτης Διοικητικῆς Ἀρχῆς.

7) Νέα διαταγὴ τοῦ Γεν. κατὰ θάλασσαν Προβλεπτοῦ Ἀντωνίου Ρενιέρ τῆς 27 Ἰουλίου 1773, ἐκδοθεῖσα κατόπιν παραπόνων ὑποβληθέντων δι' ἀναφορᾶς τοῦ σεβασμίου Διονυσίου, Ἐπισκόπου Παραμυθιάς καὶ Πάργας.

Ὁ Γεν. Προβλεπτῆς ἀναγνωρίσας δίκαια τὰ παράπονα τοῦ Ἐπισκόπου τῷ δίδει τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ τὰ μέτρα ἐκεῖνα πού θὰ θεωρήσῃ πρόσφορα ἐπὶ τῇ δάσει τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κανόνων. Ὡς πρὸς δὲ τὸ ζήτημα τῶν ἀφορισμῶν, ἐπαναλαμβάνει ὅτι εἶπεν ὁ προηγουμένος Γεν. προβλεπτῆς Τζερόλαμο Κουερίνι.

Διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀνω διαταγῆς ἐπεφόρτισε τὸν Διοικητὴν Πάργας Ροδόσταμον.

8) Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τοῦ Ἐξοχωτάτου Γεν. κατὰ θάλασσαν Προβλε-

πτοῦ Ἀλβίξε Φόσκαρι πρὸς τὸν Διοικητὴν Πάργας, ἐκ Κερκύρας τῆ 12 Μαρτίου 1783 (ν.ῆ).

«Ἴνα ἐνημερωθῶ ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν ἐπιθεωρήσεων ποῦ κάμνει ὁ Πρωτοπαπᾶς Πάργας καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ δικαιοδοσίας ποῦ ἀνεγνωρίσθη εἰς τὸν ἴδιον παρὰ τῆς Δημοσίας Ἀρχῆς, καθ' ὃν χρόνον ἀπουσιάζει ὁ Ἐπίσκοπος Παραμυθίας, ἀπευθύνομαι εἰς τὸν ἀξιέπαινον ζῆλον τῆς Ὑμετέρας ἐντιμότητος καὶ τὴν προτρέπω ἵνα ἐπιμεληθῆ τῆς υποθέσεως ταύτης μὲ μεγάλην προσοχήν, καὶ νὰ ἐξακριβώσῃ ἂν εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Διοικήσεως ἢ εἰς τὸ τῆς Κοινότητος ὑπάρχουν ἔγγραφα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος καὶ, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἢ Ὑμετέρα ἐπιμέλεια νὰ μοὶ ἀποστείλῃ αὐθεντικὰ ἀντίγραφα. Νὰ φροντίσῃ ὡσαύτως νὰ πληροφορηθῆ ἀπὸ τοὺς προηγουμένους καὶ τοὺς τωρινούς Συνδίκους ἢ ἀπὸ ἄλλους γεροντωτέρους τοῦ τόπου, ἂν ἔχουν γνῶσιν τινα τῶν ἄνω καὶ νὰ μὲ ἐνημερώσῃ ἀμέσως.

Ἐν τοιοῦτῳ ἐθεώρησα πρέπον νὰ υποδείξω εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Παραμυθίας νὰ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν Πάργαν καὶ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ ἐκεῖ παρὰ διὰ τὴν συνήθη ἐπίσκεψιν καὶ ἀφοῦ προηγουμένως ζητήσῃ τὴν ἄδειαν τῆς Ἀνωτάτης ταύτης Ἀρχῆς.

Προθέσεις μου εἶναι νὰ μὴ ἐπιτρέψω νὰ γίνῃ καινοτομιά τις εἰς τὸ ζήτημα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας ἢ δικαιοδοσίας τοῦ Πρωτοπαδικοῦ ἀξιώματος, ἀλλὰ τὰ πράγματα νὰ ἀκολουθοῦν τὸν ἴδιον δρόμον ποῦ ἠκολούθουν πρὶν ἢ καταλάβῃ τὴν θέσιν τοῦ Πρωτοπαπᾶ ὁ ρηθεις Δημουλίτσας. Ἡ ὕμετέρα δὲ ἐντιμότης θὰ ἐπιβλέψῃ ὥστε νὰ μὴ γίνῃ καμμιά καινοτομία, κατὰ παράβασιν τῆς παρούσης διαταγῆς.

Εἰδοποίησα, πρὸς ἀποφυγὴν κάθε παρεξηγήσεως, περὶ τῆς προθέσεώς μου καὶ τὸν εἰρημένον Ἐπίσκοπον. Ἡ ὕμετ. ἐντιμότης θὰ καλέσῃ ἐνώπιόν της τὸν Πρωτοπαπᾶν καὶ θὰ τῷ ἀνακοινώσῃ τὴν θέλησιν τῆς Ἀνωτάτης Ἀρχῆς καὶ θὰ τῷ ἐπιτάξῃ ἵνα ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν παρουσιασθῆ ἐνταῦθα ὑπὸ τοὺς διαταγὰς μου».

* *

9) EX GRECO. Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τῶν Συνδίκων Πάργας Πέτρου Πετσούλη, Ἀθανασίου Στανέλλου καὶ Ἀναστασίου Δεσύλα πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον Ἀλβίξε Φόσκαρι Γεν. Προβλεπτὴν Πάργα 21 Μαρτίου 1785 (π.ῆ).

«Δὲν ἔχομέν τι ἄλλο νὰ κάμωμεν ἡμεῖς οἱ ταπεινότατοι καὶ πιστότατοι, ἐθελονταὶ ὑπήκοοι, Σύνδικοι τῆς Κοινότητος ταύτης παρὰ νὰ υποβάλωμεν εἰς τὴν Ἀνωτάτην Ἀρχὴν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἀντίγραφον μιᾶς ἐπιστολῆς ποῦ ἐλάβομεν τὴν 19ην τρέχοντος ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον τῶν Ἰωαννίνων καὶ παρακαλοῦμεν τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα νὰ μᾶς διατάξῃ τί πρέπει νὰ ἀπαντήσωμεν.» Ταπεινοὶ δοῦλοι τῆς Ὑμ. Ἐξοχότητος, οἱ Σύνδικοι.

10) Ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἐπισκόπου Ἰωαννίνων (ex greco) (1)

«Εὐλαδέστατοι ἱερεῖς καὶ ἱερομόναχοι, ἐντιμότατοι πρόκριτοι καὶ πάντες οἱ ὑπολειπόμενοι Χριστιανοὶ τῆς πόλεως Πάργας, υἱοὶ ἐν θεῷ ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιθυμητοὶ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἐξ οὐρανοῦ.

Εἶναι πολὺς καιρὸς ποῦ ἐλάβομεν τὴν κοινὴν ἐκθεσιν ὑμῶν καὶ εἶδομεν περιγράφομενον τὸ σκάνδαλον ποῦ προέκυψε μεταξὺ τοῦ σεβασμίου Ἐπισκόπου Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέας Ἀντωνίου, ἀγαπητοτάτου ἀδελφοῦ ἐν πνεύματι Ἀγίῳ καὶ τοῦ Παπᾶ Διονυσίου Δημουλίτσα, τὸ ὁποῖον προξένησεν ἡμῖν μεγάλην λύπην διότι εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἐφθασεν ἡ ἀταξία καὶ ἀποροῦμεν μὲ τὸν Παπᾶ Διονύσιον, διότι οὔτε εἰς κανὲν βιβλίον τῶν νόμων εὔρομεν γεγραμμένον, οὔτε ποτὲ

1. Ἐγγραφή Ἑλληνιστὶ ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων, μετεφράσθη Ἰταλιστὶ παρὰ τῆς ἐν Κερκύρα Διοικήσεως καὶ τώρα μεταφράζεται Ἑλληνιστὶ.

ἤκούσαμεν ὅτι διὰ τῆς βίας καὶ τυραννίας, ἤμποροῦν νὰ ἐπιτύχουν Ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα οἱ ἱερωμένοι.—Καὶ ἂν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Ἐπικράτειαν οἱ κληρικοί ὑπακούουν εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας, πόσον μᾶλλον πρέπει νὰ εἰσθε πειθήνιοι εἰς τοιαύτας, σεῖς ποὺ ζῆτε ὑπὸ τὴν Γαληνοτάτην Δημοκρατίαν τῆς Βενετίας;

Ἀπὸ αὐτὰ ἐννοοῦμεν ὅτι βασιλεύουν εἰς τὴν πόλιν σας τὰ δύο κύρια μέγιστα κακά, ἡ ὑπεροψία τοῦ Σατανᾶ καὶ τὸ μῖσος τοῦ Κἄιν. Σκεφθῆτε τα αὐτὰ καὶ ἐξυπνήσατε ἵνα διορθώσητε τὰς ψυχὰς διὰ τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως, διότι ἔτσι θὰ ἀποκτήσητε μὲν τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ ἀλλὰ θὰ χάσητε τὰ ἐπουράνια.

Ἴδου λοιπὸν σᾶς δίδομεν εἶδησιν ὅτι συμφώνως μὲ τὸ αἴτημά σας ἐγράψαμεν εἰς τὸν ἅγιον ἡμῶν Δεσπότην διὰ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Παπαῦ Διονυσίου Δημουλίτσα καὶ ἡ αὐτοῦ Παναγιότης ἀπήντησε νὰ γράψωμεν καὶ εἰς τοὺς δύο ἵνα ἔλθουν εἰς τὰ Ἰωάννινα νὰ ἀκούσωμεν τὰς δικαιολογίας των καὶ ὕστερα τὴν ἀπόφασιν θὰ λάβῃ ἡ Μηγάλη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία. Ἴδου γράφομεν εἰς ἀμφοτέρους καὶ νὰ ἐπιδώσητε τὰς ἐπιστολάς μας εἰς τούτους, ὑμεῖς δὲ θὰ μᾶς γράψητε χωρὶς μεροληψίας καὶ εὐνοίας, πῶς ἐγένεν ἡ ψηφοφορία καὶ ἡ ἀπόφασις πρὸς ἐκλογήν ὡς Πρωτοπαπᾶ τοῦ ρηθέντος Διονυσίου καὶ ἂν εἰς τοῦτο συνήνεσε καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἡ ἐξελέγη μὲ μόνην τὴν θέλησιν τῆς Κοινότητος καὶ ποιοὶ ἐψήφισαν ὑπὲρ αὐτοῦ. Πάντα ταῦτα, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕως τὸ τέλος καὶ χωρὶς προσθήκην τινα, νὰ μᾶς τὰ ἐκθέσητε μὲ φόβον θεοῦ καὶ μὲ δῆλον τῆς συνειδήσεώς σας καὶ νὰ μᾶς τὰ στείλητε μὲ πρώτην εὐκκριάν. Ἡ δὲ ἐπιστολή σας αὕτη θὰ σταλῇ εἰς τὸν Πατριάρχην, εἰς τὸν Βάβυλον καὶ εἰς τὸν Γενικὸν Προβλεπτὴν ἵνα μὴ σᾶς ἐπισυμβῇ καμμία ἀτιμία.—Οὕτω λοιπὸν νὰ πράξητε καὶ ἡ χάρις τοῦ Κυρίου τοῦ θεοῦ νὰ εἶναι μετὰ πάντων ἡμῶν, μετὰ καὶ τῆς ἡμετέρας εὐλογίας.

Μακάριος, ἐν Χριστῷ πάντων ὑμῶν ἡμεσολαβητής».

11) Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς γραφείσης παρὰ τῆς αὐτοῦ Ἐξοχότητος τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ Ἀλβίτζε Φόσκαρι πρὸς τοὺς Συνόδικους τῆς Πάργας.

Κέρκυρα τῆ 14 Ἀπριλίου 1783 (ν.ῆ).

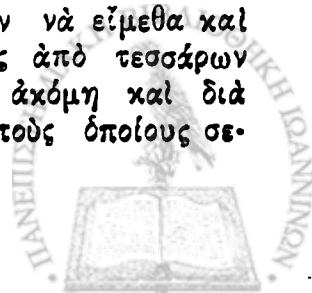
«Εἶναι πράγματι ἀξιέπαινος ἡ Ἰμετέρα ἀπόφασις ὅπως ὑποβάλητε εἰς τὴν Ἀνωτάτην ταύτην Ἀρχὴν μὲ συνοδευτικὸν γράμμα τῆς 21 Μαρτίου παρελθόντος, ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς πρὸς ὑμᾶς τοῦ Ἐπισκόπου Ἰωαννίνων.

Οὕτως προήλθεν ἵνα ζητήσῃ ἀπὸ ὑμᾶς πληροφορίας τὰς ὁποίας δὲν ἐδικαιούντο νὰ ζητήσῃ καὶ ἐπειδὴ διέπραξεν ἐν ἀτόπημα ὑμεῖς θὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ ἀπαντήσητε εἰς τὸν ἴδιον, μεταφέροντες τὸ ἐγκλειστον σχέδιον ἀπαντήσεως, χωρὶς νὰ προσθέσητε ἢ νὰ ἀφαιρέσητε λέξιν τινά, θὰ ἐπισυνάψητε εἰς τὴν ἀπάντησιν καὶ τὰς δύο ἐπιστολάς ποὺ σᾶς ἔστειλεν ἵνα τὰς ἐπιδώσητε εἰς τὸν Ἐπίσκοπον καὶ εἰς τὸν Παπαῦ Διονύσιον Δημουλίτσαν καὶ ὄλων τῶν ἄνω ἐγγράφων θὰ κάμητε καταχώρησιν εἰς τὰ βιβλία τῆς Κοινότητος.»

Ἴδου τὸ σχέδιον τῆς ἀπαντήσεως:

«Ἐνῷ βεβαιοῦμεν εἰς τὴν Ἰμετέραν ἐκλαμπροτάτην Σεβασμιότητα τὴν λήψιν τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ γνωρίσωμεν ὑμῖν ὅτι ἐξεπλάγημεν βλέποντες ὑμᾶς ἐνδιαφερομένους καὶ ἐρευνῶντας τὰ προβλήματα τῆς ἡμετέρας Κοινότητος.

Δὲν διαφεύγει τὴν προσοχὴν ὑμῶν ὅτι ἔχομεν τὴν εὐτυχίαν νὰ εἴμεθα καὶ νὰ ζῶμεν ὡς ὑπήκοοι τῆς Γαληνοτάτης Ἐνετικῆς Ἐπικρατείας ἀπὸ τεσσάρων ἤδη αἰώνων καὶ ὅτι μᾶς εἶχον παραχωρήσει προνόμια καὶ τιμὰς ἀκόμη καὶ διὰ τὸν κληρὸν ἵνα ἔχη ἴδιον ἀξιοματουχόν.—Ἡμεῖς ἔχομεν νόμους τοὺς ὁποίους σε-

βόμεθα και τηρούμεν ολοφύως, και αν τις των κατοίκων είτε Ιερωμένος είναι ούτος είτε λαϊκός, ήθελε προσφύγει άλλαχού να προβη εις διαμαρτυρίας και εις άλλα άνιαρά διαδήματα, ούτος θα υποστητή την τιμωρίαν των Κυβερνητών μας.

Με την πλήρη σεβασμού απάντησιν μας ταύτην, έχομεν την τιμήν να είμεθα πειθήνιοι της Ύμετ. Σεβασμιώτατος.»

**

Ἀ ν τ ί γ ρ α φ ο ν 12

16 Ἰανουαρίου 1697 Πάργα

«Ἦλθεν ὁ σεβάσμιος Ἐπίσκοπος Βουθρωτοῦ και Γλυκέος Παΐσιος εις τοῦτο τὸ Κάστρον ποῦ είναι ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του και λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν διτι ὁ τόπος μας ἐστερήθη ἐπὶ μίαν συνεχῆ δωδεκαετίαν τῆς ἐπισκέψεως τοῦ πνευματικοῦ Ἀρχηγοῦ και προστάτου των συνειδήσεων διὰ τὴν σωτηρίαν των ψυχῶν, συμμορφούμενοι πρὸς τὰ ἄνω ἐκτεθέντα οἱ κύριοι Σύνδικοι και Ὑγειονομικοὶ προϊστάμενοι, τὸν ὑπεδέχθησαν με χαρὰν και ἐνθουσιασμὸν και τώρα ἐξαιτοῦνται ἀπὸ τὸν ἔντιμον κύριον Διοικητὴν και Καπιτάνιον να, τιμῶν τὸ ἀξίωμα ποῦ φέρει, και δεδομένου διτι θεία χάριτι και εὐσπλαχνία ἔπαυσε κάθε κρούσμα ἀσθενείας και κυριαρχεὶ πανταχοῦ ἡ υγεία, ἐπιτρέψη, σύμφωνα με τὴν παλαιὰν συνήθειαν, ὅπως γίνῃ ἡ ἀπολύμανσις, με τὰς καθιερωμένας ὑγεινὰς προφυλάξεις και με τὴν συνεχῆ παράστασιν τοῦ συνήθους ὑγειονομικοῦ ὑπαλλήλου Στάμου Σπουργίτα εις τὴν κάτω μικρὰν αὐλήν».

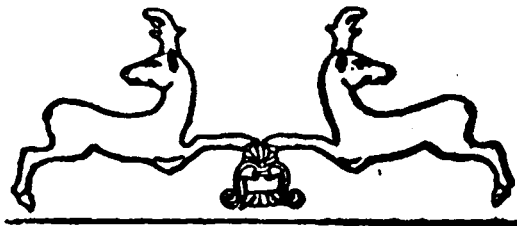
**

Ἡ αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Διοικητὴς ἐνέκρινε τὸ αἴτημα των Συνδίκων και διέταξε να γίνῃ ἡ ἀπολύμανσις τοῦ Ἐπισκόπου ὡς ἀκριβῶς ὑποδεικνύεται ἐν τῇ αἰτήσει.

Στέφανος Βούργαρης Διοικητὴς και Καπιτάνιος Πάργας

Ἡ παροῦσα ἐξήχθη ἀπὸ τὸ Κατάστιχον τοῦ Ἐξοχωτάτου Διοικητοῦ και Καπιτάνιου Στεφάνου Βούργαρη.

Θεοτόκης Δεσύλας φύλαξ διὰ τὸ ἔτος 1782

ΣΤΕΦ. ΜΠΕΤΤΗ, Δημ.λ.ο.υ

ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΤΟΥ 21 ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΣ ΓΟΥΔΑΙΟΙ

Γιὰ τὴν ἀπὸ τὸ χωριό μου Γραμμένο ἱστορικὴ οἰκογένεια τῶν Γουδαίων ἔγραψε παλαιότερα ἀρκετὰ ἐνδιαφέροντα ('Η. Ἐστ. τεύχ. 83) ὁ πρὸ μηνῶν τελευτήσας ἀείμνηστος Ἀλέξανδρος Λειβαδεύς. Στὴν παρούσα ἐργασία μου θὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ δυὸ ἐπιφανῆ μέλη αὐτῆς τῆς οἰκογενείας, τὸν Βασίλειο καὶ Σταῦρο Γούδα, πού πῆραν μέρος καὶ διέπρεψαν στὸν Ἱερὸν Ἀγῶνα τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας, καταχωρώντας ὅσες σχετικὲς μ' αὐτοὺς πληροφορίες ἔχουμε ὡς τώρα συγκεντρῶσει.

Νεώτερος ἴσως στὴν ἡλικία ὁ Βασίλειος τῶν δύο ἄλλων ἀδελφῶν του Γιάννη καὶ Κολιοῦ, προεστῶν δραστηρίων τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς περιοχῆς καὶ μαρτυρημένων φίλων τοῦ Ἀλῆ—Πασιά (1), ἀναφέρεται—ἂν καὶ μὲ δυσεξήγητη ἀνεπάρκεια—ἀπὸ τὸν ἀνεψιὸ του ἱατροφιλόσοφο καὶ γνωστότατο συγγραφέα τῶν Παραλλήλων Βίων Ἀναστάσιο Γούδα, ἀπ' ἀφορμὴ τὴν ἀτυχὴ ἐξέγερση τῶν Γραμμενοχωριῶν τῆς 27—7—1821. Καὶ εἶναι μὲν φανερὸς καὶ ἀδιαφιλονείκητος ὁ πρωτεύοντας ρόλος πού ἔπαιξαν οἱ Γουδαῖοι καὶ κατὰ τὴν προπαρασκευὴ τοῦ κινήματος ἐκείνου καὶ κατὰ τὴν ἐκδήλωσή του, ὅποτε, καθὼς ὁ Ἀναστάσιος αὐτὸς ἀναγράφει, «ἔσπευσαν οἱ ἐκεῖ σημαίνοντες πατὴρ ἡμῶν (Κολιο—Γούδας) (7) καὶ θεῖος Βασίλειος Γούδας νὰ φιλοτιμήσωσι τὸν λαὸν νὰ λάβῃ ἀμέσως τὰ ὄπλα, ἀλλ' ἐπελθόντων πολλῶν Τούρκων, οἱ μὲν ἀπειροπόλεμοι ὑπετάγησαν, οἱ δὲ σφόδρα ἐνοχοποιηθέντες προσῆλθον τοῖς Σουλιώταις...» (3) (Π. Βίοι. Η' σελ. 63). Τοὺς Σουλιῶτες βέβαια καθὼς καὶ ἄλλοτε ἐγράψαμε ('Η. Ἐστία Τ. 47 ἢ 108) ἀκολούθησαν καὶ οἱ Γουδαῖοι στὸ Σούλι «σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις», «ἐν τε δὲ ταῖς συμβουλίαις καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς μάχαις τὸν πατέρα ἡμῶν καὶ θεῖον (8)—συνεχίζει ὁ ἴδιος ἐθεώρουν ὡς ἀδελφούς, ἕνα μάλιστα τούτων τὸν Βασίλειον ὁ ἦρως Μάρκος Βότσαρης κατέστησε καὶ γραμματέα». Γιὰ τὸ Βασίλειο αὐτὸν γνωρίζουμε, ὅτι γεννήθηκε στὰ 1779, μετὰ δὲ τὰ κοινὰ γράμματα πού διδάχτηκε στὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ του, ἐφοίτησε, καθὼς εἰκάζουμε, σὲ κάποια ἀπὸ τὶς Σχολὰς τῶν Γιαννίνων, μᾶλλον γιὰ λίγον καιρό, ἀπ' ὅπου εἰσῆλθε στὴν ὑπηρεσίᾳ τῆς Αὐλῆς τοῦ Ἀλῆ—Πασιά, ἄγνωστο ὑπὸ ποιά ιδιότητα. Ἐδῶ μνηθῆκε στὰ μυστικὰ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, τῆς ὁποίας οἱ ἀπόστολοι, ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ 1819, ἀναπτύσσουν στὸ χῶρο αὐτὸν ἐξαιρετικὴ δραστηριότητα. Ἰδεασμένος λοιπὸν στοὺς σκοπούς της, ἀποτέλεσε, μὲ τὴ στενὴ συνεργασία καὶ τῶν ἀδελφῶν του, τὸν κύριο μοχλὸ στὴ γνωστὴ ἐξέγερση τῶν χωριῶν μας (2). Μετὰ τὴν ἀτυχὴ ἐκβίαση τοῦ κινήματος ἐκείνου καὶ ὡς τὸν ἡρωϊκὸ θάνατο τοῦ Σουλιώτου σταυραητοῦ, οἱ Γουδαῖοι Βασίλειος καὶ Σταῦρος θεῖος καὶ ἀνεψιὸς θὰ σταθοῦν συνεργάτες στενοὶ καὶ συμμαχητές του, ὁ μὲν πρῶτος σὰν γραμματικὸς καὶ ὑπασπιστὴς του ἔμπιστος, ὁ δὲ δεύτερος σὰν κεφαλὴ μικροῦ στρατ. τμήματος—μπουλουνκιοῦ—ὑπὸ τὶς διαταγὰς τοῦ Ἀρχηγοῦ, ἀπ' ὅπου καὶ μπουλουχτοῦ (ὀμαδάρχης) ἐπωνομάσθηκε. Τὴν παραμονὴ μόλις τῆς ἐνδοξῆς μάχης τοῦ Καρπενησιοῦ, πού εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὸν τραγικὸ θάνατο τοῦ Μάρκου, ὁ τελευταῖος αὐτὸν τὸν Βασίλειο Γούδα στέλλει νὰ ἐκθέσει τὸ σχέδιο δρά-

σης του κατά τῶν Τούρκων στὸν ἐδρεύοντα στὸ Μεσολόγι διωρισμένο ἐκπρόσωπο τῆς προσωρινῆς Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος Ἐπαρχο Μεσολογγίου καὶ παντὸς Καρελίου, καθὼς τὸν ἔλεγον, Κεφαλλίνα Κων. Μεταξῶ. Καὶ νὰ τι γράφει σχετικὰ μετὴν ἀποστολῇ αὐτῇ ὁ Μεταξῶς στ' ἀπομνημονεύματά του ("Ἐκδ. Βιβλιοθήκης Τ. ΣΤ' σελ. 90 - 91). «Μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην (τοῦ Μάρκου) ἀνέμενον ἡμέρα τῇ ἡμέρα μάχην τινὰ ὅτε τὴν 8 Αὐγούστου (1823) ἦλθεν εἰς Μεσολόγιον ὁ Βασίλειος Γούδας Γραμματεὺς τοῦ Βότσαρη καὶ με φέρει ἐπιστολὴν του ἐν ἣ μοὶ ἔλεγεν πρῶτον νὰ δώσω ποσότητα τινὰ χρημάτων τῷ Γούδα ἵνα τὴν πέμψῃ εἰς τὴν ἐν ἀλλοδαπῇ οἰκογένειάν του καὶ δευτέρον ὅτι περὶ τοῦ πολεμικοῦ σχεδίου του ἐλεφάρτιζε τὸν Γούδαν νὰ μὲ πληροφορήσῃ λεπτομερῶς φοβούμενος μήπως ἤθελε παραπέσει ἢ ἐπιστολῇ του καὶ μάθωσιν οἱ Τούρκοι τὸ σχέδιόν του. Ἐτελείωνε δὲ λέγων ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θέλομεν τὸν ἀπολαύσει εἰς Μεσολόγιον ὡς ἡ πατρίς καὶ ἐγὼ ἐπιθυμοῦμεν. Φεῦ! Τὸν Μάρκον ὅστις ἔγραφεν οὕτω μετὰ δύο ἡμέρας μοὶ ἔφεραν νεκρόν. Ὁ Γούδας μὲ ἐπληροφόρησε περὶ τοῦ πολεμικοῦ σχεδίου τὰ ἐξῆς: Μόλις ὁ Ἰζελαντίνμπεης ἐστρατοπεύδευσε εἰς Καρπενήση ὁ Βότσαρης συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν Σουλιωτῶν ἔμελλε νὰ πέσῃ τὴν νύκτα εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον τὸ ὁποῖον εὗρισκων ἀνέτοιμον ἐπόμενον ἦτο νὰ τὸ καταστρέψῃ. Οἱ Τούρκοι διωκόμενοι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἤθελον συναντήσῃ καθ' ὁδὸν τὸν λοιπὸν στρατὸν καὶ τὸν Σκόδρα. Ἀνέτοιμος καὶ ὁ στρατὸς οὗτος ἤθελε δειλιάσει καὶ ὀπισθοδρομήσει. Οἱ Ἕλληνες τότε ἤθελον καταδιώξει τοὺς Τούρκους μέχρι τῶν Ἀγραφῶν διὰ τῆς συνδρομῆς καὶ τῶν πέριξ ἐπαρχιῶν καὶ οὕτω κατεστρέφετο ἅπανα αὕτη ἢ ἐκστρατεία. Μοὶ ἔλεγε προσέτι ὁ Γούδας μὴ ἐμπιστευόμενος τὸ σχέδιον τοῦτο εἰς τοὺς λοιποὺς ὀπλαρχηγούς τῆς Δ. Στερεᾶς Ἑλλάδος αὐτοὺς ὅλους τοὺς εἶχε τοποθετήσει ὁ Βότσαρης ἐπὶ μιᾶς ράχως ὀλίγον ἀπεχούσης τοῦ στρατοπέδα του καὶ τοῦ Τουρκικοῦ μὲ ρητὴν παραγγελίαν νὰ μὴ κινηθῶσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ εἰμὴ ὅταν τοὺς εἰδοποιήσῃ ἂν δὲ ἤθελον ἀκούσει πυροβολισμὸν νὰ πυροβολῶσι καὶ αὐτοὶ ἀδιακόπως ἀλλὰ νὰ μὴν παραιτήσουσι τὰς θέσεις των. Τὸ μέτρον τοῦτο ἔλαβεν ὁ Μάρκος φοβούμενος μὴ κινούμενοι τὴν νύκτα καὶ ἄπειροι ὄντες τοῦ νυκτερινοῦ πολέμου φονεύσωσι Σουλιῶτες ἀντὶ Τούρκους καθ' ὅσον μάλιστα δὲν ἐγνώριζον καὶ τὸ σύνθημα τὸ ὁποῖον ἦτο: Τίς εἶσαι ἄλβανιστὶ Κίστε, ἢ δὲ ἀπάντησις Στουρνάρι. Ἐὰν δέ τις πρὸς στιγμὴν ἤθελεν ἀναβάλλει τὴν ἀπάντησιν ὑπελαμβάνετο ὡς Τούρκος καὶ ἐφονεύετο...

Μοὶ λέγει πρὸς τούτοις ὁ Γούδας ὅτι περὶ τὴν πρωΐαν τῆς 9 Αὐγούστου σκοπὸν εἶχε νὰ ἐκτελέσῃ τὸ σχέδιόν του ὁ Βότσαρης. Τὰ πληροφορίας ταύτας μοὶ ἔδωσεν ὁ Γούδας ὅστις ἐπὶ τῶν παρατηρήσεών μου ὅτι ὁ Β. διὰ τοῦ πολεμικοῦ τούτου σχεδίου κινδυνεύει τὸ πᾶν διὰ τὸ πᾶν μὲ ἐβεβαίωνε ὅτι ἡ ἐπιτυχία ἦτον θετικωτάτη. Ἡ νυκτερινὴ αὕτη μάχη ἔλαβε χώραν ὡς προεῖρηται περὶ τὸ λυκαυγὲς τῆς 9 Αὐγούστου. Τὴν πρωΐαν τῆς 10ης ἀκούω φωνὰς καὶ κλαυθμοὺς ἔξω τοῦ οἴκου μου. Βλέπω δὲ τὸν Γούδαν εἰσερχόμενον φωνάζοντα καὶ μὲ ἀναγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου καὶ ὅτι φέρουσι τὸν νεκρόν του. Ἄφωνος ἔμεινα ὑπὸ τῆς λύπης μου ἕνεκα τῆς αἰφνιδίου ταύτης ἀγγελίας. Ἐξῆλθον ἀμέσως τοῦ οἴκου καὶ ἐν ἀκαρῇ συνάξας τοὺς πολίτας τοῦ Μεσολογγίου ἔδραμον ἔξω τῆς πόλεως προὔπαντῶ καὶ δέχομαι εἰς τὰς ἀγκάλας μου τὸν νεκρὸν τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός.....». Ἀπὸ τὸ παραπάνω ἀπόσπασμα τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ Μεταξῶ τὸ ἀναφερόμενο σὲ μιὰν ἀπὸ τῆς συναρπαστικώτερας καὶ πιὸ ὠραῖες σελίδες τῆς νεώτερης ἱστορίας μας, συναγοῦμε κοντὰ στ' ἄλλα τὴν ἀπεριόριστη πρὸς τὸ Γούδα ἐμπιστοσύνη τοῦ Σουλιώτη ἥρωα, καθὼς καὶ τῆς κάποιες ἀξιόλογες στρατιωτικῆς του γνώσεις, ἀφοῦ τοῦ ἀνατέθηκε νὰ ἐκθέσει ὑπεύθυνα καὶ στὶς λεπτομέρειές του τὸ τολμηρὸν σχέδιον ἐνεργείας τοῦ Ἀρχηγοῦ κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Πιὸ πέρα ἀπὸ τὴν ἐμφανῆ αὐτῇ παρουσίαν τοῦ Β. Γούδα στὸν Ἀγῶνα, χάνουμε ἐλλείψει πηγῶν τὰ

ἴχνη του, γιατί σὲ κανενὸς ἄλλου Ἡπειρώτη τουλάχιστον Ἀγωνιστῆ τὰ ἀπομνημονεύματα (Σπυρομήλιου, Μίχου, Κουτσονίκα, Κασομούλη, Κουτσαλέξη) δὲν εἶδα γι' αὐτὸν κατῆ, πράγμα ποῦ μὲ ὑποχρεώνει νὰ συμπεράνω, ὅτι μετὰ τὸν ἡρωϊκὸ θάνατο τοῦ Μάρκου, τόσο στὴ διάρκεια τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου τῆς ὁποίας τὶς περιπέτειες μαζί μὲ τὸ πλῆθος τῶν Ἡπειρωτῶν ἀγωνιστῶν ἔζησε, ὅσο καὶ μετ' αὐτήν, ὡς τὸ τέλος δηλαδὴ τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνα, ὁ ρόλος του θὰ στάθηνε μᾶλλον δευτερεύων. Παρὰ ταῦτα κατώρθωσε νὰ φθάσει ὡς τὸ βαθμὸ τοῦ ἀντιστρατήγου μὲ κύριο τόπο διαμονῆς του τὴν Πρωτεύουσα, ὅπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1845 σὲ ἡλικία 66 ἐτῶν. Σημειῶνω ἀκόμα πὼς ὁ στρατηγὸς ἦταν νυμφευμένος μὲ μιὰ Κεφαλλονίτισσα ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπέκτησε καὶ τὸ μόνο παιδί του, ἀγνώστου μικροῦ ὀνόματος, ποῦ πέθανε σὰν ταγματάρχης τοῦ Στρατοῦ.

Ὁ μακαρίτης Λειβαδεὺς διατηροῦσε στὸ σπίτι του στὴν Ἀθήνα—καὶ τὶς εἶδα μὲ τὰ μάτια μου κι ἐγὼ τὸ περασμένο καλοκαίρι ποῦ τὸν ἐπισκέφθηκα—δύο κουμποῦρες παλιῆς τοῦ στρατηγοῦ, κειμήλια οἰκογενειακά, ποῦ τοῦ παρέδωσε ὁ Μιχαλάκης Γούδας, ὁ ναύαρχος. Στὴ λαβὴ τους καὶ σὲ μετάλλινη πάνω τῆς πλάκα, ἐδιάβασα τὴν ἐπιγραφή: «Τὸ κομιτάτον τῶν Παρισίων εἰς τὸν Στρατηγὸν Β. Γούδαν». Ὑποψιάζομαι ἀπὸ τοῦτο, πὼς ὁ στρατηγὸς θὰ ἦταν ὁπαδὸς τοῦ Γαλλικοῦ Κόμματος τοῦ Κωλέττη, μοσχομαγγίτης δηλαδὴ, καὶ στὸν εὐφυῆ ἐκείνον Ἡπειρωτὴ πολιτικὸ θὰ χρωστοῦσε τὸ δίχως ἄλλο κατῆ ἀπὸ τὴν ὑψηλὴ του θέση. (4) Στὸ Ἑγκ. Λεξ. Ἡλίου ἀκόμη (Τ. Ζ' σελ. 356) ὑπάρχει ἐγχρωμος ὁλοσέλιδος εἰκόνα τοῦ Β. Γούδα, φιλοτεχνημένη ἀπὸ τὸν Γάλλο ζωγράφου Dupret. Τὸν παριστάνει καθήμενον, ντυμένον τῆ γραφικώτατη ἐθνικῇ στολῇ καὶ καπνίζοντα ρεμβαστικά μακρῦτα τσιμπούκι. Φαίνεται μετροῦν ἀναστήματος, μὲ λεπτὰ καὶ ἡμερα χαρακτηριστικὰ καὶ ὄνειροπόλο ὕψος, τέλειος τύπος λογιώτατου μαζί καὶ στρατιωτικοῦ. Πάνω του δὲ καὶ ἀριστερά, ἰδιόχειρα γραμμένα τὰ ἑξῆς: «β α σ ἰ λ ε ι ο ς γ ο ὕ δ α ς ἡ π ι ρ ὄ τ η ς ἀ ν τ ι σ τ ρ ά τ η γ ο ς τ ῆ ς Ἑ λ λ ά δ ο ς καὶ π ρ ὶ τ ο ς γ ρ α μ μ α τ ι κ ὸ ς τ ο ὗ μ α ρ κ ο υ μ π ὄ τ ζ α ρ η». (6)

Γιὰ τὸν Σταῦρο Γούδα τὸν Μπουλονχτοῦ—οἱ πληροφορίες μας εἶναι ἀκόμη πενιχρότερες. Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Μάρκου συναγωνίστηκε μὲ τὸν Καραϊσκάκη, ὑπὸ τὸ στρατάρχην δὲ τῆς Ρούμελης ἔλαβε μέρος σὲ πλῆθος μάχης μὲ τελευταία ἐκείνη κατὰ τοῦ Ἱμπραήμ στα Τρίκορφα. Μετὰ τὴ λήξη τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνα καὶ τὴ θορυβῶδη ἐμφάνιση τοῦ Μωραΐτη καλόγερου Εὐγένιου, τοῦ ἐπιλεγόμενου Ἁγιοπατέρα ἢ Παπουλάκου (5), ἐπηρεασθεὶς ἀπὸ τὰ κηρύγματά του, ἐγινε μοναχὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Στέφανος κι ἀπέθανε σὲ κάποιον μοναστήρι τὸ 1853.

Περίεργη καὶ ἀνεξήγητη ὡς ἓνα σημεῖο θὰ φανῆ ἡ σιωπὴ τοῦ συγγραφέα τῶν Παρ. Βίων σ' ὅλη τὴν ἔκταση αὐτοῦ τοῦ ὀγκώδους ἔργου του, ἀναφορικὰ πρὸς τὴν ἐθνικὴ δράση τῶν παραπάνω ἀγωνιστῶν στενῶν συγγενῶν του. Τί ἄλλο νὰ ὑποθέσῃ κανένας, παρὰ πὼς οἱ σχέσεις του μ' αὐτούς, ὅσο ζοῦσαν, δὲν φαίνονται νὰ ἦταν ἀγαθές. Γιατὶ στὴ διάρκεια τῶν σπουδῶν τοῦ Ἀναστασίου στὸ νεοῖδρυνμένο τότε Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας, ὁ στρατηγὸς τουλάχιστο, θὰ πρέπει νὰ στάθηκε κηδεμόνας του καὶ πηγὴ ζωντανῆ πληροφοριῶν του γιὰ τὸν Ἀγῶνα, ποῦ τόσο τὸν ἐνδιέφερε. Κι αὐτὸ ἀπὸ πουθενὰ δὲν βγαίνει.

Χαρακτηριστικὸς τέλος εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος συγγραφέας ἐκφράζεται γιὰ τὸν Παπουλάκο, τοῦ ὁποῖου ὁ Σταῦρος ὑπῆρξε θερμὸς ὁπαδός, ἀλλὰ καὶ γι' αὐτὸν ἀκόμα τὸν ἐξάδελφό του. Τοῦτο (τὸ Ρωσικὸν Κόμμα) γράφει, (Η' σελ. 114) βιογραφώντας τὸν Κολοκοιτῶνη, μετεχειρίσθη ποτέ, ὡς ἐλέγετο, καὶ τινὰ δημεγέρετην κληρικὸν Παπουλάκην λεγόμενον, ἵνα διεγείρη σκάνδαλα ἐν τῇ κοινωσίᾳ, ὡς προστάτης δῆθεν τῆς ὀρθοδοξίας, ἧς ὀλιγώρουν δῆθεν τὰ ἕτερα δύο ἐν Ἑλλάδι Κόμματα, τὸ Ἀγγλικὸν καὶ τὸ Γαλλικόν. Ὁ Παπουλάκης τότε κατέστη ἐπίφοβος, παρηκολουθεῖτο ἐν Πελοποννήσῳ ὑπὸ πλῆθους ἀμαθῶν ἐ-

πιδεξίως φανατισθέντων κατὰ τοῦ μὴ Ὀρθοδόξου βασιλέως Ὁθωνος καὶ κατὰ παντὸς τοῦ μὴ ἀνήκοντος εἰς τὸ Ρωσικὸν λεγόμενον Κόμμα...»

Καὶ ἄλλοῦ: «Ὁ ἀγύρτης οὗτος κληρικὸς ἀκμάζοντας τοῦ ἀγῶνος ὑπεβοήθη αὐτὸν (τὸν Ἱμπραίμη) ἐξημερώνων καὶ τοὺς ἀτιθασοτέρους καὶ ἀναγωγοτέρους τῶν στρατιωτῶν καὶ παραλείθων αὐτοὺς νὰ προσφέρωσι τῇ Μονῇ πᾶν ὅ,τι εἶχον ἐκ λαφύρων ἢ καὶ πατρικῆς περιουσίας καὶ νὰ γίνωνται καλόγηροι. Οὕτω τουλάχιστον ἐξημέρωσεν ἓνα ἀτίθασον ἑξάδελφον ἡμῶν Σταύρον μετρονομάσας Στέφανον». (δ. π. σελ. 109).

Ἔτσι μᾶς τὸν παραδίδει τὸ Σταῦρο ὁ συγγραφέας, ἄνθρωπος καταδικῶς του, ὀλωσδιόλου ἀφανῆ χωρὶς τὴν αἴγλη τῆς ὁποίας προσφορᾶς του στὸν Ἀγῶνα, μὲ τὴν ρετινιὰ τοῦ ἀνάγωγου καὶ ἀτίθασου μόνο γιατί ἀκολούθησε τὸν Παπουλάκο, γιὰ τὸν ὁποῖον σημειωτέον οἱ παραπάνω γνῶμες του δὲν εἶναι γενικὰ παραδεκτές. Νὰ ἀντεῖπωμε σὲ ὅσα τοῦ καταμαρτυρεῖ μᾶς εἶναι γιὰ τὴν ὥρα, ἀπὸ τὴν ἔλλειψη συναφῶν εἰδήσεων, δύσκολο πολὺ, γι αὐτὸ καὶ σταματοῦμε.

1. Γιὰ τὶς φιλικῆς πρὸς τὸν Ἀλῆ—Πασιᾶ καὶ τὰ παιδιά του σχέσεις τῶν Γουδαίων καθὼς καὶ τὴν καταφανῆ ἰσχύ τους στὰ κοινὰ τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς περιοχῆς, καταχωρῶ μὲ τὴν εὐκαιρία ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο Σταύρου Ἰωάννου (Η. Χρ. Τ. ΙΔ') καὶ τὰ ἀκόλουθα. «Ἐδικέ μου Ψαλίδα νὰ πάρῃς τὸν λογαριασμὸν ἀπὸ τὸν κυρ Σταῦρον Χριστοδούλου καὶ Γιάννη Γούδαν διὰ τὸ λάσσον Καπλάνη τῶν ἀπερασμένων χρόνων ὅπου δὲν ἐδόθη εἰς ἑλὴν Γραμμένου καὶ Γζοντίλας καὶ νὰ μοῦ τὸ κάμης ἱφαντέ (ἀναφορὰ) πόσα ἐδόθησαν εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ πόσα ἔμειναν καὶ ἀπὸ ποιᾶν αἰτίαν δὲν ἐδόθησαν χωρὶς ἄλλο νὰ τὸ κοιτάξῃς καὶ ἐγγράφως νὰ μοῦ κάμης ἱφαντέ. 1817 Μαΐου 4 Ἰωάννινα.

(Μονογραφὴ—Μουχτάρ Πασιᾶ)

Ἐπίσης ὁ Ἀλῆ—Πασιᾶς λίγο πρὶν ἀρχίσει ἡ πολιορκία του ἀπὸ τοὺς βασιλικούς (25]6]20), παρέδωκε πρὸς φύλαξιν στὸν Κολιο-Γούδα Γραμμεινάτη 1)2 φόρτωμα λάδι ἀφεντικῶ. Ἀλλὰ καὶ οἱ δυὸ ἀκόμα ἀξιόλογες ἐκκλησιᾶς τοῦ χωριοῦ μου Ἀρχάγγελος καὶ Αἰ-Νικόλας, στὴ διάρκεια τῶν πῶ καλῶν ἡμερῶν τοῦ Ἀλῆ—Πασιᾶ ἐκτίστηκαν, ἡ πρώτη καὶ κεντρικὴ στὰ 1816 καὶ ἡ δευτέρα στὰ 1804 μὲ τὴν παραδοσιακὰ τουλάχιστον μαρτυρημένη συμβολή του καὶ τὴν προστασία τῶν Γουδαίων, τοῦ Γιάννη μάλιστα σὺν ἐπιτρόπου τότες, ὑπάρχοντος ζωγραφισμένον ὀλόσωμον μεταξὺ τῶν ἀγίων στὴ μιὰ ἀπ' αὐτές.

2. Καὶ ἄλλοτε μᾶς ἀπασχόλησε τὸ ζήτημα αὐτό, ἂν δηλ. ἡ ἐξέγερση τῶν Γραμμεινοχωριῶν ἦταν ἔργο τῶν Φιλικῶν ἢ ἄλλων παραγόντων. Στὰ ἤδη γνωστὰ ἐπ' αὐτοῦ προσθέτω καὶ τὸ παρακάτω: «Ὁ Πέτρος Οἰκονόμου, γράφει ὁ Κουτσαλέξης (Ἐνδιαφέροντα καὶ περιέργα τινὰ ἱστορήματα) ἀδερφὸς τοῦ Γραμματικῶ τοῦ Ἀλῆ—Πασιᾶ Μάνθου, μεταπηδήσας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Πασιόμπεη, ἦλθεν εἰς τὸ χωριὸν Γραμμένον (Ἰούνιος 1821, ἓνα μῆνα δηλ. μπροστὰ ἀπὸ τὴν ἐξέγερση) καὶ περιερχόμενος τὰς οἰκίας ἐξήτει κασσιτέρηνα ἀγγεῖα χρῆσιμα εἰς κατασκευὴν βολιῶν. Ὁ Οἰκονόμου διατρέχων τὰς ἀγυῖας τῶν χωριῶν διεκρίθητεν ὅτι «φθάνει τὸ Ρωμαϊκόν». Ἦτο τάχα καὶ αὐτὸς μέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ὡς ζῶν καὶ ἐλθὼν ποτὲ ἐνταῦθα μὲ διεβεβαίωσε;».

3. Τὸ παρακάτω χωρίο ἀπὸ τὴν Ἱστορία τοῦ Φιλήμονος (Τόμ. Δ' σελ. 166) δίνει ἀπάντησιν ὀριστικὴν σὲ παλαιότερα διατυπωθεῖσαν ἀπορία μου σχετικὴ μὲ τοὺς ἀρχηγούς τοῦ Σουλτανικοῦ ἐκείνου τμήματος ποῦ ἐπαναστάτησε τὰ Γραμμεινοχώρια καὶ ἔδωκε τὴ γνωστὴ κατὰ τῶν Σουλτανικῶν μάχη μεταξὺ Κοβίλιανης—Μοσπίνας, καθὼς καὶ τοὺς λόγους τῆς ἀναγκαστικῆς ἀναδίπλωσής του πρὸς τὸ Σούλι. «Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ καιρὸν ὁ Ἄγο Μουχουρντάρης, Τοῦσια Ζέρβας, Ταχίρ Ἀμπάζης καὶ Νικόλαος Τσαβέλλας, ἐνίκησαν διώξαντες τοὺς ἐν τῷ χωρίῳ Μοσπίνα πολεμίους. Ἀνῆξε δὲ ἡ Μοσπίνα εἰς τὰ Κούρκεντα, τὴν μεγαλυτέραν οὖσαν ἐκ τῶν περιοχῶν τῶν Ἰωαννίνων. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ χωριὸν τοῦτο ἀπείχε δίωρον τοῦ γενικοῦ τῶν Ἰωαννίνων στρατοπέδου, δύναντις ἑτέρα δεξασιχιλίων ἐπιπεσοῦσα ἐνίκησε καὶ κατεδίωξε τοὺς μόλις διασωθέντας ἐν ταῖς ὄχρηαῖς θέσεσι τοῦ Πλέσσα».

4. Ἀπὸ τὸ 1825 ἀκόμα τὸ Γαλλικὸ Κομιτάτο εἶχε στείλει στὴν Ἑλλάδα σὺν ἀντιπρόσωπό του τὸ Γάλλο στρατηγὸν Ρὸς κύριο ὄργανο τῶν Ὀρλεανιστῶν (αὐτοὶ ἠθέλαν βασιλεῦσαι στὴν Ἑλλάδα τὸ Γάλλο δούκα τῆς Ὀρλεάνης) ποῦ ἔγραφε στὸν Κουντουριώτη καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ στέλλει ἐπίσημες ἐκθέσεις γιὰ κάθε τι ποῦ γίνεται, ὥστε νὰ τὰ μεταδίδει στὸ Κομιτάτο. (Δὲς Ν. Μεσσηνέζη: Ὁ Γεώργ. Σταύρου σελ. 56). Ὑποθέτω πὺς αὐτὸς ὁ Ρὸς θὰ παρέδωκε στὸ Γούδα τὶς πιστόλες, γιὰ ὑπηρεσίαις ἴσως ποῦ πρόσφερε ἢ ἔμελλε νὰ προσφέρει σ' αὐτὸν καὶ τὸ Κομιτάτο.

5. Ὁ Παπουλάκος ἐμφανίζεται στὸ προσκήνιο τῆς θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς τῆς Ἑλλάδας ὀλίγο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, τὸ δὲ κήρυγμά του, ποῦ εἶχε βαθύτατη ἀπί-

χηση στις μάζες, υπήρξε μιὰ έντονη διαμαρτύρηση έναντίον τῆς εἰσαγωγῆς νέων μορφῶν καὶ σχημάτων στὴν κοινωνικὴ ζωὴ τῆς γῶρας, έναντίον τῆς δίωξης τῆς μοναστικῆς ζωῆς καὶ τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο. Πιάστηκε μὲ δόλο ἀπὸ κυβερνητικὰ στρατεύματα, ποὺ στάλθηκαν έναντίον τοῦ ὑπὸ τὸν γενναῖο Κολοκοτρῶνη καὶ πέθανε ἐγκλειστος στὴ μονὴ Παναχράντου τῆς Ἄνδρου. (Δες Ἑγξ. Λεξ. "Ἡλιος ἐν λέξι").

6. Μαθητῆς τοῦ ἑλληνοσχολεῖου Γραμμένου, ποὺ λειτούργησε κατὰ τὸ Λαμπριδῆ (Κουρ. σελ. 65) ἀπὸ τὶς ἀρχές ἀκόμη τοῦ περασμένου αἰῶνα, δὲν πιστεύουμε νὰ υπῆρξε ὁ Β. Γούδας, γιὰ τὸ σχετικὰ προχωρημένο τὴν ἐποχὴ αὐτῆ τῆς ἡλικίας του. Τὸ πιθανώτερο εἶναι νὰ ἐφοίτησε σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς Σχολές τῆς πόλης τὴν Μπαλαναία δηλ. ὄπου, στὸν καιρὸ τῆς ἐφηβείας του (τελευταία δεκαετία τὸν 18ον αἰῶνα), ἐδίδασκε γι ὁ Γραμμενιάτης Σάπφειρος Χριστοδουλίδης ἢ τὴν νεοσύστατη Καπλάνειο τοῦ Ψαλίδα, μὲ τὸν ὁποῖον ἰδιαίτερης σχέσεις εἶχαν οἱ Γουδαῖοι. Ἀλλὰ καὶ πάλι γιὰ λίγον καιρὸ, καθὼς μπορεῖ κανεὶς νὰ συμπεράνει ἀπ' αὐτὸ τὸ ὀλιγόλεξο ἰδιόγραφό του, τοῦ ὁποῖου οἱ ἀνορθογραφίες ἀποδείχνουν τὸ στρατηγὸ ἄμοιρο ἀνώτερης παιδείας.

7. Ὁ Κολιο-Γούδας μετὰ τὴν περιπέτεια τοῦ Σουλίου στὴ διάρκεια τῆς ὁποίας «οἱ Σουλιῶται τῷ ἐνεπιστεύθησαν τὴν φρουρῆσιν τῆς μεγάλης θύρας τοῦ φρουρίου Κιάφας, ἵνα μὴ ἀναγκάζεται νὰ ἀποχωρίζεται τῶν ἐξ ὀρφανῶν του, ἀπερχόμενος εἰς μακρινὰς μάχας» ἐπωφεληθεὶς τῆς δοθείσης ἀμνηστίας ἐπέστρεψε στὸ χωριό του, ὀλίγο δὲ ἀργότερα υπῆρξε μάρτυρας αὐτόπτης τῆς ἀκόλουθης ἀξιωματικῆς μεταξὺ σημαινόντων Τούρκων δραματικῆς σκηνῆς. «Ὁ πολιορκητῆς τοῦ Μεσολογίου καὶ τῆς Ἀκροπόλεως Κιουταχῆς ἐπανελθὼν εἰς Ἰωάννινα ἠθέλησε νὰ φανεύσῃ ἕνα Ὀθωμανὸν Ἀλβανικῆς μὲν καταγωγῆς ἀλλ' ἐν Ἰωαννίνοις ἐγκατεστημένον καὶ ὀνομαζόμενον Δερβίς Χασάνην. Τὸν ἐκάλεσε εἰς γεῦμα, ἐπαιξαν καὶ τάβλι χαριεντιζόμενοι. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ὁ Δερβίς—Χασάνης ἀπεχαιρέτα ὑποκλινέστατα τὸν Σατράπην ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὰ ἴδια, πρόσμενε, τῷ εἶπε, ἐλθσμόνησά τι. Δός μοι τὴν μεταξίνην ζώνην τῆς ἐκεῖ κρεμαμένης σπάθης, πλησίασόν μοι τὸν τράχηλόν σου καὶ μὴ κινήθῃς. Σχηματίσας δὲ βρόγγγον ἐστραγγάλισε, παιδιᾶς χάριν, ἰδίαις χερσίν τὸν πρὸς στιγμὴν συνδαιτυμόνα καὶ συμπαικτορα. Ὁ δὲ ἐν τῇ θύρᾳ τῆς αἰθούσης τοῦ Σατράπου παραμένων χάριν ὑποθέσεως οἰκιακῆς ἀείμνηστος πατὴρ ἡμῶν, ὁ διηγηθεὶς ταῦτα, οὐ μόνον ἐχρησίμευσεν ὡς μάρτυς αὐτόπτης ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ σύρῃ καὶ τὸ πτώμα τοῦ Δερβίς Χασάνη ἀπὸ τῆς αἰθούσης τοῦ Σατράπου εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ παλατίου Ἰωαννίνων» (Παρ. Βίοι Α' σελ. 199). Στὴν πρωτεύουσα τοῦ ἐλεύθερου Βασιλείου ἐπῆγε πολλὰς φορὰς, ἐπεσκέφθη δὲ τῷ 1848 καὶ τὸ πολυτελῶς διακοσμούμενον τότε ἀνάκτορον. Ἐρωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ Ὀθωνος Δ. Μαυρομιχάλη, πῶς φαίνονται αὐτῷ ταῦτα; Καλὰ, ἀπήντησεν ὁ γέρον, ἀλλ' ὁμοιάζουσι οἴκῳ, οὔτινος ἢ μὲν μία γωνία καίεται ἢ δὲ ἑτέρα διακοσμεῖται, ὑπονοῶντας τὴν φουντωμένη τότες ἀνταρσία Παπακώστα—Βελέντζα. (Ὡ. π. Η' σελ. 232). Κατὰ τὴν Ἡπειρωτικὴ ἐπανάστασι τοῦ 1854, γέρος πιά μὲ πλούσια ὅμως σχετικὴ πείρα καὶ γνώστης ὅσον ὀλίγοι τῶν ταλαντεύσεων καὶ τῆς γλιαρᾶς ἀναφορικὰ πρὸς τὸ κίνημα ἐκεῖνο στάσεως τοῦ Κέντρου, δὲν ἐκδηλώθηκε φανερά ὁ Κολιο-Γούδας «ὄν ὡς μὴ παρασυρθέντα καίτοι διὰ πολλῶν τροφῶν καὶ πλείστον ἄλλων συμβουλῶν ἐφοδιάσαντα τὸν προσεγγίσαντα τὰ Γραμμενοχώρια, Νικόλαον Ζέρβαν, τινὲς ὅμως, ἀνακληθέντες ὑπὸ τοῦ Ὀθωνος, καὶ ἠγμάλωτευσαν καὶ διὰ λύτρων ἀπέλυσαν ἀνευ βεβαίως τῆς ἐλαχίστης εἰδήσεως οὔτε τοῦ Ζέρβα οὔτε τοῦ Τζαβέλα. (Ὡ. π. σελ. 233).

8) Ποιοὺς ἄλλους θεῖους τοῦ ἐκτὸς τοῦ Βασιλείου ὑπαινίσσεται ἐδῶ ὁ Ἀναστάσιος ἀγνοοῦμε. Ὁ Γιάννης κατὰ πῶς ὁ ἴδιος λέγει εἶχε πεθάνει ἕνα χρόνον πρὶν, ἀφήνοντας δυὸ θυγατέρες μόνο. Ὁ Σταῦρος ἦταν βέβαια παιδί κάποιου ἀπ' αὐτοὺς.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΪΣΙΟΥ, ιερέως

ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΙ ΧΙΟΝΙΑΔΩΝ*

211

1923

Ἐπαρχία Ζαγορίου
Χωρίον Ἄνω Σουδενά (νῦν Ἄνω Πεδινά)
Ἱ. Μονὴ Εὐαγγελιστρίας.

Ἐπερθύρωσ ἔξωθεν ἐντὸς κόγχης

«Δαπάνη Πανοσιωτάτου Ἡγουμένου Ἰωακείμ ἐκ Βούλτσης.
Χεῖρ Β. Α. Φίλη Χιοναδίτου 1923».

212

1924

Ἐπαρχία Πωγωνίου
Χωρίον Δελβινάκιον
Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου.

Ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Ἀθανασίου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Χιοναδίτου 1924».

213

1924

Ἐπαρχία Κονίτσης
Χωρίον Μόλιστα (Συνοικία Μποτσιφάρι)
Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου (νέος)

Ἐπὶ εἰκόνας Σωτήρος ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«δαπάνη Ἰωάννης Β. Ζήσης.

Διὰ χειρὸς Ἀδελφῶν Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων 1924».

214

1924

Χωρίον Λισκάτσι (νῦν Ἀσημοχώρι)
Παρεκκλήσιον ἁγ. Δημητρίου.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ ἐπὶ εἰκόνας Προδρόμου.

«Δαπάνη Βασιλικῆς Ματθαίου Μήτση 1924».

Χριστόδουλος καὶ Θωμᾶς ἔγραψαν».

215

1924

Ὅμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Παρεκκλησίῳ.

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου, σελ. 126.

Ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Νικολάου ἐν τῷ Τέμπλῳ.
 «Ἔργον Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ Ζωγράφου.
 Δαπάνη Ἀλεξάνδρου καὶ υἱοῦ Νικολάου Γ. Ζήκου 1924».

216

1925
 Χωρίον Βούρμπιανη
 Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.
 Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Βαρβάρας.
 «Δαπάνη Ἰωάννου Χ. Βλάχου 1925.
 Χεῖρὶ δὲ Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ Ἀν. Ζωγράφου».

217

1925
 Ἐπαρχία Ζαγορίου
 Χωρίον Τζωντήλα (νῦν Δίκορφον)
 Ἱ. Ναὸς ἁγ. Μηνᾶ.
 Ἐπὶ μεγάλης εἰκόνας Κοιμ. Θεοτόκου ἐν τῇ δυτ. πλευρᾷ τοῦ κυρίου
 Ναοῦ, ἄνωθεν τῆς εἰσόδου τοῦ Γυναικωνίτου.
 Δαπάνη Νικολάου Γ. Κοντογιάννη καὶ μητρὸς αὐτοῦ Εὐφροσύνης.
 Ἔργον Πολυκάρπου Ἀ. Ζωγράφου Χιονιάδιτου 1925».

218

1926
 Ὅμοιος ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ καὶ χωρίῳ.
 Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνας Νεομάρτυρος ἁγ. Γεωργίου τοῦ ἐξ
 Ἰωαννίνων.
 «Δαπάνη Ἰωάννου Κ. Κοντογιάννη καὶ συζύγου (αὐτοῦ) Ἀσπασίας.
 Ἔργον Πολυκάρπου Ἀ. Ζωγράφου 1926».

219

1926
 Ἐπαρχία Κονίτσης
 Χωρίον Μόλιστα (Συνοικία Μποτσιφάρι)
 Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου (νέος).
 Ἐπὶ εἰκόνας ἐν τῷ Ἀρχιερατ. Θρόνῳ.
 «Ἀφιέρωμα Θεοδώρας Ν. Γκάνιου.
 Ἔργον Θωμᾶ Μαρινᾶ Ζωγράφου 1926».
 Σημ.
 Ἀπασαὶ αἱ ἐν τῷ Τέμπλῳ καὶ Ἐορτολογίῳ εἰκόνας τοῦ Ναοῦ τούτου, εἰσὶν ἔργα
 τῶν ἀδελφῶν Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ τῶν Μαρινάδων.

220

1926
 Χωρίον Χιονιάδες
 Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου.
 Ἐπὶ τῆς Ὠραίας Πύλης

«Δαπάνη Βασιλείου και Μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας Ν. Φίλη και τῆς συζύγου αὐτοῦ Εὐαγγελίτσας. Διὰ χειρὸς ἀδελφῶν Χριστοδούλου και Θωμᾶ Ἀ. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων ἔτος 1926».

221

1926

Πόλις Ἰωάννινα

Ἱ. Μονὴ ἁγ. Αἰκατερίνης.

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνος ἁγ. Αἰκατερίνης μικροῖς γράμμασιν. «τῆ ἐπιμελεία και δαπάνη τοῦ Πρωτοσυγκέλου Ἀριστοβούλου και τοῦ Ἐπιτροπεύοντος Βασ. Βλέτσα 1926.

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων 1926».

222

1926

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Βούρμπιανη

Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐν τῇ Πλατυτέρᾳ.

«Διὰ χειρὸς Σωκράτους Χιωναδίτου 1926».

223

1926

Χωρίον Λισκάτσι (νῦν Ἀσημοχωῶρι)

Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ τῆς Βορ. Πύλης τοῦ Ἱεροῦ Βήματος ἐπὶ εἰκόνος Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ.

«Ἀφιέρωμα Ματθαίου Γ. Χρήστου.

διὰ χειρὸς Σωκράτους Ματθαίου 1926»

224

1927

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ και Ναῶ.

Ἐν τῷ δεξιῷ Προσκυνηταρίῳ ἐπὶ εἰκόνος ἁγ. Παντελεήμονος.

«Δαπάνη Παντελῆ Παναγιώτη.

Ἔργον Θωμᾶ Ἀναστ. Ζωγράφου 1927».

225

1927

Πόλις Ἰωάννινα

Ἱ. Μονὴ ἁγ. Αἰκατερίνης.

Ἐπὶ εἰκόνος ἁγ. Εἰρήνης.

«τῆ ἐπιμελεία και φροντίδι τοῦ Πρωτοσυγκέλου Ἀριστοβούλου Σιναΐτου και τοῦ Ἐπιτροπεύοντος Βασιλείου Ν. Βλέτσα. 1927».

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων».

226

1927

Ἐπιτομή ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ.

Ἐπὶ εἰκόνας Μυροφόρων.

«τῇ ἐπιμελείᾳ καὶ δαπάνῃ τοῦ Πρωτοσυγγέλου Ἀριστοβούλου Σιναΐτου καὶ τοῦ Ἐπιτροπεύοντος Βασιλείου Βλέτσα. 1927.

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων Κονίτσης».

227

1928

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Σταρίτσιανη (νῦν Πουρνιά)

Ἰ. Ναὸς Ταξιαρχῶν.

Ἐπὶ εἰκόνας Σωτῆρος ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Δαπάνη Πανσανίου Δ. Παπαδοπούλου.

Ἔργον Θωμᾶ Ἀν. Μαρινᾶ Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων».

Σημ.

Ὡς εἶμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμεν, ἅπασαι αἱ ἐν τῷ Τέμπλῳ εἰκόνας, τὸ Ἐορτολόγιον, ὡς καὶ διάφοροι ἄλλαι φορηταί, ἐγένοντο κατὰ τὸ ἔτος 1928 ὑπὸ τῶν ἀγιογράφων ἀδελφῶν Χριστοδούλου καὶ Θωμᾶ.

228

1928

Χωρίον Βράνιστα (νῦν Τράπεζα).

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Νικολάου ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ.

«Δαπάνη Γεωργίου Π. Καραγιάννη ἐκ Πεκλαρίου 1928.

Ἔργον Θωμᾶ Μαρινᾶ Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων».

229

1928

Ἐπαρχία Καστορίας

Χωρίον Ψέλτσιον (νῦν Κυψέλη)

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Παρασκευῆς.

Ἐπὶ τῆς Ὁραίας Πύλης.

«Δαπάνη Χαράλαμπος Δ. Ρούμπου ἐν Κυψέλῃ τῇ 17 Ἀπριλίου. Θωμᾶς Μαρινᾶς ἔγραψεν 1928».

230

1928

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Ἀσημοχώρι

Ἰ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου

Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνας Πέτρου καὶ Παύλου.

«Δαπάνη Χατζῆ Πέτρου Γιώτη 1928.

Ἔργον Θωμᾶ Μαρινᾶ Ζ(ωγράφου)».

231

1928

Περιφέρειαι Ἰωαννίνων

Χωρίον Κουτσελιό

Ἰ. Ναός Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνας Σωτῆρος ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Τ' ἀφιέρωμα τοῦτο ἀνατίθημι εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς μου Ἰωάννου Στεφ. Μίσιου ἀποβιώσαντος τὴν 29ην Ἰανουαρίου 1910. Ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Αἰκατερίνη Ἰωάν. Μίσιου 1928.

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων Κονίτσης».

232

1928

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ.

Ἐπὶ εἰκόνας Κοιμ. Θεοτόκου.

«Δαπάνη Ἑλένης Θεοδώρου Πήχα καὶ υἱοῦ αὐτῆς Γεωργίου Πήχα 1928.

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων Κονίτσης».

Σημ.

Αἱ εἰς τὸ Κουτσελιό ἀναφερόμεναι δύο ὡς ἀνωτέρω ἐπιγραφαί, καθὼς καὶ δύο ἄλλαι κατωτέρω, ἀντεγράφησαν ὑπὸ τοῦ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου καταγομένου χωροφύλακος κ. Βασιλείου Πήχα.

233

1928

Ἐπαρχία Πωγωνίου

Χωρίον Κακόλακκος

Ἰ. Ναός ἁγ. Δημητρίου

Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνας ἁγίας Τριάδος

«Δαπάνη Κωνσταντίνου Μ. Καρανίκα.

Ἐνθύμιον ὀπτασίας 27 Ἰουλίου 1921 ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀ. Χιονιαδίτου 1928».

234

1929

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Στράτσιανη

Ἰ. Ναός ἁγ. Γεωργίου

Ἐπὶ εἰκόνας Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

«Ἀφιέρωμα Νικολάου Ἀ. Δέδου.

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀ. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων 1929».

235

1929

Χωρίον Ζέλιστα (νῦν Ἐξοχή)

Ἰ. Ναός Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνας μεγάλου Ἀρχιερέως ἐν τῷ ἀρχιερ. Θρόνῳ.

«Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων Κονίτσης 1929».

236

1930

Χωρίον Βούρμπιανη

Ἰ. Ναός Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ τοῦ Παντοκράτορος.

«Έργον Θωμά Ζωγράφου καὶ Γεωργίου Ἐξάρχου ἐκ Χιονιάδων 1930».

237

1930

Χωρίον Χιονιάδες

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Ἀθανασίου 85X60 τελευταίου ἔργου ἐν Χιονιάδες τοῦ ἀειμνήστου τούτου ἁγιογράφου Θωμά Μαρινᾶ.

»Δαπάνη Νικολάου Ἀπ. Ζωγράφου 1930.

Ἔργον Θωμά Ἀν. Ζωγράφου».

238

1930

Ἐπαρχία Καστορίας

Πόλις Ἄργος Ὀρεστικὸν (πρῶην Χρούπιστα)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Παρασκευῆς.

Ἐπὶ εἰκόνας Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἐν τῇ Βορ. Πύλῃ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος.

«Έργον Θωμά Ἀν. Μαρινᾶ Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων τῆς Ἡπείρου».

Σημ.

Ἡ ἀχρονολόγητος ἐπιγραφή αὕτη ἀνήκει εἰς τὸ ἔτος 1930, ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀειμνήστος οὗτος ἁγιογράφος ἐργαζόμενος ἐκεῖ, ἔπαθεν ἐκ συγκοπῆς καρδίας καὶ ἔτάφη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.

239

1931

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Δοβρᾶ (νῦν Ἀσπράγγελοι)

Ἱ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνας Κοιμ. Θεοτόκου ἐν τῷ Τέμπλῳ.

«Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον Καλιόπης Μ. Μπρίτση 1931 δαπάνη Ἀνθίτσας Κ. Λιώτου.

Χειρὶ Βασιλείου Ἀ. Φίλη Χιονιαδίτου»

240

Σύγχρονος

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Κουτσούφλιανη (νῦν Ἡλιόραχη)

Ἱ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου

Ἐπὶ εἰκόνας ἐν τῷ Ἀρχιερατικῷ Θρόνῳ.

«Ἀφιέρωμα Χρήστου Παπαγιάννη.

ὁ ζωγράφος Νικόλαος Ἱ. Παπακώστας ἐκ Χιονιάδες».

241

1932

Χωρίον Γοργοπόταμος

Παρεκκλήσιον Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

Ἐπὶ εἰκόνας ἐν τῷ Ἀρχιερ. Θρόνῳ.

«Διὰ χειρὸς Γεωργίου Ἐξάρχου ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων 1932».

242

1933

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Ἀσπράγγελοι

Ἰ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνας Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἐν τῇ Βορ. Πύλῃ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος.

«Ἀφιέρωμα Ἀσπασίας Κ. Οἰκονόμου καὶ ἐγγόνου αὐτῆς Κωνσταντίνου Δ. Οἰκονόμου. Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων Κονίτσης 1933».

243

1934

Περιφέρεια Ἰωαννίνων

Χωρίον Κουτσελιὸ

Ἰ. Ναὸς Κοιμ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνας ἐν τῷ Τέμплῳ.

«Ἀφιέρωμα Εὐαγγέλου καὶ συζύγου Χρύσως Σπ. Διδασκάλου εἰς μνημόσυνον τῶν Γονέων των Σπυρίδωνος καὶ Πανάγιως.

Ἔργον Πολυκάρπου Χιονιαδίτου 1934».

244

1934

Ἐπαρχία Κονίτσης

Χωρίον Ἀσημοχώρι

Παρεκκλήσιον ἁγ. Σπυρίδωνος

Ἐπὶ τῆς Ὁραίας Πύλης.

«Διὰ χειρὸς Νικολάου Ἰ. Παπακώστα 1934».

245

1934

Ὅμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Παρεκκλησίῳ.

Ἐπὶ τοῦ Παντοκράτορος.

«Διὰ χειρὸς Σωκράτους Ματθαίου 1934».

246

1936

Χωρίον Μόλιστα (Συνοικία Μποτσιφάρι)

Ἱερὸς Ναὸς ἁγ. Ἀθανασίου

Ἐπὶ μεγάλης φορητῆς εἰκόνας ἁγ. Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.

«Δαπάνη Σπυρίδωνος Ν. Κατσίκη 1936.

Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων».

247

1936

Χωρίον Καστάνιανη

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Νικολάου.

Ἐν τῷ Προσκυνηταρίῳ ἐπὶ εἰκόνας ἁγ. Νικολάου.

«Ἀφιέρωμα Σουλτάνας Γεωργίου Γκόσιου. 1936.

ὁ ζωγράφος Νικόλαος Ἰ. Παπακώστας ἐκ Χιονιάδων».

248

1936

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Κῆποι

Παρεκκλήσιον ἁγ. Κοσμᾶ τοῦ Νέου.

Ἐπὶ εἰκόνας Θεοτόκου ἐν τῷ Τέμплῳ.

«Ἔργον Πολυκάρπου Ζωγράφου Χιονιάδου 1936».

Σημ.

Θερμῶς καὶ ἀπ' ἐντεῦθεν εὐχαριστοῦμεν τὸν Ἐφημέριον τοῦ χωρίου τούτου Αἰδ. Παππᾶ Γρηγόριον Γκρούϊαν διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλόφρονα ἐξυπηρέτησίν του καὶ διευκόλυνσιν, κατὰ τὴν ἐκεῖ μετάβασίν μας.

249

1938

Περιφέρεια Ἰωαννίνων

Χωρίον Κουτσελιό

Ἰ. Ναὸς Κοιμήσ. Θεοτόκου.

Ἐπὶ εἰκόνας μεγάλου Ἀρχιερέως ἐν τῷ Θρόνῳ.

«Ἔργον Πολυκάρπου Ἀν. Ζωγράφου ἐκ Χιονιάδων Κονίτσης 1938».

250

1939

Ἐπαρχία Ζαγορίου

Χωρίον Σκαμνέλιον

Ἰ. Ναὸς ἁγ. Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

Ἐν τῇ Πλαγυτέρῳ κάτωθεν ζώνῃς Ἱεραρχῶν.

«Διὰ δαπάνης τῶν ἐν Ρουμανίᾳ ἀδελφῶν Ἡλία καὶ Δημητρίου Ν. Γιαννόρου εἰς μνημόσυνον τῶν γονέων των Νικολάου καὶ Εὐφροσύνης. Αὐγούστου 1939. Διὰ χειρὸς τοῦ ἐκ Χιονιάδων ζωγράφου Νικολάου Παπακώστα».

251

1939

Ὁμοίως ἐν τῷ αὐτῷ Ναῷ.

Ἐπὶ τοιχογραφίας Βαπτίσεως τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Βορ. πλευρᾷ.

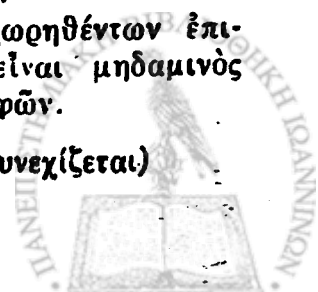
«Διὰ δαπάνης κ. Ἀποστόλου Καζάνα εἰς μνημόσυνον τῶν γονέων του Ζῶη καὶ Ἀσῆμος 1939.

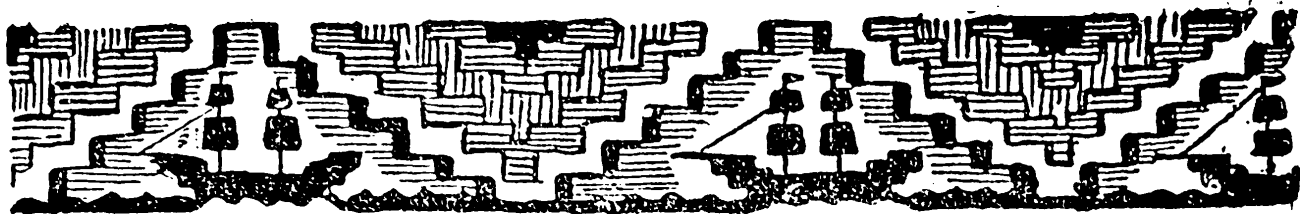
Διὰ χειρὸς τοῦ ἐκ Χιονιάδων ζωγράφου Νικολάου Παπακώστα».

Ἐδῶ πλέον σταματῶμεν τὴν συνέχισιν τῆς ἐργασίας ταύτης τὴν ἀφορῶσαν τὰς ἐπιγραφάς, ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ἐτέθη ὡς χρονικὸν ὄριον κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ ἔτος 1912, κατὰ τὸ ὁποῖον ἠλευθερώθημεν, ἀργότερον δὲ τὸ ἔτος 1940, τὸ ὁποῖον διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀπετέλεσε ἕναν ὑψ. στον Ἐθνικὸν Ἱστορικὸν σταθμὸν.

Ὁμολογοῦμεν δέ, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ παρούσῃ καταχωρηθέντων ἐπιγραφῶν τῶν ἀναφερομένων εἰς τοὺς Χιονιάδους ἀγιογράφους εἶναι μηδαμινὸς ἀπέναντι τοῦ ὄγκου τῶν ἀλλαχοῦ ἀπαντωμένων τοιούτων ἐπιγραφῶν.

(Συνεχίζεται)

ΣΤΑΥΡΟΥ ΜΑΤΘ. ΓΚΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
Δημοδιδασκάλου

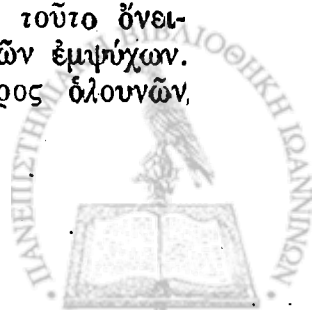
ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΥΡΕΩΝ*

Ἀναγιγνώσκων τις μετὰ προσοχῆς τὴν Ἐμμετρον Ἱστορίαν τοῦ αἰοῦμένου Ματθαίου, γεγραμμένην εἰς τὴν τότε λαλομένην δημοτικὴν γλῶσσαν, ἀνευρίσκει λέξεις Τουρκικῆς ἐλαχίστης. Τοῦτο εἶναι μίᾳ ἀκόμῃ τρανοιάτῃ ἀπόδειξις ὅτι ἐν τῇ Ἠπειρῷ μας καὶ κατὰ τὰ μαῦρα, τὰ σκοτεινὰ ἔτη τῆς Τουρκικῆς δουλείας, ἡ ὠραία μας Ἑλληνικὴ γλῶσσα, οἰθεμίαν ἐπίδηκασιν ἔσχεν ἀπὸ τὸν κατακτητὴν. Ἡ Ἠπειρος, ἂν καὶ πολλάκις ἐχρησίμευσεν ὡς στρατιώτερον διαμενόντων Τουρκικῶν στρατευμάτων ἢ τοιοῦτον διερχομένων ἐκεῖθεν, ἂν καὶ ἐγεινίαζε μὲ ἀλλογλῶσσους λαούς, ἂν καὶ πολλάκις ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ἔστω καὶ προσωρινῶς, κατελήφθη ὑπὸ Σλαβικῶν φυλῶν, ἐν τούτοις, ὡς εὐρισκομένη εἰς πάλιν ἀνώτερον ἐκείνων πνευματικὸν ἐπίπεδον, διετήρησεν ἀφθορον τὴν γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικὴν οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μετέδωκε ταύτην εἰς τοὺς ἀπολιτιστοὺς κατακτητὰς. Τίς ἐξ ἡμῶν ἄγνοεῖ ὅτι οἱ Τούρκοι τῶν Ἰωαννίνων, τῆς Κονίτσας, τῆς Βοσνίνης, εἶχον ὡς μητρικὴν τῶν γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικὴν, ἡ δὲ Τούρκισσα ἐνανούριζε τὸ εἰς τὸν λίκνον βρέφος τῆς μὲ τραγοῦδια Ἑλληνικά; Τίς δὲν γνωρίζει, ὅτι τὰ τέκνα τῶν προκρίτων Τούρκων τῆς πόλεως Ἰωαννίνων ἐμορφώνοντο Ἑλληνιστὶ εἰς τὴν γεραρὰν Ζωσιμαίαν Σχολήν; Μήπως τοῦτο δὲν συνέβαινε καὶ εἰς ἄλλας Ἑλληνικὰς Ἠπειρωτικὰς Κοινότητας; Τὰ τέκνα τῶν ἀμιμοδόρων Καραμουρατῶν Τουρκαλβανῶν, οἰκούντων εἰς Μεσαρίαν ἐφοίτων μεθ' ἡμῶν εἰς τὰ Δημοτικὸν σχολεῖον Διπαλίτσας, τῆς πάλαι ποτὲ Παγωνιανῆς.

Μελετώντες τὸ διὰ πολλοὺς λόγους ἀξιωματικῶς τοῦτο βιβλίον παρατηροῦμεν ἀκόμῃ, ὅτι ἡ γλῶσσα, τὴν ὁποίαν χρησιμοποιεῖ ὁ Ματθαῖος εἶναι ἡ αὐτὴ ποὺ ὁμιλεῖται καὶ σήμερον ἐν Παγωνίῳ ἰδίως ἀπὸ τοὺς παλαιότερους ἐκείνων, οἵτινες διήλθον ὄλην τὴν ζοὴν ἐκεῖ εἰς τὰ ἅγια αὐτὰ μέρη χωρὶς τὸ παρᾶπαν νὰ ἀπομακρυνθῶσιν. Ἀλλὰ μήπως καὶ ἡμεῖς, οἱ διὰ λόγους, ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς μας, ὑπομακρυνθέντες ἀπὸ τὴν προσφιλεῖ μας ἰδιαιτέραν πατρίδα καὶ διαμενοντες εἰς τὸ κλεινὸν ἄστυ ἢ ἀλλαγῶν δὲν παρατηροῦμεν πολλάκις νὰ ἀνέρχονται ἐκ τοῦ ὑποσυνειδήτου τοιαῦται λέξεις, καθαρῶς Ἠπειρωτικαί, τὰς ὁποίας ᾤθησε μὲν εἰς τὸ ὑποσυνειδήτου ἢ σήμερον ὁμιλουμένη δημοτικῇ, ἡ θεωρουμένη ὡς ἐξευγενισθεῖσα καὶ ἐξωραϊσθεῖσα, πράγματι δὲ νοθευθεῖσα ἀπὸ τόσας καὶ τόσας ξένας λέξεις, τὰς ὁποίας εἰσήγαγε δυστυχῶς ἡ ξενομανία καὶ ὁ ὑπερμοντέρνος πολιτισμὸς, δὲν κατῴρθωσεν ὅμως νὰ ἀφανίσῃ;

Ἐὰν ἀνίστατο ὁ αἰοῦμενος Ματθαῖος σήμερον καὶ εὐρίσκετο ἐν μέσῳ τῶν συγχωριανῶν του, θὰ ἔβλεπεν, ὅτι ἡ γλῶσσα, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, αἱ ἑορταί, τὰ πανηγύρια, αἱ εὐχαί, αἱ κατάραι, τὰ παιγνίδια, τὰ τραγοῦδια, ἔμειναν τὰ αὐτὰ, ἀναλλοίωτα. Θὰ ἐνόμιζεν, ὅτι ἐξηγγέρθη ἐκ τοῦ νικητερινοῦ του ἵππου καὶ ὅτι εὐρίσκεται ἐν μέσῳ τοῦ προσφιλοῦς του περιβάλλοντος, ἐὰν τὸ ὠραῖον τοῦτο ὄνειρον δὲν διέλυεν ἡ ἀλλαγὴ τῶν γύρω του εἰκόνων καὶ πρὸ πάντων τῶν ἐμφύχων. Αἱ λέξεις Κανίσκι, ταφιάδες, γνέμα τῆς κίραρχης, δισίματα, θάρρος ὀλονῶν,

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου, σελ. 113.

δὲν ἀποκοτοῦμεν, δὲν πρέπουν, τὶ τὰ πολυλογῶ, τρεσένα, κασσέλαις, στανιό, φρόνε-
σιν δὲν πόταζομεν, ἀπαριάζω, καὶ τόσαι ἄλλαι, τοῦ μεταχειρίζεται ὁ αἰοίδιμος
Ματθαῖος Ἑπειρωτικαί, καθωρῶς Παγωνησιακαί, ἀναγινωσκόμεναι παρ' ἡμῶν,
ἀφηνώτιον μέσα μας ἓνα ἄλλον κόσμον πολὺ ὠραῖον, πολὺ προσφιλῆ. Αἱ λέξεις
αὗται, μᾶς μεταφέρουν νοσταλγικά εἰς τόσα ἄλλα λίαν ἀγαπητά, ἔμψυχα καὶ ἀψυχα
τῆς ἀδῶας παιδικῆς μας ἡλικίας, ὅτε ἐπροφέρομεν τὰς ἰδίας λέξεις κατὰ τὰς με-
τὰ τῶν ἀγαπημένων μας οἰκειῶν καὶ ὀμηρικῶν μας συναναστροφάς.

Αὕτη εἶναι ἡ ὠραία μας γλῶσσα. Αὕτη εἶναι ἡ βαρυτάτη κληρονομία, τὴν
ὁποίαν φέρομεν ἡμεῖς οἱ μεταγενέστεροι. Ἄς μὴ τοιμῶμεν, λοιπόν, ἐλαφρῶ τῇ
καρδίᾳ, γὰ γινώμεθα παραβάται αὐτῆς, νοθεύοντες ἀσυναίσθητως, ἵνα μὴ εἴπω
ἀσυνειδήτως, τὰ λαμπρὰ ταῦτα γλωσσικὰ προϊόντα τῶν προγόνων μας μὲ ὅ,τι ξέ-
νον, ὑποπιον, νοσηρὸν εἰσάγει ὁ ψευδοπολιτισμός. Ἄς φρονιζῶμεν νὰ μὴ πιθη-
κίζωμεν, εἰσάγοντες εἰς τὴν ὠραίαν μας γλῶσσαν ξένας λέξεις, ὡς παροντιόν,
Μανιάμ, Χώλκ καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἡ πλουσιωτάτη Ἑλληνική μας γλῶσσα, ἥτις ἐ-
δάνεισε πλείστας Εὐρωπαϊκὰς γλῶσσας μὲ τόσον ἐπιτυχεῖς ἐπιστημονικὰς ὁροθο-
γίας ὡς geometri, geografi, καὶ τόσας ἄλλας δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μεταβάλλε-
ται εἰς ἐλατῆν. Τοῦτο ἰσοδυναμεῖ μὲ ἔγκλημα καθοσιώσεως, ἔγκλημα ἀσύγγνωστον.

Τοιοῦτος ἦτο ἐν βραχυλογίᾳ ὁ αἰοίδιμος Μητροπολίτης Μυρέων Ματθαῖος,
ὁ ἐκ Παγωνιανῆς τῆς Ἑπείρου μας καταγόμενος. Ἀνὴρ προικισμένος μὲ πολ-
λὰς ἀρετάς, πραότητα, ἐγκράτειαν, δικαιοσύνην, φιλαλήθειαν, ὑπομονήν, ἐγκαρτέ-
ρησιν, φιλοπατρίαν καὶ ἄκραν Θεοσέβειαν. Ταῦτα, ἐν συνδυασμῶ μὲ τὴν εὐρυμά-
θειαν αὐτοῦ, δικαίως κατατάσσουσιν αὐτὸν εἰς τὰς μεγάλας προσωπικότητας, τὰς
ὁποίας ἀνέδειξεν ἡ Φυλὴ μας κατὰ τὴν μακροαῖονα ἐποχὴν τῆς ἐπαράτου Τουρκι-
κῆς δουλείας. Δεινὸς χειροσῆς τοῦ καλῆμου καὶ φλογερὸς ὑπέρομαχος τῆς Ὀρθο-
δόξου Χριστιανικῆς Θεησείας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐμπνευσμένος Ἕλλην πατριώ-
της προσπαθεῖ διὰ τῶν συγγραμμάτων του καὶ λοιπῶν ἔργων του, τὸ μὲν, νὰ προ-
φυλάξῃ τὸ Χριστεπώνυμον ποιμνιον ἀπὸ τὰς Λατινικὰς στρεβλὰς δοξασίας καὶ
λοιπὰς ἀντιχριστιανικὰς αἰρέσεις, τὸ δέ, μισῶν θανάσιμω τὸς Τούρκους, νὰ καυ-
τηριάζῃ τὰς μιὰς πράξεις των, μαστιγῶν αὐτοὺς ἀνιμῶς διὰ τὴν κτηνώδη
ζωὴν των, ἐμφυσᾷ εἰς τὰς ἀημπλισμένας καρδίας τῶν ραγιαδῶν Ἑλλήνων τὸ θάρ-
ρος καὶ τὴν ἐλπίδα διὰ μελλοντικὴν ἀπολύτρωσιν καὶ ἐν γένει νὰ διατηρῇ ἄσβε-
στα εἰς τὰς ψυχὰς των τὰ δύο ἀθάνατα ἰδεώδη, τούτῃστι βαρυτάτον σεβασμὸν
πρὸς τὴν ἁγίαν ἡμῶν Χριστιανικὴν Θεησείαν καὶ φλογερὰν ἀγάπην πρὸς τὴν
Πατρίδα.

Τὸ μῖσος τοῦ Ματθαίου πρὸς τοὺς Τούρκους, μῖσος πατροπαράδοτον τῆς
Φυλῆς μας πρὸς τοὺς Ἀσιάτας βαρβάρους ἐπιβλάδας, ἐπιμηξιμένον ἐκ τοῦ βίαιου
ἐξισλαμισμού τοῦ εἰς τὰ Μύρα ποιμνίου του, διαφαίνεται καὶ εἰς ἄλλα μὲν ἔργα
αὐτοῦ ἀλλὰ κυρίως εἰς τὸν περίφημον Θρήνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Εἰς αὐ-
τόν, ἀποκαλύπτων τὴν βαρβαρότητα, θηριαδίαν, ἀναισχυντίαν καὶ βαρβαρῶδη
ζωὴν πᾶν Τούρκων, λέγει εἰς τοὺς σκλάβους ὁμοεθνεῖς του μίαν μεγάλην ἀλη-
θειαν. Νὰ μὴ περιμένουν τὴν ἐλευθερίαν των ἀπὸ τοῦ ξένου ἢ εἶναι αὐτοὶ
Φράγκοι.

—Οὐαὶ σὲ μᾶς ἀφέντη μου μὲ τὴν ὀλίγη γνῶσι
ὅπ' ἔχομεν τὸ θάρρος μας μέσα εἰς τὴν Σπαρτίαν
να ἔλθωσι μὲ τὸ σπαθὶ τὸν Τούρκον νὰ σκοτώσουν
να πάρουν τὸ Βασίλειον καὶ μᾶς νὰ μᾶς τὸ δώσουν.

.....

ἢ εἶναι Ρῶσσοι, οἱ ὅποιοι, πρὸς ἐξυτηρέτησιν ἰδικῶν των καὶ μόνων σκοπιῶν, παρορμῶσιν ἡμᾶς νὰ δράζωμεν τὰ ὄπλα, ὑπισχυοίμενοι μεγάλης βοηθείας — λαγούς μὲ πετραχήλια — τὰς ὀπείας, εὐθὺς ὡς ἱκανοποιηθῶν τὰ ἰδικά των ἀμφίβολα ἔθνικὰ δίκαια, ἀσιτόλωσ καὶ ἀναριθροῦστως ἀπεμπολοῦν,

*Ἐλπίζομεν καὶ εἰς ξανθὰ γένη νὰ μᾶς γλυπώσουν
νὰροθοῦν ἀπὸ τὸ Μόσκοβον νὰ μᾶς ἐλευθερώσουν.*

.....

Θέλων λοιπὸν νὰ τοὺς ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν πραγματικότητα, ἀπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς ψευδαισθήσεως, τὴν ὁποίαν σκοπίμως ἐκαλλιεργοῦν οἱ Φράγγοι, οἱ Ρῶσσοι καὶ οἱ διάφοροι ψευδοπροφήται, λέγει εἰς τοὺς σκλάβους ὁμοεθνεῖς του.

*Ἐλπίζομεν καὶ σιὸς χρησιμοὺς, σιαις ψευδοπροφητείας
καὶ τὸν καιρὸν μας χάνομεν σιαις ματαιολογίαις.*

*Εὐκαιρα παντεχαινόμεν καὶ κεφαλοπονοῦμεν
σιὴν ἄμωσ καὶ εἰς τὸ νερὸν κίζομεν καὶ θαροῦμεν.*

.....

Συνεγίζων ἀποδίδει τὴν ὑπακοήσιν μας εἰς δικαίαν τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀμωσιῶν μας, τὸν ὅποιον ἰκετεύει μὲ λίαν συγκινητικὰ λόγια νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ δεινὰ, ἀποδίδων εἰς τὸ σκλαβωμένον Γένος μας τὴν ποθητὴν ἐλευθερίαν διὰ συντριβῆς τοῦ ἀπίστου Ἀγαρηνοῦ, ὁ ὅποιος ἐμπαίζει τὴν Θρησκείαν μας ἢ νὰ κάμῃ τοῦτον νὰ συνέλθῃ, νὰ ἀσπασθῇ τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν καὶ νὰ γίνωμεν οὕτω «Μία Ποίμνη καὶ εἷς Ποιμὴν» καὶ τελειώνει μὲ ἀπὸ τὰ ὠραῖα παρθηρικὰ λόγια:

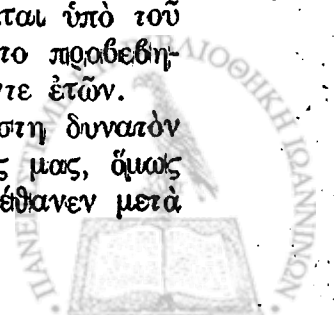
*—Καὶ μοι' αὐτοὺς καὶ μοι' ἐμᾶς νὰ κάμῃς ποιμὴν νέα
καὶ Σὺ νὰ εἶσαι Εἷς Ποιμὴν καὶ πάντες Ποίμνη μία.
Εἷς Βασιλεὺς αἰῶμος καὶ μία Βασιλεία
ὁμοῦ νὰ Σὲ δοξάζωμεν καὶ νὰ Σὲ προσκυνοῦμεν,
ἐνα Θεὸν Τρισήλιον νὰ Σὲ δοξολογοῦμεν.*

Ἐγράψαμεν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς προσπάθειάς μας ταύτης, ὅτι ὁ ἀοίδιμος Ματθαῖος ἐγεννήθη κατὰ τὴν 5ην δεκαετηρίδα τῆς 15ης Ἐκατονταετηρίδος. Εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐστηρίχθημεν εἰς τὰ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου γραφόμενα. Οὕτως, εἰς τὸ παρ' αὐτοῦ γραφέν καὶ δωρηθὲν Ἱερὸν Εὐαγγέλιον εἰς τὸν ἀοίδιμον Ἱεράρχην Ἀδριανουπόλεως Ἀνθιμον, τὸν μετέπειτα Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, γράφει εἰς τὴν ἀφιέρωσιν του πρὸς ἐκεῖνον:

*κἂν γῆρα τρυχόμενος πολυσιενάκιω
καὶ χεῖρα κεκιημένος τρέμουνσαν χρόνω* .....

Τοῦτο ἐγράφη, ὡς εἶδμεν, κατὰ τὸ ἔτος 1614. Διὰ νὰ τοῦχεται ὑπὸ τοῦ πολυσιενάκιου γῆρατος, οὗ ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ τρέμῃ ἢ χεῖρ του, ἦτο προαβεβηκῶς τὴν ἡλικίαν καὶ ἀσφαλῶς, οὐχὶ μικρότερος τῶν ἐβδομήκοντα πέντε ἐτῶν.

Ἐὰν τὸ ἀκριβὲς ἔτος τῆς γεννήσεως τοῦ Ματθαίου δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐξακριβώσωμεν, παρὰ τὰς πρὸς τοῦτο καταβληθείσας προσπάθειάς μας, ὅμως ἡ χρονολογία τοῦ θανάτου του μᾶς εἶναι γνωστὴ, πολὺ γνωστὴ. Ἀπέθανεν μετὰ

τόν Μάρτιον τῷ 1624 πρὸν ἐκπνεύσῃ τὸ ἔτος τοῦτο. Τοῦτο δηλοῦται ἀπὸ τὰ κάτωθι στοιχεία, ἅτινα εὐηρεσηθήσαν νὰ μοι ἀποστείλωσιν οἱ ἅγιοι ἐπίτροποι τῆς Ἱερῆς Μονῆς Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Ὁ Βιβλιοθηκῆριος τῆς Ἱερῆς Μονῆς Ἅγιος Γέρων Παντελεήμων, ἐρευνήσας πρὸς τοῦτο ἐπισταμένως τὴν ἐκεῖ πλουσιωτάτην Βιβλιοθήκην, ἀνεῦρεν οὐκ ὀλίγα στοιχεία σχετιζὰ μὲ τὸ συγγραφικὸν ἔργον τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρός. Ὁ Ἅγιος οὗτος Γέρων διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 717 —29—12—59 ἐγγράφου τῆς Ἱερῆς Μονῆς μεῦ γνωρίζει τὰ κάτωθι:

Κύριε Γραυτοποιίε.

«Ἐπάρχει πράγματι τὸ ἀναφερόμενον Χειρόγραφον Ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ μας. Αἱ διαστάσεις του εἶναι 0,43X0,28, συγκείμενον ἐκ φύλλων 451. Εἶσαι δὲ γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ ἰδίου καλλιτεχνικότητα ἐπὶ χονδρῶν χάριτον καὶ κεκοσμημένον μὲ διάφορα ἄνθη, πτηνά, κτλ. καὶ ἐν τισὶ μὲ χρυσὰ γράμματα, διατηρεῖται δὲ ἐν ἀρίστη καταστάσει. Ἦτο, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἔργου του ἄριστος καλλιγράφος καὶ καλλιτέχνης. Εἶναι δὲ ἐσταχωμένον διὰ χονδρῶν σανίδων, περιβεβλημένον δι' ἐρυθροῦ βελούδου, ὅπου ἤρραξε νὰ φθειρῆται. Εἶναι ὀγκωδέστατον, ἰσανοῦ βάρους καὶ περιέχει τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια ἐν περικοπαῖς! Ἐν τέλει φέρει ὁ ἐξῆς σημεῖωμα: «Τὸ παρὸν θεῖον καὶ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἐγράφη διὰ χειρὸς Ματθαίου Μητροπολίτου Μυρέων καὶ ἀφιερῶθη ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ σεβασμίᾳ καὶ Βασιλικῇ Μονῇ τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ καὶ ὁ ἀποξενώσας τοῦτο ἀπ' αὐτῆς οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται.

Ἐν ἔτει ΖΡΑΒ —1624 Μαρτίου Ἰδιαιτῶνος Ζ'».

Ὁ ὡς ἄνω Κῶδιξ φέρει ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ μας ἀριθμὸν Ω145».

Φαίνεται ὅτι τὸ Ἱερὸν τοῦτο Εὐαγγέλιον δὲν εἶναι τὸ ἐν τῇ σελίδι 8 τῆς παρουσίης μας πραγματείας ἀναφερόμενον. Ἐκεῖνο, ὡς μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἀείμνηστος ἱστοριοδίφης Γεδεών, ἐγράφη ὅτε ὁ Ματθαῖος ἦτο Μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος —Ἱερομόναχος— ὡς διαπιστοῦται ἀπὸ τὴν εἰς αὐτὸ ἰδιόχειρον ὑπογραφήν του, ἣν παρεθέσαμεν, τοῦτο δὲ ἐγράφη τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς ἐπὶ γῆς ζωῆς του, τὸ ἔτος 1624, ὅτε ἐφησῆραξεν ὡς παραιτηθεὶς Μητροπολίτης ἐν τῇ Ἱερῇ Μονῇ Δάλοῦ.

Καὶ συνεχίζει ὁ Ἅγιος Γέρων:

«Ἐτερος Κῶδιξ ὑπ' ἀριθ. 21 τῆς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος περιέχει τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν τοῦ Χρυσοστόμου φέρων τὸ ἐξῆς σημεῖωμα:

«Αὕτη ἡ Θεῖα καὶ Ἱερὰ Λειτουργία ἐγράφη διὰ χειρὸς Ματθαίου, ἁμαρτωλοῦ Μητροπολίτου Μυρέων καὶ ἀφιερῶθη ἐν τῇ Ἁγίᾳ καὶ σεβασμίᾳ καὶ Βασιλικῇ Μονῇ τοῦ Παντοκράτορος, τῆς ἐν τῷ Ἀγιωνύμῳ Ὁρει τοῦ Ἄθῳ. Ὁ δὲ ἀποξενώσας ταύτην οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται. Ἐν ἔτει ΖΡΑΒ —1624 Μαρτίῳ 17, Ἰνδικ. Ζ. Συγχωρήσατέ με Πατέρες Ἅγιοι διὰ τὸν Κύριον καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἕνεκα τῶν πολλῶν μου σφαλμάτων.

Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Μονῇ τοῦ Δάλοῦ».

Καὶ ὁ Κῶδιξ οὗτος εἶναι λίαν καλλιτεχνικός.

Καὶ περαιῶν ὁ Ἅγιος Βιβλιοθηκῆριος γράφει:

«Ἐτερος Κῶδιξ Ε68 τοῦ ΙΖου αἰῶνος, ἐκ φύλλων 71 περιέχων τὰς τρεῖς Θείας Λειτουργίας Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου καὶ Γρηγορίου τοῦ Λαλόγου (1) καλλιγραφικῶς γεγραμμένος, ἐγράφη ὑπὸ τοῦ ἰδίου. Αἱ διαστάσεις του εἶναι 0.21X0.14 ἐσταχωμένον διὰ σανίδων καὶ δέοματος. Ἐν τέλει γέγραπται:

«Αὕτη ἡ Θεῖα καὶ Ἱερὰ Λειτουργία ἐγράφη διὰ χειρὸς Ματθαίου Μη-

1. Οὗτος ἦτο Πάπας τῆς Ρώμης προτοῦ ἐπέλθῃ τὸ Σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ φέρεται ὡς συγγράψας τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων.

τροπολίτου Μυρέων και αφιερώθη ἐν τῷ Κυριακῷ τῆς Ἁγίας Ἀννης τῆς ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει τοῦ Ἀθῶνος, ἐνθα συναθροίζονται οἱ πανόσιοι Ἀσκηταὶ τὰς λαιρείας ἐπιτελοῦντες. Ἐπειδὴ ἐκ τοῦδε τοῦ βίου μετασιὰς παρήγγειλεν ἡμῖν δοθῆναι αὐτῇ, ἐνθα αὐτὸς ἀγέρωσεν, ἰδίῳ θελήματι, καὶ δὴ γράφω ἐγὼ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰσαῆς Ἀγγελέτος ἐν ἔτει ΖΡΑΒ — 1624 Ἰνδικτιῶνος Ζ.— Συγχωρήσατε Πατέρες Ἅγιοι καὶ εὐχεσθε εἰς αὐτοῦ πρὸς Κύριον.

Ἐκ τῆς ὡς ἄνω ὁμολογίας τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἀειδύμου Μαιθαίου ἐξάγεται ἀναμφισβητήτως, ὅτι οὗτος ἀπεδήμησεν εἰς Κύριον τὸ ἔτος 1624, ὡς ἀνωτέρω ἀνέφερα. Ὁ πολυγραφώτατος οὗτος Ἡπειρώτης Ἱεράρχης, ὁ ἀειδύμος Μητροπολίτης Μυρέων Μαιθαῖος, παρέδωκε τὴν ἁγίαν ψυχὴν του εἰς τὸν Θεῖον Δημιουργόν, μὲ τὸν κάλαμον εἰς τὰς χεῖρας, γράφων τὰ «Ἱερά του Βιβλία». Τὸ ἅγιον σκήνωμά του ἐδέχθη τὸ χάριμα τῆς φιλοξενήσασθαι αὐτὸν χώρας Βλαχίας, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς ἐξ εὐγνωμοσύνης πολλαπλῶς εὐηργέτησε καὶ τὰ ἅγια λείψανά του θὰ εἶναι κάπου ἐκεῖ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἁγίου Βήματος τῆς Ἱεραῖς Μονῆς Δάλου, ἐὰν ἢ ἐπελθοῦσα θύελλα καὶ ἀναταραχὴ δὲν ἐξεσφενδόνισε ταῦτα εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους, ἵνα κησθῆ κάπου ἄλλος ἐντεινήριος οἶκος, προσιδάζων μὲ τὸ ἐπικρατοῦν ἐκεῖ ἡμισιῶν πνεῦμα. Ἐἴναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας ὅτι, ἀποθνήσκων, ἐν τῷ ἡλαρῷ καὶ γλυκεῖ ὡρῷ προσώπῳ του διεγράφετο αἰσθημα ἐλαφροῦς πικρίας, ἐκ βαθέος πόνου, διότι δὲν ἤξιώθη νὰ ἀφήσῃ τὴν ὑστάτην του πνοὴν εἰς τὴν προσφιλῆ του γενέτειραν, τὴν Πωγωνιανὴν του, τὴν ὁποίαν τοσοῦτον ἠγάπα καὶ τῆς, ὁποίας τὸ ὄνομα σιγνὰ τιμητικῶς παρέθετεν παρὰ τῆ ὑπογραφῆ του. Ἀσφαλῶς, κατὰ τὰς ἐπιθανάτιους του στιγμὰς, μαζὶ μὲ τὰς ὑπερλάμπρους καὶ ἐκπᾶγλους μορφὰς τῶν νεαρῶν Ἀσωμάτων, τῶν Ἀγγέλων, οἵτινες θὰ συνώδευον τὴν ἁγίαν του ψυχὴν εἰς τὰ Οὐράνια δώματα, ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Παντάνακτος Θεοῦ, ὃν μετὰ τόσου ζήλου ἐν τῇ γῆ ὑπερέτησε καὶ τὰ Θεῖα προστάγματά του μετὰ Ὀρθοκευτικῆς εὐλαβείας ἐτήρησε, θὰ ὠραματιζέτο τὰς γλυκείας μορφὰς τῶν ἀγαπημένων του γονέων, τῶν προσφιλῶν του ἀδελφῶν, τὸ ποθητόν του ἐν Πωγωνιανῇ πατρικόν του σπιτί, τὸ σχολεῖον του, ὅπου ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα του γράμματα τὰς γραφικὰς τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδας κοιλιάδας, τὰ κελαροῦζοντα κοπάκητρα ὕδατα τοῦ «Ἁϊ—Γιώργη», τὴν φασμαγορεκτὴν ἀναπλήν τοῦ ἡλίου ἀπὸ τὴν χιονοσκεπῆ κορυφὴν τοῦ Σμόλικου, τὸ ὠραῖο ἡλιοβασιλευμα ὁπισθεν τῆς μεγαλοπρεποῦς καὶ ἐπιβλητικῆς Νεμέρτσικας καί, ἐν τῷ κλείειν διὰ παντός τοὺς ὠραίους του ὀφθαλμοὺς, τὴν περικαλλῆ Βυζαντινὴν Ἑκκλησίαν τῆς γενετείρας του τὴν «Ἐπισκοπὴν» καὶ τὴν τοιαύτην τῆς «Παναγίας τῆς Πωγωνιανίτισσας» ἢ Μολυβδοσκεπάστον, περιβαλλομένην ἀπὸ τὰς ὑψηλοτέρους πενθίμους κωπαροῖσους τῆς. Ἡ διπλῆ αὕτη ὀπτασία θὰ συνώδευσε τὸν Μαιθαῖον τὴν στιγμὴν, κατ' ἣν ἀπεχαρῆτα τὸν μάταιον καὶ φθαρτὸν τοῦτον κάσιον, δι' ὃν πολὺ προσφύως ὁ Χριστοφόρος εἶπε τὸ: «Ματαιότης ματαιότητων, τὰ πάντα ματαιότης».

Πόσοι καὶ πόσοι Ἡπειρώται, ζήσαντες ἐν τῇ ξένη, ἀπέθανον μὲ τὸ πικρὸν παράπονον εἰς τὰ χεῖλη των, διότι δὲν ἤξιώθησαν, κατὰ τὰς τελευταίας των στιγμὰς, νὰ ἴδωσι τὴν προσφιλῆ των γενέτειραν, ὅπου τὸ πρῶτον ἀντίκρισαν τὸ φῶς, ὅπου διήλθον ἀμέριμνα τὰ ἄρθρα των παιδικὰ χρόνια, ζῶντα εἰς παραμυθένιους ἐπιγείους παραδείσους — τί καὶ ἂν τοὺς ἔλειπε πολλάκις ὁ ἐπιούσιος καὶ οἱ γυμνοὶ πόδες των ἡματόνοντο ἐκ τῶν αἰχμηρῶν περῶν, ὅπου ὅλα, ἐμμηγᾶ τε καὶ ἄψυχα, ἦσαν ἀρρηγίως συνδεδεμένα καὶ συνηνωμένα μὲ τὸν ἐσωτερικόν των κόσμον, ἀπετέλουν τὸ εἶναι των!

Πόσον θὰ ἐπεθύμων διακαῶς νὰ ριφθῆ ἐπάνω εἰς τὸν ἄξενον τάφον των ὀλίγον χάριμα τῆς ἰδιαιτέρας των πατρίδος, ἵνα, «Καὶ τὸ ξένο μνήμα νᾶναι πῦρ γλυκό», ὅπως ἴλιαν ἐπιτυχῶς ὁ ἀείμνηστος ποιητὴς Δροσίνης ἔγραψε. Εὐθε μία τοιαύτη ἀτυχῆς τύχη νὰ μὴ ἐπαφυλάσσεται καὶ δι' ἡμᾶς.

Ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς παρουσίας μου ταπεινῆς προσπάθειάς ἀνέκρισα, ἡ ἐξονυχιστικὴ ἔρευνα καὶ ἀνεύρεσις πάντων ἐκείνων τῶν στοιχείων, ἅτινα συνθέτουν τὴν πολύμορφον, πολυμερῆ καὶ πολυσχιδῆ Ἰθνηκοθηροσκευετικὴν, ἐκπολιτιστικὴν καὶ κοινωνικὴν δράσιν τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Ματθαίου, τοῦ ἐκ Πρωγωνιανῆς, δι' ἐμὲ τοῦλάχιστον, ἦτο ἀδύνατος. Ἐγνώριζον, ὅτι τοῦτο ἦτο ἐργώδες ἔργον, πολὺ ἀνόητον τῶν ἀσθενῶν μου δυνάμεων. Ἡ ἐπίγνωσις ὅμως τῆς ἀτελείας μου ταύτης δὲν ἠδυνήθη νὰ μὲ ἀποτρέψῃ, ἵνα ἀναλάβω, ὄχι νὰ ἀγάγω εἰς αἴσιον πέρας, ἀλλὰ νὰ ἐρευνήσω, νὰ ἀναδύωμαι ἀρχεῖα, νὰ ἐγείρω εἰς Βιβλιοθήκας καὶ νὰ φέρω εἰς φῶς, ὡς ἠσθαινόμην βαθυτάτην ὑπαχρέωσιν, πάντα τὰ ἀνευρεθέντα στοιχεία, τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν πλουσίαν καὶ εὐεργετικὴν δράσιν τοῦ διαπρεποῦς τούτου Ἡπειρώτου Ἱερώρχου. Τὰῦτα, δικαιοῦμαι νὰ πιστεύω, θέλουσι χρησιμεύσῃ ὡς ἀπαραίτητον βοήθημα εἰς τὸν μέλλοντα νὰ συνεχίσῃ μὲ περισσοτέραν ἔντασιν, ἐκτασιν καὶ βάθος τὴν ἔρευνάν του, γύρω ἀπὸ τὸ περίλαμπρον ἔργον τοῦ ἀοιδίμου Ματθαίου.

Εὐρίσκον ὡς εὐχάριστον καταφυγὴν καὶ ὠραίαν μου ἐνασχόλησιν τὴν μελέτην, μετέβαινον, καθ' ἐκείστην σχεδὸν, εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῆς Προπευούσης καὶ ἐμελέτων τὰ ἰξιομελέτητα καὶ περισπούδαστα ἔργα πολλῶν λογίων μας, ὧν οἱ πλεῖστοι ἀπῆλθον τῆς προσκαιροῦ καὶ ματαιῆς ταύτης ζωῆς. Ὅπου περίπου καὶ ἂν μεταβῇ σήμερον ὁ ἔχων δραστηρίους ὄψεις, θὰ ἀφύσῃ ὄχι εὐχάριστα καὶ θὰ ἴδῃ πολὺ δυσάρεστα. Μόνον εἰς τὰς Βιβλιοθήκας θὰ εὕρῃ ὅ,τι ἀωματώδες, ταπεινὸν καὶ εὐχάριστον ἀναζητήσῃ. Ἐκεῖ ἠσθαινόμην ἄριστον ψυχικὴν ἀγαλλίασιν, διότι εὐρισκόμην εἰς νοερὰν ἐπαρῆν μὲ τὰ πνεύματα τῶν λαμπρῶν καὶ διακεκριμένων πνευματικῶν ἀνθρώπων καὶ ἠθρομόνον αὐτούς, διότι μοὶ παρείχον τοιαύτην καὶ τοσαύτην πνευματικὴν τροφήν. Ἰδίως, ὁμολογῶ, μὲ ἐνδιέφερε περισσότερο ἡ ἔρευνα παντός, ἀφορῶντος τὴν προσφιλεῖ διατέραν μας πατρίδα Ἡπειρον.

Μία τῶν τοιαύτων ἡμερῶν ἀναγιγνώσκων ἐν τῷ Φιλολογικῷ Περιοδικῷ «Παρνασσός» καὶ ἐν τῷ Κερκυραίῳ «Μνημεῖα Μεσοφωνικῆς Ἑλληνικῆς Ποίησης» ὅσα περὶ αὐτῶν ἔγραψεν ὁ ἀείμνητος ἱστοριοδότης Ἡμιμανοὺ καὶ Γεδεῶν, ἀντιθετοῦσα τὸ ἐπίγραμμα:

«ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΤΡΩΝ ΕΚ ΠΡΩΓΩΝΙΑΝΗΣ»

Ἐσιάνην μὲ ἐκπληξιν, προσοχὴν, ἐδλάβεαν καὶ καταύξιν. Μοὶ ἐφάνη ὅτι εἶχον ἐμπρὸς μου, τὴν σπιγμὴν ἐκείνην, ὡς ἐν ὀπτασίᾳ, τὴν μελήχιον, ὠραίαν καὶ ἀγγελικὴν μορφήν τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Ματθαίου, ἥτις μὲ παρῶρμα, μὲ προέτρεπε, μὲ ἐπέτασσε μᾶλλον, ἵνα ἐγείρω καὶ ἀναγνώσω τὰ περὶ αὐτοῦ. Ἐπήκουσα προθύμως καὶ ἀνέγνων μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος τὸ περιεχόμενον. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἡ περιέργεια καὶ τὸ ἐνδιαφέρον μετεβλήθησαν εἰς καθῆκον. Καθῆκον ἐπιτακτικόν, καθῆκον ἱερὸν, νὰ ἀφοσιωθῶ εἰς τὴν ἔρευναν καὶ μελέτην παντὸς ἀφορῶντος τὸν βίον καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Ἐσπευδον, ὡς ἡ διεφθασα ἔλαρος εἰς τὰς καταπύχρους πηγὰς τῶν ὠραίων κοιλάδων, παντοῦ, ὅπου ἦτο δυνατόν νὰ ἀνεύρω σχετικὰ στοιχεία, ἵνα χορέσω τὴν διάρην μου. Ἡμέρας, μῆνας, ἀλόκληρον ἔτος, τὸ οὐσιώδες μέλημά μου ἦτο ἡ ἀναδύρησις, ἡ ἔρευνα, ἡ μελέτη παντὸς σχετιζομένου μὲ τὴν εὐεργετικὴν δράσιν τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρός. Ἐν τῇ προσπάθειά μου, ἵνα ἀνεύρω, ὅσον τὸ δυνατόν, περισσότερον δὲν ἐδίετασα νὰ καταφύγω καὶ εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἰς Ἅγιον Ὄρος, εἰς τὴν Μονὴν Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων, εἰς τὴν Μονὴν τῆς Ἐκκοσμοκρινίσσης Δράμας καὶ παντοῦ, ὅπου ὑπῆρχον πιθανότητες ἀνευρέσεως πολυτίμων στοιχείων.

Ἡ εἰς Ἅγιον Ὄρος ὁμῶς προσωπική μου μετάβασις, τὸ πνευματικὸν τοῦτο κέντρον τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ καθόλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅπου ἀνιπολογίστου ἁξίας πνευματικοὶ θησαυροὶ εἴσρηται ἀποτεθησαυρισμένοι ἐν ταῖς πλουσιωτάταις Βιβλιοθήκαις τῶν ἐκεῖ Μονῶν, μετ' ἐπιπορευούσας τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῆς Μεγίστης Λαύρας, ἐματαιώθη τὴν τελευταίαν στιγμὴν, λόγω ἀνωτέρας βίας. Ἀνάγκη ἐπιτακτικὴ μοὶ ἐπέβαλε, ἵνα ἀναβάλω, δι' εὐδαιότερον χρόνον, τὴν πραγματοποίησιν τοῦ δακτυλίου μου τοῦτου πόθου. Κατόπιν τοῦτου ἐσκέφθην, ἂν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναμείνω τὴν ἀνατολήν τῆς ὡραίας ταύτης ἡμέρας ἢ νὰ προσβῶ εἰς τὴν διὰ τῆς φιλάτης «Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας» τοῦ λαμπροῦ τοῦτου Ἐπιστημονικοῦ Πειριοδικοῦ, πού τιμᾷ τόσον τὴν Ἡπειρόν μας, ὅσον καὶ τοὺς διακεκομένους πνευματικούς ἀνδρῶς, τοὺς σκόνητας τὴν εὐγενῆ ιδέαν τῆς ἐκδόσεώς της καὶ συνεχίζοντας, παρὰ τὴν ἀνιξοσύνην τῶν καιρῶν τὴν ὁμαλήν καὶ ἀπρόσκοπτον ἔκδοσιν αὐτῆς, τὴν ἀνακοίνωσιν, ὅσον μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ μόχθου ἠρτίσθην καὶ συνέλεξα. Ἐπροτίμησα τὸ δεύτερον, διότι «αἱ Βουλαι τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀδηλοὶ τοῖς θνητοῖς». «Ὅτι οἶδαμεν τὴν ὥραν καὶ στιγμὴν, καθ' ἣν ἀπερχόμεθα τοῦ κόσμου τοῦτου». Ἀπεφάσισα λοιπὸν τὴν δημοσίευσιν τῆς κίναξιολόγου μου καὶ πενιχοῦς ταύτης προσπαθείας, μετ' τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ εἴσῃ ἀνταξίους συνεχιστάς, οἵτινες φιλοτίμως θὰ ἀναζητήσωσι καὶ ἀνεύρωσι πᾶν ὅ,τι ἐγὼ δὲν κατώρθωσα, δὲν ἠδυνήθην.

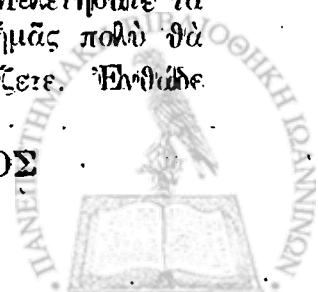
Ἀνέφερα ἀνωτέρω, ὅτι ἐν τῷ Ἅγιῳ Ὄρει ὑπάρχουσιν ἀνιπολογίστου ἁξίας πνευματικοὶ θησαυροὶ. Εἰς τοὺς μὴ τυχόν εἰδότας, γνωρίζω ὅτι, ὁ κείμενητος μέγας συμπατριώτης ἱστορικὸς Σπυρίδων Λάμπρος, τῇ βοήθειᾳ τοῦ τότε φοιτητοῦ του —1880— ἀειμνήστου καὶ τοῦτου σήμερον Ἀδαμαντίου Ἀδαμαντίου, μὴ φειδόμενος κόπων καὶ μόχθου, μετέβη εἰς Ἅγιον Ὄρος καὶ, παραμείνας ἱκανὸν χρόνον, ἐμαλέτησεν, ἀνεῖρε, περισυνέλεξεν, ἐταξιδέτησεν, καὶ ἐκαταποίησεν εἰς ἐκάστην Μονὴν τὰ εἰς μεμβράνας καὶ χάριτην χειρόγραφα ἢ ἔντυπα πάλυμμα Βιβλία, τὰ ὅποια, ἠρτιμυμένα καὶ Κωδικοποιημένα κοσμοῦν τὰς πλουσιωτάτας ἐκεῖ Βιβλιοθήκας. Ταῦτα, ἐπιμελῶς φυλασσόμενα παρὰ τῶν Βιβλιοθηκωρίων τῶν Ἱερῶν Μονῶν, ἀγαμένου ἀσμένως τὸν μελετητὴν αὐτῶν. Ἐκεῖ εὐρίσκειται ἡ ἀφθίτος καὶ ἀφθαρτος πνευματικὴ κληρονομία τῶν ἀθανάτων προσγόνων μας, τοῦ δοξασμένου Ἑθνους μας.

Πόσον μεγάλον προσωποποίητον δὲν εἶναι ἐναποτεθειμένα ἐκεῖ ἢ ἀλλοχοῦ τὰ ἀξιωματέριστα πνευματικὰ τῶν ἔργα! Ταῦτα καλοῦσιν ἡμᾶς, ὡς αἱ φιλόστοργοι μητέρες τὰ τέκνα των, πρὸς παροχὴν τῆς πνευματικῆς των τροφῆς. Μᾶς προσκαλοῦσιν, ἵνα προσέλθωμεν εἰς τὴν πνευματικὴν τὴν πανδαισίαν, ἵνα ἐντροφήσωμεν, μελετήσωμεν καὶ φέρωμεν εἰς φῶς ὅσα ὡραία, θαυμαστά, χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα ἀπειργάσαντο. Τί ἀπαιτεῖται πρὸς ἀπόκτησιν τῶν ἀνιπολογίστου ἁξίας πνευματικῶν τοῦτων θησαυρῶν; Διδάσκει πρὸς μάθησιν, ἔρεσις πρὸς μελέτην.

Ἡ Εὐάνδρος Πατρίς μας, ἡ φιλάτη μας Ἡπειρος δὲν ἔπαυσε νὰ γεννᾷ τέκνα, διακρινόμενα ἐπὶ φιλομνησίᾳ, φιλομαθείᾳ καὶ ἀγαπαπονήτῳ διορατηριότητι. Τὰ τοιαῦτα ἄς σπεύσωσιν, ὅσῳκις ὑπάρχει περίσσεια χρόνου, εἰς τὰς Βιβλιοθήκας καὶ ἄς ἀναζητήσωσιν ἐπισταμένους ταύτας. Ἐν ταύταις εὐρίσκειται πάντως πρῶτον πλουσιωτάτη πνευματικὴ τράπεζα. Ἐκεῖθεν ἀκούεται φωνὴ προσκλητικὴ τῶν μεγάλων προσωποποίητων βοῶσα καὶ λέγουσα:

—Προσέλθετε μετ' ἐνθουσιασμόν, ζέσιν, εὐλάβειαν καὶ προσοχὴν. Ἐρευνήσατε καὶ ἀνεύρωτε τὰ ἔργα μας. Ταῦτα σᾶς περιμένουν μετ' χαρᾶν. Μελετήσατέ τὰ καὶ γνωρίσατε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὅσα ἐμελετήσατε. Τοῦτο καὶ ἡμᾶς πολὺ θὰ εὐχαριστήσῃ καὶ σᾶς τὰ μέγιστα θὰ ἀρελήσῃ. Ἐμπρός. Μὴ διστάζετε. Ἐνθάδε ἐσμέν.

ΤΕΛΟΣ

ΣΠΥΡΟΥ Γ. ΜΟΥΣΕΛΙΜΗ

ΙΔΙΩΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΞΕΝΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΤΩΝ ΣΟΥΛΙΟΡΕΙΤΩΝ*

(ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΟΥΛΙΟΥ - ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ)

(Ἀνέκδοτα)

Η

Ἡγκαιρος ὁ=ἔγκαιρος, φρέσκος. φρ. Ἡ ζημιὰ εἶναι ἥγκαιρη στὸ χωράφι.

Ἡσκιος ὁ=σκιά. φρ. Παλληκάρι ὁ Γιάννης τῆς Χρύσως; Παλληκάρι τῆς φακῆς καὶ γαμπρὸς τῆς γάτας, σκιάζεται κι' ἀπὸ τὸν ἥσκιο του.

Ἡσκιωμα τὸ=(ἀσθένεια (ἀσφυξία) τῶν αἰγοπροβάτων ὅταν σταλίζουν τὸ καλοκαίρι στὸν ἥσκιο πλατύφυλλων δένδρων καὶ ὁ λαὸς τὴν ἀποδίνει σὲ ἐνέργεια τοῦ ὄξω ἀπεδῶ.

Ἡσκιωμένος ὁ=ἄνθρωπος ποὺ μὲ τὸ χνώτο του ἢ τὸ μάτι ἐκπέμπει παθήματα στοὺς ἄλλους, σκελισμένος. φρ. Ποιὸς ξέρει ποιά ἥσκιωμένη σ' εἶδε, βλαστάρι μου, κι' ἀρρώστησες.

Θ

θὰ λὰ (σύνδεσ.)=θά. φρ. Ὄντας θὰ πάω στὰ ξένα καὶ θὰ λὰ καζαντήσω, θὰ θυμηθῶ κι' ἐσένα νὰ σοῦ στείλω ὅ,τι χρωστάω.

θὰ νὰ (σύνδεσ.)=θά.

θαραπεύω=ἀγάλλω. Παράγ. Θαράπιο, θαραπαμός. φρ. Θαραπαύθηκα ποὺ ἔπες καὶ βάρεσες γιατί δὲν ἀκούς κι' ἀρεντεύεις Γιαννάκη.

θειάκω ἢ=θειά.

θειέσπιο τὸ=πολὺ μεγάλο λιθάρι, βράχος.

θειλὸς ὁ=θολός. Ρῆμα θελώνω. Παρά-

γωγα, θέλωμα=σουρούπωμα, θελωσιὰ=νερὸ θολό.

θεμέλιο τὸ=βάση, στήριγμα. (Ἄλβ. θεμέλ.).

θεμωνιά ἢ=γραμμικὴ στίβα ἀπὸ ξύλα ἢ ἄχυρα. Ρῆμα θεμωνιάζω.

θεόβρετος ὁ=ἐκεῖνος ποὺ εἶθε νὰ τὸ βρεῖ (πάθει) ἀπὸ τὸ Θεό. φρ. Τὶ σοῦ χρωστάγα ὦρὲ θεόβρετε νὰ μοῦ πεῖς πὼς ὁ Κορύλας (βουνὸ) εἶναι γεμάτος τσάι κι' ἐγὼ νὰ πάω καὶ νὰ μὴ βρῶ οὔτε κλωνί.

θεοπόντι τὸ=μεγάλῃ βροχῇ, κατακλυσμός.

θεριακιλῆς ὁ=ἐκεῖνος ποὺ συνηθίζει νὰ τρώει ἢ νὰ πίνει ἓνα προᾶγμα καὶ ὑποφέρει ἂν τὸ στερηθεῖ.

θηλυκάρια ἢ=ἄξια καὶ δυνατὴ γυναῖκα, νταρντάνα.

θηλύκι τὸ=πέρασμα καὶ κομπόδεμα κλωστής σὲ φόρεμα γιὰ νὰ κάθεται κλεισμένο. φρ. Ἐλα Γιαννάκη νὰ σοῦ βάλω ἓνα θηλύκι στὸ ρουτάκι σου γιατί ἀπὸ τὸν ἄερα θὰ νοίξει καὶ θὰ κρυώσεις. Ρῆμα θηλυκώνω.

θιάμα τὸ=θαῦμα. Ρήματα διαμάζω, διαμαίνομαι, διαμαχτός. φρ. παρ. Κάθε θιάμα τρεῖς ἡμέρες (βαστάει). Μικρὸς καὶ διαμαχτός.

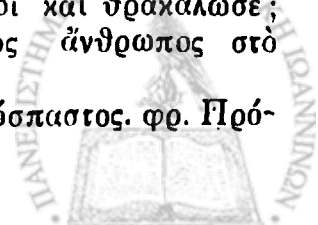
θράκα ἢ=ἀναμμένα κάρβουνα, προύσια.

θρακαλώνω=σκουζῶ πάρα πολὺ, ρεκάζω. φρ. Ποῦ ἦσουν μῶρ' σκύλα τόση ὥρα κι' ἀφησες τὸ παιδί καὶ θρακάλωσε;

θρασὺς ὁ=ἀπότομος ἄνθρωπος στὸ φέρεσιμό του.

θραψερός ὁ=εὐκολόσπαστος. φρ. Πρό-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 134.

σεξε στο κόλλημα στην έλια γιατί είναι θραυερή και θά σπάσει.

θράψη ή=σπάσιμο. φρ. 'Απόψε όλη τή νύχτα φύσαε άέρας και θάχε γένει με γάλη θράψη στις έλιές. Στόν πόλεμο στο Μπιζάνι τó 1912 έγινε μεγάλη θράψη στους Τούρκους.

θρίψαλο τó=τριμματισμένο. φρ. Δημ. τραγουδιού. «Μέ τι ποδάρια νά σκωθώ και χέρια ν' άκουμπήσω, έχω τά χέρια θρίψαλα σπασμένα τά ποδάρια».

θρούμπη ή=είδος θυμαριού.

θυμιάμα ή τó=λιβάνι. Ρήμα θυματιζώ.

θυμιατό τó=άγγειό στο όποιο βάζει ό παπās άναμμένα κάρβουνα και θυμιάμα και θυματιζει.

I

Ίγγλα ή=ζώστα του σαμαριού των άλόγων.

ιδει=ιδειν. φρ. Με τó ιδει πού τóκαμα τόν γνώρισα ίσια.

Ίδια τά=(γ)Ίδια. φρ. ποιμεν.). ΕΊδες τά Ίδια μου πουθενά Κώστα!

Ίμπρέτι τó=γογγυσμός άπό βασανισμούς.

Ίντινι τó=πεισμα. φρ. Δέ μ' άρέν τά μεγαλίκια στο χωριό άλλά θέλω νά γίνω πρόεδρος έτσι για τó Ίντινι των άλλων.

Ίντιρι τó=τοποθεσία κοντά στο Κιμέριο άκρωτήρι της Θεσπρωτίας όπου υπάρχουν θεμέλια άρχαίων τοίχων. ('Αλβ. ΰντιρε=πάχος άπό κρέας).

Ίράτι τó=έσόδημα.

Ίσιος ό=εΰθύς. Ρήμα Ίσιώνω, παραγ. Ίσιωμα. φρ. παρ. Παινεμένες μου παρά, κάνεις Ίσια τά στραβά, και τά ψέμματα σωσιά.

Ίσκα ή=είδος λειχήνας πού φυτρώνει και ζει έπι του φλοιού χλωρών δένδρων και ή όποία άφου βρασθή με στάχτη και νερό χρησιμοποιείται στο άναμμα πυρās, με άτσάλινον πυρόβολον χτυπούμενον σε στερνάρι.

Ίσμέτι τó=ΰπηρετι στο στίτι. φρ. Δέ σε πήρα νά κάθεσαι με τó ποδάρι άπανωτό, σε πληρώνω νά μου κάνεις Ίσμέτια.

Ίσος ό=τεντωμένος ήχος «ά ά α ά» πού κάνει ό κανονάρχης στην εκκλησιά και βοηθάει τόν ψάλτη.

Ίσοτοπιά=Ίσιος τόπος, πεδιάδα.

Ίστ (έπιφων.) έπιφώνημα' σαλαγής του προβάτου.

Ίτς (έπιρ)=καθόλου.

K

κάβγες οί=είδος κρεμιδιών

καβλομ... ή=έρωτομανής.

καβούλι τó=προθεσμία.

κάγκελα τά=ξύλινα κυκλιδώματα.

καγκελοφρούδα ή=έκείνη πόχει τά φρούδια σα δρεπάνι γυριστά. Φράσ. Δημοτ. τραγουδιού: Θέλει λιανή, θέλει ψηλή, θέλει καγκελοφρούδα.

καζάντιο τó=ό προερχόμενος άπό τó ξενίτεμα πλουτός. Ρήμ. Καζαντάω.

καζās ό=έπαρχία. Φρ. 'Ο Πάνο Μαρούτσης ήταν άπό τόν καζά άη—Δονάτ (Παραμυθίας)

καζίνο τó=ούζοπωλείο Παράγ. καζινιέρης.

καθάριο τó (ψωμί)=σιταρένιο ψωμί. Στα χωριά τρώνε πάντα καλαμπόκι και για τó σιταρένιο ψωμί έχουν μεγάλη λίμα. Γι' αυτό και τó ξεχωρίζουν «καθάριο ψωμί.»

καθησιό (έπιρ)=τó «καθίζειν», τεμπελιά.

κάκα τά=κόπαρνα άπό μικρά παιδιά (άρχ. 'Ελλ|κή). Φρ. Μάνα ό Γιαννάκης έκαμε κάτα και θέλει σφούγγισμα.

κακάβι τó=χάλκινο μαγειρικό άγγειο.

κακαΐδου ή=ή νάνω, σκίόρεμα. Παροιμίες: Βγαίνει ή κακαΐδου στο δρόμο και σκιάζει τόν κόσμο. 'Η προΐκα παίνει κι' έρχεται κι' ή κακαΐδου στόν τόπο (δέν ψηλώνω).

κακαρούσα ή=έκείνη πού κακαρίζεται σαν πέρδικα στα γέλια.

κάκια ή=πεισμα. Παροιμία: Τó δανικό του γείτονα και κάκια μη του έχεις.

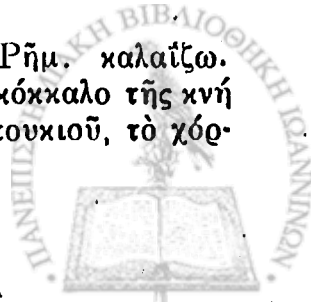
κάκοπος ό=κακός, άσχημος στην δψη.

κάκω ή=θειάκω, θειά.

καλάθα ή=κοφίνι. φρ. Μη βαριοφορτώνεσαι κυρά Σόφω, θά γένεις καλάθα (=βλαφτεΐς)

καλάι τó=κασίτερος. Ρήμ. καλαΐζω.

καλάμι τó=τó μεγάλο κόκκαλο της κνήμης, ή καλαμιά του καλαμπουκιού, τó χόρτο καλάμι.

καλαμπαλίκι τὸ=κουβεντολόι. φρ. Ἐψὲς στὸ σπῖτι εἶχα μεγάλο καλαμπαλίκι(μουσαφισαίου)

καλαντζής ὁ=γανωτής. Τὰ παιδιὰ στὰ χωριά ὅταν βλέπουν κι' ἀκοῦν καλαντζή νὰ γυρίζει διαλαλώντας «χαλκώωματα γιὰ καλάϊσμα» τοῦ φωνάζουν: «καλαντζή μπαμπούρη (ἀπὸ τὸ Μπαμπούρι) βγαλ' τὸν κῶλο ἀπὸ τὴ σκούρη» ἐπειδὴς πρὶν καλαΐσθῃ τὸ ἄγγειο τρίβεται μὲ ἄμμο μὲ τὰ πόδια.

καλαουῆς ὁ=καταδότης. φρ. παροιμ. «χωριὸ πὸ φαίνεται καλαουῆς δὲ θέλει...»

καλάτο τὸ=πολὺ καλό. παροιμ. «Καλάτα καὶ μαλλάτα καὶ τ' ἄρνια ὅλα θηλυκά.»

καλαφάτι τὸ=πριονίδι.

καλαφατίζω=μεταφορικὰ δηλώνει τὴν ἐνέργεια τοῦ ἄρρενος στὶς σχέσεις ἀνδρὰ καὶ γυναίκας.

καλέκι τὸ=εἶδος παιγνιδιοῦ (περιγράφεται στὴ λέξη σουσουίνι).

Καλέντζι τὸ=χωριὸ τῶν Κατσανοχωριῶν. (Ἄλβ. καλέντζ=καλαντζής)

καλεπίχερα (ἐπίρ)=εὐκόλως.

καλεστής ὁ=ἐκεῖνος πὸ μοιράζει τὰ καλέσματα (μικρὰ σιταρένια ψωμάκια) στοὺς προσκαλεσμένους στὸ γάμο.

καλιγκάτσι (ἐπίρ)=γκότσι, ἐπὶ τῶν νότων (Ἄλβαν. καλιγκάτσ)

καλιζώρης ὁ=ἐκεῖτος πὸ μαζεύει γιὰ τὸν ἴδιο, τὰ στάχια πὸ ἀπομένουν στὸ χωράφι ὕστερα ἀπὸ τὸ θερισμὸ

καλιῶρα ἡ=καλημέρα (χαιρετισμός), εὐχῆς ἔργο (ἐπίρ) φράσ. Ἔμασα καλιῶρες ἀπὸ τοὺς δροματαραίους στὴ στρατά, περιμένοντας τὸ Λάμπρο ποῦχαμε καβούλι νᾶρθῆ, ἕνα σωρό. Μόλις ἀρχίσαμε νὰ φᾶμε, σὰν καλιῶρα, ἐμεῖς τώραγια, γιὰ τὸς κι ὁ Κολιὸς ἀπὸ τὴν πόλη.

καλοπόρεια ἡ=καλοπέραση. φρ. εἶχε μάθει στὴν καλοπόρεια ὁ Γιάννης καὶ τοῦ κακοφαίνεται τώρα πὸ ξέπεσε.

καλούδια τὰ=δῶρα πὸ φέρουν οἱ γονεῖς καὶ δικοὶ στὸ σπῖτι ὅταν ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὴν ἀγορά.

καλούπι=τὸ καλοπόδι τοῦ τσαγγάρη, τύπος πὸ χύνεται λυωμένο μέταλλο, γύψος, κι' ἄλλα.

καλουπώνω=καταφέρω μὲ τρόπο. φρ. εἶπα δυὸ κουβέντες τοῦ Κώστα καὶ τὸν κα-

λούπωσα, δὲν εἶχε τί νὰ μοῦ πεῖ ἄλλο.

καλτσοδέτα ἡ=σχοινὶ πὸ δένεται ἢ κάλτσα λίγο πισωκάτου ἀπὸ τὸ γόνα.

καλύβι τὸ=φουρνάκι πὸ χτίζουν τὰ μικρὰ παιδιὰ μὲ λιθαράκια.

κάμα τὸ=μεγάλῃ ἡλιακῇ ζέστα. Ρῆμ. καματώνω.

καμάρα ἡ=ἀψιδοειδῆς θόλος.

καμάρι τὸ=ὁμορφοστασιά, λεβεντιά. παραγ. καμαριάρα καὶ ρῆμ. καμαρώνω. φρ. βόηθα κι' ἐσὺ ν' ἀποσκαλίσομε τὸν κῆπο καὶ μὴ καμαρώνεις σὰν νύφη ἀπὸ δευτέρα.

καματερῆ ἡ=ἐργάσιμη μέρα(ὄχι γιορτῆ)

καμίνι τὸ=μεγάλῃ φωτιά, τζόρα...

κάμπα ἡ=δίκικοπο μαχαίρι

καμόνομαι=περηφανεύομαι. Παρ. κάμωμα. φρ. Μὴ καμώνεσαι τόσο καὶ ξέρω ποῖος εἶσαι.

κανακάρης ὁ=χαϊδιάρης (Ἄλβ. κανακάρ=χαϊδεμένος.)

καναλάκι τὸ=χωριὸ τοῦ Φαναριοῦ (Ἄλβ. κανάλ)

κάναλη ἡ=σκαμμένο λιθάρι πὸ βάζεται στὶς βρύσες καὶ πρωτοδέχεται τὸ νερὸ ἀπὸ τὴν πηγὴ.

κανάτα ἡ=ξύλινο δοχεῖο γιὰ νερὸ (τὸ κανάτι), βάρος γάλατος 10 λίτρες. (Ἄλβ. καὶ βουλγ. κανάτε)

κανίσκι τὸ=δῶρο πὸ πηγαίνουν στὸ γάμο οἱ προσκαλεσμένοι, ἀποτελούμενο ἀπὸ ἕνα σταρένιο ψωμί, μιὰ μπουτίλια ρακή, κι' ἕνα ποδάρι κριάσι, ἂν τῶν (ἄρταινεται) εἶδὲ μιὰ δυὸ δκάδες ρίζι ἢ φασούλια. κανισκιάρικο τὸ=τεψι πὸ πηγαίνουν πῖτα στὴ λεχώνα (λεγωνικά)

κανίστρα ἡ=πλεχτὸ μὲ ξυλόβεργες ἀνοιχτὸ καλάθι μὲ τὸ ὁποῖο πᾶνε τὸ σιτάρι στὴν ἐκκλησιὰ (κόλυβα)

κανούλια τὰ=τοπωνύμια στὴν Παράμυθια ὅπου περνᾶει τὸ παλιὸ ὕδραγωγεῖο.

καντάρι τὸ=σατέρι (Ἄλβ. καντάρ)

κανταριάζω=βάζω στὴ σειρὰ. φρασ. Καντάριασε (δέσε) τ' ἄλογα κι' ἔμπα καβάλα στὸ πρῶτο καὶ φέα.

καντίλι τὸ=κανδίλα (Ἄλβ. καὶ Λατ. καντίλ.)

κάνω=ἐπιτρέπω, κάμνω Λαϊκῆ. ρῆση: Κόψε ξύλο φκιάσε Γιῶργο κι' ἀπὸ κουτσουπιὰ Θανάση. Κι' ἂν ρωτᾶς καὶ γιὰ τὸ

Γιάννη, ὅ,τι ξύλο θέλεις κάνει.

κανώνομαι=φοβερίζω, ἀπειλῶ. παράγ. κανωσιὰ (Ἰ. Ἀλβ. κανονισί). Ἴσως νὰ παράγεται ἀπὸ τὸ ἱκανὸς—ἱκανώνω.

κάπα ἢ=τράγειο πανωφόρι. Παροιμ. Θέλ' ἢ δουλειὰ τῆ δουλειά της κι' ὁ τσομπάνος τὴν κάπα του.

καπάκι τὸ=σκέπασμα. φρ. Βάλε τὸ καπάκι στὴν τέντσερη γιατί θὰ πάει κανένα μυιγαρούδι μέσα.

καπάρος ὁ=προκαταβολικὸς ἀρραβώνας (Ἰ. Ἀλβ. καπάρ). Ρῆμ. καπαρώνω, τραπαριάζω.

καπετᾶνος ὁ=ἀρχηγὸς ἐνόπλων. (Λατ. καπιτάν.)

καπινὸς ὁ=καπνὸς

καπίστρι τὸ=χαλινό. (Ἰ. Ἀλβ. καπίστρ). Ρῆμ. καπιστρώνω. φρ. Ὁ Κώστας καπίστρωσε ὅλα τὰ κατοίκια νὰ μὴ βυζιάξουν καραμάνικα τὰ=μεγαλόσωμα πρόβατα χονδρόμυτα.

καράμπαμπας ὁ=ἀγγεῖο πού κρατοῦν πάντοτε οἱ καφειτζήδες ἐπάνω στὴ φωτιά γιὰ νὰ ἔχουν βραστὸ νερό.

καραμπέρης ὁ=ἐκεῖνος πού δὲν ἀγαπᾷ τὴ δουλειὰ καὶ γυρίζει. Παρ. Καραμπεριά.

καραούλι τὸ=παρατηρητήριον σκοπιά. φρ. Δημ. τραγ. «τὰ καλὰ τὰ παλληκάρια τὴν ἡμέρα τῶν καὶ πίνουν καὶ τὴ νύχτα καραούλι. φράσ. δημ. τραγ. Ποιὸς ἔχ' ἀράδα σήμερα νὰ βγεῖ στὸ καραούλι.

καράρι τὸ=ταίριασμα. Ρῆμ. καραρίζω

καράς ὁ=μαῦρο ἄλογο. ἐπώνυμο στὸ Ζωτικὸ. φρ. παροιμ. Κάτου ὁ ἀγὰς πάνου ὁ καράς.

καρατουρκίλα ἢ=μαύρη (πολλή) τουρκιά.

καρβέλι τὸ=ὀλόκληρο ψωμί. (Ἰ. Ἀλβ. καραβέλ=ἄρτος). Παροιμ. Ὅποιος κακὰ φουρνίζει στραβὰ καρβέλια βγάξει. Ἡ νύφη κάνει ὅλα τὰ στραβὰ καρβέλια

κασαβέτι τὸ=στενοχώρια. φρ. Δημ. τραγ. Ὡς πότε ἄχ. Ὡς πότε βάχ, Ὡς πότε κασαβέτι.

κασαῆ ἢ=νιουφεκόβεργα. φρ. Μπούντια σ' ὁ Κώστας ὄξω στὸ κρού, κι' ἂν καὶ τὸν ἔκαψαν μὲ τὴν κασαῆ στὴ φτέρω πουθενὰ νὰ γυρίσει στὸ καλύτερο

Κασαμπαλίτης ὁ=κάτοικος τοῦ κάσαμπᾶ.

Κασαμπὰς ὁ=πόλη. φρ. παροιμ. Γιάννενα χωριὸ Κόνιτσα Κασαμπὰς.

κασάρα ἢ=εἶδος κλαδευτήρας πού κόβουν ξύλα οἱ γυναῖκες στὸ λόγγο.

Κασιμάτης ὁ=ἐπώνυμο, ἀπόγονος τοῦ Κασίμη.

κασόνι τὸ=μεγάλον σεντούκι πού βάζουν γέννημα, ἀμπάρι.

καστακόκκια τὰ=χασοπράγματα. φράσ. χάλασες ὅλες τὶς παράδες καὶ πῆρες' καστακόκκια.

καστανίκοβη ἢ=καρύδα πού τὸ ψωμί της δὲ βγαίνει ἀπὸ τὸ τσέφλι.

καστραβέτσι τὸ=ἀγγούρι (Ἰ. Ἀλβαν. καστραβέτσ)

καταδρομὶς (ἐπίρ)=καταμεσίς τοῦ δρόμου.

καταηλιοῦ (ἐπίρ)=πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἡλίου (πρὸς τὸ μέρος τοῦ Θεοῦ). φρ. Πίστεισα πὼς ὁ Κολιὸς γύρισε καταηλιοῦ ἀλλὰ δὲν ἀφήνει τὶς κλεισιές.

κατάκορφα (ἐπίρ)=στὴν κορυφὴ τῆς ράχης.

Καταλᾶνος ὁ=τοποθεσία στὴ Φροσύνη (Ἰ. Ἀλβ. καὶ σλαβ. καταλάνι), ἄγριος ἄνθρωπος.

κατόσλημα τὸ=σπίτι ἢ δωμάτιο πού διανυκτερεύουν ξένοι.

καταμπαλὶς (ἐπίρ)=κατὰ μέτωπο. φρ. Χτυπάει ὁ ἥλιος καταμπαλὶς καὶ δὲν μ' ἀφήνει νὰ περπατήσω

κατάντι (ἐπίρ)=ὑπ' ὄψη, κρατατήριον.

κατάντια ἢ=κατάντημα.

καταντιὰ ἢ=ἡ προκοπή, τὰ ὑπάρχοντα. φρ. Δουλέψαμαν ὄλο τὸ καλοκαίρι κι' ἢ κανταντιὰ μας εἶναι ἕκατὸ ὄκ. μπερκέτι. (Ἰ. Ἀλβ. καταντί)

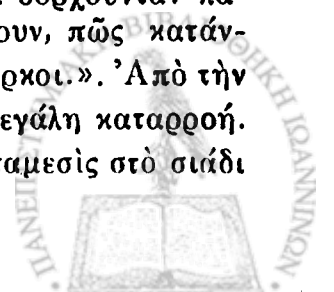
καταξυλὴ ἢ=οἰκονομικὸς ὄλεθρος. φρ. Ἐφαε ἔφαε ἀπὸ τὴν ὀρφάνια, γιὰ κι' ἢ προκοπή του, πῆρε τὴν καταξυλὴ.

καταρραχὶς (ἐπίρ)=στὴν κορυφὴ τῆς ράχης

καταρροὴ ἢ=μεγάλη καταφρόνια. φρ. Δημ. Τραγ. «Καταρροὴ νὰ σὺρχουνταν καημένο Κακσοσύλι, πὼς ἦσουν, πὼς κατάντησες νὰ σὲ πατοῦν οἱ Τοῦρκοι.» Ἀπὸ τὴν ἀντροπὴ πύπαθε τῶπεσε μεγάλη καταρροὴ.

κατασιαδὶς (ἐπίρ)=καταμεσίς στὸ σιαδί

(πεδιάδα)

κατατήριο (ἐπίρ:) παρακολούθημα. φρ. Ἔβαλα κατατήριο, ὅσες φορές περνᾷς ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς Λένης, γιά, τὰ μάτια στὰ παραθύρια

καταχωνιάζω=καταχωνεύω. φρ. Ὅσα κούτσουρα ἔβαλα στὴ σιὰ ἢ φωτιά τὰ καταχώνιασε.

κατάψυχος ὁ=ἡ κρυότη πρὶν ἀνατεῖλει ὁ ἥλιος. φρ. Σηκώθηκα πρωῖ πρωῖ καὶ μὲ τὸν κατάψυχο ἔφατα στὴ ράχη, ὅπου μὲ ἤρε ὁ ἥλιος.

κατηβασιά ἡ=τὸ ξεχείλισμα, ἀπὸ τὶς βροχές, τοῦ χείμαρου.

κατήδρομα (ἐπίρ)=κάτου ἀπὸ τὸ δρόμο.

P. κατηδρομάω

κατηφόρα ἡ=ὁ καιήφορος

κατηχαίνω=ἀδυνατίζω, φτωχαίνω. φρ. Ὑστερα ἀπὸ τὸν πόλεμο κατήχηνε πολὺ ὁ Κώστας

κατῆς ὁ=εἰρηνοδίκης.

κάτινος (ἀντων.)=κάποιου. φρ. παρ. Κάτινος χάριζαν γομάρι καὶ τὸ τήραε στὰ δόντια.

κατουρανὶς (ἐπίρ)=πρὸς τὸ μέρος τοῦ οὐρανοῦ. φρ. Βάλε το κατουρανὶς καὶ φαίνεται τὶ σκουτὶ εἶναι.

Κατούνα ἡ=ὄνομα χωριοῦ. (Ἄλβ. κατούνα=χωριό)

κατραχούρα ἡ=θύελλα

κατσάβραχο τὸ=κακοτοπία

Κατσαοῦνος ὁ=ἐπώνυμο στὰ Γιάννινα (Ἄλβ. κατσαμποῦν)

κατσιβάλος ὁ=χαηδευτικὸ ὄνομα τοῦ σατανᾶ. φρ. Χάθηκε τὸ κασίκι τῆς γκόρμπας καὶ πὺ νὰ πάει τὸ κατσιβάλο.

κασίκι τὸ=ἐρίφιο. (Ἄλβαν. κασίκι)

Κατσιμόρης ὁ=ἐπώνυμο στὸ Φανάρι τῆς Θεσπρωτίας (Ἄλβαν. κατσιμόρ=κοτόψειρα)

κατσόενα τὰ=καλικάντζαροι (Πετούσι)

κατσούλα ἡ=κουκούλα τοῦ κεφαλιοῦ. (Ἄλβ. καὶ σλαβ. κατσούλ) Pῆμ. κατσουλώνω φρ. Ἡ νύφη τῆς Μητραινας ἔκαμε μπαστὶ καὶ κατσούλωσε ὅλο τὸ σόϊ, δικό της κι' ἀπὸ τ' ἄντρα της. Παροιμ. Νὰ σκιαζουνταν ὁ λύκος τῆ βροχή, ἔφκιανε καὶ κατσούλα.

κατσουλᾶτος ὁ=ἐκεῖνος πὺ φέρει στὸ κεφάλι κατσούλα. Αἶνιγμα:

Ἔνας πέτεινος βρακάτος

καὶ σαραντακατσουλᾶτος
πίνει νερὸ στὸ κάκαβα.

Οὔτ' ὁ κάκαβας φυραίνει
οὔτ' ὁ πέτεινος χορταίνει.

Τὶ εἶναι; Πέτεινος ὁ χάρος
καὶ κάκαβας ὁ κόσμος.

Κατσούλης ὁ=ἐπώνυμο στὰ γύρω χωριά τῆς Παραμυθιάς. (κοίτα κατσούλα)

κατσουφιάζω=σταφιδιάζω στὸ πρόσωπο. φρ. Ἀπὸ τὴν τσιβούρα κατσούφιασ' ἡ νύφη γιὰτὶ δὲν ἦταν μαθημένη.

κάτως=καθώς. φρ. Παροιμ. Κάτως μᾶς λὲν νᾶειμεστε καὶ κάτω εἴμεστε νὰ μὴ μᾶς ξέρουν.

καφκάλα ἡ=ἡ κουφάλα τοῦ δέντρου. (Ἄλβ. κάφκε)

κάφκαλο τὸ=κούφιο κόκκαλο ἢ δένδρο.

κάψα ἡ=ἡ ζέστα τοῦ καλοκαιριοῦ.

καψάλα ἡ=καμμένο δάσος. φρασ. Δημ. Τραγ. «Ἀπόψε εἶδα στὸν ὕπνο μου, εἶδα στ' ὄνειρό μου, εἶδα δυὸ ἀλάφια πῶβοσκαν σὲ μιὰ παλιὸ καψάλα».

καψαλίζω=βάζω μαλακὸ πράμα στὴ φλόγα κι' ἀρπάζεται (καίεται λίγο ἀπ' ἔξω). φρ. Γιάννη, καψάλισε τὴν κότα (πὺ μούτεψ' ἡ νύφη, νὰ φύουν οἱ τριχοῦλες.

κάψαλο τὸ=καψάλα.

κάψαλος ὁ=ἐσωτερικὴ φαγούρα τοῦ λαιμοῦ μὲ ἔλαφρὸ βήχα προερχομένη συνήθως ἀπὸ παλιόλαδο.

καψερὸς ὁ=καημένος, μυριόρημος

καψίζω=κλειῶ τὸ μάτι καὶ στὴ στιγμή τ' ἀνοίγω, ἀναρρίχνω ὄσπρια στὸ τεψὶ καὶ βγαίνουν τὰ μυιγαρούδια στὴν ἄκρη.

κάψο ὁ ἢ τὸ=καημένος. Μπαίνει σὰν πρῶτο συνθετικὸ σὲ διάφορες σύνθετες λέξεις, σάν: καψοκώστας, καψορίνα, καψοπαιδο. Παράγ. καψερὸς ὡς παραπάνω.

καψόλι τὸ=τὸ ἐμπύρευμα.

καψουλάω=καψαλίζω. φρ. Βγάλε τὴν ψανίστρα ἀπὸ τὴ σιὰ Μητρο γιὰτὶ καψουλήθηκε.

καψούρηδες οἱ=καλικάντζαροι (Πόποβο)

κελεπούρι τὸ=ἀρπαλίκι.

κεμέρι τὸ=μεγάλη τοκάδα τοποθετημένη στὸ στήθος τῆς γυναίκας κάτου ἀπὸ τὸ μέρος τῶν κυρίων τοκάδων οἱ ὁποῖες σκεπαίνουν τοὺς δυὸ κόρφους

κενέφι τὸ=ἀποχωρητήριο. Χρεία.

κέντι τὸ=ὑποβασταχτήριος ξύλινος στύλος.

κέντος ὁ=κέντισμα. Παράγ. κεντίδι. κερατὰς ὁ=κερατωμένος. Λέξη ὕβρι-στική ἰσοδύναμη μὲ τὸ παλιάνθρωπος καὶ κάτι παραπάνου.

κερατῆς ὁ=ἀγωγιότης.

κερούσης ὁ=ἐπώνυμο τούρκων τῆς Τσαμουριάς, σάν, Τζαμαλῆ Κερούσης. (σλαβ. κερούσ=ἀλύγιστος)

κεφάλι τὸ=μονάδα ἀρίθμησης πὺν μεταχειρίζονται στὸ ρίμιο τοῦ βηλαριοῦ οἱ γυναῖκες ὑφάντρες, ἀποτελούμενη ἀπὸ τριάντα κλωνιά στημονιοῦ.

κέφι τὸ=ὄρεξη. φρ. δημ. τραγ. «Σήμε-ρα κάπως δὲν μπορῶ, κάπως δὲν ἔχω κέφι.»

κιάλι τὸ =τηλεσκοπιο

κιαμέτι τὸ=μεγάλος ὄλεθρος. φρ. ὅλη τῆ νύχτα ἀπόψε ἔβρεχε κιαμέτι.

κιάρι (ἐπίρ). κέρδος ὄφελος

κιβούρι τὸ=μνήμα, μέρος ὅπου ἐφο-νεύθηκέ κάποιος καὶ ὑπάρχει σωρὸς ἀπὸ λιθάρια. Ὅπου γίνεται φόνος κάθε διαβά-της περνώντας ρίνει ἀπὸ ἓνα λιθάρι γιὰ νὰ καλοπιᾶκε τὸ εἶδωλο τοῦ νεκροῦ καὶ τὸν ἀφήσει νὰ περάσει. Ἀλλιῶς παρου-σιάζεται τὸ φάντασμα του, ἀν εἶναι νύχτα, κάπου καὶ μέρα, καὶ τὸν σκιαῖζει. Τέτια κι-βούρια σώζονται σὲ πολλὰ μέρη τῆς Θε-σπρωτίας.

κιλούνι τὸ=τὸ σουφλερὸ μέρος τῆς σκα-πάνης.

κίνδυνα τὰ=πόννοι κατὰ τῆ διάρκεια τοῦ τοκετοῦ.

κινδυνεύω=παλεύω ἀγκομαχώντας νὰ γεννήσω.

κίνταλι τὸ=συνοικισμὸς τοῦ Μαργα-ριτίου.

(*Αλβ. κίνγελι=ὄνομα χορταριοῦ)

κιοσάω=παίζοντας τὰκίοσια ρίνωκίοσι.

κίοσια τὰ (δὲς λέξη ἀκίοσητος)

κισμέτι τὸ=τυχερὸ

κιοτῆς ὁ=δειλὸς. φρ. παρ. Τὸ μάτι εἶ-ναι κιοτῆς κι' ὁ πλάτης εἶναι μπούρας

κλάνω=ρίνω πορδές, φρ. παρ. Ἀγα-πῶ κυρὰ νὰ κλάνεις μὰ ὄχι νὰ τὸ παρα-κάνεις.

κλαπανάω=κάνω κλαπ κλάπ, ὅταν τρώω σάν τὸ σκυλί. φρ. Γιὰ ἰδὲς νύφη ποιδὸ σκυ-λί κλαπανάει στὸν κορῦτο.

κλάρα ἡ=κλάδος δέντρου

κλαρίζω=κόβω κλαδιά. φρ. Νὰ κλα-ρίσεις τὰ γίδια αὐτὲς τὶς μέρες Γιώργο γι-ατι ὁ τόπος γίνηκε μπαρούτι καὶ δὲ βρί-σκουν τὶ νὰ φᾶν.

κλαφουνάω=κάνω κλάφ κλάφ σὰ σκυ-λί. φρ. Κλαφουνάει ἡ κοράκω γιὰ ἰδὲς ποιὸς ξένος ἔρχεται.

κλαφούνω ἡ=γυναίκα γλωσσοῦ.

κλάψα ἡ=τὸ «κλαίειν». Παράγ. Κλα-ψάρης, κλαψάρα, κλαψάριχο,

κλεισοσπίτα ἡ=ἡ ἀνοικοκύρευτη γυ-ναίκα.

κλείτσιος ὁ=γάντζος. Παράγ. Κλει-τσώνω.

κλείτσα ἡ=ἀγκλίτσα, μαγγούρα (*Αλβ. κλίτσα=κλειδί).

κλεψιμιὸ τὸ=κλεμμένο. Παράγ. κλεψι-μαῖικο.

κλιάμα τὸ=κλάμα, σκουσμός. παράγ. κλιάμενος ἀπὸ τὸ κλαίωμα. φρ. Δημ. τραγ. «Ποιὸς θέλ' νὰ κούσει κλιάματα δάκρυα καὶ μοιρογιολόγια. Διαβάτε ἀπὸ τὴν Ἄρ-δοση, ἀγνάντια τὰ Κουπάκια». Ἡ πούτα-να μὲ τὰ κλιάματα κι' ὁ πούστης μὲ τοὺς ὄρκους.

κλιματσίδα ἡ=εἶδος ἀναρριχητικοῦ φυτοῦ σάν τὸ κλίμα (ἀμπελος), χελιδρονιά (ἀγρόμπελη).

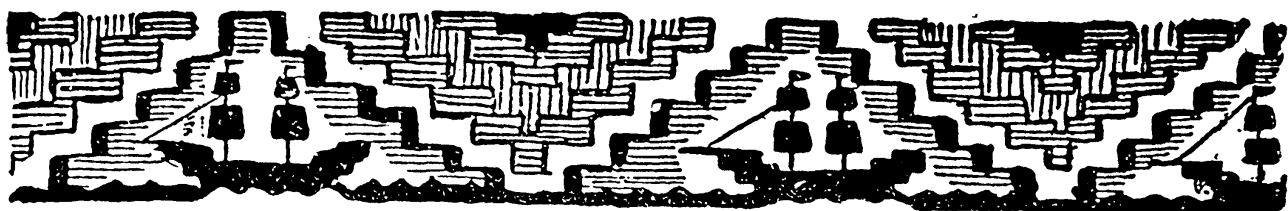
κλώσι τὸ=θύσανος, φούντα. φρ. ποιη-τική: κλώσι ἀπὸ τὸ ζωνάρι σου νᾶημουνα κρεμασμένο.

κογιόνος ὁ=ἐκείνος πὺν κρύβει τὴν ἀ-λήθεια καὶ κάνει τὸν ἀνήξερο. φρ. Πές τα σκέτα, σταράτα καὶ μὴ μιλᾶς κογιονίστικα.

κοιλιάζω=κάνω κοιλιά. φρ. Κοίλιασε ὁ πύργος (τοῖχος) κι' εἶν' ἔτοιμος νὰ σω-ροβολιασθεῖ.

κοιλοβαστιάω=βαστιάω μέσα στὴν κοι-λιά. φρ. κατάρας. Ὁρὲ καρδοπλυμένο καὶ καρδοσφουγγισμένο τ' εἶναι αὐτὰ πὺν κά-νεις, π' ἀνάθεμα ἐκείνη πὺν σὲ κοιλοβάσταε.

κοινὸ τὸ=ὅτι ἀνταμικὸ πρᾶγμα ἔχουν ὅλοι μαζί. Στὸ Σαλονίκι—Παραμυθιάς ὕ-παρχε καθιερωμένο ἔθιμο, πᾶμ παπαντὰμ (ἀνέκαθε) ὁ ζωοκλέφτης νὰ ἐπιστρέφει τὰ κλεμμένα κι' ἓνα σφαχτὸ παραπάνου, τὸ ὁποῖο σφάζονταν στὸ μεσοχώρι καὶ διαμοι-ζόνταν σ' ὅλο τὸ χωριό. Ἡ πράξη αὐτὴ λέγονταν κοινό. (Συνεχίζεται)

ΔΗΜ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ

ΤΟΥΡΚΟ - ΠΕΡΣΟ - ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΣΤΟ ΓΙΑΝΝΙΩΤΙΚΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΙΔΙΩΜΑ*

μ πι τ ί ζ ω (ού)=τελειώνω· στά τ.,
μ πι τ ι ρ ί μ τέλος· τὸ ρ· μπιτιρ-μέ-
κλ, ἴδ. σ.

μ πο γ ι ἄ (ἦ)=στά τ., ἴδ. λ. ἴδ. σ.

μ πο γ ι α μ ἄ ς (ού)=δὲς μπου—

μ πο γ ι α σ ί (του)=ὑφασμα ἀξέβα-
φο—τ. μ πο γ ι α σ ί, ἀχρωμάτιστο.

μ πο γ ι α τ ζ ἦ ς (ού μπου—)=βαφέ-
ας, ἐλαιοχρωματιστής· στά τ., ἴδ. λ. ἴδ. σ.

μ π ό γ ο ς (ού—ους)=στά τ. μ π ο υ -
γ ο ὺ ν ι κόμπος.

μ π ο γ τ ' σ ι ἄ ς (ού μπουχτσιᾶς)=τε-
τράγωνο πανί για σχηματισμὸ μπόγου·
στά τ. ἴδ. λ.) σιᾶλι τετράγωνο, δέμα.

μ π ό ῖ (του)=στά τ., ἴδ. λ. ἴδ. σ.
ἦ βος.

μ π ό κ (του)=σκατό· στά τ., ἴδ. λ. ἴδ. σ.

μ π ό λ ι κ ο ς (ού—λικους) = στά τ.
μ π ό λ ἴδ. σ.

μ π ό ρ τ ζ ι (του)=χρέος· στά τ. ἴδ.
ἴδ. σελ.

μ π ό σ ι =ἄδειος, μάταιος, κενός· στά
τ. ἴδ. λ. ἴδ. σ.

μ π ό σ ι κ ο ς (ού—σικους)=στά τ.
μπόσι (δὲς λ.).

μ π ό σ ι — λ ἄ φ =μάταιες ἄδοκες κου-
βέντες, κενολογία· δὲς μ π ό σ ι καὶ π.
λ ἄ φ, φλυαρία, μεγαληγορία.

μ π ο σ τ ἄ ν ι (του μπου—αν)=στά π.,
ἴδ. λ. ἴδ. σ.

μ π ο σ τ ι α ν τ ζ ἦ ς (ού μπου—)=ἀπό
τὸ μ π ο σ τ ἄ ν ι δὲς λ.

μ π ό τ ι (του—οτι)=στά π., πότε
χωνί, χοάνη.

μ π ο υ γ ἄ ζ ι (του μπου—γάζ)=στά
τ., ἴδ. λ. λαιμός, στενό, κανάλι.

μ π ο υ γ ι α μ ἄ ς (ού)=μαῦρο μαν·

τήλι κεφαλιού χωρίς διακοσμήσεις· στά τ.
ἴδ. λ. βαφή, χρώμα.

μ π ο ὕ γ ι ο (του—λου)=θόρυβος, πα-
τιρντί, ἐμφάνιση· στά π., μπουνή μυρου-
διά (λ. ξ.·).

μ π ο υ γ ο υ ρ ν τ ι (του)=διαταγή ἐγ-
γραφή· στά τ. μ π ο υ γ ι ο ὕ ρ ο υ λ -
ν τ ι, ἴδ. σ.

μ π ο υ γ ι ο ὕ ρ ο υ μ ι = ὄριστε! κο-
πιάστε!· στά τ., ἴδ. λ. ἴδ. σ.

μ π ο υ ζ ἄ ς (ού)=παχύρευστα, δρο-
σιστικά, ὑπόξινο ποτό· στά τ., ἴδ. λ. ἴδ.
σ. κόρμι.

μ π ο ὕ ζ ι (του—ουζ)=στά τ., ἴδ.,
λ. ἴδ. σ.

μ π ο υ ζ ο ὦ κ ι (του—μπ'ζούκι) = στά
τ., μ π ο ζ ο ὺ κ ἴδ. σ.

μ π ο υ κ λ ο ὦ κ ι α (τά)=φασαρίες, ἀν-
τράλες, ἀνακατέμματα· στά τ. μ π ό κ δὲς
λ., καὶ κατάληξη λ ο ὦ κ ι =σκατοδουλιές.

μ π ο υ λ ἄ κ ι ! =εἴθε! ὁ Θεὸς νὰ δώ-
ση, μήπως καί· στά τ. μ π ο υ λ ἄ ι κ ι
ἴδ. σ.

μ π ο υ λ ο ὦ κ ι (του μπλουκι)=στά τ.,
ἴδ. λ. ἴδ. σ.

μ π ο υ λ ο ὦ μ π α σ η ς (ού—αἴσι)=
ἀρχηγὸς μπουλουκιού· στά τ. μ π ο υ λ ο ὦ -
κ ι δὲς λ. καὶ μ π ἄ σ ι (δὲς λ.)

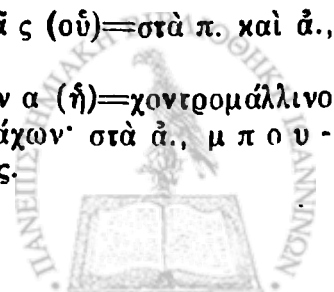
μ π ο υ μ π ἄ ρ (του)=παχὺ ἔντερο, γε-
μισμένο μὲ κιμά· στά τ., ἴδ. λ. ἴδ. σ. καὶ
λουκάνικο, σαλάμι κτλ.

μ π ο ὦ μ π ο υ ς (ού)=τὸ στομάχι τῆς
κόττας, πουλιῶν· στά π., ἴδ. λ. πτηνό,
ἔποψ.

μ π ο υ ν τ α λ ἄ ς (ού)=στά π. καὶ ἄ.,
ἴδ. λ. σ.

μ π ο υ ρ α ζ ἄ ν α (ἦ)=χοντρομάλλινο
πλατὺ παντελόνι βλάχων· στά ἄ., μ π ο υ -
ρ α ζ ἄ ν σαλπικτής.

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο, σελ. 143.

μπουρανί του=σπανακόριζο. (:)
 μπουρέκι (του=έκ!) =στά τ., ἴδ.
 λ. ἴδ. σ.

μπουρί (του) = σωλήνας θερμά-
 στρας, ειδικὸ σκεῦος γιὰ ἄναμα φωτιάς,
 σάλπιγγα, θυμὸς κακός· στά τ., ἴδ. λ. σω-
 λήνας ἄγωγός, σάλπιγγα.

μπουρνάζος (οὔ=ους)=ἐπώνυ-
 μο· στά τ., μπουρνάζ μεγαλομύτης.
 μπουρνούζι (του=οὐζ)=στά τ.,
 ἴδ. λ. ἴδ. σ.

μπουῦτι (του=οὔτ)=στά τ., ἴδ.
 λ. ἴδ. σ.

μπουῦφος (οὔ=ους)=στά τ. μπου-
 χου ἴδ. σ.

μπουχαρί (του)=στά τ., μπου-
 χὰρ ἄτμός, ἀναθυμίαση.

μπουχός (οὔ)=σκόνη, ἀντράλα, τα-
 ραχὴ στὸ κεφάλι: «μᾶς σιήκουσεις μπ—»
 δὲς μπουχαρί.

μπουχούρ (του)=λιβανωτός, ἄρω-
 μα· στά ἄ., ἴδ. λ. ἴδ. σ.

μπουχουρντάνι (του)=ἄρωμα-
 τοκαύστης· στά π. ἴδ. λ. ἴδ. σ.

μπόχα (ἦ)=μυρουδιά, μᾶλλον ἄση-
 μη· στά ἄ., ἴδ. λ., ἄτμός, ἀναθυμίαση,
 ἄρωμα.

μποχτσιᾶς (οὔ) δὲς μπουγ—
 μπράγκα (ἦ)=καταδίκη σὲ δεσμά,
 ἄλυσσιδες κατάδικου, χειροπέδες· στά τ.,
 ἴδ. λ. ἴδ. σ.

μπράκι!=ἄφησέ το, με, κτλ· ἀπὸ τὸ
 ρῆμα μπρακμάκ ἀφήνω, ἐγκαταλεί-
 πω, ρίχνω.

μπριάνι (του=ἄν)=κρέας μὲ ρίζι
 στὸ φουῖρνο· στά τ. μπιργιάν, ψητό.

μπρίκι (του=ίκι)=στά π., ἴμ-
 πρικ ἴδ. σ.

μπρισίμι (του=σιμι)=στά ἄ. και
 π., ἴμπρισίμι. ἴδ. σ.

μ^ρσιτᾶς (οὔ)=σιδερένιο πλήκτρο γιὰ
 χτύπημα πάτων ἀπὸ πετσί· στά π., μπου-
 σιτέ ἦ μου στα γρόθος.

N

νάξι (του=ἄξ') =στά π., ἴδ. λ.
 ἴδ. σ.

ναξιάρης (οὔ ναξιάρ'ς) = δὲς,
 νάξι.

ναξίρης (οὔ=ρ'ς)=ἐπόπτης, διευ-
 θυντής (π. χ. στά Γιάννινα, ὁ ν-τῆς Ρε-

ξιῆ, τὸ Μονοπώλειο καπνοῦ)· στά ἄ., να-
 ζίρ, ἴδ. σ.

ναμάξι (του=ἄξ')=προσευχή· στά
 π., νεμάξ, ἴδ. σ.

ναματζιάϊ (του)=ναμάξ (δὲς
 λ.) καὶ π. γκιάχ, τόπος, καὶ χαλί προ-
 σευχῆς στὸ ἔπαιθρο.

νάμι (του=νάμ')=ὄνομα, ὑπόληψη,
 τιμή· στά π., ἴδ. λ. ἴδ. σ.

ναμούζι (του=οὐζ')=τιμή, ὑπό-
 ληψη, ντροπή· στά ἄ., ἴδ. λ. ἴδ. σ., καὶ
 νόμος, Κοράνι (μήπως ἀπὸ τὸ νόμος;).

νάνι—νάνι (του)=τὸ νανούρισμα
 κι ὁ ὕπνος· στά π., νανού, νενὶ καὶ να-
 νού ἴδ. σ.

ναργκελές (οὔ=γκιλές=στά π.,
 ναργκελέ, ἴδ. σ.

ναφακὰς (οὔ)=δὲς ἄνα—καὶ ἄ.,
 νεφεκά, σιτηρέσιο, διατροφή.

ναχιγλές (οὔ)=μικρὴ διοικ. διαί-
 ρηση, δῆμος· στά ἄ., ναχηγλιέ, ἴδ. σ.

νέϊσέ!=ἄς εἶναι!, δὲν πειράζει!, ἄ-
 στα τώρα! στά τ., νέτι, ὅ,τι ἴσῃ εἶναι.

νέλιακὰ νέ νταβά!=π.χ. στίς
 φράσεις: «τί μπιρδεύουμι ἰγὼ σ' αὐτὴ τ'
 δ'λειά! νέ λιακὰ νέ νταβά!», «δὲ θέλουν νᾶ-
 χουν νταραβέρ' μαζή τ'· νέ λιακὰ, νέ ντα-
 βά» ἀπὸ τὸ ἄ. λιακὰ συνάντηση, συνέν-
 τευξη, ὄψη (:) καὶ τὸ ἐπίσης ἄ. νταβά
 διένεξη, δίκη, ἄγωγή.

νέμτσας (οὔ)=Αὐστρία — ακός·
 στά τ., ἴδ. λ., ἴδ. σ.

νεράντζι (του=άντζ') — στά π.,
 τουρούντζι, ναρίντζι! ἴδ. σ.
 (λ. ξ.).

νεσιεστές (οὔ νισιστές)=στά π.,
 νεσιαστὲ ἄμιλλα.

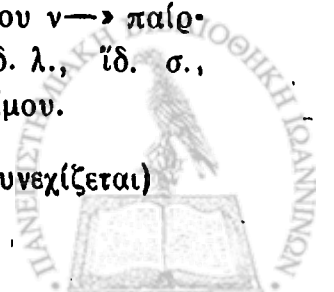
νεφέρι (του=ἐρ)=στρατιώτης (ὑ-
 πηρέτης κυρίας) στά ἄ., ἴδ. λ., ἴδ. σ.

νέφτι (του=φτ)=στά π., ἴδ. λ., ἴδ.
 ἴδ. σ. (λ. ξ.).

νισιάνι (του=ν'σιάν) = σημάδι,
 στόχος, καὶ παράσημο· στά π., (νισιάν
 ἴδ. λ., ἴδ. σ.

νικιάχι (του)=«κόβου ν—» παίρ-
 νω νόμιμο σύζυγο· στά ἄ., ἴδ. λ., ἴδ. σ.,
 ζεύξη, διατύπωση τέλεσης γάμου.

(συνεχίζεται)

ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΙΣ

Η ΒΕΛΤΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΤΥΡΟΚΟΜΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΖΩΝΗΝ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΔΕΙΞΕΩΣ ΗΠΕΙΡΟΥ*

Υπό τοῦ Γάλλου εἰδικοῦ Γαλακτολόγου
Ζ. PIERRE DUCRUET

Ἴνα ἐπιτύχωμεν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, θὰ πρέπει ἀναμφιβόλως νὰ ἀγωνισθῶμεν καὶ κατὰ τῶν κακῶς ἐννοουμένων συμφερόντων καὶ κατὰ τοῦ ὑπάρχοντος ἰσχυροῦ τοπικοῦ πνεύματος, τὰ ὅποια εἶναι ὀλέθρια διὰ τὰ μελλοντικὰ συμφέροντα τῆς οἰκονομίας τῆς περιοχῆς. Ὡποσδήποτε, ἡ ἐπιτυχία τοῦ προγράμματος τῆς ἀναπτύξεως τῆς γαλακτοκομικῆς βιομηχανίας ἐν Ἡπείρῳ, θεωρεῖται ἐξησφαλισμένη, ἐὰν ἡ ἀναληφθεῖσα ἤδη προσπάθεια ἀχθῆ εἰς αἴσιον πέρας.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

Κατωτέρω παρατίθεται πίναξ ὁρισμένων δημοσιευμάτων καὶ συγχρόνων συγγραμμάτων σχετικῶς μὲ τὴν βιομηχανίαν τοῦ γάλακτος, ἡ ἀνάγνωσις τῶν ὁποίων θὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν καλλιτέραν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῶν θιγόντων διὰ τῆς παρουσίας ἐκθέσεως.

- Ἡ τεχνικὴ τῆς συγχρόνου γαλακτοκομίας ὑπὸ B. WEISSEYRE
- Γαλακτοκομικὴ μικροβιολογία, ὑπὸ DORNER, «DEMONT», CHAVANNES
- Τὸ γάλα καὶ τὸ κρῦο ὑπὸ JACQUET καὶ THEVENOT
- Πρόοδος τῆς τεχνολογίας τοῦ τυροῦ, ὑπὸ KOSIKOWSKY καὶ MOCQUOT
- Ἡ τυροκομία ἐνώπιον τῶν νέων τεχνικῶν, ὑπὸ M. MARUE JOULS
- Ἡ καθαριότης εἰς τὴν βιομηχανίαν γάλακτος, ὑπὸ MOHR
- Τὸ λεξιλόγιον τῆς γαλακτοκομίας, ὑπὸ J. G. DAVIS
- Ποικιλίαι τυροῦ καὶ περιγραφαί
- Ἡ ψύξις καὶ ἡ κατάψυξις τῶν τροφίμων (F.A.O.)
- Τὸ βούτυρον, ὑπὸ MOHR καὶ KOENEN

Π Ε Ρ Ι Ο Δ Ι Κ Α

— Ὁ τεχνικὸς τοῦ γάλακτος	— Γαλακτοκομικὴ βιομηχανία
— Ἡ γαλακτοκομικὴ τεχνινὴ	— Ἀμερικανικὴ ἐπιθεώρησις γάλακτος
— Τὸ γάλα	— Ὁ κόσμος τοῦ γάλακτος
— Ἡ βιομηχανία γάλακτος	— Ἡ Βελγικὴ γαλακτοκομία
— Ἡ γαλακτοκομικὴ ἐπιστήμη.	

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου, σελ. 148.

Υπό Δρος ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΞΑΡΧΟΥ
Διευθυντοῦ Ὑπηρεσίας
Προγράμματος Ἀναπτύξεως Ἡπείρου

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1961

Κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1961 ἐσυνεχίσθησαν τὰ κάτωθι ὑπὸ τῶν Ἐπιτροπῶν καὶ τῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Προγράμματος Ἀναπτύξεως Ἡπείρου .

I.—ΔΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

1) Ἀπεφασίσθη ἤδη ἢ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ δημιουργία ἐιδικῆς Ὑπηρεσίας Περιφερειακοῦ Προγραμματισμοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΗΠΕΙΡΟΥ» Υ.Π.Α.Η. μὲ ἔδραν τὰ Ἰωάννινα καὶ περιοχὴν τοὺς Νομοὺς Ἰωαννίνων, Ἄρτης, Πρεβέζης, Θεσπρωτίας, Κερκύρας καὶ Λευκάδος.

Εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Ὑπηρεσίας ταύτης ὑπάγονται :

α) Ἡ κατάρτισις προγραμμάτων καὶ μελετῶν οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως τῆς περιφέρειας, ὡς καὶ ὁ συντονισμὸς τοπικῶν τοιοῦτων προγραμμάτων καὶ συναφῶν διοικητικῶν δραστηριοτήτων.

β) Ἡ κατάρτισις προγράμματος μελετῶν ἐκτελεστέων ἔργων ἀναπτύξεως, ἢ μέρμινα ἐκπονήσεως μέσω τῶν ἀρμοδίων τοπικῶν φορέων τῶν δυναμένων ὑπ' αὐτῶν νὰ ἐκτελεσθοῦν μελετῶν τοῦ ἐγκεκριμένου προγράμματος ἢ ἡ ἀνάθεσις ἐκπονήσεως τούτων εἰς ἰδιώτας μελετητάς, κατόπιν ἐγκρίσεως.

γ) Ἡ ἐφαρμογὴ προγραμμάτων τεχνικῆς βοήθειας.

δ) Ἡ παρακολούθησις τῆς ἐκτελέσεως καὶ ἡ μέρμινα διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐκτελουμένων ἔργων ἐπὶ τῷ σκοπῷ πλήρους ἐφαρμογῆς τῶν ἐκάστοτε καταρτιζομένων προγραμμάτων ἀναπτύξεως.

ε) Ἡ φροντίς διὰ τὴν εὐρύτεραν συμμετοχὴν τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὸ ἔργον ἀναπτύξεως τῆς περιφέρειας.

στ) Ἡ προβολὴ τοῦ ἔργου ἀναπτύξεως τῆς περιφέρειας καὶ ἡ συνεργασία μετὰ Ὄργανισμῶν ἢ Ἰδρυμάτων, τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσουν συναφεῖς δραστηριότητας.

Ἡ Ὑπηρεσία ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕξι Γραφεῖα.

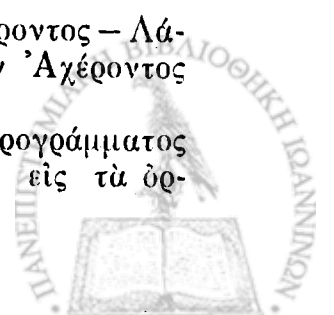
2) Ἐπερατώθη ἡ ἀνακατασκευὴ τῆς Ἐθνικῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων—Ἀγρινίου εἰς σύγχρονα ἐπίπεδα κυκλοφοριακῶν ἀναγκῶν.

3) Ἠρξάτο ἡ ἀνακατασκευὴ τῆς Ἐθνικῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων—Μετσόβου—Καλαμπάκας ἐπὶ τοῦ τμήματος Πέραμα—Δρῖσκος. Διὰ τῆς περατώσεως τῆς ἀνακατασκευῆς τῆς ὁδικῆς ταύτης ἀρτηρίας θὰ βελτιωθῇ ἡ ἐπικοινωνία τῆς Ἡπείρου μετὰ τῆς Θεσσαλίας καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ τῶν Τεμπῶν μετὰ τῆς Μακεδονίας.

4) Ἐκπονεῖται μελέτη ὁδικῆς συνδέσεως τῆς Ἡπείρου ἀπ' εὐθείας μετὰ τῆς Μακεδονίας διὰ Κονίτισης—Νεαπόλεως.

5) Συνεχίζεται ἡ κατασκευὴ τῶν ἔργων Κάτω Καλαμᾶ—Ἀχέροντος—Λάμαρης καὶ Λεκανοπεδίου Ἰωαννίνων, ἀναθεωρηθεισῶν τῶν μελετῶν Ἀχέροντος καὶ Ἰωαννίνων.

6) Διὰ τὴν ἐπιμόρφωσιν τῶν ἐνηλίκων τὸ προσωπικὸν τοῦ Προγράμματος συμμετέσχε καὶ ἐδίδαξε διάφορα οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ θέματα εἰς τὰ ὄρ-

γανούμενα μαθήματα υπό της 'Εταιρίας 'Ηπειρωτικῶν Μελετῶν. 'Επίσης, ὑπὸ τοῦ Προγράμματος καὶ δαπάναις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Ὄργανισμοῦ Οἰκονομικῆς Συνεργασίας, ἐγένετο μετεκπαίδευσις ἀνωτέρων στελεχῶν τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν εἰς Ὄρεινὴν Ἑλβετίαν καὶ Γαλλίαν καὶ Ἡπειρωτῶν δημοσιογράφων εἰς Νότιον Γαλλίαν.

7) Ἐνεργείαις τοῦ Προγράμματος Ἡπείρου, ἀπεφασίσθη: α) Ἡ ἀνέγερσις ἐν Ἰωαννίνοις Ζωαγορᾶς καὶ Σφαγείων, τῆς μελέτης τούτων ἀνατεθείσης εἰς τοὺς Γιουγκοσλαῖους εἰδικούς. Ἦδη ὑπεβλήθη ἡ προμελέτη.

β) Ἡ κατασκευὴ δύο ἐργοστασίων γάλακτος εἰς Ἰωάννινα καὶ Πρέβεζαν. Ἡ μελέτη καὶ τούτων ἀνετέθη εἰς τοὺς Γιουγκοσλαῖους εἰδικούς.

γ) Ἀπεφασίσθη ἡ ἐκπόνησις μελέτης διὰ τὴν ἐν Πρεβέζῃ (Λοῦρον) ἀνέγερσιν βιομηχανίας σακχάρους καὶ ἀνετέθη αὕτη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐταιρίαν Σακχάρους. Τὸ μελετηθὸν ἐργοστάσιον θὰ εἶναι ἰκανότητος παραγωγῆς 19.000 τόννων σακχάρους ἑτησίως.

8) Ἦρξατο ἡ λειτουργία τοῦ ἀνεγερθέντος ἐν Ἰωαννίνοις Κτηνιατρικοῦ Μικροβιολογικοῦ Ἐργαστηρίου Ἰωαννίνων διὰ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Προγράμματος Ἡπείρου.

9) Ἐδημοκρατήθη ἡδη ἡ κατασκευὴ τοῦ Ἰχθυογεννητικοῦ Σταθμοῦ Λούρου.

10) Διὰ τὴν προώθησιν τῆς Χειροτεχνίας: α) συνεχίζεται ἡ λειτουργία τῆς Σχολῆς Χειροτεχνίας, β) ἀνεγείρεται, διὰ πιστώσεων τοῦ Ἐθνικοῦ Ὄργανισμοῦ Ἑλληνικῆς Χειροτεχνίας, πρότυπον χειροτεχνικὸν ἐργαστήριον διὰ λογαριασμὸν τοῦ χειροτέχνου κ. Χατζῆ, γ) βάσει ἐργασιῶν διαφωτίσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὑπὸ τοῦ Χειροτεχνικοῦ Κέντρου Ἰωαννίνων, ἤρχισαν ἡδη νὰ ἐκτελῶνται ὑπὸ τῶν χειροτεχνῶν Ἰωαννίνων παραγγελίαι χειροτεχνικῶν εἰδῶν διὰ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας καὶ διαφόρους Εὐρωπαϊκὰς χώρας, δ) δαπάναις καὶ εὐθύνη Χειροτεχνικοῦ Κέντρου Ἰωαννίνων καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Ἐταιρίας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Ὄργανισμοῦ Ἑλληνικῆς Χειροτεχνίας, ὁργανώθη ἐν Ἰωαννίνοις κατὰ τὴν τουριστικὴν ἐποχὴν (1—15 Αὐγούστου) χειροτεχνικὴ ἔκθεσις, σημειώσασα λίαν ἰκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, ε) μερίμνη τοῦ Χειροτεχνικοῦ Κέντρου Ἰωαννίνων καὶ δαπάναις τοῦ Ἐθνικοῦ Ὄργανισμοῦ Ἑλληνικῆς Χειροτεχνίας καὶ τοῦ Εὐρ. Ὄργ. Οἰκ. Συν., ἀπεστάλησαν εἰς Ἰταλίαν 6 χειροτέχνηαι πρὸς μετεκπαίδευσιν, στ) ὑπὸ τοῦ χαρακτοῦ ξυλογλύπτου, καθηγητοῦ τῆς Σχολῆς Χειροτεχνῶν, κ. Μόσχου ἐνηργήθη μετεκπαίδευσις ξυλογλυπτῶν εἰς Μέτσοβον.

11) Τὸ Πρόγραμμα μετέσχεν ἐνεργῶς, ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων Ὄργανισμῶν κλπ., α) εἰς τὴν ὁργάνωσιν διαφόρων ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων κατὰ τὸ Πάσχα καὶ τὸ τουριστικὸν 15θήμερον τοῦ θέρους (1—15 Αὐγούστου).

β) Ἐνεργείαις τοῦ Προγράμματος παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Σ.Α.Α.Κ. Μύτικα (Πρεβέζης) εἰς τὴν ἀκτὴν Νικοπόλεως ἔκτασις 800 στρεμμάτων, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐνεργηθῇ ἀναδάσωσις καὶ γεώτρυσις πρὸς διασφάλισιν ὕδατος. Εἰς τὸν χώρον τοῦτον ἐλπίζεται ἡ ἐντὸς τοῦ 1962 ἐκπόνησις μελέτης καὶ ἔναρξις κατασκευῆς ἔργων ἀξιοποιήσεως τῆς ἀκτῆς Νικοπόλεως.

γ) Ὑπεβοηθήθη ἡ ὁργάνωσις Κέντρου μετεκπαίδευσεως στελεχῶν τουριστικῶν ἐπαγγελμάτων εἰς τὸ φοιτοῦν ἐπὶ θμηγον νέοι ὑπάλληλοι ξενοδοχείων καὶ ἐστιατορίων.

12) Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Δ' ἰνσεως Ὑπηρεσίας Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, προέβη εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῶν ἀπαραιτητῶν στοιχείων πρὸς ἐξακριβωσιν τῆς εἰσοδηματικῆς καταστάσεως ἐν Ἡπείρῳ καὶ Ζώνῃ.

13) Δαπάναις τοῦ Προγράμματος Ἡπείρου καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ὁργανώθη ἐν Ἰωαννίνοις Φροντιστήριον πρὸς μετεκπαίδευσιν

τῶν Ἀντῶν καὶ λοιπῶν μορφωτικῶν παραγόντων τῶν Κέντρων Ἐπιμορφώσεως Ἐνηλίκων Ἠλείου.

II.—ΔΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΖΩΝΗΣ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΔΕΙΞΕΩΣ ΚΟΝΙΤΣΗΣ—ΖΑΓΟΡΙΟΥ—ΠΑΡΑΚΑΛΑΜΟΥ

Καὶ κατὰ τὸ 1961 ἐσυνεχίσθη ἡ παροχὴ ἐντατικῆς τεχνικῆς βοήθειας εἰς τοὺς ἀγρότας τῆς Ζώνης διὰ τοῦ τεχνικοῦ προσωπικοῦ τοῦ Προγράμματος τῆς Ζώνης, διὰ τῶν ξένων ἐμπειρογνομόνων, διὰ τῶν λειτουργούντων ἐν Ἠλείῳ Γεωργικῶν Σχολείων καὶ διὰ τῶν ὀργανωθεισῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐκδρομῶν.

Οὕτω ἐλειτούργησαν 3 σχολεῖα βραχείας διαρκείας δένδροκομίας εἰς Μονὴν Βελλᾶς καὶ Ἀναγνωστοπούλειον Γεωργικὸν Σχολεῖον καὶ ἐν σχολεῖον ἀγελαδοτροφίας εἰς τὸ Γεωργικὸν Σχολεῖον Λουρούτης. Εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα ἐφοίτησαν 87 ἐν συνόλῳ ἀγροτόπαιδες.

Εἰδικώτερον διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν περατωθέντων ἤδη ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων τῆς πεδιάδος Κονίτσης ἐγένοντο τὰ κάτωθι :

α) Ἐσυστηματοποιήθησαν ἐκτάσεις 500 στρεμμάτων εἰς τὸν Δῆμον Κονίτσης καὶ τὰς Κοινότητας Κλειδωνιάς καὶ Καλλιθέας.

β) Ἐγκατεστάθησαν 18 ἀποδεικτικοὶ ἀγροὶ ἀρδεύσεων (ὄπωροφόρων δένδρων, Μηδικῆς, ἀραβοσίτου—φασιόλων).

γ) Ἐλειτούργησαν 3 σχολεῖα ἐνηλίκων ἀγροτῶν, εἰς ἃ ἐφοίτησαν 60 ἀγρόται καὶ ἐν σχολεῖον ἀγροτοπαίδων, εἰς ὃ ἐφοίτησαν 12 ἀγροτόπαιδες. Εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα ἐδιδάχθησαν θεωρητικῶς καὶ ἐμπράκτως συστηματικαὶ ἀρδεύσεις καὶ σύντηξεις συστηματοποιηθέντων ἔδαφῶν.

Ὄργανώθησαν 8 ἐκπαιδευτικαὶ ἐκδρομαὶ ἀγροτῶν εἰς συστηματοποιηθέντας καὶ μὴ ἀγρούς, εἰς ἃς ἐπεδείχθησαν μετρήσεις διηθητικότητος ἔδαφους, χειρισμὸς σιφωγίων, κατασκευὴ ἀναχωμάτων κλπ. Ὁμοίως ἐνεργήθησαν πολυάριθμοι προβολαὶ ἐγχρώμων φωτεινῶν εἰκόνων καὶ διανεμήθησαν πολυγραφημένα φυλλάδια μὲ ἐκλαϊκευμένας τεχνικὰς ὁδηγίας.

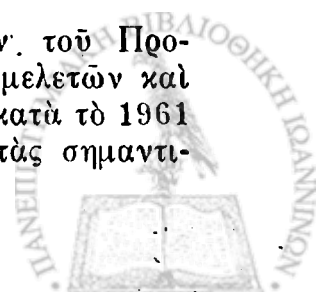
Τὰς ὡς ἄνω ἐργασίας συστηματοποιήσεως ἔδαφῶν καὶ διδασκαλίας τῶν ἀγροτῶν καὶ ἀγροτοπαίδων ἐπὶ τῶν προβλημάτων συστηματικῆς ἀρδεύσεως ἐξετέλεσαν τὸ πρῶτον Ἕλληνες ἐπιστήμονες καὶ τεχνικοί, οἵτινες εἶχον παρακολουθήσει τὰς ἐργασίας ταύτας, αἵτινες ἀπετελοῦντο κατὰ τὸ 1959 καὶ 1960 ὑπὸ εἰδικῶν συνεργείων τῆς Ο.Τ.Ι. (Ἰταλικὴ Τεχνικὴ Βοήθεια).

ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων ἀγροτικῆς οἰκοκυρικῆς ὀργανώθησαν 16 Σχολεῖα μεταβατικὰ ἀγροτονεανίδων, εἰς ἃ ἐφοίτησαν 430 νεάνιδες καὶ ἐδιδάχθησαν τὴν ὑφαντικὴν, 13 σχολεῖα ραπτικῆς—κεντητικῆς εἰς ἃ ἐφοίτησαν 265 ἀγροτονεάνιδες καὶ 3 σχολεῖα τυροκομίας, εἰς ἃ ἐφοίτησαν 45 νεάνιδες.

Ἐνεργήθησαν 3 ἐκπαιδευτικαὶ ἐκδρομαὶ τῶν Μορφωτικῶν Συλλόγων ἀγροτοπαίδων εἰς Κέρκυραν καὶ Μακεδονίαν. Ἐγένοντο πολλαὶ συγκεντρώσεις ἡγετικῶν στελεχῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐδίδαξαν οἱ Ἕλληνες τεχνικοὶ ὑπάλληλοι τῶν Δημ. Ὑπηρεσιῶν καὶ τοῦ Προγράμματος τῆς Ζώνης, ὡς καὶ οἱ ξένοι ἐμπειρογνώμονες καὶ τεχνικοὶ κ.κ. Μακαρί, Ντικρούε, Λερούϊγύ, Μέντρι, Κοσσέρης κλπ.

Συνεχίζονται αἱ καθ' ἡμέραν ραδιοφωνικαὶ ὁμιλίαι ἐπὶ διαφόρων ἐπικαίρων θεμάτων, ὡς καὶ ραδιοφωνικοὶ διαγωνισμοὶ μεταξὺ τῶν ἀγροτῶν τῆς Ζώνης. Τὸ κινηματογραφικὸν συνεργεῖον τοῦ Προγράμματος ἐνήργησεν 136 ἐν συνόλῳ προβολὰς, εἰς τὰς Κοινότητας τῆς Ζώνης.

Ἐκυκλοφόρησεν κανονικῶς τὸ Μηνιαῖον Δελτίον Πληροφοριῶν τοῦ Προγράμματος καὶ ἐσυνεχίσθη καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ δημοσίευσις μελετῶν καὶ ἄρθρων εἰς τὸν ἡμερήσιον καὶ περιοδικὸν τύπον τῆς Ἠλείου. Καὶ κατὰ τὸ 1961 ἐσυνεχίσθη ἡ λειτουργία 23 Κέντρων Ἐπιμορφώσεως ἐνηλίκων εἰς τὰς σημαντι-

κωτέρας Κοινότητας της Ζώνης. Κατά τὸ ἔτος τοῦτο ἡ λειτουργία τῶν Κέντρων ἐβελτιώθη σημαντικῶς. Ἐπερατώθη ἡδη ἡ κατασκευὴ καὶ ὁ εἰς ἔπιπλα ἐξοπλισμὸς τῶν Κέντρων Κοινότητος καὶ Παρακαλάμου. Ὁργανώθη, ἐν συνεργασία μετὰ τῶν ἀρμοδίων Ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, διήμερον φροντιστήριον μετεκπαιδύσεως τῶν δημοδιδασκάλων Δ)ντῶν τῶν Κέντρων καὶ τῶν λοιπῶν μορφωτικῶν παραγόντων τῶν Κέντρων. Ἐπεξητήθη καὶ ἐπετεύχθη ἡ συμμετοχὴ εἰς τὰς διδασκαλίας τῶν Κέντρων, προσώπων λίαν ἱκανοποιητικῆς στάθμης, προερχομένων ἐκ τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Ἰωαννίνων, τῆς Ἑταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν, τῶν ἐλευθέρων ἐπιστημόνων κλπ.

Εἰς τὰ ὡς ἄνω Κέντρα, πλὴν τῶν Δ)ντῶν, ἐδίδαξαν 50 ὀμιληταὶ καὶ παρηκολούθησε τὰ μαθήματα ἡ πλειονότης τῶν κατοίκων τῆς Ζώνης.

Εἰς Κόνιτσαν ὀργανώθη σχολεῖον διδασκαλίας τῆς Γαλλικῆς γλώσσης διὰ 16 ἀγροτόπαιδας, προκειμένου οὗτοι νὰ μετεκπαιδευθοῦν ἐπὶ ἓν ἔτος εἰς Γαλίαν. Τὴν μετεκπαίδευσιν τῶν ὡς ἄνω ὀργάνωσεν ὁ κ. Μακαρί.

Πολύτιμον συνδρομὴν εἰς τὴν ἔρευναν, μελέτην, ὀργάνωσιν καὶ ἐφαρμογὴν διαφόρων βελτιώσεων ἐν τῇ Ζώνῃ, παρέσχον οἱ ξένοι ἐμπειρογνώμονες κ. κ. Μακαρί, Πολύ, Χέρρενσμιθ, Μπονάλ, Ντελοστρόλογο, Ντικρουέ, Λερουϊγύ, Μέντρι κλπ. διατεθέντες πρὸς τοῦτο παρὰ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Ὄργανισμοῦ Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως,

Αἱ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Προγράμματος τῆς Ζώνης διατεθεῖσαι πιστώσεις ἀπερροφήθησαν εἰς ποσοστὸν 98%, πραγματοποιηθειῶν ἀπασῶν τῶν προβλεφθειῶν ἐργασιῶν.

Ἡ πλήρης σχεδὸν ἀπορρόφησης τῶν διατεθειῶν πιστώσεων ἐπραγματοποιήθη, ἀφ' ἑνὸς μὲν χάρις εἰς τὴν ἀρτιωτέραν ὀργάνωσιν τῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Προγράμματος τῆς Ζώνης, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τοῦ μείζονος ἐνδιαφέροντος τοῦ πληθυσμοῦ διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεώς του. Ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία τῶν κατοίκων ἐκινήτοποιήθη ἐναργέστερον, ἀπορροφήσασα ἀπάσας τὰς διατεθείσας πιστώσεις ὑπὸ μορφήν δανείων πρὸς βελτίωσιν τοῦ παραγωγικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν ἰδιωτικῶν οἰκονομιῶν.

Εἰδικώτερον τὸ 1961 ἐπετεύχθησαν αἱ κάτωθι πραγματοποιήσεις εἰς τοὺς διαφόρους ταμεῖς :

Α.—ΒΑΣΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΖΩΝΗΣ

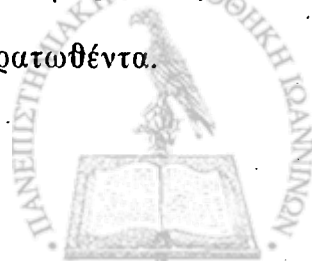
1) Συνεχίζεται ὑπὸ τῆς Μ.Ο.Μ.Α. ἡ διάνοιξις καὶ σκυρόστρωσις τῶν ὁδῶν:
α) Γέφυρα Λασκαρίδου—Πυρσόγιαννη—Πλαγιά καὶ Πυρσόγιαννη—Πληκάτι καὶ
β) Χάνι Δολιανῶν—Παρακάλαμος—Κουκλιοὶ διὰ δαπανῶν τοῦ Προγράμματος.

2) Συνεχίζεται ἡ ὑπὸ τῆς Ὑπηρεσίας Ἐγγείων Βελτιώσεων καὶ δαπάναις ταύτης καὶ τῶν ἐνδιαφερομένων γεωργῶν ἐκτέλεσις: α) τῶν ἀρδευτικῶν ἔργων τοῦ Ἄνω Ροῦ Καλαμᾶ. Προβλέπεται ἡ ἐντὸς τοῦ ἔτους 1962 περάτωσις τοῦ ἔργου τούτου, δι' οὗ θὰ ἀρδευθοῦν 28.000 στρέμματα περίπου, β) τῶν ἀρδευτικῶν ἔργων δεξιᾶς καὶ ἀριστερᾶς ὄχθης Βοϊδομάτη, περατωθείσης τῆς κατασκευῆς τοῦ φράγματος καὶ σημαντικοῦ μέρους τοῦ δικτύου. Ἀναμένεται ἡ ἐντὸς τοῦ 1962 περάτωσις καὶ τῶν ἔργων τούτων.

3) Ὑπὸ τῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Προγράμματος καὶ δαπάναις αὐτοῦ κατασκευάζονται :

α) 23 ἀρδευτικὰ ἔργα ὄρεινῶν Κοινοτήτων (Πηγῆς, Καστανέας, Πουρνιάς, Ἁγ. Παρασκευῆς, Λαγγάδας, Λυκόρραχης, Πληκατίου, Τραπέζης—Ἐξοχῆς, Ἐλευθέρου, Παλαιοσελίου, Δεματίου (Ρουβέτσι), Κρυόβρυσης, Νέου Ἀμαρουσίου, Βρυσσοχωρίου, Γρεβενητίου, Ἐλαφοτόπου κλπ.).

β) Τὰ ἐπιμορφωτικὰ Κέντρα Παρακαλάμου καὶ Κοινότητος, περατωθέντα.

- γ) Τὰ τυροκομεία Καλπακίου καὶ Κονίτσης.
- δ) Αἱ κτιριακαὶ ἐγκαταστάσεις τῆς Ἀναγνωστοπούλειου Γεωργικῆς Σχολῆς καὶ τοῦ Προτύπου Κτήματος Κονίτσης, περατωθεῖσαι.
- ε) Αἱ κτιριακαὶ ἐγκαταστάσεις τοῦ Ὀρφανοτροφείου Ἀρρένων Κονίτσης, συνεχιζόμεναι καὶ
- στ) Αἱ κτιριακαὶ ἐγκαταστάσεις τοῦ Κέντρου Μαιεύσεως Κουκλιῶν, συνεχιζόμεναι.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1961 ἐδημοπρατήθη ἐπίσης ἡ κατασκευὴ τῶν ἀρδευτικῶν ἔργων τῶν Κοινοτήτων (Ὁξυᾶς, Πυρσόγιαννης, Πάδων καὶ Φλαμπουραρίου). Ἐπίσης κατὰ τὸ 1961, ἐξεπονήθησαν νέα μελέται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν:

- α) Ἀρδευτικῶν ἔργων ἐπὶ 18 ὄρεινῶν Κοινοτήτων τῆς Ζώνης.
- β) Ἐπεκτάσεως τῆς ὁδοῦ Χάνι Δολιανῶν—Κουκλιοὶ πρὸς Ἐθνικὴν ὁδὸν Ἰωαννίνων—Ἡγουμενίτσης (Γέφυρα Σουλοπούλου).
- γ) Τοπογραφικὰ διαγράμματα ἐκτάσεων 8.000 στρεμμάτων κειμένων ἐκτὸς τοῦ κατασκευαζομένου δικτύου τοῦ ἔργου Ἄνω Ροῦ Καλαμᾶ.
- 4) Ὑπὸ τῆς Δ.Ε.Η. ἠλεκτροδοτήθησαν, κατὰ τὸ 1961, 14 ἐπιμεθόρια Κοινοτήτες τῆς Ζώνης καὶ τὸ Γρεβενήτιον.
- 5) Κατὰ τὸ 1961 ἤρξαντο λειτουργοῦσαι δύο κινηταὶ ὑγειονομικαὶ μονάδες τοῦ Π.Ι.Κ.Π.Α. εἰς Κουκλιὸς καὶ Κόνιτσαν, δαπάναις τοῦ Προγράμματος. Αἱ μονάδες αὗτοι ἀσκοῦν προληπτικὴν ὑγιεινὴν καὶ ἰδία προστασίαν μητρότητος καὶ παιδιοῦ εἰς ἀπάσας τὰς Κοινοτήτας τῆς περιοχῆς Παρακαλάμου καὶ Κονίτσης.

Β. — ΓΕΩΡΓΙΑ

Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἀναδιάρθρωσιν τῆς Γεωργίας τῆς Ζώνης κατὰ τὸ 1961 διετέθησαν ἐν συνόλῳ 1.283.619 δραχ. Διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου ἐπεδιώχθη ἡ ἀνάπτυξις τῆς δένδροκομίας, ἐσυστηματοποιήθησαν 500 περίπου στρέμματα ἀγρῶν, κατεσκευάσθησαν, δι' ἐπιδοτήσεως τοῦ Προγράμματος, νέα σιλῶ, ἐγένοντο βελτιώσεως βοσκῶν κλπ.

Γ. — ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

1. Εἰσῆχθησαν ὑπὸ τῶν Ἐνώσεων Γεωργικῶν Συν)σμῶν Πωγωνίου καὶ Κονίτσης ἕτεραι 200 ἀγελάδες φυλῆς Σβίτς καὶ 200 αἰγες φυλῆς Τόκεμποργκ, ἐπιδοτηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Προγράμματος διὰ ποσοῦ 50% τῆς ἀξίας των.
2. Ἐλειτούργησε συνεργεῖον τεχνητῆς γονιμοποιήσεως ἀγελάδων εἰς τὴν πεδινὴν περιοχὴν τῆς Ζώνης ἐκτελέσαν ἱκανοποιητικὸν ἀριθμὸν ἐγχύσεων.
3. Ἐπεδοτήθησαν παρὰ τοῦ Προγράμματος 20 παραγωγοί, διατηροῦντες ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ζώνης καθαρῶν ταυρίδια, διὰ ποσοῦ 1.500 δραχ. κατὰ ταῦρον καὶ 100 παραγωγοί, διατηροῦντες εὐγενῶν φυλῶν κριούς, διὰ ποσοῦ 300 δραχ. κατὰ κεφαλὴν.
4. Διετέθησαν μέσῳ τῆς Α.Τ.Ε. εἰς τοὺς ἀγρότας τῆς Ζώνης δάνεια δραχ. 7.230.300 διὰ κατασκευὴν βελτιωμένων σταύλων καὶ ἀποθηκῶν ἐπιδοτηθέντα παρὰ τοῦ Προγράμματος διὰ ποσοστοῦ 35% τοῦ δανείου.
5. Ἐλειτούργησε καὶ κατὰ τὸ 1961 τὸ συνεταιρικὸν Τυροκομεῖον Καλπακίου μὲ λίαν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα. Εἰς τὴν καλὴν λειτουργίαν συνετέλεσε μεγάλως καὶ ὁ Γάλλος τυροκόμος κ. Ντικρουέ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο κατεσκεύασε λίαν ἐπιτυχῶς τυρὸν ἐκ γάλακτος προβάτων τύπου «Ροκφόρ» καὶ τυρὸν τύπου Γραβιέρας ἐκ γάλακτος ἀγελάδος λίαν ἱκανοποιητικῆς ποιότητος.
6. Διὰ τὴν ἀρτιωτέραν ὀργάνωσιν τῆς ἀγελαδοτροφίας τῆς Ζώνης, τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Ἑλλάδος γενικώτερον, μετεκλήθη εἰς Ἡπειρὸν ὁ Γάλλος ἐμπειρο-

γνώμων κ. Πολύ, ὅστις ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Γάλλου τεχνικοῦ κ. Λερούιγύ καὶ τοῦ Ἑλληνοῦ Γεωπόνου τοῦ Προγράμματος κ. Γελέκη, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Σταθμοῦ Γεωργικῆς Ἐρεῦνης Ἰωαννίνων, ἤρξαντο καὶ ἐπεράτωσαν τὴν προεργασίαν διὰ τὴν ἐν Ἠπειρῷ δημιουργίαν Γενεαλογικῶν βιβλίων τῆς ἐκτρεφόμενης ἀγελάδος «Φαῖα τῶν Ἄλπεων Ἠπειροῦ». Ἡ ἐργασία αὕτη τὸ πρῶτον πραγματοποιεῖται ἐν Ἑλλάδι καὶ, ἢ ἐν τῇ Ζώνῃ ὑπαρξίς ἱκανοποιητικοῦ ἀριθμοῦ καθαροαίμων ζώων ἀποτελεῖ ἐδραϊαν βάσιν διὰ τὴν ἑναρξιν λειτουργίας τοῦ βιβλίου.

7) Συνεργασία τοῦ Προγράμματος μετὰ τῆς Ὑπηρεσίας Ἀλληλοβοηθείας Ξένων Ἐκκλησιῶν, τοῦ Σταθμοῦ Γεωργικῆς Ἐρεῦνης Ἰωαννίνων καὶ τῆς Διευθύνσεως Γεωργίας, διετεθήσαν εἰς τὴν Ζώνην καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν Κοινότητα Παρακαλάμου 70.000 περίπου παχυνόμενοι νεοσσοὶ ὀρνίθων. Ἡ πάχυνσις τῶν νεοσσῶν ἐξελίσσεται λίαν ἱκανοποιητικῶς καὶ ἐπειδὴ ἤδη ἐκαλύφθησαν αἱ εἰς πτηνὰ ἀνάγκαι τῆς Βορειοδυτικῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ Προγράμματος καὶ τῶν Ξένων Ἐκκλησιῶν, καταβάλλεται φροντίς διὰ τὴν διασφάλισιν ἀγορῶν τόσον ἐν Ἑλλάδι ὅσον ἐνδεχομένως καὶ εἰς τὸ ἔξωτερικόν.

Δ.—ΔΑΣΟΠΟΝΙΑ

α) Ὅρεινὰ ὑδρονομικὰ ἔργα—ἀναδασώσεις—φυτώρια.

Ἐγένοντο ἐργασίαι εἰς τὰς Κοινότητας Πυρσόγιαννῆς, Καστανέας, Μολίστης, Πύργου, Ἁγίας Παρασκευῆς, Πουρνιάς, Κονίτσης, Παπίγκου, Ἀρίστης, Κουκλιῶν, Καπεσόβου, Κήπων, Σκαμνελίου, Τσεπελόβου, Διλόφου, Ἐξοχῆς καὶ Ἁγίας Βαρβάρας καὶ κατεσκευάσθησαν τὰ κάτωθι ἔργα:

Λίθινα	ἔργα	τεμάχια	13	κ.μ.	1.328
Ξηρολίθινά	»	»	24	»	372
Ξύλινα	»	»	29	»	249
Συρματόπλεκτα	»	»	5	»	1.362
Κλαδοπλέγματα	τρέχοντα	μέτρα			1.650
Χωμάτινοι ἀναβαθμοὶ				μέτρα	4.675

Ἐπίσης εἰς τὰς ὡς ἄνω Κοινότητας ἐγένοντο περιφράξεις ἐπὶ 11.115 μέτρα φράκτου καὶ ἀνεδασώθησαν 2.020 στρεμ. γυμνῶν ἐκτάσεων διὰ φυτεύσεως 537.270 δενδρουλλίων πεύκης, λεύκης, ἀκακίας κλπ.

Ἐπίσης ἐγένοντο συντηρήσεις παλαιῶν περιφράξεων ἐπὶ 1.000 τρεχ. μ. Ἐκαλλιεργήθησαν τὰ φυτώρια δασικῶν δενδρουλλίων Λαψίστης 77 στρέμματα καὶ Τσεπελόβου 4 στρέμματα.

Διὰ τὰς ὡς ἄνω ἐν συνόλῳ ἐργασίας ἐπραγματοποιήθησαν 39.000 ἡμερομίσθια καὶ ἐδαπανήθησαν 3.350.000 δραχμαί.

β) Δασικὴ ὁδοποιία

1) Δασικὴ ὁδὸς Λαίστης. Ἐγένετο πλήρης διάνοξις ὁδοῦ μήκους 2+700 χιλιομέτρων. Διὰ τὰς ἐργασίας ταύτας ἐδαπανήθη τὸ ποσὸν τῶν 245.000 δραχμῶν καὶ ἐπραγματοποιήθησαν 983 ἡμερομίσθια.

2) Δασικὴ ὁδὸς Ἀετομηλίτσης: Ἐγένετο πλήρης διάνοξις 3+000 χιλ. καὶ ἐδαπανήθη τὸ ποσὸν τῶν 186:000 δραχμῶν καὶ ἐπραγματοποιήθησαν 933 ἡμερομίσθια.

ΔΙΑΓΡΑΦΟΜΕΝΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΑΙ

Διὰ τὸ 1962 καὶ εἰς τὸ ἐγγὺς μέλλον, ἐν ὄψει τῆς συνδέσεως τῆς χώρας μετὰ τὴν Ε.Ο.Κ. καὶ τῆς δημιουργίας εἰς Ἠπειρὸν τῆς Ὑ.Π.Α.Η. διαγράφονται ὡς

ἀκολούθως τὰ πλαίσια ἐντὸς τῶν ὁποίων καλεῖται ἡ Ἡπειρωτικὴ οἰκονομία νὰ ἀναπτυχθῇ:

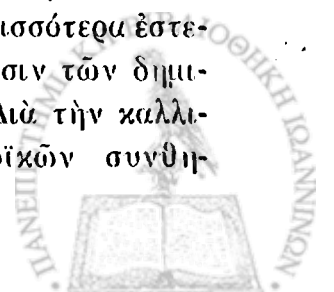
Εἰς τὸν γεωργικὸν τομέα, ἡ συμβολὴ τοῦ ὁποίου εἰς τὸ καθαρὸν ἐγγύωριον προῖδον ἀνέρχεται εἰς 60%, εἰς δὲ τὴν ἀπασχόλησιν ἐπὶ συνόλου ἐργατικῆς δυναμικοῦ εἰς 75%, διαπιστοῦται πέραν τοῦ πολυτεμαχισμοῦ τοῦ κλήρου καὶ τῶν εἰδικῶν κλιματολογικῶν συνθηκῶν, μεγάλῃ στενότητι τοῦ καλλιεργουμένου ἐδάφους, κατανεμομένου εἰς 65.000 οἰκογενεῖας μὲ μέσον κλῆρον 18,40 στρέμματα, ἀκριβῶς ὅταν εἰς τὰ λοιπὰ Κράτη μέλη τῆς Ε.Ο.Κ. ὁ γεωργικὸς κλῆρος εἶναι 3πλάσιος ἢ 4πλάσιος τοῦ ἰδικοῦ μας.

Ἡ πληθώρα αὕτη τῶν νάνων καὶ ἀναιμικῶν ἀγροτικῶν ἐκμεταλλεύσεων, παρατηρουμένη ἰδίᾳ εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχάς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δημιουργήσῃ συνθήκας πλήρους ἀπασχολήσεως εἰς τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς καὶ βιοτικὸν ἐπίπεδον δυνάμενον νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὸ μέλλον τὸ ὕψος τῶν λοιπῶν Κρατῶν συνεταίρων τῆς Ε.Ο.Κ. Ἡ ἀναμενομένη ἀύξησης τῆς ἐκτάσεως τοῦ καλλιεργουμένου ἐδάφους κατὰ 150.000 περίπου στρέμματα καὶ τῆς ἀρδευομένης ἐκτάσεως εἰς ποσοστὸν 50%, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν μεγάλων ἀρδευτικῶν ἔργων, προορίζεται νὰ καλύψῃ μόνον τὴν προστιθεμένην ἐργασίαν ἐκ τοῦ ἀύξανουμένου κατ' ἔτος πληθυσμοῦ κατὰ ποσοστὸν 1,3%.

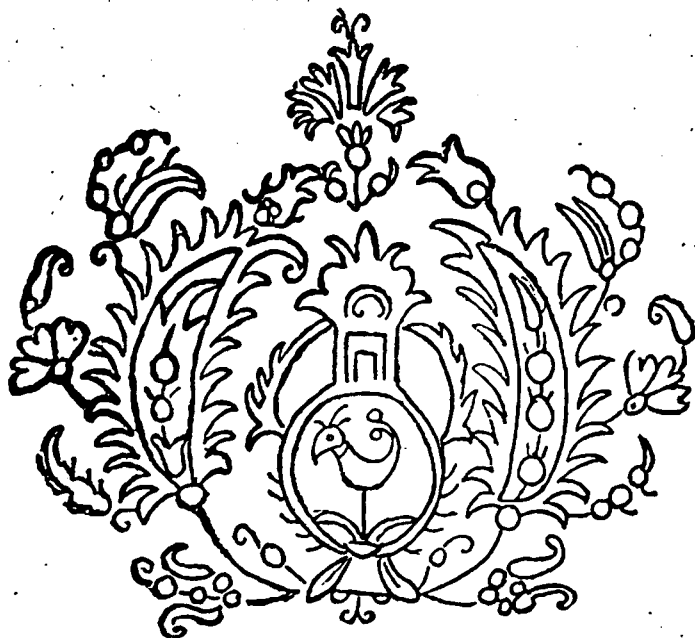
Αἱ συνθήκαι αὗται ὑποχρεώνουν ὅπως 40.000 ἐκ τῶν τωρινῶν ἀγροτικῶν οἰκογενειῶν ἀνεύρουν κατὰ τὸ προσεχὲς μέλλον ἀπασχόλησιν εἰς ἐξωγεωργικοὺς τομεῖς. Ἐκ τῶν μὴ γεωργικῶν τομέων μόνον ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας εἰς ἀρκούντως ὑψηλὰ ἐπίπεδα θὰ ἠδύνατο νὰ λύσῃ τὸ ὄξυ πρόβλημα τοῦ παρασιτισμοῦ καὶ νὰ βελτιώσῃ τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον τῶν κατοίκων. Ἄλλ' ἡ προσπάθεια δημιουργίας βιομηχανικῆς ζώνης ἐν Ἡπείρῳ δύναται νὰ εὐδογήσῃ μόνον, ἐφ' ὅσον ἐνταχθῇ εἰς τὰ πλαίσια μιᾶς ἐθνικῆς βιομηχανικῆς πολιτικῆς εὐνοούσης τὴν ἐγκατάστασιν παραγωγικῶν μονάδων ποιᾶς τινοσ ὀλκῆς.

Ὅπως δὲποτε, καὶ ἡ τουριστικὴ ἀνάπτυξις, ἐφ' ὅσον κινήθῃ τελικῶς εἰς τὰ διαγραφόμενα πλαίσια τοῦ πενταετοῦς προγράμματος τῆς Ἡπείρου, δύναται, πέραν τοῦ ὀφέλους ἐκ τῆς προσπορίσεως ἀμέσων πόρων, νὰ ἐπιφέρῃ ταχεῖαν ἀναδιάρθρωσιν τῶν προσφερομένων ὑπηρεσιῶν, μὲ σημαντικὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ τῆς ἀπασχολήσεως καὶ τοῦ εἰσοδήματος. Ἐπειδὴ ὅμως μέχρι τοῦδε, διαπιστοῦνται ἀπλῶς τάσεις ἀναπτύξεως τῶν χρησιμοποιουσῶν μόνον γεωργικὰς πρῶτας ὕλας βιομηχανιῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι εἶναι ἐφικτὴ κατὰ τὴν προσεχῆ δεκαετίαν ἡ δημιουργία ἀποσυμφορήσεως εἰς τὸν ἀργοῦντα ἀγροτικὸν πληθυσμόν. Ἡ κατάστασις αὕτη, συνοδευομένη καὶ ἀπὸ ἀδυναμίαν δημιουργίας ἐντὸς τοῦ Ἡπειρωτικοῦ χώρου, ὑπὸ τὰς παρούσας πληθυσμιακὰς πιέσεις, βιωσίμων γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων, ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀνάγκην μετακινήσεως ἱκανοῦ ὄγκου ἀγροτῶν ἐξ ὄρεινῶν ἰδίᾳ περιοχῶν εἰς ἐκτὸς τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀκόμη περιοχάς. Διὰ τὴν χωρῆσιν ὅμως καλῶς μία τοιαύτης ἐκτάσεως μετανάστευσις, ἀπαιτεῖται ἡ ψυχολογικὴ προετοιμασία καὶ ὁ ἀναγκαῖος ἐξοπλισμὸς τῶν ἀναχωρούντων, διὰ τὴν εὐκολωτέραν προσαρμογὴν πρὸς τὰς συνθήκας τοῦ νέου περιβάλλοντος.

Σημειοῦται ἐνδεικτικῶς, ὅτι κατὰ τὸ 1961 παρουσιάσθη προσφορὰ πρὸς μετανάστευσιν εἰς Δυτικὴν Γερμανίαν 9.000 ἀτόμων, ἐξ ὧν τὰ περισσότερα ἔστειροντο καὶ τῆς στοιχειώδους ἡθικῆς προετοιμασίας πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν δημιουργουμένων παντελῶς νέων συνθηκῶν ἐργασίας καὶ διαβιώσεως. Διὰ τὴν καλλιτέρευσιν δὲ τῆς ζωῆς τῶν παραμενοντῶν καὶ τὴν δημιουργίαν εὐνοϊκῶν συνθη-

κῶν ἀνταγωνιστικότητος ἐπὶ εὐρωπαϊκοῦ ἐπιπέδου τῆς Ἡπειρωτικῆς γεωργικῆς οἰκονομίας, κρίνεται σκόπιμον, ὅπως, παραλλήλως πρὸς τὸν ἀναδασμὸν, χωρήσῃ ἡ δημιουργία ἀγροτικῶν ἐκμεταλλεύσεων τῶν 40 ἀρδευομένων ἢ 100 ξηρικῶν στρεμμάτων, διὰ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν σχολαζουσῶν περιουσιῶν καὶ τῆς ἐν συνεχείᾳ διαθέσεως τούτων εἰς τοὺς στερουμένους βιωσίμου κλήρου. Ἐκφράζεται δὲ ἡ εὐχὴ ὅπως ἐπιτευχθῇ ἐν πείραμα τοιαύτης σημασίας κατὰ τὸ 1962, τοῦλάχιστον εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ζώνης, εἰς 5 ὄρεινὰς Κοινότητες, τῆς ὁποίας, κατὰ γενομένην δειγματοληπτικὴν ἔρευναν, διεπιστώθη ὅτι τὸ 25% τῆς ξηρικῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως καὶ 18% τῆς ἀρδευομένης, ἀνήκει κατὰ κυριότητα εἰς οἰκογενείας, αἱ ὁποῖαι ἀπουσιάζουν ἐκ τοῦ χωρίου των πέραν τῆς ἑταίας:

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΠΕΤΡΟΥ Σ. ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗ

Η ΜΑΧΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΥΣΙΑ*

ΖΩΗ ΒΙΩΜΕΝΗ, ΑΥΤΟΑΓΑΠΗΜΕΝΗ ΚΑΙ ΑΤΟΜΙΚΗ ΣΤΙΓΜΗ. Ἡ βιωμένη ζωὴ εἶναι μιὰ ἀλληλενέργεια πόθων, συμπαθειῶν, παθῶν, συμφέροντος, θέλησης. Στὸ ἐπίπεδο αὐτὸ ὑπάρχει πάντα κάποια ἀνάγκη πλήρωσης, πάντα κάτι λείπει: κι' ἐμεῖς τείνουμε ἐπιθυμοῦμε νὰ τὸ κερδίσουμε, σὰν νὰ πρόκειται μ' αὐτὸ τὸ κέρδος νὰ κερδίσουμε τὸν ἑαυτὸ μας γι' αὐτὸ ἔχουμε ἀρχικὰ ἓνα αἰσθημα περισσότερο ἢ λιγώτερο θλιβερό, περισσότερο ἢ λιγώτερο δὲν κάποιας ἔλλειψης, κάποιας ἀτέλειας. Αἰσθανόμαστε κάτι σὰν πείνα ἢ δίψα, σὰν τὸ ποτάμι, ποὺ διψάει νὰ φτάσει στὴ θάλασσα. Τὸ παρόν μας εἶναι ἔτσι τάση γιὰ ἓνα μέλλον, ἐπιθυμοῦμε «νὰ φτάσουμε» ἓνα ὄνειρο, ποὺ ποθοῦμε νὰ τὸ πραγματοποιήσουμε. Εἶναι, τέλος, μιὰ ἐμπειρία χρόνου, ἀλλὰ ἐμπειρία ζωντανὴ καὶ συγκεκριμένη: ἐμπειρία ζωῆς μετατοπιζόμενη. Ἄλλη εἶναι ἡ ἐμπειρία τῆς τέχνης: Ὁ Τριστάνος πεθαίνοντας ἀνακαλεῖ κάτω ἀπὸ τὰ σβησμένα μάτια του τὴν Ἴζόλδη: αὐτὴ εἶναι μιὰ «βιωμένη» στιγμὴ ζωῆς. Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ μιὰ ἄλλης ὕψους, μιὰ παράδοξη στιγμὴ, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Τριστάνος δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν πόθο του, δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐξέλθῃ ἀπ' αὐτόν ἀπεναντίας μάλιστα θέλει νὰ μείνῃ ἐκεῖ ποὺ εἶναι καὶ χαίρεται τὸν πόθο του ὁ Τριστάνος τῆς τέχνης. Τὸν χαίρεται σὰν παλμὸ καὶ σὰν ρυθμὸ, τὸν ἀγαπᾷ: Τώρα δὲν αισθάνεται, ὅτι κάτι τοῦ λείπει, ἀλλ' ἀντὶ τὴν ἀρχικὴ ὀδύνη αισθάνεται χαρὰ, γιατί ἡ ζωὴ του τώρα «ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτὸ της». Ὁ Τριστάνος δὲ θλίβεται πειὰ γιὰ τὴν ἀπουσία τῆς Ἴζόλδης, ἀλλὰ ἀγαπᾷ αὐτὴ τὴν ἴδια τὴ νοσταλγία του: πῶς αὐτό; Νά, γιατί αὐτὸς ὁ Τριστάνος δὲν εἶναι πειὰ ἐκεῖνος τῆς ζωῆς ἀλλὰ τῆς τέχνης, τῆς ποίησης. Εἶναι ὁ Τριστάνος τοῦ Wagner. Αὐτὴ τώρα τὴ στιγμὴ ὁ Τριστάνος τοῦ Wagner φαίνεται ξένος πρὸς τὴν ἐρωτικὴ ὀδύνη τῆς ζωῆς καὶ ἀγαπᾷ τὸ ἴδιον τοῦ ὀδυνηροῦ αἰσθημα, μᾶς γεμίζει κι' ἐμᾶς ἀπὸ τὴ χαρὰ τῆς Τέχνης. Ἡ ὀδύνη τῆς ζωῆς γίνεται ζωὴ ἀγαπημένη, γίνεται χαρὰ στὴν Τέχνη. Αὐτὴ ἡ χαρὰ εἶναι κάτι ἄλλο ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ ὀδύνη τῆς ζωῆς: ἓνα αἰσθημα αὐτόνομο καὶ ἀναγώγιμο στὴν ἀρχικὴ πηγὴ του, δὲν εἶναι ἓνα παράγωγο. Κανεὶς ἄνθρωπος, ὅσο πονεμένος καὶ ἂν εἶναι, δὲ μπορεῖ νὰ φτάσῃ σ' αὐτὴ τὴ χαρὰ, ἂν δὲν εἶναι ποιητής.

Αὐτὴ ἡ φράση «κάτι ἄλλο» μᾶς ὑποχρεώνει σὲ μιὰ διευκρίνιση: θὰ τὸ ποῦμε καθαρά: ἡ ἀγάπη τοῦ Τριστάνου τῆς ζωῆς ἦταν ἓνα πάθος, ὅμως ἡ ποιητικὴ ἀγάπη αὐτοῦ τοῦ πάθους δὲν προέρχεται ἀπὸ καμμιά ἐπεξεργασία του: εἶναι ἓνα ἄλλο αἰσθημα. Καὶ οὔτε καν ὑπῆρχε κάποια ἀνάγκη νὰ θορυβῆσῃ τὴν ψυχὴ στὴν πραγματικότητα ἢ ἀγάπη τοῦ Τριστάνου, τὸ πάθος του, γιὰ νὰ μετουσιωθεῖ σὲ τέχνη ὁ Σαίσκηρ ἴσως ἐλάχιστα ἀπὸ τὰ αἰσθήματα τῶν προσώπων του αἰσθάνθηκε ὁ ἴδιος: τὰ αἰσθάνθηκε μέσα στὴ φαντασία του: μέσα στὴ φαντασία μόνο εἶναι δυνατὸ μιὰ ὀδυνηρὴ πρᾶξι ζωῆς νὰ ἀποβῇ πρᾶξι ἀγάπης, γιατί ἡ φαντασία δὲν εἶναι πιά ἐντελῶς ζωὴ, εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ποίησης. Μεσα στὴ φαντασία τὰ ψυχικὰ πάθη, ἐρωτας, ἀγωνία, ἀπελπισία, πλάνη, δὲν ἐπιθ-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου, σελ. 164.

μ ο ὦ ν ν ἄ γ ί ν ο υ ν κ ἄ τ ι ἄ λ λ ο, νὰ σβήσουν καὶ νὰ ἐξαντληθοῦν σὲ μιὰ πλήρωση, διότι δὲν ἐνέχουν τίποτε τὸ ἀληθινὰ θλιμμένο καὶ σπαρακτικό· τὰ ψυχικά πάθη ὑπάρχουν στὴ φαντασία χωρὶς κανένα βάρος, αἰθεριωμένα, ἔτοιμα νὰ γίνουν ποίηση, μὰ δὲν ἔγιναν.

Ἄλλ' ἂν ἡ ποιητικὴ πεῖρα ἦταν μόνο μιὰ ἀπλή μετατόπιση τῆς ζωῆς τῶν παθῶν στὴν περιοχὴ τῆς φαντασίας, ἡ ποίηση δὲ θὰ ἦταν, παρὰ ἓνα ἀντίδοτο τῆς ζωῆς, μιὰ ἀποβολὴ τοῦ βάρους τῆς. Ἡ φαντασιακὴ μετατόπιση τῆς ζωῆς εἶναι ποίηση ἀπὸ τὴν ὥρα μόνο, πού τὸ περιεχόμενο τῆς ζωῆς, τὸ μελαγχολικό, ἔστω αὐτὴ τῆ φορὰ καὶ σκιῶδες, ὄχι ζωτικό καὶ ὀξύ, δὲ ζητεῖ τὴν ἀπαλλαγὴν, ἀλλὰ χ α ἰ ρ ε τ α ἰ ν ἄ μ ἔ ν ε ἰ ἔ κ ε ἰ, π ο ὗ ε ἴ ν α ἰ: θέλει νὰ ὀλοκληρώσει τὸν ἴδιο τοῦ κύκλο καὶ ἐμβαθύνοντας σ τ ἧ σ τ ἰ γ μ ἧ ὡ σ τ ἰ γ μ ἧ εἰσδύει ὅσο γίνεται βαθύτερα σ' αὐτὴ, τὴ μελετᾷ καὶ τελικὰ τὴ χαίρεται.

Ἄν πάλι ἡ ποιητικὴ πεῖρα, ἀφοῦ δὲν εἶναι πειὰ ζωὴ, εἶναι ἴσως ἀνάμνηση ζωῆς: ὄχι θλίψη ζωῆς, ἀλλὰ μετατόπιση τῆς θλίψης αὐτῆς στὴ μνήμη: μελαγχολία καθαρὴ νوستαλγία, αὐτὴ θὰ ἦταν πειὰ μιὰ «κάθαρση τῶν παθημάτων»; Ὁχι. Δὲν ἀρκεῖ αὐτὴ ἡ μετατόπιση, πού ἀποτελεῖ μόνο τὸν προθάλαμο τῆς ποίησης. Δὲν ἀρκεῖ ἡ κ α θ α ρ ὄ τ η τ α τῶν αἰσθημάτων. Ἡ ζωὴ μέσα στὴν ἀνάμνηση εἶναι μιὰ ζωὴ ἀραιωμένη, αἰθεριωμένη, βέβαια, ἀλλὰ πάντα «ζωή», ἀφοῦ ἀποβλέπει στὴν ἔξοδο ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τῆς. Ἐκεῖνο, πού χρειάζεται, εἶναι αὐτὴ ἡ ἀνάμνηση νὰ ἄ γ α π ἄ τ ὸ ν ἔ α υ τ ὸ τ η σ, νὰ ζητάει νὰ μείνει στὸν ἑαυτὸ τῆς, ὄχι νὰ ἐξέλθει πρὸς τὴν πλήρωση, νὰ μὴ ζητάει νὰ «προδώσει» τὸν ἑαυτὸ τῆς, ὅπως στὴ ζωὴ, μὲ τὴν «πλήρωση». Ἄλλὰ ἴσως ἡ ποιητικὴ πεῖρα εἶναι ἓνα ὄνειρο; ἡ ἀμφιβολία μας δυναμώνει ἀπὸ τὴ στιγμή, πού σκεφτόμαστε, ὅτι: καὶ ἂν ἀκόμα καὶ τὶς δυὸ περιπτώσεις τὶς ἐνώνει ἡ αὐθορμησία, ὅμως ἡ ποίηση φτάνει σὲ κάποια σ υ ν ε ἰ δ ἠ σ η τ ο ὦ ἔ α υ τ ο ὦ τ η σ, ἐνῶ τὸ ὄνειρο δὲν «ἐννοεῖ» μένει ἔξωλογικό. Ἡ ποίηση εἶναι ἰσοδύναμη μὲ τὴ συνείδηση ἑνὸς πράγματος ἐνῶ τὸ ὄνειρο παραμένει μιὰ ἀσύνειδη προβολή· εἶναι φύση, ὅπως εἶπε ὁ Σέλλιγγ.

Οὔτε γ ν ὡ σ η θὰ ἦταν ἡ ποιητικὴ πεῖρα: ἡ γνώση τέμνει, διαιρεῖ τὴν πραγματικότητα, ἐνῶ ἡ ποίηση τὴν ἐννοεῖ σὰν ἐνότητα. Ἡ ποίηση εἶναι ἴσως αὐτοαγάπη. Στὴν περιοχὴ τῆς μπορεῖ νὰ χωρέσει καὶ ἡ πιὸ πολυτίμη σκέψη, ἀλλὰ ἡ σκέψη αὐτὴ δὲ θὰ εἶναι ποίηση, ὅσο στέκεται ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τῆς: ἂν π.χ. σ' ἓνα ποίημα ὑπάρχει μιὰ σκέψη βαθειὰ γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ὑπαρξήν, αὐτὴ ἡ σκέψη θὰ ἔχει ἀξία γιὰ τὴν ποίηση, μόνον ὅταν ἔχει ἀξία ποιητικὴ, δηλ. ὅταν δυναμώνει τὸν τόνο καὶ τὴν ἀξία ἑνὸς ποιητικοῦ δημιουργήματος καὶ ὄχι γιὰ «νοηματικὴ» τῆς σοβαρότητα καθ' ἑαυτή. Στὴν ποίηση δὲν χωροῦν «οὐσίες» μὲ σκοπιμότητες ξένες. Τὸ νὰ δώσει κανεὶς στὴν ποιητικὴ πεῖρα διεξόδους σὲ ἄλλες σκοπιμότητες, θὰ ἦταν τὸ ἴδιο σὰ νὰ ἔκαμνε τὴν ἀγάπη ἀντικείμενο μιᾶς ἰδιαίτερης πρακτικῆς βούλησης. Τὸ ποιητικὸ μοτίβο γυρίζει γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τοῦ σὰν αὐτοαγάπη ἑνὸς βάθους. Εἶναι δυνατό ἓνα ποίημα νὰ δείχνει τέλεια ἐπεξεργασία μορφῆς καὶ τέλεια καθαρότητα αἰσθημάτων, ἀλλ' ἂν δὲν προβάλλει τὴν ἀ ν α ζ ἦ τ η σ ἰ μῆ σ π λ η ρ ὄ τ η τ α σ, τοῦ βάθους ἑνὸς αὐτοαγαπώμενου «πράγματος», εἶναι ἓν ποίημα μονόπλευρο, ἀνολοκλήρωτο.

Ἡ αἰσθητικὴ χαρὰ σ' ἓνα ποίημα στέκεται στὸ γεγονός, ὅτι ἡ ψυχικὴ μα ἐμπειρία δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τῆς· ἐπιθυμεῖ νὰ μείνει στὸν ἑαυτὸ τῆς ὀ λ ο κ λ η ρ ὴ ν ο ν τ α σ ὄ λ ε ς τ η ς τ ἰ ς ε ἰ ς β ἄ θ ο ς καὶ ἔ ν τ α σ ἰ δ υ ν α τ ὄ τ η τ ε ς, φτάνοντας σὲ ὅλα τὰ ὅρια γιὰ τὸν ἑαυτὸ τῆς, ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τῆς. Ἡ αἰσθηματικὴ χαρὰ πηγάζει ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀνάγκη πληρότητας, ὅταν ἐν δεδομένο αὐτογονιμοποιεῖται διαρκῶς, ἀγαπώντας αὐτὴ τοῦ τὴν ὀλοκλήρωση καὶ τίποτε ἄλλο ἔξω ἀπ' αὐτὴ. Εἶναι χ α ρ ἄ γ ι ἄ τ ἧ ν π λ η ρ ὄ τ η τ α κ ἄ π ο ἰ α ο ὐ σ ἰ α ς.

Δέν είναι άρκετό, γιά νά προκύψει ή αισθητική χαρά τής ποίησης, νά μεταχειρισθούμε καλλυντικά, ώστε νά πάρει «ώραία μορφή» τό ποιητικό θέμα, όταν αυτό παρουσιάζει τόν έαυτό του στην πληρότητά του, στην σεμνή του πληρότητα. Βέβαια ή ποίηση παρουσιάζεται σαν ανάγκη, ώστε ή «λογικότητα» τοῦ λόγου νά μεταγραφεί σέ αισθητικότητα τοῦ λόγου, όπως κατεσοχή παρουσιάζεται ο λόγος στον Γ. Σεφέρη: αλλά νομίζω, ότι αυτή ή πλευρά είναι μόνο ή μία ὄψη τοῦ νομίσματος, γιατί ή άλλη ὄψη θά δείξει μιὰ αισθητικότητα στην πληρότητα, στην έξάντληση τῶν «ὀρίων» ἑνός δεδομένου ποιητικοῦ, είναι δηλ. μιὰ πληρότητα «οὐσίας», ἄν «οὐσία» ἔννοηθεῖ ὅ,τι δέν ἀποτελεῖ μορφή, ὕφος ή τεχνική, ἀλλά είναι επιδεικτικό πληρότητας ή φτώχειας.

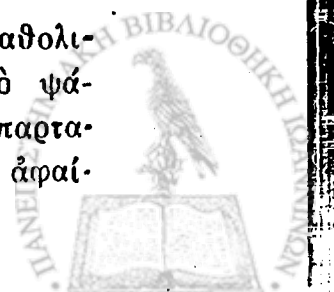
Μιλήσαμε γιά τήν αισθητικότητα τοῦ λόγου στην περίπτωση Σεφέρη, ξαναλέμε τό ἴδιο προσθέτοντας, ότι ή αισθητικότητα αυτή στέκεται στη μεταβολή τής λογικῆς οὐσίας τῶν πραγμάτων σέ σ υ μ β ο λ ι κ ή. Είναι ὅμως δυνατό νά ὑπάρχει αυτή ή συμβολική μετουσίωση τοῦ λόγου και νά ἀπουσιάζει ἔντελῶς ή πληρότητα τής ποιητικῆς ἔμπειρίας ἔννοημένη ἀπό μέσα. Φοβοῦμαι, ότι ή περίπτωση Σεφέρη είναι αυτή ἀκριβῶς: δέ διακρίνεται ἐκεῖ, παρὰ μιὰ «συμβολική» μεταγραφή τοῦ λόγου πάνω σέ πολὺ «ἀπλές» και στερημένες ἀπό βαθύτερο πλοῦτο και ἀνησυγία πνευματικῆς ἔμπειρίας. Ἐνα πρόβλημα ἐγείρεται: δέν είναι ἀραγε ή ἔσωτερικὴ πληρότητα ἑνός ποιήματος κάτι ἐπιτακτικώτερα ἀπαιτητό, παρὰ ή καθαρότητα στην ποίηση, πού φιλτράρει και ἀπομακρύνει κάθε ὀθνεῖο στοιχείο, κατὰ τόν πιό τέλειο ἀκόμα τρόπο;

Ἄλλ' ἄς ἐπαναλάβουμε, ότι ή πληρότητα αυτή ὀφείλει νά είναι ποιητική, δηλ. νά ἀγαπᾷ τόν ἑαυτό της, νά ἔχει προκύψει ἀπό τόν ἑαυτό της, ἀπό τήν ἴδια της δύναμη και φύση και νά μὴν ἐπιθυμεῖ «ἐκβολή», νά μὴν ὑπάρχει γιά νά γίνει κάτι ἄλλο, ν' ἀλλάξει κατάσταση, ὅπως π.χ. στη ζωή, ὅπου διαρκῶς ἐπιθυμοῦμε ν' ἀλλάξουμε κατάσταση. Στη ζωή ἐπιθυμοῦμε ν' ἀπαλλαγοῦμε ἀπό τήν ὀδύνη μας, ἐνῶ στη σωστή ἔννοια τής ποίησης ὑπάρχει αὐτοαγάπη και στο πιό ὀδυνηρό αἶσθημα: ἄν ὁ Ὀθέλλος τής πραγματικότητας ἐπιθυμοῦσε ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπό τό πάθος του, ὁ ἥρωας τοῦ Σαίξπηρ ἐπιθυμεῖ νά δώσει ἑστὸ πάθος του τίς ἐντονώτερες και πλουσιώτερες πιθανότητες, ἐπιθυμεῖ νά φτάσει στην πληρότητα τής οὐσίας του, όταν παρουσιάζεται ν' ἀγαπᾷ μαζί και νά μισεῖ θανάσιμα. Ἔτσι είναι ἕνα ποιητικὸ πρόσωπο.

Πρέπει νά συμπληρώσουμε τώρα, ότι αυτή ή ποιητικὴ πληρότητα οὐσίας ὀφείλει νά πραγματοποιεῖται μέσ' ἀπό ἕνα ψυχισμό μοναδικό, ἀνεπαλήπτο: Ἐπειδὴ κάθε στιγμή ψυχικῆς ἔμπειρίας είναι μοναδική, και ή πληρότητα οὐσίας θά ἔνέχει αυτή τή μοναδικότητα. Ἀναζητοῦμε τήν πληρότητα ἔμπειρίας μέσα ἀπό μιὰ ἔκτακτη και ἀτομικὴ στιγμή. Μιὰ γενικότητα παρουσίας μᾶς θολώνει κι' ἐμεῖς ζητοῦμε νά περάσουμε βαθύτερα μέσ' ἀπό ἕναν ἀτομικὸ μῦθο. Ὅμως αὐτός ὁ ἀτομικὸς μῦθος θά είναι τέτοιος σαν ἀφετηρία μόνο και σαν ἔσωτερικό φούντωμα. Στην εἰλικρίνεια και τήν ἀλήθεια του τήν ἀτομική, στον ἔσωτερικό του πλοῦτο, θά μπορεῖ νά χωράει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους: τήν ἀνθρωπότητα ὅλη.

Ἔτσι μὲ τόν πλοῦτο και τήν πληρότητα μιᾶς ζωῆς αὐτοαγαπώμενης, ὅσο και μέσ' ἀπό τό ἄτομο, θά φτάσουμε νά ἐννοήσουμε τή ζωή μέσα στον ὀρίζοντα τής ποίησης.

Ἡ ζωή τοποθετημένη σ' ἕνα λογικὸ σχῆμα σχέσεων, μέσα σέ μιὰ καθολικότητα αἰσθημάτων, μιὰ omnitude, μᾶς δίδεται σαν ἕνα δίχτυ γεμάτο ἀπό ψάρια, ἕνα λογικὸ ἄθροισμα. Ὅμως ἐμεῖς ζητοῦμε τό δικό μας μυθικὸ και σπαρταριστὸ σύγχρονο ψάρι, τό διάφορο ἀπό τὰ ἄλλα: ὄχι τή γενίκευση και τήν ἀφαίρεση, ἀλλά τή ζωή στον ἄμεσο παλμό και τή μοναδικότητά της.

Ἡ ποίηση εἶναι αἰσθημα πληρότητας διὰ μέσου τῆς μοναδικότητας μιᾶς στιγμῆς. Μιά στιγμή πού ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτό της.

ΟΙ ΥΠΕΡΟΧΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΛΥΡΙΚΟΙ, Ο ΣΕΛΛΕΨ, Ο ΚΗΤΣ. Ὅταν ὀμιλοῦμε γιὰ ποίηση, συχνὰ θέλουμε νὰ μάθουμε πρῶτα, ἂν ἓνας ποιητὴς ρίχνει τὸ κέντρο τοῦ βάρους τῆς ποίησής του στὴν ἀγωνία του γιὰ τὴ μορφικὴ τελειότητα, εἶναι δηλ. ἓνας καθυρὸς «καλλιτέχνης» ἢ δίνει μεγαλύτερο βᾶρος στὴν προβολή, στὴν ἀνάγκη νὰ ἐκφράσει τὸν ἑαυτό του, τὸν ἐσωτερικὸ του κόσμο, τὴν πνευματικὴ του προσωπικότητα καὶ διὰ μέσου αὐτῶν θέλει νὰ ἐννοήσῃ ὅλον τὸν κόσμο. Ἐγραψα στὰ 1955 ἓνα βιβλίον «Ἡ νεώτερη ποίηση στὴν Ἑλλάδα», ὅπου κυρίως παρατηροῦσα ὅτι ὁ Νεοελληνικὸς χῶρος σὰν μεσογειακὸς ἐπιθυμεῖ πάντα νὰ προβάλλῃ τὰ ψυχικά του ρίγη ὑπὸ τὴν πρωταρχικὴ ἀπαίτηση νὰ προβληθοῦν αὐτὰ μέσα ἀπὸ μιὰ «ὠραία μορφὴ» καὶ ὅτι, ὅταν ἀκόμα μερικοί, ἐλάχιστοι, ποιητὲς μας εἶχαν νὰ ἐκφράσουν κάποιες βαθεῖς προσωπικὲς τους ἀνησυχίες, ὅπως ὁ Σολωμός, αὐτὸ γινόταν μέσ' ἀπὸ τὴν ἀναζήτησιν μιᾶς μορφῆς θεληματικὰ ὠραίας. Καὶ μόνον ὁ Καβάφης ἀνάμεσα στοὺς ποιητὲς καὶ ὁ Παπαδιαμάντης ἀνάμεσα στοὺς πεζογράφους ἀποτελοῦν ἐξαιρέση καὶ δείχνουν, πὼς περισσότερο ἀξίζει γι' αὐτοὺς αὐτό, πού ἔχουν νὰ ποῦν, παρὰ μὲ ποιὸ «ὠραῖον» τρόπο θὰ τὸ ποῦν.

Μὲ τὴν εὐκαιρία, ἔλεγα τότε, ὅτι ὅλοι οἱ μεγάλοι λογοτέχνες τῶν αἰώνων ἄφησαν ἓνα ἔργο διάρκειας, ὄχι τόσον ἐξαιτίας τῆς μορφικῆς του τελειότητας (ὁ ἀρχιτέκτων Ἴκτινος μὲ τὸ ἀρχιτεκτονικὸ σχέδιον καὶ ἔργο τοῦ Παρθενῶνα καὶ ὁ γλύπτης Φειδίας μὲ τὰ γλυπτὰ τοῦ ἴδιου ναοῦ καὶ τὸ ἀγαλμα τοῦ Δία τῆς Ὀλυμπίας, ἔδωκαν ἀρχιτεκτονικὰ καὶ γλυπτικὰ ἔργα ἀθάνατα ἀπὸ τὸ μέρος τῆς μορφικῆς τους τελειότητας, ἀλλ' αὐτοὶ ἦσαν ἀρχιτέκτονες καὶ γλύπτες, ὄχι λογοτέχνες), ἀλλὰ πρὸ πάντων, γιὰ τὸ ἔργο τους ἐκφράζει μιὰ ἀνησυχία ἀτομικὴ, πού κατορθώνει νὰ δείχνῃ πανανθρώπινη—, δηλ. γιὰ λόγους οὐσιαστικῆς ἀξίας— καὶ στὴν ἀρχαιότητα ἀκόμα, στὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνα καὶ τῶν τριῶν μεγάλων τραγικῶν— ἔργα λογοτεχνικά, τὸ μεγαλεῖο τους ἀναζητήθηκε καὶ βρέθηκε περισσότερο στὸ πλούσιον βᾶθος τῶν συμβόλων καὶ τῆς παράστασης, παρὰ στὴν ἀψογὴ ἐπιφάνεια θυμοῦμαι τώρα πόσες τεχνικὲς καθυστερήσεις ἔχουν ἀναγνωρισθῆ, μὲ τὴ σειρὰ τους, καὶ στίς σημαντικώτερες ἀκόμα ἀπὸ τίς ἀρχαῖες τραγωδίες. Καὶ ἤθελα—στὸ ἴδιον δοκίμιον—μελέτη μου—μὲ τρόπο ἑμμεσο νὰ φέρω στὸν τόπον μου, πού πολὺ σταμάτησε στὴν ἀρέσκεια τῆς ὠραίας μορφῆς, ἓναν νέον λόγον, γιὰ τὴν προτιμητέαν ἀναζήτησιν ἑνὸς βᾶθους, μᾶλλον, παρὰ ἑνὸς κάλλους. Γιὰ τὸ κάλλος δὲν πρέπει νὰ σκεπάζῃ μιὰ μετριότητα οὐσίας ἢ καὶ κάποτε ἀνυπαρξία καὶ κενότητα. Κοινοὶ, ὅταν ὑπάρχει μιὰ ἐσωτερικὴ ποιότητα, αὐτὴ μόνη της, ἀπὸ ἓνα ἀνθρώπινον βαθύτερον καλλινεχνικὸ ἐνστικτόν, φέρνει ἓνα κάλλος, μιὰ λάμψη, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ «φυσικοὶ» ὀργανισμοί, ὅταν γίνουν «φυσικά» ὄντιμα, εἶναι σύγχρονα «ὠραῖα» ἀπὸ μιὰ «ἐσωτερικὴ» ἐνδογενῆ προβολὴ τῆς ὁμορφιάς. Ἔτσι, ἔλεγα, πὼς θὰ ἦθελαν τὴ Νεοελληνικὴ λογοτεχνία προικισμένη μὲ ἔργα οὐσιαστικῆς ὁμορφιάς, δηλ. αὐτῆς, πού ἀποτελεῖ τὴ φυσικὴ συνέπεια μιᾶς ἐσωτερικῆς ὠρίμανσης σὰν κόρη «στον καιρὸ της» καὶ ὄχι ὁμορφιάς «καλλιτεχνικῆς», δηλ. φερόμενης ἀπ' ἔξω, τὰ μέσα τῆς τεχνικῆς καὶ τοῦ αἰσθητικοῦ καλλωπισμοῦ.

* *

Ὅτι ὑπάρχει στὸν διεθνή χῶρον μιὰ λογοτεχνία, ἣπου ὑπερισχύουν οἱ ἐσωτερικὲς ἀξίες, ἀπὸ τὴν ἀξία τὴν γυμνὰ αἰσθητικὴν, αὐτὸ εἶναι κάτι πού πρέπει νὰ γίνῃ παραδεκτὸ πρωταρχικὰ καὶ θὰ ἦταν κόπος περιττὸς ἢ ὑπόμνηση σὲ παραδείγματα.

Σήμερα, ὡστόσο θὰ παρουσιάσουμε δύο περιπτώσεις, ἀνάμεσα σὲ δύο πο

ητές ανόμοιους, όπου μόλη την ανομοιότητά τους υπάρχει τὸ κοινὸ στοιχεῖο τοῦ ὑπερόχου σὲ τοῦτο, ὅτι ἦρθαν αὐτοὶ στὸν κόσμον, γιὰ νὰ μᾶς μεταδώσουν τὸ προσωπικὸ τους μήνυμα, διότι ἔχουν ἓνα προσωπικὸ μήνυμα νὰ μᾶς μεταδώσουν. Δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ μήνυμα κλεισμένο σὲ δογματικὲς διατυπώσεις, ἀλλὰ εἶναι ἡ ἀνάδοση τῆς ὅλης πνευματικῆς τους προσωπικότητος. Οἱ ποιητὲς αὐτοὶ εἶναι ὁ Πέρσος Σέλλεϋ καὶ ὁ Τζὼν Κήτς.

Ἀρχικὰ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνα, (1790) μετὰ τὴν ἐπίδραση τῆς Γερμανικῆς φιλοσοφίας, πὺν εἰσέδυσσε στοὺς στίχους τοῦ Γκαίτε, τοῦ Σίλλερ, τοῦ Μπούργκερ, μεταδόθηκε στὴν Ἀγγλία ἡ Γερμανικὴ σκέψη μετὰ τοὺς δυὸ Ἄγγλους ποιητὲς τὸν Κόλριτζ (1772—1834) καὶ τὸν Οὕρντσογουόρθ (1770—1850). Αὐτοὶ, γίνονται ἰδρυτὲς τῆς «ρομαντικῆς σχολῆς». Ὁ πρῶτος εἶναι ἓνας ποιητὴς μεγάλης ἔμπνευσης, ἀλλὰ ὀλιγογράφος καὶ ἔμεινε ἀποσπασματικός. Ὁ δεῦτερος, ἀπόβηκε ὁ θεωρητικὸς τοῦ ρομαντισμοῦ, καθὼς ἀπορρίπτει τὴν κλασικίζουσα μεγαλωσύνη, τὴν συμβατικότητα, γυρίζει στὴν ἀπλότητα καὶ στὴν ἀπευθείας ἀνταπόκριση τῶν συγκινήσεων μετὰ τὴ φύση καὶ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ ἐνδιαφέροντες ἀρχηγοὶ τοῦ ρομαντισμοῦ, μαζί με ἓναν ἄλλο δευτερότερον ποιητὴ, ὀνομάστηκαν «Λακίστες» ἀπὸ τὸν τόπον τῆς διαμονῆς τους τὸν γεμάτον λιμένες.

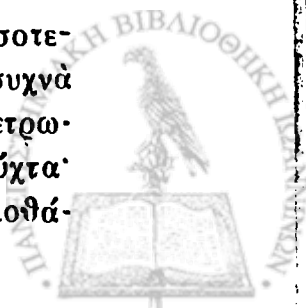
Σ' ἓναν νεώτερον κύκλον, μετὰ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς παλαιοὺς «λακίστες», ἀνήκουν τώρα: ὁ Πέρσος Σέλλεϋ (1792—1822), ὁ λόρδος Μπάιρον (1788—1824) καὶ ὁ Ἰωάννης Κήτς (1795—1821). Ὁ Μπάιρον στάθηκε ἀνέμιος, ὄχι τόσο αἰθέριος, ὅπως οἱ δύο ἄλλοι «λακίστες», γιὰ τοὺς ὁποίους θὰ μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ ἰδιαίτερα.

Ὁ Μπάιρον ὑπῆρξε ἓνας ποιητὴς τελείως ἀτομικός: δὲν ἤξαιρε ποῦ νὰ βρεῖ τὸν ἑαυτό του καὶ τὸν ἀναζητοῦσε στὰ ταξίδια ἦταν ἓνας ἀπογοητευμένος καὶ ἓνας αἰσθηματικός, μὲ βαρῖα πληγωμένη ψυχὴ, ἔτοιμη, γιὰ τὴ φυγὴ μὲς ἀπὸ μιὰ ἀσυγκράτητη ἀναζήτηση περιπέτειας: πέθανε στὸ τέλος εὐγενικά, στὴν ὑπηρεσία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνα (1821).

Ὁ Ἰωάννης Κήτς, δὲν πέθανε ὅπως ὁ Βύρων γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ ἔζησε μετὰ τὴν φαντασία του τοὺς μύθους τῆς κλασικῆς Ἑλλάδας, ὅσο καὶ τοὺς μαγευτικοὺς τόπους τοῦ Μεσαίωνα. Γιατὶ ἓνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ νέου τότε πνεύματος, τοῦ ρομαντικοῦ, ἦταν ἡ ἀναδρομὴ στὸ σκοτεινὸ μεσαίωνα καὶ στὸν φωτεινὸ ἑλληνικὸ μυθιστόρητο.

Ἐγραψε ὁ Κήτς τὴν ὠδὴ «Σ' ἓνα ἀηδόνι» καὶ «Σὲ μιὰ ἑλληνικὴ ὑδρία» πὺν φανερόνουν, πὺς αὐτὸς ὁ ποιητὴς ἀναλώθηκε στὸν ἀγῶνα του γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς μορφῆς. Ὅταν δημοσίευσε ὡστόσο τὸν «Ἐνδυμίωνα» (1818), ἓνας κριτικὸς του τοῦ ἔγραψε, ὅτι «Καλὰ θὰ ἔκανε νὰ ἐπιστρέψει στὴν φαρμακοποθήκη, ὅπου ἦταν ὑπάλληλος». Τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν ἦταν βέβαια ἓνα ἀριστούργημα, οὔτε ὅμως ἔδειχνε, ὅτι τοῦ λείπει ἡ αἴσθηση τοῦ ωραίου: ἦταν ἓνα ἔργο χωρὶς σχέδιο, σὰν ἓνα ἐξαίσιο φυσικὸ δάσος ἀπὸ αἰσθήματα καὶ ἰδέες, ὅπου ὁ κριτικὸς δυσκολεύονται νὰ ἀναπνεύσει. Ἀλλὰ τίποτε δὲν εἶναι πιὸ ὠραῖο, παρὰ ἓνα τέτοιο δάσος παρθένο, πὺν τὸ εἰσδύει κανεὶς σιγὰ—σιγὰ, διαβολικά, ἔλκυστικά, δύσκολα, γιὰ νὰ κατακτήσει τὸ βάθος του. Τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν ἐπιζητοῦσε τὴν ὠραία μορφὴ, ἀλλὰ τὸν διανοητικὸ ἴλιγγον, ὅπου ὁ κριτικὸς δὲν ἤθελε νὰ μπερδευθεῖ, γιὰτὶ δὲ μπορούσε νὰ βρεῖ διέξοδον.

Ἐγραψε ἀκόμη ὁ Κήτς τὸν «Υπερίωνα», ὑπέροχον ἐπικὸ ποίημα μισοτελειωμένο. Ἐργο χαοτικόν, ὅπου ἡ ποιότητα τοῦ ποιητικοῦ λόγου φαίνεται συχνὰ σὰν γῶρος ποιητικῶν λάμπσεων μεγάλων: ἡ φρικτὴ ἀκίνησις τοῦ Κρόνου, πετρωμένου στὸ θεῖον τοῦ ἄλγος, τὸ σιωπηλὸ πέταγμα τοῦ Ἑπερίωνα μέσα στὴ νύχτα ἡ φλόγα μιᾶς ἀνώτερης ζωῆς, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐλλάμπεται τὸ σῶμα τοῦ ἐτοιμοθά-

νατου Ἀπόλλωνα, ἡ βαθειὰ γνώση τῶν πραγμάτων, πού χύνεται σάν χείμαρρος ἀπὸ τὸ μέτωπό του: ἡ μεταμόρφωσή του μέσα ἀπὸ τὸ θάνατο σὲ ἓνα πνευματικὸ θάνατο, ὅλες αὐτὲς οἱ ποιητικὲς στιγμὲς μᾶς φέρνουν νὰ αἰσθανθοῦμε μεγάλα λυρικὰ ρίγη.

Ἡ ποιητὴς αὐτὸς τῆς ὑπέροχης μορφικῆς τελειότητος ἤξαιρε σύγχρονα νὰ ἀνευρίσκει μέσα στὴν πραγματικότητα τῶν μύθων ἓνα βαθύτερο μυστικὸ, τὴν ἀλήθεια, πού εἶναι ποιητικὴ μαζὶ καὶ οὐσιαστικὴ. Φυματικὸς ἦταν καὶ πέθανε στὴ Ρώμη τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1821.

Ἡ ἄλλη «λακίστας» ποιητὴς, ὁ Πέρος Σέλλεϋ, ἦταν ἓνα πνεῦμα περισσότερο ἐπαναστατικὸ καὶ ἀνήσυχο. Δὲν ἄφηνε τίς ἰδέες στὴν ἀρχικὴ τους ἡσυχία, τίς ξεδίπλωνε συχνὰ σὲ μεταφυσικὰ πετάγματα. Αὐτὸς ἦταν ἓνας γνήσιος λυρικός, πού δὲν εἶχε μόνο στιγμὲς αἰσθησίας νὰ προβάλει, ἀλλὰ ἤθελε αὐτὲς νὰ ἀφήνουν ἓνα κατάλοιπο στὸ πνεῦμα καὶ νὰ τὸ ἀναταράξουν, νὰ τὸ ἀυτοποθετοῦν μέσ' ἀπὸ ἓνα ποίημα, πού δὲ θὰ ἔχει ἀρχή, μέσο καὶ τέλος, ἀλλὰ βέβαια θὰ ἔχει ἓνα βαθύτερο καὶ οὐσιαστικὸ κέντρο, πού τὸ ρίγος του φτάνει σὲ ὅλες τίς ἄκρες καὶ τίς δίνει τροφή. Ἡ ἐσωτερικὴ φορὰ τοῦ πνευματικοῦ του κόσμου πῆγαινε πρὸς ἓναν ἀπόλυτο ἰδεαλισμὸ. Ἀπὸ ἄλλη ἄποψη, ἦταν ἓνα πνεῦμα ἐπαναστατικὸ καὶ ἀθεϊκὸ. Ἐχομε ἀπατηθῆ, ἔλεγε, «ἐπὶ 6000 χρόνια τώρα τὸν Σατὰν καὶ τὸ κακὸ ἔχομε ἐνθρονίσει ἐκεῖ ψηλά, πιστεύοντας, ὅτι ἔχομε θεοποιήσει τὸ Ἄγαθόν!» Στὰ 1818 ἔγραψε τὴν «Ἐπανάσταση τοῦ Ἰσλάμ», ἓνα ἀπὸ τὰ ἀγνότερα δημιουργήματα τῆς Ἀγγλικῆς λογοτεχνίας. Πρόκειται γιὰ μιὰ συγκεχυμένη καὶ θολὴ στὸ δύνάμη της ἀλληγορία, ὅπου ἡ ἀνθρωπότητα, πού τὴ συμβολίζει μιὰ γυναῖκα, ἀντὶ νὰ ἀπατηθῆ ἀπὸ τὸν Ὀφθ, τὸν θερμαίνει στὸν κόρφο της, γιὰ νὰ τυραννιέται. Καὶ ἂν ἡ τυραννία εἶναι ἓνα τέρας, πού πρέπει νὰ τὸ σκοτώσουμε, ἡ ἴδια δὲν εἶναι, πρὸς μιὰ ἀντανάκλαση τῆς «ἄνω τυραννίας», τοῦ Σατανᾶ, τῆς πιὸ ἀπεχθοῦς ἀπ' ὅλες, γιὰ εἶναι ἡ καταγωγή ὅλων τῶν ἄλλων.

Στὰ 1818 ὁ Shelley ἐκπατρίσθηκε, ὅπως ὁ ἄλλος ἐκεῖνος κυνηγημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ὁ Μπαίρον. Ταξίδεψε στὴ Φλωρεντία, τὴ Βενετία, τὴ Νεάπολη, τὴ Ρώμη. Τώρα συνήνητσε τὸν Μπαίρον καὶ ἔγιναν φίλοι. Καὶ ἐπηρέασε τὴν ποίηση ἐκείνου σχετικὰ μὲ τὴν ἀναζήτησι κάποιου βίθους. Ὁ Shelley ἔγραψε τὸν καιρὸ αὐτὸ τίς τραγωδίαις «Τσένσι» καὶ «Προμηθεὺς λυόμενος», ὑψηλὸ ποιητικὸ δημιούργημα, ὅπου φτάνει τὸν Αἰσχύλο στὸς λυρικοὺς τόνους καὶ πού ἔχει ὡς θέμα τὴ λύτρωση τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τὰ δεινὰ. Ἐγραψε ἀκόμα καὶ τὴν «Ὡδὴ στὸ δυτικὸ ἄνεμο».

Ἀργότερα, στὰ 1821, ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὴν ἐπικείμενη Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση, ἔγραψε τὸ λυρικὸ δράμα «Ἑλλάς», μὲ βάση τοὺς «Πέρσες» τοῦ Αἰσχύλου. Ἐκεῖ, ἐκφράζει τὸν θαυμασμὸ του πρὸς τὴν αἰώνια Ἑλλάδα ἀναφωνώντας: «Ἐγὼ μᾶστε ὅλοι Ἕλληνες!» Κατὰ τὸ ἴδιο ἔτος γνώρισε τὴν Αἰμιλία Βιβιάνι, πού τοῖ ἐνέπνευσε τὸ μυστικὸ βίθους ποίημα «Ἐπιψυχίδισιν» (1822). Ὁ θάνατος τοῦ φίλου του λυρικοῦ Κήτς (1822) τοῦ ἐνέπνευσε τὸ ποίημα «Ἀδωνίς», πού θεωρεῖται τὸ λυρικὸ του ἀριστούργημα.

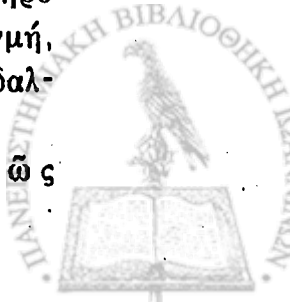
Ἡ Shelley σάν ποιητὴς διάλεξε ἓνα ἰδιαίτερο ἐκφραστικὸ τρόπο τὴν ἀλληγορία: ἔτσι ἐκάλυψε τίς πνευματικὲς του θεωρήσεις μ' ἓναν ποιητικὸ μανδύα, ποὺ συχνὰ καθιστοῦσε ἀδίσφαντὴ τὴν πρόθεσι, ἀλλὰ πάντα προκαλοῦσε τὸν θαυμασμὸ. Πολλοί, κουρασμένοι ἀπὸ τὴν ἀναζήτησι νοήματος στὰ αἰνίγματά του, σταματοῦσαν πρὶν φτάσουν στὴν τελικὴ διευκρίνισι, σταματοῦσαν στὶς ἐντυπωσιακὲς λεπτομέρειες τοῦ μύθου, γιὰ νὰ συλλέξουν ἀνθή στὸν κῆπο, ἐνῶ οἱ στεγαστικώτεροι ἀναγνώστες ἐμπαιναν στὸ ἄδυτο τοῦ ναοῦ καὶ γεύονταν τὸ μυστικόν του. Ἔτσι, «Ἡ Βασίλισσα Μάμπ», «Ἡ μάγισσα τοῦ Ἀτλάντα», καὶ πρὸ πάντων «Ἡ Ἀλάστορ ἢ τὸ πνεῦμα τῆς μοναξιάς», αὐτὸ τὸ χαριτωμένο καὶ τόσο παρὰξεν

ποίημα, βρήκαν ἀπείρους ἀναγνώστες, ἔστω καὶ ἂν ἄφησαν ὀλίγους μόνο μαθητές.

Ὁ Shelley ὑπῆρξε πρὸ πάντων ἓνα πνεῦμα λυρικό. Ἡ ἔμπνευση, λέξη συχνὰ ἄδεια, ὅταν τῇ χρησιμοποιοῖ κανεὶς γιὰ ποιητὲς συνηθισμένους, πρέπει νὰ λαμβάνεται —λέει ὁ Μακώλεϋ— στὴν κυριολεξία τῆς προκειμένου γιὰ τὸν ποιητὴ αὐτόν: τὸ στῆθος του φουσκώνει, τὰ μηνίγγια του φλογίζονται, ὅλο τὸ εἶναι του πάλ्लεται σὰν ἓνα ὄργανο μουσικῆς σὲ ἐνέργεια καὶ τότε τὸ ποίημα διαχύνεται σὰν μιὰ συνέχεια κομματισμῶν. Ἄς πάρουμε ἓνα παράδειγμα. Κατὰ τὸ βράδυ μὲ τὴ δύση τῆς ἡμέρας, κάποιος ἡμέρας θερινῆς. . . . ἀκούεται τὸ ἄσμα τοῦ κορυδαλλοῦ — ἡ νότια αὐτὴ ἢ καθαρή, ἢ χαρούμενη, ἢ θριαμβευτικὴ, πὺ σκάει μέσα στὴ σιγαλιὰ τῆ βραδυνῆ— φέρνει ῥίγος στὸν ποιητὴ. Τίποτε δὲν ὑπέρχει τολμηρότερο ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἄσμα τοῦ κορυδαλλοῦ, ἂν δὲν εἶναι τὸ πέταγμά του. Σύγχρονα μὲ τὸ ἄσμα του, ὁ κορυδαλλὸς πετάει, χωρὶς νὰ φαίνεται καθόλου, ὅτι κουράζεται, καὶ τὸ πέταγμά του αὐτὸ διεγείρει τὴν ἰδέα μιᾶς ζωῆς ἐλεύθερης καὶ ὑπέροχης, λυτρωμένης ἀπὸ τὶς πλάνες, ἀπαλλαγμένης ἀπὸ τὸν πόνο. Καὶ ἀνεβαίνει ὁ κορυδαλλὸς ἀκόμη καὶ μπαίνει στὴν ἀκτινοβολία τοῦ ἡλίου πὺ δύνει: τότε, τὸ μικρὸ του σῶμα εἶναι σὰν νὰ ἀνάβει καὶ τότε λάμπει σὰν ἓνα ἄστρο. Καὶ ἀνεβαίνει πάντα ὁ κορυδαλλὸς καὶ τελικὰ ἐξαφανίζεται στὸν αἰθέρα: τὰ μάτια τοῦ ποιητῆ δὲν μποροῦν πειὰ νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Τότε ὁ ποιητὴς μὲ ἀπληστία ἐρωτᾷ τὸν μυστηριώδη δῦτη τοῦ ἀπείρου, τὸν περιφρονητὴ τοῦ ἡλίου, ἀπ' ὅπου ἐμεῖς ἐξακολουθοῦμε νὰ ἔρπουμε. Τὸν ἐρωτᾷ: «Τί εἶσαι;» «ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι; Γιὰ ποιὸς παρᾶξενους κόσμους, ποιὸς νέους οὐρανούς, γιὰ ποιὸς ἄρητους ἐρωτες μᾶς μιλάει τὸ τραγοῦδι σου. Πές μας μονάχα τὸ μισὸ ἀπὸ τὰ μυστικά σου' ἂν ἢ καρδιά μου τὰ χωράει, τότε ὅλος ὁ κόσμος θὰ γίνεῖ ζωντανὸς καὶ θὰ μ' ἀκούει, ὅπως τώρα ἐγὼ σ' ἀκούω». Τὸ ἄσμα δὲ σβήνει ἀπότομα, ἀλλὰ σβήνει ἤρεμα μέσα στὸν ἑαυτό του, σὰν ἐπίσημο, σὰν ἤχος Ὁργάνων τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, πὺ πεθαίνει μέσα στὴν ἴδια του παράταση.

Αὐτὸ τὸ ἄσμα τοῦ «Κορυδαλλοῦ» πὺ προσπαθήσαμε νὰ δώσουμε παλμώδη περίληψη, δὲν εἶναι, ὅπως ἔγινε φανερό, εἶναι ἓνα τραγοῦδι συμβολικό, ὅπου ὁ Shelley ἔχει ἀποθέσει ἓνα β α θ ὑ τ ε ρ ο νό η μ α. Καὶ ἐδῶ βρίσκω τὴν εὐκαιρία νὰ εἶπῶ, ὅτι αὐτὸ τὸ νόημα δὲν εἶναι ποιητικὴ μεταγραφὴ μιᾶς σελίδας ἀπὸ τὴν συστηματικὴ φιλοσοφία ἢ ματαφυσικὴ, ἀλλὰ ἀποτελεῖ τὴν πνευματικὴ ἀποτίμηση ἐνὸς φυσικοῦ γεγονότος, ὅπως τὸ μυστηριώδες πέρασμα τοῦ κορυδαλλοῦ ἀπὸ τὶς παρυφῆς τῆς Γῆς στὶς παρυφῆς τοῦ Οὐρανοῦ: Ὁ κορυδαλλὸς ξεπερνᾷ τὴν περιοχὴ τοῦ ἡλίου γιὰ νὰ βρεθῆι στὸν ἀνεξερεῦνητο, στὸν Ἀπόλυτο χῶρο, στὸ ἄπειρο Διάστημα. Καὶ ὁ ποιητὴς στέκεται ἀπορημένος μπροστὰ στὸ πούλι αὐτό, πὺ συγχύθηκε μὲ τ' ἄπειρο καὶ τὸ ρωτᾷ, σὰν νὰ ρωτᾷ τὸ ἴδιο τὸ ἀνοικτὸ Διάστημα; «Τί εἶσαι; ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι; ποιὸς σὲ ἔκαμε; ποιὸ εἶναι τὸ μυστικὸ σου;». Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ δηλώνουν τὴν μεταφυσικὴ ἀγωνία τοῦ ποιητῆ αὐτοῦ, πὺ δὲ θέλει νὰ εἶναι μόνο ἓνας καλλιτέχνης γιὰ τὸν ὁποῖο ἢ ποίηση θὰ ἦταν ἡ μορφὴ». Ὁ Shelley ἔγραψε τὸ ποίημα, ὅταν εἶδε μέσα στὸ φυσικὸ σύμβολο μιὰ προσωπικὴ του βασικὴ πνευματικὴ ἀγωνία, τῆς ὁποίας ζητᾷ τὴ διέξοδο χωρὶς νὰ περιμένει κλειστὴ ἀπάντηση. Αὐτὴ ἢ ἴδια ἢ ἐρώτηση τοῦ ποιητῆ πρὸς τὸν τολμηρὸ δῦτη τοῦ ἀπείρου εἶναι τὸ πᾶν: ἐρώτηση, πὺ γεννήθηκε ξαφνικά, γιὰ μιὰ στιγμή, ὅταν ἤρθε μπροστὰ του ἢ φλογισμένη λεπτομέρεια τοῦ πετάγματος ἐνὸς κορυδαλλοῦ,—ὄχι καμμιά σελίδα συστηματικῆς φιλοσοφίας.

Ὁ Shelley εἶναι μιὰ λυρικὴ οὐσιαστικὴ καὶ ὄχι ἀπλῶς καλλιτεχνικὴ μεγαλοφυΐα.

Ο ΒΗΣΣΑΡΙΩΝ ΜΠΙΕΛΙΝΣΚΙ ΚΑΙ Η ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΟΜΟΡΦΙΑ. (Ο

Βησσαρίων Γρηγόριεβιτς Μπιελίνσκι, είναι ο μεγαλύτερος κριτικός της λογοτεχνίας του περασμένου αιώνα. Γεννήθηκε στα 1811. Στα 1829 εγγράφηκε στο Πανεπιστήμιο της Μόσχας, απ' όπου μετά από φοίτηση τριών ετών, αποβλήθηκε, φαινομενικά για «κακή υγεία και ανεπαρκή επίδοση», πραγματικά όμως γιατί ανακατεύθηκε σε συζητήσεις, που έρευνούσαν μια ανανέωση της μουχλιασμένης τσαρικής κοινωνίας και έγραψε ένα δράμα, στο οποίο ενσάρκωνε τη μοίρα του δουλοπαροίκου και αποτελούσε μια φλογερή διαμαρτυρία κατά του κοινωνικού καθεστώτος, που είχε εγκολλωθεί ανάλογες αντιλήψεις. Από τα 1834 εργάστηκε σε διάφορα περιοδικά και στα 1839 ανέλαβε εργασία στα «Πατριωτικά Χρονικά». Από την άρρώστεια και τις κακουχίες εξαντλημένος πέθανε στα 1848.

Όσο ζούσε ακόμα είχε αναγνωρισθή για την εξαιρετική φωτεινότητα της κριτικής του διάνοιας. Ο σύγχρονός του Tourguenieff έγραψε γι' αυτόν: «Το λεπτό κριτικό του πνεύμα ήταν αλάθευτο»).

Βασική απαίτηση του Μπιελίνσκι από ένα λογοτέχνημα ήταν ή «προσωπική και γεμάτη πάθος σχέση του ποιητή με τη ζωή. Αυτός είναι ο λόγος, που τον έκαμε να χαιρετήσσει με ένθουσιασμό τις «Νεκρές ψυχές» του Γκόγκολ, σαν ένα έργο, που έρηχνε καινούργιο φως, που «έξηγοῦσε» τη σύγχρονη πραγματικότητα, ξεσκέπαζε τη βαθύτερη ουσία της, σαν ένα έργο, που το ίδιο έδικαίωσε βαθύτερα τον έαυτό του, μακριά από την ικανοποίηση, που προσφέρει ή «άγιωσύνη» της καθαράς τέχνης, της ικανοποιημένης από τον έαυτό της.

Βασικότερο ακόμη κριτικό αίτημα ήταν γι' αυτόν τοῦτο, ότι ένα έργο για να είναι γερό και δυνατό, πρέπει να περιέχει ζωή, να προβάλλει το «άνθρώπινο», την ανθρώπινη ανησυχία και μοίρα. Όταν ένα λογοτέχνημα δέν επρόβαλλε την αναζήτηση του βαθύτερου έαυτού του, όλες οι όμορφιές του φαίνονταν σαν «δυτικῆς» καταγωγῆς στολίδια.

Το «άνθρώπινο» για τον Μπιελίνσκι ήταν ή ανθρώπινη ιδιότητα και μοίρα. Και μιλώντας για την έμβάθυνση σ' αυτές έννοοῦσε την άπασχόληση του στοχασμοῦ πάνω στα δεδωμένα αυτά, σαν την πρωταρχική πιστοποίηση μιᾶς αξίας λογοτεχνικής. Ζητοῦσε από τον ποιητή όχι ένα κάλλος όλο και έντυπωτικότερο, ώστε να καταντήσσει το έργο «ή τέχνη για την τέχνη», αλλά ένα κάλλος ιδεών, που θα αποτελοῦσαν το βαθύτερο κίνητρο, το «πάθος» της ζωῆς του.

Παραδεχόταν βέβαια τον κλασικό κανόνα για την έσωτερική έναρμόνιση της ιδέας με τη μορφή, τον κανόνα αυτόν σαν την οργανική ένότητα της δημιουργίας ενός έργου. Άλλ' αν πίστευε, πώς ή φαντασία δίνει στον ποιητή την ικανότητα της προβολῆς του κάλλους της μορφῆς, ωστόσο το κάλλος της ουσίας ήταν γι' αυτόν στο βάθος του κάθε αξίου δημιουργήματος. Και έλεγε: «όσοι ποιητές, πλάι στη δημιουργική φαντασία—αυτή, που διαμορφώνει το κάλλος έχουν και βαθύ πνεύμα, βρίσκουν άμεσα τα ιδανικά τους τριγύρω τους και δίπλα τους» και έτσι δικαιώνουν «ουσιαστικά» τα δημιουργήματά τους, που θα έμενε άλλοιώς μιᾶ φαντασιακή ή έξωτική προτίμηση.

Επιδοκίμαζε βέβαια το ώραίο ὕφος και την καθαρότητα «στο ποιητικό ὕφος, αλλά σύγχρονα υπογράμμιζε τη θεία εκείνη απλότητα, που έγγίζει τα βάθη και αποτελεί την «όμορφα του αληθινοῦ». Αποστρεφόταν την αχαλίνωτη φαντασία, που πορεύεται μονη της, για την αυτοεπίδειξη. Κοροΐδευε τον «ταπεινό μικροεγωϊσμό» των esthètes και την ποίηση που αποτελεί μιᾶ μακρόχαρη αυτοεπίδειξη. Σε κάθε ποίημα ζητοῦσε τις ρίζες του κάτω από την επιφάνεια, και τις ρίζες βουτηγμένες σε μιᾶ καθολικότερη ανθρώπινη κατανόηση.

Συχαινόταν ακόμα την «ύψηλή ποίηση», την τάση εκείνη ώρισμένων ποιητών να ξεφύγουν πρὸς τούς εὐρείς «φιλοσοφημένους» ὀρίζοντες, απλώνοντας φτε-

ρά διαπλανητικά, αλλά χάνοντας τὴ γῆ καὶ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὰ μάτια τους. Μόνον ἀπὸ τὸν ἓνα ἄνθρωπο, ἔλεγε, μπορεῖς νὰ γνωρίσεις ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἂν τύχει νὰ σαι ποιητής.

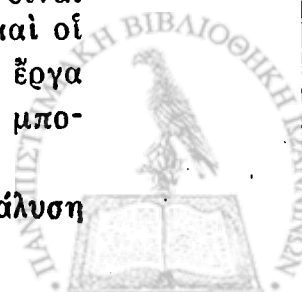
Ἡ κοινωνία, φρονοῦσε ὁ Bielinsky, δὲν ἀρέσκεται νὰ βλέπει τὶς καλλιτεχνικὲς μικροφιλοδοξίες οὔτε τὴν τέχνη, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ μεγάλα ὕψη καὶ χάνεται μέσα σ' αὐτά. Ἦθελε νὰ βλέπει μέσ' ἀπὸ ἓνα ἔργο λογοτεχνικὸ νὰ προβάλει ὁ στοχασμὸς, ἀνήσυχος πάνω στὴ συγκαιρινὴ ζωὴ: τὴν ἔλλειψη μιᾶς τέτοιας, τῆς ἐσωτερικῆς ἀνησυχίας τὴν ὀνόμαζε «καθαρὴ ἀνεπάρκεια». Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, ποὺ εὑρίσκει τὴν ποίηση τοῦ Γκαίτε, τὴν περισσότερο «φιλοσοφικὴ» καὶ ἀπόκοσμη ὀλιγώτερο ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ τὴν ποίηση τοῦ Σίλλερ, τὴ λιγώτερο καλλιτεχνική, μὰ περισσότερο «ἀνθρώπινη». Καὶ ἦταν πάντα ὑπὲρ ἐκείνης μόνης τῆς στοχαστικότητας, ποὺ αὐτόμοτα ξεκινώντας ἀπὸ τὸ ἄτομο εὐρύνεται καὶ ἀγκαλιάζει τὸν κόσμον ὅλον, ὅπως τοῦ Σίλλερ.

Τὴν καθαρὴ «καλλιτεχνικὴ κριτικὴ» δηλ. τὴν κριτικὴ τοῦ καλλιτέχνη γιὰ τὸ ἴδιο τὸ ἔργο καὶ τὶς συσχετίσεις του μὲ τὸ ἔργο τῶν ἄλλων, τὴ θεωροῦσε «ἀνεπαρκῆ, γιατί εἶναι γεμάτη προκατάληψη καὶ γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο ἀκατάλληλη».

Ἐγραψα, ἤδη, πρὶν γνωρίσω τὸν Bielinsky, ἓνα βιβλίον μου, ποὺ ἐνδιατρίβει στὴν ποίηση τῆς οὐσίας καὶ ἀκόμη ἓνα ἄρθρο, ὅπου μίλησα γιὰ τὴν ἀνεπάρκεια τῆς «καλλιτεχνικῆς» κριτικῆς, τὴν ὁποία ἐπρόβαλε μὲ φιλισταϊκὸ τύφο ἓνας ἢ ἄλλος σύγχρονος ποιητὴς μας. Καὶ τώρα, στὶς στιγμὲς αὐτὲς θέλω νὰ φανερώσω, πόση χαρὰ μοῦ δίνει, ὅτι ἓνα πνεῦμα κριτικὸ ἔξοχο, ὅπως τοῦ Bielinsky, ἐρχεται νὰ ἐπικυρώσει ἀπόλυτα τὴ θέση μου, ἢ ὁποία εἶχε ξεκινήσει ἀπὸ τὴν ἀπλή φράση τοῦ ἄλλου σημαντικοῦ κριτικοῦ, τοῦ De Sanctis συνοψιζόμενη σὲ ὀλίγες λέξεις «Cose e non parole». Βλέπω ἔτσι καθαρὰ καὶ ἐνισχύομαι στὴν πεποίθησή μου, ὅτι ἔδωκα τὸ μικρὸ μου φῶς στὴ μεγάλη ὑπόθεση τῆς λογοτεχνίας μας καὶ ἰδιαίτερα τῆς ποίησης, τῆς ὁποίας ἀναζητήσα τὴν ὑπέρτερη ἀξία ἐκεῖ, ὅπου τὸ κάλλος προκύπτει ἀπὸ κάποιον βάθος, κάποιον οὐσία καὶ ἐγκείται σὲ μιὰ παρουσίαση, ὅπου λάμπει ὁ στοχασμὸς γύρω ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη μοῖρα, καὶ τὴν ἀνθρώπινη πορεία. Δὲ θέλω νὰ πῶ μ' αὐτὰ τώρα, ὅτι δὲν εἶναι ὠραῖες, δὲν εἶναι ποιητικὲς οἱ συλλήψεις τῶν ποιητῶν, ποὺ ἀφοροῦν τὴ φύση, τὴ θρησκεία, τὴν πατρίδα, ἢ κάτι ἄλλο ταπεινότερο ἀπ' αὐτά, ἀλλὰ ἐπιμένω μιὰ φορὰ ἀκόμα, ὅτι ἐκεῖνο, ποὺ δονεῖ βαθύτερα τὸν ἀναγνώστη, εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ποιητῆ, ὅταν αὐτὸ εἰσδύει στὴν ἀνθρώπινη περιπέτεια, τὴ ζωντανὴ ἀπὸ παλμὸ ζωῆς καὶ βάζει σὲ συγκινοῦσα δόνηση τὸ πνεῦμα. Καὶ δὲν ἐννοῶ σὰν «πνεῦμα» τὴν ποιητικὴ μεταγραφὴ μὲ ἀποκρουστικὰ φιλοσοφικῶν θεωριῶν, ἀλλὰ ἐκεῖνον τὸν στοχασμὸ, ποὺ αὐθόρμητα προκύπτει ἀπὸ τὰ πράγματα ἢ κυκλοφορεῖ μέσα στὴν πραγματικότητα τοῦ ποιήματος σὰν πνευματικὸς ὑπαινιγμὸς, ποὺ τελικὰ εἶναι ἱκανὸς ὄχι νὰ μεταδοθῆι ἀπλῶς στὸν ἀναγνώστη, ἀλλὰ νὰ γονιμοποιήσῃ τὸ ἔτοιμο γιὰ τὴ φυσικὴ αὐτὴ γονιμοποίηση πνεῦμα.

Καὶ τώρα θὰ σὰς ὑπενθυμίσω ἀκόμα, πὼς ὁ Bielinsky δὲν εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ ἀρνεῖται τὴ μαρμαρυγὴ τοῦ ὠραίου, ἀλλὰ δὲν τὴ θεωρεῖ ἀρκετὴ, ἂν δὲν προκύπτει ἀπὸ μιὰ κατανόηση τοῦ μυστικοῦ τῆς ζωῆς, μέσ' ἀπὸ τὴ ζωὴ τὴ σημερινή. «Τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, προσθέτει, εἶναι τέτοιο, ποὺ καὶ ἢ π ι ὀ μ ε γ ἄ λ η κ α λ λ ι τ ε χ ν ι κ ῆ δ ὕ ν α μ η δὲ θὰ μπορέσει νὰ κάνει ἐντύπωση, ἂν περιορισθῆι στὸ κελᾶδημα' ἂν δηλ. ὁ καλλιτέχνης φανιάζεται, πὼς ἢ γῆ δὲν εἶναι ἀξιά του, πὼς ἢ θέση του εἶναι στα σύννεφα· πὼς οἱ ἀνθρώπινος πόνοι καὶ οἱ ἀνθρώπινες ἐλπίδες δὲν πρέπει νὰ ταραζοῦν τοὺς ὀραματισμούς του... Τὰ ἔργα μιᾶς τέτοιας «καλλιτεχνικῆς» δυνάμεως, ὅσο μεγάλη καὶ ἂν εἶναι αὐτή, δὲ θὰ μπορέσουν νὰ μποῦν στὴ ζωὴ», δηλ. νὰ τὴν ἐξυψώσουν.

Καὶ σκέπτεται ἀκόμα: «τί εἶναι ἡ τέχνη τῆς ἐποχῆς μας; ἐκτίμηση, ἀνάλυση

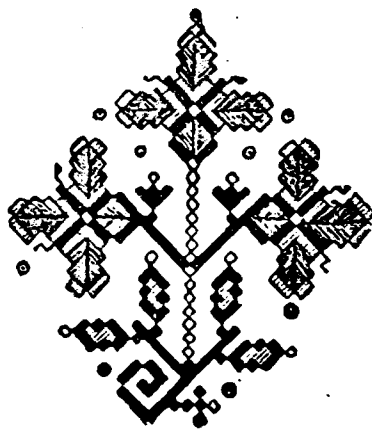
τῆς κοινωνίας καὶ ἐπομένως κριτική. Τὸ ἰδεολογικὸ στοιχεῖο συγχωνεύθηκε σήμερα μὲ τὸ καλλιτεχνικὸ καὶ γιὰ τὴν ἐποχὴ μας ἓνα καλλιτέχνημα εἶναι νεκρὸ... ὅταν λείπει ἀπὸ τὴν περιγραφή της τὸ ὑποκειμενικὸ κίνητρο, πὺ ἀνταποκρίνεται στὶς κυρίαρχες ἰδέες τῆς ἐποχῆς». Καὶ «μποροῦμε νὰ ποῦμε, πὺς ἡ πνευματικὴ συνείδηση τῆς κοινωνίας μας ἐκφράζεται ὡς τὴν ὥρα μονάχα στὴν τέχνη καὶ τὴ λογοτεχνία».

«Ἀπόλυτη» ἦταν, ἀποφαίνεται ἀλλοῦ, ἡ «ἀρχαία ἐλληνικὴ τέχνη» πολὺ συγγενικὴ μὲ τὴν «καθαρὴ τέχνη» τῶν νεωτέρων χρόνων (σ. 195 βιβλίο «Ἐκλογή ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Bielinsky»). Ἄλλὰ στὴ σύγχρονῃ τέχνῃ τὰ πάντα εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὸ ἰδανικὸ αὐτὸ καὶ ἐδῶ «βρίσκεται ἡ δύναμή της» (σ. 197). Τὸ καλλιτεχνικὸ ἐνδιαφέρον ὑπεχώρησε σὲ ἄλλα σοβαρώτερα ἐνδιαφέροντα. Ἄν ἀρνηθοῦμε στὴν τέχνη τὸ δικαίωμα νὰ ὑπηρετεῖ αὐτὰ τὰ ἐνδιαφέροντα, τὴν ὑποβιβάζουμε, γιὰ τὴς στεροῦμε τὴν πιὸ ζωτικὴ τῆς δύναμη δηλ. τὴν ἰδέα (σήμερα θὰ λέγαμε τὴν «πνευματικότητα») καὶ τὴν κάνομε ἀπλῶς ἀντικείμενο συμβαριτικῆς ἀπόλαυσης καὶ παιγνίδι γιὰ ὀκνηροὺς χασομέρηδες (σ. 198).

Μοῦ ἀρέσει τελικὰ ν' ἀναφέρω ἐδῶ ξεχωριστὰ τὴ γνώμη τοῦ Μπιελίνσκι, ὅτι, ἂν ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ τέχνη φαίνονται σὰν δυὸ διαφορετικὲς περιοχὲς, ὅμως στὸ βάθος οἱ περιοχὲς αὐτὲς συναντιῶνται. Ἡ διαφορὰ τοὺς στέκεται στὴ μέθοδο, ὅμως τὸ ἀντικείμενό τοὺς μένει τὸ αὐτό: ἂν ὁ φιλόσοφος μιλάει μὲ συλλογισμοὺς καὶ ὁ ποιητὴς μὲ εἰκόνες, ὅμως καὶ οἱ δυὸ ἀποβλέπουν στὸ ἴδιο τέρας, πὺ εἶναι ἡ συνειδητοποίηση. Νομίζει κανεὶς στὸ σημεῖο αὐτό, ὅτι ὁ Μπιελίνσκι συνέλαβε πρῶτος τὴν οὐσιαστικὴ ἀξία τῆς λογοτεχνίας, πὺ συίσταται στὴ δραστηριότητα μιᾶς συνείδησης τυραννισμένης μέσα στὸ ἄγνωστο τῆς πραγματικότητας καὶ τὸ κάλλος, σὰν τὴ φωτεινὴ μαρμαρυγὴ αὐτῆς τῆς ἀπὸ τὴ συνείδηση ἐξεργαζόμενης θολῆς πραγματικότητας.

Ὅλα τὰ παραπάνω δὲν ἔχουν τὴν ἔννοια τοῦ παραμερισμοῦ τῆς στολισμένης τέχνης. Αὐτὴ ἀνήκει στὴν ἄλλη σφαιρα, πὺ δὲ θὰ μᾶς ἐνδιέφερε, παρὰ ἂν προβαλλόταν συζήτηση γιὰ τὴ «διακοσμητικὴ».

Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη δέχομαι τὴν *poésie décorative* σὰν ποικιλία στὴν περιοχὴ τῆς διακοσμητικῆς.

ΛΟΥΪΤΖΙ ΠΙΡΑΝΤΕΛΛΟ

"Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΜΕ ΤΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙ ΣΤΟ ΣΤΟΜΑ,"

(Μονόπρακτο)

Μετάφραση: ΤΑΚΗ ΣΩΤΗΡΧΟΥ

[Με την εύκαιρία πού συμπληρώθηκαν έφέτος είκοσιπέντε χρόνια άπ' τόν θάνατο τού κορυφαίου δραματοουργού και πεζογράφου Λουΐτζι Πιραντέλλο, ό πνευματικός κόσμος τής Εύρώπης τιμά τή μνήμη και τό πλούσιο έργο του με άρθρα, διαλέξεις, παραστάσεις και ειδικές εκδηλώσεις για τόν μεγάλο Σικελό συγγραφέα. Η «Η.Ε.» συμμετέχοντας στόν πνευματικό αυτό πανηγυρισμό, δημοσιεύει σήμερα ένα άπ' τά πιό αντιπροσωπευτικά του έργα, τό μονόπρακτο «Ο άνθρωπος με τό λουλούδι στό στόμα», άριστούργημα τού είδους στό παγκόσμιο θέατρο, σε μετάφραση τού ποιητή Τάκη Σωτήρχου].

Πρόσωπα.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΜΕ ΤΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙ

ΕΝΑΣ ΦΙΛΗΣΥΧΟΣ ΠΕΛΑΤΗΣ

ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ (Έμφανίζεται πρὸς τό τέλος σάν σκιά και προβάλλει δυὸ φορές μονάχα τό κεφάλι της, θά είναι μαυροντυμένη και θά φορά ένα παλιὸ καπελλάκι στολισμένο με φτερά).

(Στό βάθος φαίνονται τά δέντρα μιᾶς λεωφόρου με τά ηλεκτρικά λαμπιόνια ανάμεσα στις φυλλωσιές. Άπ' τίς δυὸ μεριές, τά τελευταία σπίτια ένὸς δρόμου πὸν ἀπολήγει στή λεωφόρο. Ἀριστερά, ανάμεσα σιά σπίτια, ένα βρώμικο καφενεῖο με τραπέζια και καρέκλες πάνω στο πεζοδρόμιο. Δεξιά, μπροστά σιά σπίτια, ένα φανάρι γκαζιοῦ ἀναμμένο. Στή γωνιά τού τελευταίου σπιτιοῦ, πὸν είναι στήν ἄκρη τής λεωφόρου, ἄλλο ένα φανάρι γκαζιοῦ ἀναμμένο.

Λίγο μετὰ τά μεσάνυχτα. Ἀκούγεται ἀπὸ μακρὰ ἦχος μαντολίνου.

Με τό ἀνοιγμα τής αὐλαίας, ὁ ἄνθρωπος με τό λουλούδι, καθισμένος σ' ένα τραπέζι τού καφενεῖου σιωπηλός, παρατηρεῖ επίμονα τόν φιλήσυχο πελάτη, πὸν κάθεται στο δίπλανὸ τραπέζι και ρουφᾷ με καλαμάκι μιὰ μέντα).

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΜΕ ΤΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙ: Ἀναρωτιέμαι ἀλήθεια. Ἐσεῖς ένας τόσο μετρημένος ἄνθρωπος, νὰ χάσετε τό τραῖνο σας;

Ο ΜΕΛΑΤΗΣ: Μάλιστα. Για ένα λεπτό! Μόλις έφτασα στο σταθμό, τ' είδα να χάνεται κάτω απ' τή μύτη μου!

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΜΕ ΤΟ ΛΟΥΛΟΥΛΙ: "Αν τρέχετε λίγο, θά μπορούσατε να τ' προλάβετε.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Ναί. Εΐταν κουταμάρα μου. Κρατούσα όμως όλα εκείνα τ' πακέτα και τ' πακετάκια κι' είμουν φορτωμένος σαν γαϊδούρι. Τis ξέρετε όμως τis γυναίκες, ψώνια από δω, ψώνια από κεί, ποτέ τους δέν τελειώνουν. Έκανα τρία λεπτά για να κατεβώ απ' τ' αυτοκίνητο μ' όλα αυτά τ' πράγματα και να περάσω τους σπάγγους στα δάχτυλά μου. Δυό πακέτα στο κάθε δάχτυλο.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Ωραίος θά είσατε. Ξέρετε τί θάκανα εγώ; Θά τ' παρατουσα μέσα στο αυτοκίνητο.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Καί ή γυναίκα μου; "Α, μάλιστα...Και οι κόρες μου; Και όλες οι φίλες τους; Θάπρεπε να πάρω κάτι. Πώς θά ξεμπερδενα μαζί τους;

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Μ'ε φωνές και μ'ε τριξίμο τών donτιών. Έγώ πολυ θά διασκέδαζα.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: "Α, δέν θά ξέρετε ασφαλώς, πώς γίνονται οι γυναίκες όταν πάνε να παραθερίσουν.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Ω, μ'α βέβαια, τ' ξέρω. Άκριβώς επειδή τ' ξέρω. (Σιωπή). "Όλες τους λένε πως δέν έχουν ανάγκη από τίποτα.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Ναί, «μονάχα αυτό». Είναι ικανές να πουν ότι πηγαίνουν έξοχη για να κάνουν οικονομίες. Κι' έπειτα, όταν φτάνουν σε καμιά τιποτένια γωνιά τών προαστίων, όσο πιο πολυ άσχημη, άθλια και βρώμικη είναι, τόσο εκείνες έχουν τήν τρέλλα να στολίζονται με όλη τους τήν κοκκεταρία και τ' φανταχτερά τους στολίδια. "Ω, οι γυναίκες, αγαπητέ μου κύριε, τί τ' θέλετε, έχουν τήν κοκκεταρία επάγγελμα...«"Αν θάκανες καμιά βολτίτσα στην πόλη, χρυσέ μου... "Αλήθεια, έχω ανάγκη απ' αυτό, από κείνο...Και θά μπορούσες επίσης, αν δέν σου κάνει πολυ κόπο, χρυσέ μου...» "Αν δέν σου κάνει κόπο; "Ε; Και να κάνεις αυτό, μ'α και θά περάσεις από κεί... Μ'α πώς θέλεις, χρυσή μου, να μπορέσω να ξεμπερδέψω σε τρεις ώρες μ' όλα αυτά τ' ψώνια; Τελοςπάντων μ' ένα αυτοκίνητο... Τ' άσχημο είναι, ότι θά περνούσα εδω μονάχα τρεις ώρες κι' έτσι ήρθα χωρίς τ' κλειδιά τ' σπιτιού.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δέν είν' άσχημα. Γιατί...

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: "Αφησα τ' φορτίο μου, όλα εκείνα τ' μεγάλα και τ' μικρά πακέτα στην αποθήκη τ' σταθμού. Πήγα κι' έφαγα στο έστιατόριο κι' έπειτα για να μου περάσει ο θυμός, πήγα στο θέατρο. "Όταν βγήκα, σκέφτηκα: Τί να κάνω τώρα; Είναι κιόλας μεσάνυχτα. Στις τέσσερις ή ώρα θά πάρω τ' πρωτο τραϊνο. Για τρεις ώρες ύπνο, δέν αξίζει τόν κόπο να ξοδέψω για δωμάτιο σε ξενοδοχείο. Και ήρθα σ' αυτό τ' καφενεϊο. Δέν φαντάζομαι να κλείνει;

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Όχι, κύριε, δέν κλείνει. (Σιωπή). Και αφήσατε όλα σας τ' πακέτα στην αποθήκη τ' σταθμού;

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Ναί. "Αλλά γιατί με ρωτάτε; Δέν είναι ασφαλισμένα εκεί; Εΐταν καλά δεμένα.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Α, όχι, δέν λέω αυτό. (Σιωπή). "Αμφιβίλλω, αν είναι καλά δεμένα, μ' αυτή τήν ιδιαίτερη τέχνη, που έχουν οι νεαροί πωλητές στο τυλίγμα τ' εμπορεύματος. (Σιωπή). Τί χέρια που έχουν! "Ενα ώραϊο, χοντρο φύλλο χαρτί άντοχής, κόκκινο και λεϊο, που είναι μονάχο του μ'α ευχαρίστηση για τ' μάτια. Τόσο λεϊο που θάθελε κανεις να τ' ακουμπήσει στο πρόσωπο για να νοιώσει τ' άπαλο χάδι... Τ' άπλώνουν στον πάγκο. "Επειτα με μ'α χάρη φτερωτή, τοποθετουν στη μέση τ' ανάλαφρο ύφασμα, καλοδιπλωμένο. Παίρνουν τήν κάτω άκρη τ' χαρτιού, τήν διπλώνουν, έπειτα τήν άλλη άκρη από πάνω, όπου έχουν

κάνει με κομψή ταχύτητα μιὰ τσάκιση—ἀπό ἀγάπη για τὴν τέχνη τους—ὕστερα ξαναδιπλώνουν ἀπ' τὶς δυὸ πλευρὲς τὰ τρίγωνα καὶ κρύβουν τὶς μύτες τους ἀπὸ κάτω. Ἀπλώνουν τὸ χέρι στὸ κουτὶ με τὸν σπάγγο. Τραβοῦν πρὸς τὰ πάνω για νὰ ξετυλιχθεῖ ὅσο ἀκριβῶς χρειάζεται για νὰ δεθεῖ τὸ πακέτο. Καὶ τὸ δένουν τόσο γρήγορα, πὺ δὲν ἔχει κανεὶς τὸν καιρὸ νὰ θαυμάσει τὴν ταχύτητα με τὴν ὁποία σὰς παρουσιάζουν τὸ πακέτο με τὴν θηλιὰ ἔτοιμη κίολας για νὰ περάσει τὸ δάχτυλο, πὺ θὰ τὸ κρατήσει.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Μοῦ φαίνεται πὺς ἔχετε προσέξει πολὺ καλά τοὺς πωλητές, κύριε.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Ἀγαπητέ μου, θὰ μπορούσα νὰ περάσω μέρες δλόκληρες βλέποντάς τους. Ὅπως εἶμαι ἱκανὸς νὰ μείνω μιὰ ὥρα με ρολοῖ καὶ νὰ παρατηρῶ ἓνα κατάστημα μέσα ἀπ' τὴ βιτρίνα του. Ξεχνῶ τὸν χρόνον, πὺ περνᾷ. Νοιώθω πὺς εἶμαι καὶ στ' ἀλήθεια θάθελα νὰ εἶμαι, αὐτὸ τὸ μεταξωτὸ ὕφασμα, αὐτὸ τὸ κέντημα, αὐτὴ ἡ γαλάζια ἢ κόκκινη κορδέλλα, πὺ οἱ νεαρὲς πωλήτριες ἀφοῦ τὴν μετρήσουν πάνω στὸ μέτρο—ἔχετε δεῖ πὺς τὸ κάνουν—τὸ τυλίγουν ἔπειτα γύρω στὸν ἀντίχειρα καὶ στὸ μικρὸ δάχτυλο πρὶν νὰ τὴν τυλίξουν στὸ χαρτί. (Σιωπὴ). Παρατηρῶ τὸν πελάτη ἢ τὴν πελάτισσα, πὺ βγαίνουν ἀπ' τὸ κατάστημα με τὸ πακετάκι στὸ δάχτυλο ἢ στὸ χέρι ἢ κάτω ἀπ' τὴ μασχάλη. Τοὺς ἀκολουθῶ με τὰ μάτια μέχρι νὰ ἔξαφανιστοῦν καὶ σκέφτομαι... Σκέφτομαι... Δὲν ξέρετε πόσα πράγματα μπορῶ νὰ φανταστῶ. (Σιωπὴ. Ἐπειτα μελαγχολικὸς, σὰν νὰ μιᾷ στὸν ἑαυτό του). Ὅλα αὐτὰ ὅμως, εἶναι σημαντικὰ για μένα.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Σημαντικὰ για σὰς; Τί εἶναι σημαντικό;

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Νὰ κολλάω στὴ ζωὴ, ὅπως τὸ κάνω, με τὴ φαντασία. Σὰν ἓνα ἀναρριχητικὸ φυτὸ γύρω στὰ κάγκελα μιᾶς γρίλλιας. (Σιωπὴ). Ἄ! νὰ μὴν ἀφήνω λεπτὸ ἡσυχὴ τὴ φαντασία. Χάρη σ' αὐτὴ συμμετέχω ἀδιάκοπα στὴ ζωὴ τῶν ἄλλων... Ὅχι ὅμως στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων πὺ γνωρίζω. Ὅχι, ὄχι, δὲν θὰ τὸ μπορούσα. Θὰ ἔπληττα, θὰ ἀηδίαζα. Ἐνῶ στὴ ζωὴ τῶν ἀγνώστων, γύρω ἀπ' τοὺς ὁποίους ἡ φαντασία μου μπορεῖ νὰ παίξει ἐλεύθερα κι' ὄχι στὴν τύχη, ἀλλὰ κρατώντας ἀντίθετα λογαριασμὸ καὶ για τὶς πιὸ μικρὲς λεπτομέρειες, πὺ ἀνακαλύπτω στὸν ἓνα ἢ στὸν ἄλλο. Ἄν ξέρατε με τί τρόπο ἐργάζεται ἡ φαντασία. Βλέπω τὸ σπίτι ἑνὸς ἀνθρώπου. Καὶ νοιώθω ἀληθινὰ, ὅτι ζῶ ἐκεῖ μέσα, σὲ σημείον πὺ ἀναπνέω τὴ μυρωδιὰ, ξέρετε τὴν ἰδιαίτερη ἐκείνη μυρωδιὰ, πὺ πλανιέται μέσα σὲ κάθε σπίτι, στὸ δικό σας, στὸ δικό μου. Στὸ δικό σας σπίτι ὅμως, δὲν τὴν ξεχωρίζετε πιά, γιατί εἶναι ἡ μυρωδιὰ τῆς ἴδιας σας τῆς ζωῆς, καταλαβαίνετε. Βλέπω με καταλαβαίνετε.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Ναί, γιατί σκέφτομαι πὺς θὰ σὰς εἶναι πολὺ εὐχάριστο νὰ μπορεῖτε νὰ φανταζόσαστε μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τόσα πράγματα...

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: (Ἐνοχλημένος, ἔπειτα ἀπὸ σκέψη). Εὐχάριστο, για μένα;

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Τὸ φανιάζομαι, τοῦλάχιστον.

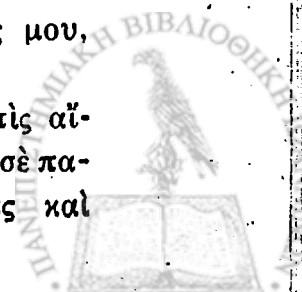
Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Για πέστε μου. Ἐχετε συμβουλευτεῖ ποτὲ κανένα διάσημο γιατρό;

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Ἐγώ, ὄχι. Γιατί; Δὲν εἶμαι ἄρρωστος.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Μὴ φοβάστε. Σὰς ρωτῶ, για νὰ ξέρω ἂν ἔχετε δεῖ ποτὲ τὴν αἴθουσα ἀναμονῆς κανενὸς μεγάλου γιατροῦ. Τὴν αἴθουσα, ὅπου περιμένουν οἱ πελάτες τὴ σειρά τους για νὰ ἔξεταστοῦν.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Ἄ, μάλιστα. Κάποτε συνώδευσα μιὰ ἀπ' τὶς κόρες μου, πὺ εἶχε κάποτα νευρική διαταραχὴ.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Καλά. Δὲν θέλω νὰ ξέρω... Θέλω νὰ πῶ γι' αὐτὲς τὶς αἴθουσες ἀναμονῆς... (Σιωπὴ). Ἐχετε προσέξει;.. Ντιβάνια με σκοῦρο ντύσιμο, σὲ παλὴ στυλ, καθίσματα πὺ συχνὰ δὲν ταιριάζουν, αὐτὲς οἱ μικρὲς πολυθρόνες καὶ

γενικά τίποτε άλλο από πράγματα αγορασμένα σε τιμή εύκαιρίας, που τάζουν εκεί για τους πελάτες. Αυτά δὲν ἔχουν σχέση με τὸ πραγματικὸ σπίτι τοῦ γιατροῦ. Ὁ γιατρός ἔχει για τὸν ἑαυτό του καὶ τὶς φίλες τῆς γυναίκας του ἓνα σαλόνι τελείως διαφορετικὸ, πλούσιο κι' ὁμορφο. Θὰ εἶταν βλαστήμια νὰ μπεῖ ἓνα ἐπιπλο τοῦ ἀληθινοῦ σαλονιοῦ του μέσα σ' αὐτὴ τὴν αἴθουσα ἀναμονῆς για τοὺς πελάτες, για τοὺς ὁποίους παραεῖναι ἀρκετὴ αὐτὴ ἢ χωρὶς αξιώσεις φτωχικὴ καὶ μέτρια τακτοποίηση. Θὰ θέλα νὰ ξέρω, ἂν προσέξατε καλὰ τὴν πολυθρόνα ἢ τὴν καρέκλα, πὺ καθήσατε για νὰ περιμένετε, τότε πὺ συνοδεύσατε τὴν κόρη σας;

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Ἐγώ; Πραγματικά, ὄχι...

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Φυσικά, γιατί ἔσεῖς δὲν εἶστε ἄρρωστος. (Σιωπή). Εἶναι ἀλήθεια, πὺς καὶ οἱ ἄρρωστοι δὲν τὴν προσέχουν πάντα, γιατί εἶναι συνεχῶς ἀπασχολημένοι με τὴν ἀρρώστεια τους. (Σιωπή). Κι' ὅμως πολλὲς φορές μερικοὶ κάθονται ἐκεῖ καὶ παρατηροῦν τὸ δάχτυλό τους, πὺ κάνει ἀνώφελα σχήματα πάνω στο μπράτσο τῆς πολυθρόνας πὺ κάθονται. Σκέφτονται καὶ δὲν βλέπουν. (Σιωπή). Τί περίεργη ὅμως ἐντύπωση, ὅταν βγαίνοντας ἀπ' τὴν ἐξέταση καὶ διασχίζοντας τὴν αἴθουσα ἀναμονῆς, νὰ ξαναβλέπεις τὸ κάθισμα, ὅπου καθόσαστε πρὶν ἀπὸ λίγα λεπτά, περιμένοντας νὰ σᾶς ἐξετάσει ὁ γιατρός. Τὸ ξαναβ'έπετε πιασμένο ἀπὸ κάποιον ἄλλο πελάτη, πὺ κι' αὐτὸς ἔχει τὸν κρυφὸ του πόνο. Ἡ πάλι τὸ βλέπετε ἐκεῖ, ἄδειο, ἀτάραχο νὰ περιμένει τὸν καινούριο πελάτη. (Σιωπή). Τί λέγαμε ὅμως; Ἄ, μάλιστα... ἢ χαρὰ τῆς φαντασίας. Γιατί ὅμως σκέφτηκα, ἔτσι ἀμέσως, ἓνα ἀπ' τὰ καθίσματα αὐτὰ πὺ ὑπάρχουν στὴν αἴθουσα ἀναμονῆς ἑνὸς γιατροῦ;

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Ναι...πραγματικά.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δὲν βλέπετε τὴ σχέση πὺ ὑπάρχει; Οὔτε κι' ἐγώ. (Σιωπή). Εἶναι γιατί μερικοὶ συνδυασμοὶ εἰκόνων, πὺ φαίνονται ἀπομακρυσμένες, εἶναι τόσο ἰδιαίτεροι για τὸν καθένα μας καὶ καθορισμένοι ἀπὸ αἰτίες κι' ἐμπειρίες τόσο παράδοξες, πὺ δὲν θὰ μπορούσε νὰ γίνεῖ κατανοητός, ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς, ἂν μιλώντας γι' αὐτοὺς δὲν ἀπέφευγε νὰ κάνει σχετικὸς ὑπαινιγμούς. Συχνά, δὲν ὑπάρχει τίποτα πρὸ παράλογο ἀπ' αὐτὲς τὶς ἀναλογίες. (Σιωπή). Μπορεῖ ὅμως, λόγου χάρη, νὰ εἶναι αὐτὴ ἐδῶ ἡ σχέση, κοιτᾶτε: αὐτὲς οἱ καρέκλες, θὰ τὶς εὐχαριστοῦσε νὰ φανταστοῦν ποῖος εἶναι ὁ πελάτης πὺ κάθεται, περιμένοντας τὴν γνώμη τοῦ γιατροῦ, ποῖα ἀρρώστεια κρύβει, πὺ πηγαίνει, τί θὰ κάνει μετὰ τὴν ἐπίσκεψη; Δὲν νοιώθουν καμιά εὐχαρίστηση. Κι' ἐγώ τὸ ἴδιο: καμιά εὐχαρίστηση. Ἐρχονται τόσοι καὶ τόσοι πελάτες κι' αὐτὲς εἶναι ἐκεῖ, φτωχὲς καρέκλες, ἔτοιμες νὰ τοὺς δεχτοῦν. Ἐ, λοιπόν, τὴν ἴδια δουλειὰ κάνω κι' ἐγώ. Πότε με ἀπασχολεῖ ὁ Α, πότε ὁ Β. Αὐτὴ τὴ στιγμή, εἶστε σεῖς πὺ με ἀπασχολεῖτε καὶ πιστέψτε με, δὲν νοιώθω καμιά εὐχαρίστηση πὺ χάσατε τὸ τραῖνο σας, οὔτε πὺ σᾶς περιμένει ἡ οἰκογένειά σας στὴν ἐξοχὴ καὶ φαντάζεται ὅτι σᾶς βρῆκαν οἱ χειρότεροι μελάδες.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Ὡ, ποῖος ξέρει τί θὰ σκέφτονται.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Νὰ εὐχαριστεῖτε τὸν Θεό, πὺ δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ μελάδες. (Σιωπή). Ὑπάρχουν ἄνθρωποι πὺ ἀντιμετωπίζουν πολὺ πρὸ σοβαρὰ πράγματα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς μελάδες, ἀγαπητὲ κύριε. (Σιωπή). Σᾶς λέω πὺς ἔχω ἀνάγκη νὰ δένομαι με τὴ φαντασία στὴ ζωὴ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ ἔτσι, χωρὶς εὐχαρίστηση, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρομαι ἰδιαίτερα γι' αὐτό... ἀντίθετα για νὰ νοιώθω τὸ βάρος τῆς, για νὰ βλέπω τὸ πόσο εἶναι ἡλίθια καὶ μάταιη καὶ σὲ τέτοιο σημεῖο, πὺ κανένας δὲν θὰ ἐνδιαφερόταν νὰ τὴν συνεχίσει ὡς τὸ τέλος. (Μὲ σκοτεινὴ λύσσα). Νά, λοιπόν, αὐτὸ πὺ πρέπει νὰ ξεκαθαριστεῖ κάποτε, πὺ νὰ πάρ' ἡ ὀργή! Μὲ τὶς ἀποδείξεις καὶ τὰ ἀτέλειωτα παραδείγματα, πὺ μᾶς τὰ δίνει σὲ μᾶς τοὺς ἴδιους, χωρὶς κανένα ἔλεος. Γιατί, ἀγαπητὲ κύριε, δὲν ξέρουμε πολὺ καλά, πὺς γίνεται αὐτό, ἀλλὰ νοιώθουμε, μέσα στο λαρύγγι, αὐτὴ τὴ γεύση τῆς ζωῆς, πάντοτε ἀνικανοποίητη, πὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἱκανοποιηθεῖ, γιατί ἡ ζωὴ, τὴν ἴδια στιγμή πὺ

την ζητε, είναι τόσο άχόρταγη για τον εαυτό της, πού δέν σās αφήνει καιρό νά την γευτήτε. Ἡ γεύση μένει στο παρελθόν και σέ μās μονάχα ἡ ανάμνησή της. Ἡ γεύση τῆς ζωῆς μās ἔρχεται ἀπ' αὐτές τīs ἀναμνήσεις, πού μās κρατάνε δεμένους. Δεμένους ὁμως σέ τί; Σέ μιὰ ἡ'ιθιότητα... Σ' αὐτούς τοὺς μελάδες και θάλαγα σχεδόν σ' αὐτές τīs δυστυχίες, μάλιστα, κύριε. Σέ τέσσερα, πέντε ἢ δέκα χρόνια, ποιός ξέρει ποιά γεύση, ποιά αἴσθηση θά ἔχουν αὐτὰ τὰ δάκρυα... και ἡ ζωή, κύριε, μονάχα μέ την σκέψη πώς θά την χάσει κανείς, προπαντός ὅταν ξέρει πώς εἶναι ζήτημα ἡμερῶν... (Αὐτὴ τῆ στιγμῆ, ἀπ' τῆ δεξιὰ γωνία φαίνεται νά παραμονεύει ἡ μαυροκτυμένη γυναῖκα). Νά, βλέπετε ἐκεῖ; Ἐκεῖ στή γωνιά τοῦ δρόμου, βλέπετε αὐτὴ τῆ γυναικεία σκιά; Νά, μόλις κρύφτηκε!

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Πώς, ποιά εἶταν;

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δέν την εἶδατε, κρύφτηκε.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Μιὰ γυναῖκα;

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Νάι, ἡ γυναῖκα μου.

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Ἄ, ἡ γυναῖκα σας;

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: (Ἐπειτα ἀπὸ σιωπῆ). Μὲ παρακολουθεῖ ἀπὸ μακριά. Και θάχα τῆ διάθεση. πιστέψτε με, νά την ἀναγκάσω μέ κλωτσιές νά πάψει νά μέ παραφυλάει. Θά εἶταν ὁμως ἀνώφελο. Εἶναι σάν εἶνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ παλιόσκυλα πού ἐπιμένουν κι' ὅσο τὰ χτυπάτε, τόσο ἐκεῖνα δέν ξεκολλοῦν ἀπ' τὰ πόδια σας. (Σιωπή). Δέν μπορεῖτε νά φανταστήτε, τί εἶναι ἱκανὴ νά ὑποφέρει για μένα αὐτὴ ἡ γυναῖκα. Δέν τρώει πιὰ, δέν κοιμάται. Μ' ἀκολουθεῖ μέρα και νύχτα, ὅπως τώρα, ἀπὸ μακριά. Τοῦλάχιστον νά φρόντιζε, νά βούρτσιζε λιγάκι τὸ καπέλλο της, τὰ ρούχα της. Μὰ ὄχι, δέν ἔχει πιὰ τὸ ὕφος γυναικας, ἀλλὰ κουρελιοῦ. Τὰ μαλλιά της ἄσπρισαν κιόλας... Και εἶναι μόλις τριαντατεσσάρων χρονῶ. (Σιωπῆ). Μὲ ἐξοργίζει τόσο πολὺ πού δέν μπορεῖτε νά φανταστεῖτε. Τὴν ἀρπάζω μερικὲς φορὲς και τῆς φωνάζω: ἡλίθια!, τραντάζοντάς την. Τὰ δέχεται ὄλα. Και μένει νά μέ κοιτάζει μέ κάτι μάτια, μέ κάτι μάτια πού, σās τ' ὀρκίζομαι, μέ κάνουν νά νοιώθω στὰ δάχτυλα μιὰν ἄγρια διάθεση νά την πνίξω. Τίποτα. Περιμένει ν' ἀπομακρυνθῶ για νά ξαναρχίσει νά μέ ἀκολουθεῖ ἐξ ἀποστάσεως. (Ἡ γυναῖκα βγάζει και πάλι τὸ κεφάλι της ἀπ' τῆ γωνιά τοῦ δρόμου). Κοιτᾶτε! Τὴν βλέπετε πού σκύβει;

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Καημένη κυρία!

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Μὰ πώς, καημένη κυρία; Ἦθελε νά μένω στο σπίτι, καταλαβαίνετε. Ἦσυχος, ἀτάραχος, νά βουλιάζω ἀπαλά μέσα σ' ὄλες τīs ἐρωτικὲς και τρελλές της κολακεῖες, νά ἀπολαμβάνω τὴν τέλεια τάξη ὄλων τῶν δωματίων, τὴν καθαριότητα ὄλων τῶν ἐπίπλων, τὴν παγερὴ σιωπῆ, αὐτὴν τὴν παγερὴ σιωπῆ πού τὴν εἶχα ἄλλοτε σπίτι μου κεντημένη ἀπ' τὸ τικ-τάκ τοῦ ρολοιοῦ τῆς τραπεζαρίας. Νά τί ἤθελε! Σās ρωτῶ, για νά καταλάβετε καλά τὸν παραλογοισμό... Τί λέω τὸν παραλογοισμό, τὴν μακάβρια θηριωδία τῶν ἀξιώσεών της, σās ρωτῶ, ἂν πιστεύετε πώς εἶναι δυνατό, τὰ σπίτια τοῦ Ἄβεζάνο και τῆς Μεσσήνης, ξέροντας πώς σέ λίγο θά τὰ καταστρέψει ὁ σεισμός, νά μπορέσουν νά κρατηθοῦν ἡσυχά κάτω ἀπ' τὸ φεγγάρι, ἀράδα σ' ὄλο τὸ μάρκος τῶν δρόμων και στīs πλατεῖες, ὑπακούοντας στο ρυμοτομικὸ σχέδιο τῆς δημαρχίας. Τὰ σπίτια, μολονότι φτιαγμένα ἀπὸ πέτρα και σοβά, θά σωθοῦν. Φαντάζεστε τοὺς πολίτες τοῦ Ἄβεζάνο, τοὺς πολίτες τῆς Μεσσήνης νά ξεντύνονται για νά πέσουν ἡσυχά στο κρεβάτι, νά διπλώνουν τὰ ρούχα τους, νά βάζουν τὰ παπούτσια τους στήν πόρτα και νά κουκουλώνονται καλά κάτω ἀπ' τīs κουβέρτες, νά νοιώθουν τῆ φρεσκάδα τῶν ὀλοκάθαρων σεντονιῶν μέ τῆ βεβαιότητα ὅτι μέσα σέ λίγες ὥρες θά εἶναι νεκροί; Τὸ βρίσκετε αὐτὸ δυνατό;

Ο ΠΕΛΑΤΗΣ: Μὰ ἴσως ἡ γυναῖκα σας...

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Περιμένετε λίγο! Ἐὰν ὁ θάνατος, κύριε, εἶταν ὅπως εἶνα

ἀπ' αὐτὰ τὰ παράξενα, ἀηδιαστικά ζωῦφια, πού βρίσκει κανεὶς ξαφνικά ἐπάνω του... Περνάτε στὸν δρόμο, ἓνας ἄλλος περαστικός σᾶς σταματᾷ ξαφνικά καὶ μὲ λεπτότητα σᾶς λέει τεντώνοντας τὰ δυὸ του δάχτυλα: «Παρνιόν, ἐπιτρέπετε; Πολυτιμημένε κύριε, ἔχετε τὸν θάνατο ἐπάνω σας». Καὶ μ' αὐτὰ τὰ δυὸ τεντωμένα δάχτυλα, τὸν παίρνει καὶ τὸν πετᾷ...θὰ εἶταν θαυμάσιο! Ὁ θάνατος ὅμως δὲν εἶναι σὰν ἓνα ἀπ' αὐτὰ τὰ ἀντιπαθητικά ζωῦφια. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους πού πηγαίνουν ἡσυχοὶ καὶ ἀμέριμνοὶ τὸν ἔχουν ἴσως ἐπάνω τους, κανεὶς δὲν τὸν βλέπει καὶ σκέφτονται ἡσυχά, αὐτὸ πού θὰ κάνουν αὔριο, μεθαὔριο. Ἐγώ, λόγου χάρι. (Σηκώνεται). Ἀγαπητὲ κύριε, ὀρίστε...Πλησιᾶστε... (Τὸν κάνει νὰ σηκωθεῖ καὶ τὸν ὀδηγεῖ κάτω ἀπ' τὸ ἀναμένο φανάρι). Ἐλάτε κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ φανάρι...θὰ σᾶς δείξω κάτι. Βλέπετε ἐδῶ, κάτω ἀπ' τὸ μουστάκι, αὐτὴ τὴν ὀμορφὴ βιολέττα πάνω στὸ χεῖλος; Ξέρετε πῶς τὴν ὀνομάζει ἡ ἰατρικὴ; ὦ, ἔχει ἓνα ὄνομα πολὺ γλυκό...γλυκὸ σὰν καραμέλλα: «Ἐπιθηλίωμα». Προφέρετέ το, θὰ νοιώσετε κάποια γλύκα: ἐπιθηλίωμα...Ὁ θάνατος, καταλαβαίνετε; Πέρασε καὶ μοῦ ἔβαλε αὐτὸ τὸ λουλούδι στὸ στόμα: «Κρατᾷτε τὸ πάντα αὐτό, φίλε μου, θὰ ξαναπεράσω σὲ ὀγτῶ ἢ δέκα μῆνες...». (Σιωπὴ). Τώρα, πέστε μου, ἂν μ' αὐτὸ τὸ λουλούδι στὸ στόμα μπορῶ νὰ μείνω στὸ σπίτι ἡσυχος καὶ ἀτάραχος, ὅπως θὰ τῷθελε αὐτὴ ἡ δυστυχημένη! (Σιωπὴ). Τῆς φωνάζω: «Μὰ δὲν θὰ ἤθελες νὰ σὲ φιλήσω;—Ναί, φίλησέ με!» Ξέρετε τί ἔκανε; Τὴν περασμένη βδομάδα γρατσούνισε μὲ μιὰ καρφίτσα τὰ χεῖλη της κι' ἔπειτα πῆρε τὸ κεφάλι μου μέσα στὰ χεῖλια της γιὰ νὰ μὲ φιλήσει στὸ στόμα...γιατί θέλει νὰ πεθάνει μαζί μου. (Σιωπὴ). Εἶναι τρολλή. (Ἐπειτα μὲ θυμὸ). Καταλαβαίνετε γιατί δὲν θέλω νὰ μείνω στὸ σπίτι. Πρέπει νὰ πηγαίνω νὰ βλέπω τὰ μαγαζιά, ἐγώ, νὰ θαυμάζω ἀνάμεσα ἀπ' τὶς βιτρίνες τὴν ἐπιδειξίότητα τῶν πωλητῶν. Γιατί, καταλαβαίνετε, ἂν ἀφήσω ἄδειο τὸ κεφάλι μου ἓνα λεπτὸ, μπορῶ νὰ φανταστῶ πολὺ καλὰ ὅλη τὴν κρουμμένη ζωὴ κάποιου πού δὲν γνωρίζω, νὰ τραβήξω τὸ πιστόλι μου καὶ νὰ σκοτώσω κάποιον, πού σὰν ἐσᾶς, ἔχασε ἀπὸ κακοτυχιὰ τὸ τραῖνο του. (Γελᾷ). Μὴ φοβᾶστε ὅμως τίποτα, ἀγαπητὲ κύριε, ἀστειεύομαι. (Σιωπὴ). Φεύγω. (Σιωπὴ). Μᾶλλον θὰ σκότωνα...(Σιωπὴ). Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ὅμως ὑπάρχουν βερύκοκκα...Πῶς τὰ τρώτε; Μὲ ὅλους τοὺς τὸ φλούδι, ἔτσι δὲν εἶναι; Τὸ ἀνοίγεις στὰ δυὸ καὶ τὰ πιέξεις στὰ δάχτυλα σὰν δυὸ ζουμερὰ χεῖλη...Ἄ, τί ἀπόλαυση! (Γελᾷ. Σιωπὴ). Τὰ σέβη μου στὴ γυναῖκα σας καὶ στὶς κοροῦλες σας. (Σιωπὴ). Τὶς φαντάζομαι ντυμένες στὰ ἄσπρα καὶ στὰ μπλέ, σ' ἓνα ὠραῖο πράσινο λιβάδι, στὴ σκιά...(Σιωπὴ). Καὶ κάντε μου μιὰ μεγάλη χάρι. Αὔριο τὸ πρωτὶ, ὅταν ατᾶσετε, φαντάζομαι ὅτι τὸ χωριουδάκι θὰ βρίσκεται ἀρκετὰ μακρὰ ἀπ' τὸ σταθμό. Τὴν αὔγη, θὰ μπορούσατε νὰ κάνετε τὸ δρόμο μὲ τὰ πόδια. Τὴν πρώτη φλούδα χλόης πού θὰ βρῆτε, μετοῆστε τὰ φύλλα της γιὰ μένα. Ὅσα φύλλα θὰ ἔχει, τόσες μέρες θὰ ζήσω ἀκόμα. (Σιωπὴ). Σᾶς παρακαλῶ πολὺ ὅμως, διαλέξτε μιὰ μεγάλη τούφα! (Γελᾷ). Καληνύχτα, ἀγαπητὲ κύριε.

[Προχωρεῖ πρὸς τὴ δεξιὰ γωνιά μουρμουρίζοντας μὲ κλειστὸ στόμα τὸ μοτίβο τοῦ μαντολίνου, πού ἀκούγεται ἀπὸ μακρὰ. Κάποια στιγμή ὅμως ἐνῶ ἡ γυναῖκα του εἶναι ἐκεῖ περιμένοντας, λοξοδρομεῖ καὶ χάνεται πρὸς τὴν ἄλλη μεριά, ἐνῶ τὸν παρακολουθεῖ κατάπληκτος ὁ φιλήσυχος πελάτης].

Α Υ Λ Α Ι Α

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΟΥΣΚΙΝ

Ο ΚΙΡΤΖΑΛΗΣ

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

Μετάφραση: ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΑΡΛΑΜΙΤΗ

Ὁ Κιρτζαλής ἦταν Βούλγαρος τὴν καταγωγή. Κιρτζαλής στὴ τουρκικὴ γλῶσσα σημαίνει ἀνδρείος, παλληκάρσι. Τὸ πραγματικὸ του ὄνομα δὲν τὸ ξέρω.

Ὁ Κιρτζαλής μὲ τὶς ληστείες του προσενοῦσε τρομάρα σ' ὀλόκληρη τὴ Μολδαβία. Γιὰ τὰ σὰς δώσω τὰ σχηματίζετε μιὰ ἰδέα γι' αὐτόν, θὰ σὰς διηγηθῶ ἕνα ἀπὸ τὰ κατορθώματά του. Μιὰ φορὰ, νύχτα, αὐτὸς καὶ ὁ ἀρραούτης Μιχαηλάκης ἔπεσαν οἱ δυὸ τους σ' ἕνα βουλγαρικὸ χωριό. Ἐβαλαν φωτιά ἀπ' τὶς δυὸ ἄκρες του κι' ἄρχισαν κατόπιν νὰ γυρίζουν ἀπὸ καλύβα σὲ καλύβα. Ὁ Κιρτζαλής σκότωνε κι' ὁ Μιχαηλάκης κουβαλοῦσε τὸ πλιάτσικο. Καὶ οἱ δυὸ μαζί οὐλοῦσαν: «Ὁ Κιρτζαλής! ὁ Κιρτζαλής!». «Ὅλο τὸ χωριὸ σκόρπισε.

Ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης κήρυξε τὴν ἐπανάσταση κι' ἄρχισε νὰ συγκεντρώνει γύρω του στρατεύματα, ὁ Κιρτζαλής τοῦ κονδάλισε κάμποσους παλιούς συντρόφους του. Τὸν πραγματικὸ σκοπὸ τῆς Φιλίας Ἐταιρείας ὁ Κιρτζαλής δὲν τὸν ἔξερε καὶ καλά, ὅμως ὁ πόλεμος τοῦ δινε τὴν εὐκαιρία νὰ πλουτίσῃ σὲ βάρους τῶν Τούρκων, καὶ ἴσως, καὶ τῶν Μολδαβῶν, —κι' αὐτὸ τοῦ φαινόταν πιθανό.

Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἦταν προσωπικὰ γενναῖος, ὅμως δὲν εἶχε τὶς ἰκανότητες τὶς ἀπαραίτητες γιὰ τὸ ὄβλο, μὲ τὸν ὁποῖο τόσο θεομά ἀλλὰ καὶ τόσο ἀπρόσεχτα καιπαίσιζε. Δὲν εἶχε τὸ χάρισμα νὰ συνεννοῖται μὲ τοὺς ἀνθρώπους πὸν ἔπρεπε νὰ κυβερνήσῃ. Ἐκεῖνοι δὲν ἔπρεψαν οὔτε ἐγκρίσει οὔτε πίστη σὸ πρόσωπό του. Μετὰ τὴν ἀτυχῆ σύγκρουση, στὴν ὁποία ἔπεσε τὸ ἄνθος τῆς Ἑλληνικῆς νιότης, ὁ Γιωργάκης Ὀλύμπιος τὸν σιμ-

βούλεψε ν' ἀπομακρυνθῆ, κι' ὁ ἴδιος μπήκε στὴ θέση του. Ὁ Ὑψηλάντης κατέφυγε στὰ σύνορα τῆς Αὐστροῦσίας κι' ἀπὸ κεῖ ἔστειλε τὴν καιάρα του σιὸς ἀνθρώπους πὸν χαρακίριζε ἀπειθαρχοὺς, δειλοὺς καὶ τιποτένιους. Αὐτοὶ οἱ ἀπειθαρχοὶ καὶ τιποτένιοι σιὸ μεγαλύτερο μέρος τοὺς σκοτώθηκαν σιὸς τοίχους τοῦ μοναστηριοῦ τοῦ Σέκκου ἢ σιὸς ὄχθες τοῦ Προῦθου, πολεμῶντας ἀεγρωσμένα ἐναντιὸν ἐχθροῦ εἴκοσι φορὲς ἰσχυρότερον.

Ὁ Κιρτζαλής βρισκόταν σιὸ τιμῆμα τοῦ Γεωργίου Κατακουζηνοῦ, πὸν καὶ γι' αὐτὸν μπορεῖ νὰ ἐπαναληφθῆ τὸ ἴδιο ἀκριβῶς, ὅτι λέχθηκε γιὰ τὸν Ὑψηλάντη. Τὴν παραμονὴ τῆς μάχης σιὸ Σκουλένι ὁ Κατακουζηνὸς ζήτησε ἀπ' τὴ ρωσικὴ διοίκηση τὴν ἄδεια νὰ περάσῃ στὴν προστασία τῆς ἐπιφυλακῆς μας. Τὸ τιμῆμα ἔμεινε χωρὶς ἀσχηγό. Ὅμως ὁ Καρπενησιώτης, ὁ Σοφριανός, ὁ Κιρτζαλής καὶ οἱ ἄλλοι δὲν εἶχαν καθόλου ἀνάγκη ἀπὸ ἀσχηγό.

Ἡ μάχη σιὸ Σκουλένι φαίνεται ὅτι δὲν περιγράφηκε ἀπὸ κανένα σὲ ὅλη τὴ συγκινητικὴ τῆς πραγματικότητα. Φαντασθῆτε 700 ἀνθρώπους, Ἕλληνες, Ἀλβανούς, Ἀρραούτηδες, Βουλγάρους καὶ πάσης ἄλλης φυλῆς, πὸν νὰ μὴ γνωρίζουν τὴν τέχνη τοῦ πολέμου καὶ νὰ υποχωροῦν μπροστὰ σὲ δεκαπέντε χιλιάδες τουρκικοῦ ἱππικοῦ. Αὐτὸ τὸ τιμῆμα πιεζόταν πρὸς τὴν ὄχθη τοῦ Προῦθου καὶ ποδβαλλε μπροστὰ του δυὸ μικρὰ κανονάκια, πὸν βρέθηκαν σιὸ Ἰάσιο στὴν ἀλλή τοῦ Ὀσποδάρον καὶ τὰ ὁποῖα συνέβαινε νὰ χρησιμοποιοῦνται καμμιά φορὰ σιὰ ἐφορταστικά γεύματα. Οἱ Τούρκοι θὰ ἐπιδημοῦσαν ν' ἀνοίξουν καιταιγιστικὸ πῦρ ἐναντιὸν

τους, αλλά δεν τολμοῦσαν χωρὶς τὴν ἄδεια τῆς ρωσικῆς διοικήσεως: τὸ πῶς ἀσφαλῶς θὰ ἔφτανε καὶ στὴ δική μας ὄχθη. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐπιφυλακῆς (τόρα μακαρίτης), παρὰ τὴν σαραπτάχρονη ἐπιτροπία του σὺν στοάτειμα, ποτὲ στὴ ζωὴ του δὲν εἶχε ἀκούσει σφύριγμα ὀβίδας, ἀλλὰ τότε ὁ Θεὸς τῶφραε νὰ ἀκούσῃ. Μερικὲς ἀπ' αὐτὲς βούλιζαν κοινὰ σι' αἰτία του. Ὁ γεροπῦκος θύμωσε τρομερὰ καὶ ἔβρισε γι' αὐτὸ τὸ διοικητὴ τοῦ πεζικοῦ σφιντάχματος Ὁχότσι, ποὺ ἦταν σ' ἐπιφυλακῇ. Ὁ διοικητὴς, μὴν ξέροντας τί νὰ κάμῃ, κατέβηκε πρὸς τὸ ποτάμι ποὺ ἀπ' τὴν ἄλλη του ὄχθη σφριφοῦριζαν οἱ δελμηπασῆδες, καὶ τοὺς φοβέριζε μὲ τὸ δάχτυλο. Οἱ δελμηπασῆδες, βλέποντάς τον γύρισαν καὶ πᾶλλον καὶ πῖσω τοὺς δύο τὸ τουρκικὸ μῆμα. Ὁ διοικητὴς, ποὺ φοβέριζε μὲ τὸ δάχτυλο, ὠνομάζονταν Χορτσέβοσι. Δὲν ξέρω τί ἀπέγινε μ' αὐτόν.

Τὴν ἄλλη μέρα, ὅπως οἱ Τοῦρκοι ἔκαμαν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῶν ἐπαρασιατῶν. Μὴν τακτικῶς ὅπως νὰ χρησιμοποιήσουν οἷτε τὸ προβολικὸ τους οἷτε τὰ ντομπέκια τους, ἀπεφάσισαν, ἀντίθετα ἀπ' τὴ συνήθειά τους, νὰ βάλλουν σ' ἐνέργεια τὸ γρηχὸ ὀλιισιὸ τους. Ἡ σὴγκροσιση ἦταν ἀκλήρη. Σφαζόντοικαν μὲ τὰ γιγατάρια. Ἀπ' τὴν πλευρὰ τῶν Τοῦρκων παρατηρήθησαν λόγγες ποὺ δὲν χρησιμοποιοῦσαν ποτέ τους. Αὐτὲς οἱ λόγγες ἦταν ρωσικῆς: οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Νεκοῦστωβ μάχονταν σὲς γρομμῆς τους. Οἱ ἐπαρασιᾶτες, μὲ ἀτόχησιν τοῦ αἰτοκατόρα μας, μπροστοῦσαν νὰ περνοῦν τὸν Προῦνδο καὶ νὰ κατέπνυνται κάτω ἀπ' τὴν προστασία τῆς ἐπιφυλακῆς μας. Ἀρχισαν λοιπὸν νὰ περνοῦν ἀτένναντι. Ὁ Καρτερισιῶτης καὶ ὁ Σοφριανὸς μεῖναν τελευταῖοι στὴν Τουρκικὴ ὄχθη. Ὁ Κιοτζαῖης πληρωμένος ἀπ' τὴν παραμονὴ τῆς μάχης, βροιακόταν πὰ κάτω ἀπ' τὴν προστασία τῆς ἐπιφυλακῆς μας, ὁ δὲ Σοφριανὸς εἶχε σκοταδῆ. Ὁ Καρτερισιῶτης, ἀνθρώπος πολὺ παχὺς, χτυπήθηκε μὲ λόγγην στὴν κοιλιά. Ὅμως, μὲ τὸ ἕνα χέρι σήκωσε τὸ ξίφος, μὲ τὸ ἄλλο μᾶσπηκε ἀπ' τὴν ἐχθρικήν λόγγην, τὴν ἔμπαξε βυθότερα μέσα του, καὶ εἶται μτόσος νὰ φτάσῃ μὲ τὸ ξίφος τὸ φονιά του, μὲ τὸν ἄτοιο πέσανε μαζί.

Ὅλα τέλειωσαν. Οἱ Τοῦρκοι ἀπομείναν νικητῆς. Ἡ Μολδαβία ἐκαθαρίσθηκε. Γύρω σιὸς ἐξακόσιους ἀγραούτηδες σκορπίσανε στὴ Βεσσαραβία. Παρ' ὅλο ποὺ δὲν εἶχαν μὲ τί νὰ ζήσουν, ὅλοι τους εἰς γνωμοτοῦσαν τὴ Ρωσία γιὰ τὴν προστασία ποὺ τοὺς παραχώρησε. Περνοῦσαν ζωὴ χωρὶς δουλειά, ὄχι δικὸς ἄταξιν, Μποροῦσες πάντα νὰ τοὺς δῆς σιὸς καφερέδες τῆς μισοτούρκικης Βεσσαραβίας μὲ τὰ μακρονὰ τοιμοῦκια σὺν στοάμα, νὰ περνοῦν τὸ κατακάδι τοῦ καφέ ἀπ' τὰ μπαγιζάρια τους. Οἱ κεντημένοι ἐπερδύτε καὶ τὰ κόκκινα τσαρούγια τους ἀρχισοῦν νὰ λιώνουν, ὅπως ὅλοι τους φοροῦσαν ἐκὼμην στοραβὰ σὺν κεφάλι τὴ φουρνιωτὴ τοῦ σκοῦφι καὶ τὰ γιγατάρια ὀπως καὶ τὸ πιουτόλι τους γαινότοισαν ἀκόμα πὺν ἀπ' τὴν πλατεία ζῶντῃ τους. Καρένας δὲ τοὺς λητόταν. Δὲν ὀφειλοῦσε οὐ τίποτ νὰ σκέπεται κανεὶς διὰ αὐτοὶ οἱ εἰρηκοὶ φουκαράδες ἦσαν οἱ πασίγνωστοι κλέφτες τῆς Μολδαβίας, οἱ σφιντοροὶ τοῦ τρομεροῦ Κιοτζαῖη, καὶ διὰ καὶ ὁ ἴδιος βροιακόταν ἀνάμεσά τους.

Ὁ Παῶς ποὺ κερσοῦσε τὸ Ἰάπ τὸ ἤξερε αὐτὸ τὸ ποῦμα καὶ, γιὰ ν' ἀχίση διαπραγματεῖσεις γιὰ τὸν εἰρηνηδιακανοτισμὸ τῶν διαφόρων ζητημάτων ἀπαποῦσε ἀπ' τὴ ρωσικὴ διοίκηση τοῦ προαδόσαν τὸ λησιῆ.

Ἡ ἀστενοῦια ἀρχισε νὰ γέρη. Γύριζαν διὰ ὁ Κιοτζαῖης βροιακόταν ἀποσώσετε σὺν Κιοϊρεβο. Τὸν παγίδεψαν νύχτῃ σὺν στίτι ἐνὸς δραπέτου μοναχοῦ, τὴ σὴ μὴ ποὺ δειπνοῦσε σὺν ἀκοιτηνὰ μὲ τὴ παρέα ἀπὸ σφιντοῦρους του.

Τὸν περικίκλωσαν ἀπ' ὅλες εἰς ῥοιές. Αὐτὸς δὲν προσοκλήθησε νὰ κολῆ τὴν ἀλήθειαν καὶ προσδέχηκε πὸς εἶναι ὁ Κιοτζαῖης «Ὅμως, —πρόσθεσε—, ἐπὶ τὸν καιρὸ ποὺ πέθανε τὸν Προῦνδο δὲν ἔγινε οἷτε σὺν εἰλάχιστο ξένο ποῦμα, ὁ πρόσβαλα σὺν τὸν τελευταῖο τοιμοῦ. Γιὰ τοὺς τοῦρκοι, τοὺς Μολδαβοῦς, καὶ βλάχους εἶμαι βέβαια, λησιῆς, ὅπως καὶ τοὺς Ρώσους εἶμαι ξένος. Ὅταν ὁ φιατὸς ξόδεγε ὅλα του τὰ προμαχικά ἤθελε οὐ μᾶς ποὺ βροιακότανε κάτω τὴν προστασία μας, μαζεύοντας ἀπ' τὰ πύργωμένους γιὰ τίς τελευταῖες ἀπ-

ς κομπιά, καρφιά, άλυσσίδες και κελια γιαταγανιών, ἐγὼ τοῦδ' ὠσα εἴκοσι λίσια ζι' ἔμεινα χωρὶς λεφτιά. Ὁ Θεὸς ξέροι ὅτι ἐγὼ, ὁ Κιοτζαλῆς, ἐξοῦσα ἐλεησοῦνῃ! Γιατὶ λοιπὸν τῶρα οἱ σοὶ μὲ παραδίνουσι τοὺς ἐχθρούς μου;». Ἄ ἀπ' αὐτὸ ὁ Κιοτζαλῆς σάπασε καὶ ἔμεινε ἀτάραχα ἢ ἀποφρασιοθῆ ἢ τύχη.

Μόνο λίγο περίμενε. Ἡ διοίκηση, καὶ δὲν ἦταν ὑποχρεωμένη νὰ δῆ τὸ πῶς ἀπ' τῆ ὁμοιωτικῆ του πλευρᾶ καὶ εὐνοίας πὼς ἢ ἀπαίτηση τῶν Τούρκων ἦταν δίκαιη, ἀποφάσισε νὰ στείλῃ Κιοτζαλῆ σὶ τὸ Ἰάσιο.

Ἐνας ἄνθρωπος μὲ τοῦ καὶ καρδιά, ὡς τότε γενοῦς ἀξιοματικὸς καὶ τῶρα κατέχει σημαντικὴ θέση, μοῦ μίλησε μὲ ζωντάνια τὴν ἀναχώρησίν του.

Στὴν πύλη τῆς φυλακῆς στεκόταν μιὰ ὁμοιωτικὴ καρφίσα... (Ἴσως, δὲν ξέρετε τί ποῦμα εἶναι αὐτὴ ἢ καρφίσα. ἔχειται γιὰ ἓνα χαμηλὸ ξυλόπλεχτο ἀπὸ ποῦ ὡς ποῦν ἀπὸ λίγο ἔξεναν συνήθειαν ἢ ὄχι πάλι ἀλόγα. Ἐνας μολδαβὸς μὲ μολδαβία καὶ μὲ σκούφια ἀπὸ προσημασμένος πάνω σ' ἓνα ἀπ' αὐτὰ, φωνάζει σιγῆ καὶ πλαταγοῦσε τὸ μαστίγιόν του καὶ τῆς τοῦ προσημασμένου μ' ἀρετὰ ὑπονοῦν καὶ πλαταγῆ. Ἐὰν καὶ ἀπ' αὐτὰ ἄρχισε ἢ ἀποκάνη, τὸ ἔλεγε ἀπ' τὸ ἔλεγε μὲ τρεμερὲς βροσιὲς καὶ πλαταγοῦσε σὴν σιγάτα, χωρὶς νὰ ἐνδιαφεύται γιὰ τὴν τύχη του. Στὸ γροισμὸν ἢ βέβαιος πὼς νὰ τὸ βροῖ σὶ τὸ ἴδιο μέγεθος, νὰ βροῖ ἢ ἢ σὴν πρᾶσινη στέπα. Ἡ σπάνια σινέβαινε, ἓνας ταξιδιότης ἐξέκρινε ἀπὸ ἓνα σταθμὸ πάνω σ' ἓνα, νὰ φράσῃ σὶ τὸν ἐπόμενον μὲ τὰ πόδια. Αὐτὰ σινέβαιναν πρὶν δέκα πέντε ἔτη. Τῶρα σὴν ἐκρωσισμένη Βεσσαβία δαρείστηκαν τὴ ὁμοιωτικὴ ἵπποσκευὴ τὸ ὁμοιωτικὸν ἔλεγε ἀπὸ ἓνα).

Μιὰ τέτοια καρφίσα στεκόταν σὴν πύλη τῆς φυλακῆς τὸ ἔτος 1821 περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου. Ἐβραῖοι μὲ μακροῦς ἰμῶνες καὶ σερνάμενα ποδήματα, ἀρναούρες μὲ τὴν φραζομένη καὶ γραφικὴ ἐννοία τους, καλοκαυτωμένες γυναῖκες τῆς Ἰαδοβίας μὲ τὰ μαυρομάτια παιδιὰ τους

σὶ τὰ χέρια περιούκλασαν τὴν καρφίσα. Οἱ ἄντρες σιωποῦσαν καὶ οἱ γυναῖκες μ' ἀντιπομονησία περίμεναν κατὰ.

Ἀνοίχτηκε ἡ πύλη καὶ βγήκαν σὶ τὸ δρόμο μερικὸι ἀξιοματικοὶ τῆς ἀστυνομίας πῶς τους δὲν στρατιῶτες ὠδηγοῦσαν ἀλλοσοδεμένο τὸν Κιοτζαλῆ.

Φαινόταν νὰναι τριάντα χρονῶν. Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἠλιοκαμένου προσώπου του ἦταν καρφίκα καὶ ἀσθητά. Ἦταν ψηλοῦ ἀνωστήματος, μὲ πλατιοὺς ὤμους, καὶ γενικὰ ἔδειχνε πὼς εἶχε ἀσυνήθιστη φυσικὴ δύναμη. Πολύχρωμο τοῦ μᾶτι σκέπαζε λοξὰ τὸ κεφάλι του καὶ πλατεῖα ζώνη βαστοῦσε τὴ λεπτὴ του μέση. Κοιτῆ σιολὴ οὐσάρον ἀπὸ χοιρὸν γαλάζια τσόχα, φαρδὺν πλισωτὸ ποικίμισσ ποῦντανε ὡς πάνω ἀπ' τὰ γόνατα καὶ κόκκινα ποδήματα ἀποτειλοῦσαν ὅτι ἀπόμεινε ἀπ' τὴν ντυμασίαν του. Ἡ θωριά του ἦταν περήφανη καὶ ἀτάραχη.

Ἐνας ἀπ' τοὺς ἀξιοματικούς, γέροντας κοκκινωμένους, μὲ ποικίλοχρωμη σιολὴ, πὸν τῆς κρέμονταν τρία κομπιά, σιέριωσε τὰ ἀπὸ κασσίτερο ματογυάλια του σὶ τὸ κατὰκόκκινο καρφίμαλο ποῦνε γιὰ μῆτη, ξεδίπλωσε ἓνα χαρτὶ καὶ ἄρχισε, μὲ ἐνδοξη προφορὰ, νὰ διαβάσῃ κατὰ σὴν μολδαβίτικη γλῶσσα. Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ κτύπαζε περιφρονητικὰ κατὰ τὸν Κιοτζαλῆ, πὸν σ' αὐτὸν κατὰ πὼς φαίνεται, ἀναφερόνταν τὸ χαρτὶ. Ὁ Κιοτζαλῆς τὸν ἄκουε μὲ προσοχὴ. Ὁ ἀξιοματικὸς τέλειωσε τὸ διάβασμα τοῦ χαρτιοῦ, τὸ δίπλωσε, φοβέριξε ἄγρια τὸν κόμο προσιάζοντάς του νὰ διαλυθῆ καὶ διέταξε νὰ φέρονται τὴν καρφίσα. Τότε ὁ Κιοτζαλῆς γύρισε κατ' αὐτὸν καὶ τοῦ εἶπε μερικὲς λέξεις σὴν μολδαβίτικη γλῶσσα ἢ φωνῆ του ἔτρεμε, τὸ πρόσωπό του ἦταν ἀλλαγμένο. ἔβρασε σὲ κλάμα καὶ ἔπεσε σὶ τὰ πόδια τοῦ ἀξιοματικοῦ τῆς ἀστυνομίας βροσιότης τῆς ἀλλοσοίδες του. Ὁ ἀξιοματικὸς τῆς ἀστυνομίας σάσισε καὶ πετάχτηκε οἱ στρατιῶτες θέλησαν νὰ σηκώσουν τὸν Κιοτζαλῆ, ὅμως αὐτὸς σηκώθηκε μόνος, μάζεψε τῆς ἀλλοσοίδες του, προχώρησε πρὸς τὴν καρφίσα καὶ φώναξε: Γειά! Ὁ γροισμὸς καὶ κλάμα καὶ γραφικὴ ἐννοία τους, καλοκαυτωμένες γυναῖκες τῆς Ἰαδοβίας μὲ τὰ μαυρομάτια παιδιὰ τους ἢ καρφίσα ξεκίνησε.

—Τὶ ἦσαν αὐτὸ πὺν οἷς εἶπε ὁ Κιορτζαλῆς; —ρῶτησε ὁ νεαρὸς ἀξιωματικὸς τὸν ἀστυνομικόν. Μὲ παρακάλεσε, —ἀπάντησε γελῶντας, ὁ ἀστυνομικὸς—, νὰ φροντίσω γιὰ τὴ γυναῖκα του καὶ τὸ μικρὸν τοῦ παιδί, πὺν ζοῦν κοντὰ σὸ βουλγαρικὸ χωριὸ Κίλια, —φοβᾶται πὺς καὶ αὐτοὶ θὰ ὑποφέρουν ἐξ αἰτίας του. Λαὸς ἀνόητος.

Ἡ διήγησι τοῦ νεαροῦ ἀξιωματικοῦ μὲ συγκίνησε βαθειά. Δυπήθηκα τὸ φτωχὸ Κιορτζαλῆ. Γιὰ πολὺ καιρὸ δὲν ἤξερα τίποτε γιὰ τὴν τύχη του. Κάμποσα χρόνια ὕστερα συναντήθηκα μὲ τὸ νεαρὸ ἀξιωματικόν. Κουδεντιώσαμε γιὰ τὰ περασμένα.

—Ἀλήθεια, ὁ φίλος σας Κιορτζαλῆς; —ρῶτησα, —γνωρίζετε, τὶ ἀπέγινε μ' αὐτόν;

—Πῶς δὲν ξέρω, —ἀπάντησε καὶ μοῦ διηγῆθηκε τὰ παρακάτω: Τὸν Κιορτζαλῆ τὸν μεταφέρσανε σὸ Ἰάσιο καὶ τὸν παρουσίασαν σὸν Πασᾶ πὺν τὸν καταδίκασε σὴν ποινὴ τοῦ παλουκώματος. Ἀναβλήθηκε ὕμως ἡ ἐκτέλεσις γιὰ κάποιον πανηγύρι. Ὡς τότε τὸν κλείσανε σὴν φυλακὴν.

Τὸν κατάδικον τὸν φρουροῦσαν ἐφ' ἑαυτῶν τοῦχοι (ἄνθρωποι ἀπλοῖκοι καὶ, σὴν ψυχῇ, ἴδια λησταί, ὅπως ὁ Κιορτζαλῆς) τὸν ὑπολήπιονταν καὶ μὲ δόξα, κοινὴ σ' ὅλη τὴν Ἀνατολὴν, ἀκουγαν τὶς θανασιπὲς διηγῆσεις του.

Ἀνάμεσα σὴν φρουρὰ καὶ τὸν κατάδικον ἀναπτύχθηκε μεγάλη οἰκειότητα. Μιὰ φορὰ ὁ Κιορτζαλῆς τοὺς εἶπε: «Ἀδέσφια! ἡ ὥρα μου πλησιάζει. Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγῃ ἀπ' τὴ μοῖρα του. Γρήγορα θ' ἀποχωριστοῦμε. Θὰ ἤθελα νὰ σᾶς ἀφήσω κάτι νὰ μὲ θυμᾶσταν».

Οἱ Τοῦχοι τέτωσαν τ' αὐτιά.

—Ἀδέσφια, —συνέχισε ὁ Κιορτζαλῆς—, ποῖν τοῖα χρόνια πὺν λήσινα μὲ τὸ μακαρόνι τὸ Μιχαηλάκη, παραχώσαμε σὴν σπέττα ὄχι μακρονὰ ἀπ' τὸ Ἰάσιο ἕνα καζάνι μὲ γκαλυπίνια. Φαίνεται πὺς δὲν ἦταν τῆς τύχης μας, οὔτε μένα οὔτε αὐτοῦ, νὰ πάρομε αὐτὸ τὸ θησαυρό. Ἄς εἶναι: Πάστε τον γιὰ οἷς καὶ μοιρασθῆτε τον κατὰ πὺς νομίζετε.

Οἱ Τοῦχοι μόλις πὺν δὲν τρελλάθηκαν. Ἄρχισαν νὰ συζητοῦν πὺς θὰ μπορούσαν νὰ βροῦν τὸ χρυρὸ μέρος. Σκέ-

πιοταν, σκέπιοταν καὶ κατέληξαν πὺν ἴδιος ὁ Κιορτζαλῆς ἐπροεπε νὰ τοὺς δὴ γῆση.

Ἐφτυσε ἡ νύχια. Οἱ Τοῦχοι ἔβγαλιν τις ἀλυσίδες ἀπ' τὰ πόδια τοῦ κατάδικου τοῦδεσαν τὰ χέρια μὲ σκοινὶ καὶ μαζί τράβηξαν γιὰ τὴ σπέττα ἔξω ἀπ' τὴν πύλην.

Ὁ Κιορτζαλῆς τοὺς ὡδηγοῦσε, κρατῶν τὴν ἴδια διεύθυνση, ἀπ' τὸν ἕνα μαστόλογο σὸν ἄλλο. Προχώρησαν πὺν Τέλος ὁ Κιορτζαλῆς σπάρθηκε κοντὰ σ' ἕνα πλατὺ λιθάρι, μέτρησε εἴκοσι βήματα πὺν τὰ μεσημβρινὰ, βρόντηξε δυνατὰ τὸ πῦρ του καὶ εἶπε: ἔδω.

Οἱ Τοῦχοι πῆραν θέσεις. Οἱ τέσσαρες ἔβγαλαν τὰ γιαταγάνια τοὺς κι' ἄρχισαν νὰ σκάθουν τὸ γῶμα. Οἱ τρεῖς ἀπόμειναν γιὰ φρουρὰ. Ὁ Κιορτζαλῆς κάθισε πὺν σὴν πέτρα κι' ἄρχισε νὰ κιντάξῃ τὴν ἀκροατήριάν του. Ἄντε ντέ, γρήγορα! ἀπὸ δὲν τελειώσατε τὸ σκάριμο; —ροποῦσε.

—Ὁχι ἀκόμα —ἀπάντησαν οἱ Τοῦχοι καὶ δούλευαν ἔτσι πὺν ὁ ἰδριότατος τρεχε ποτάμι ἀπὸ πάνω τοὺς.

Ὁ Κιορτζαλῆς ἄρχισε νὰ δείχνῃ τὴν πομονησία.

—Τὶ κόποιος, —εἶπε— οὔτε νὰ κερδίσω ὅπως πρόπει δὲν ξέρουν. Ἐγὼ πὺν τὴ δουλειὰ θὰ τὴν τελειώσω σὲ δυὸ ἡμέρας. Παιδιά! λῶστε μου τὰ χέρια καὶ ἔστε μου ἕνα γιαταγάνι.

Οἱ Τοῦχοι δίσταζαν κι' ἄρχισαν νὰ συζητοῦν κατὰ ἐπὶ τέλους; (ἀποστάσιον) τοῦ λύσουμε τὰ χέρια κι' ὡς τοῦ δίκου με ἕνα γιαταγάνι. Ποιὸς ὁ κίντυνος; τὸς ἕνας, ἐμεῖς ἔξω. Οἱ Τοῦχοι τοῦδεσαν τὰ χέρια καὶ τοῦ ἔδωσαν ἕνα γιαταγάνι.

Ἐτσι ὁ Κιορτζαλῆς βρόδθηκε λεύκα καὶ ὡπλισμένος. Σὰν τὶ ἐπροεπε νὰ σκάθῃται!... Ἄρχισε νὰ σκάθῃ μὲ μακαρόνι κι' οἱ γέλαζαν τὸν βοηθοῦσαν. Σπάρθηκε τὸ γιαταγάνι του σ' ἕνα ἀπὸ τοὺς καὶ ἀφίνοτας τὸ ἀτσάλι μέσο σὴν σπῆθος τοῦ σκατιώτη, τοῦ πῆρε ἀπὸ τὴν ἄκρην τὰ δυὸ πιστόλια.

Οἱ ἄλλοι ἔξω, βλέποντας τὸν Κιορτζαλῆ ὡπλισμένον μὲ δυὸ πιστόλια, τὸν ἔβλεπον σὸν πόδια.

Ὁ Κιορτζαλῆς τῶρα εἶναι ληστής πὺν τὰ σὸ Ἰάσιο. Ποῖν ἀπὸ λῆστο ἔξω

ΙΩΑΝΝΑΣ ΚΟΚΚΑΛΙΔΟΥ - ΝΑΧΜΙΑ

Ο ΜΠΑΡΜΠΑ ΝΑΣΟΥΛΗΣ

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

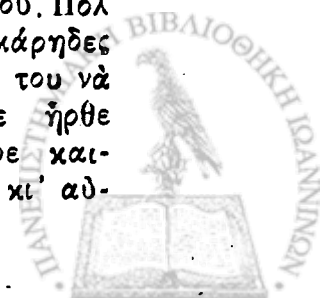
“Έτσι κι’ άλλοιώς άχρηστος άνθρωπος ήταν. Βέβαια, άχρηστος κανείς να είναι όταν ή γής περιμένει τὸ λίπατά του. Μά οί άνθρωποι κρίνονται κατά έργα τους άπ’ τούς άνθρώπους κι’ ὁ άρμπα Νασούλης, σάν ήθελε νά τινάξει τὸν κορμί του, προσπαθούσε νά πειστή πῶς «έτσι κι’ έτσι άχρηστος άνθρωπος ήταν».

“Ο μπάρμπα Νασούλης ψάρευε πίσω τὸ φανάρι στὸ μῶλο κάθε “Ανοιξη και λοκαίρι. “Ενοιωθε τόσο εὐτυχισμένος πού ὁ θῶς άπλωνε τή ματιά του πέρα στ’ άνωτῆρι κι’ ἔβλεπε τὸν ἥλιο ν’ άλαργεύει τὰ τὰ θουνά τῆς Ζάκυνθος δούρκωναν μάτια του κι’ ἔκανε τὸ σταυρό του. Εί- ἔπιανε ψάρι εἴτε δὲν ἔπιανε ἔκανε τὸ σταυρό του. Μέχρι πού ἤρθε ἐκεῖνος ὁ άνθρωπος και τὸν ανακάλυψε. “Ηταν συμπαικτής του. “Αρχοντας. Τὴν πρώτη φο- τεῦβγαλε τὸ σκοῦφο του και τὴ δεύτερη και τὴν τρίτη. Μετὰ άρχισε νά καταβαλῆ πῶς κάτι δὲν πῆγαινε καλά με τὸν χοντά του γιατί μόλις άκουμπῶσε τὸ κεφάλι φώναζε «Μή μή...» Αὐ- τῆς. Περίεργο. “Ετρεχε πέρα δῶθε και μι- ἔσε συνέχεια. Δὲν πρόσεχε κανέναν, δὲν ν ἐνδιέφερε κανείς. “Εκτὸς άπ’ τὸν ἑαυ- του. Κι’ ὄλο ἔτρεχε. Πιστὰ τὸν άκο- υθῶσε ή φούντα τοῦ κομπολογιοῦ του πού εἶχε άπ’ τὴν τσέπη του. Κι’ ὁ ἰδρωτας του πού κατέβαινε μέχρι τὰ πλαδαρά χεί- ρα του. “Ετρεχε ποτάμι ὁ ἰδρωτας άπ’ τὸ

άνασκηκωμένο καπέλλο. “Ωριζε τις θάλασ- σες και τις στεριές. Τούς άνθρώπους και τὸ Θεό. “Απλωνε τὰ σχέδιά του μέσα σὲ γρα- φεῖα μηχανικῶν, μέσα σὲ άγορασμένες άγ- καλιές γυναικῶν, μέσα σὲ πλούσια γεύμα- τα πού τὸν άκουγαν φίλοι πληρωμένοι για νά τὸν κοροϊδεύουν... με τὸ θαυμασμό τους. Εἶχε λεφτά. Κάποτε εἶχε πολλά. Μά τὰ πολλά και τὸ τίποτα ἐξισώνονται τόσο γλήγορα. Λέγανε πῶς εἶναι άρρωστος. Λέ- γανε πῶς τρελλάθηκε. Λέγανε πολλά. Μά ἐκεῖνοι πού τὸν ἤξαιραν λέγανε πῶς ἦταν τέτοιος πάντα. “Εγωῖστής. Τίποτα άλλο. Κάποτε εἶχε οἰκογένεια πού κατατυράννι- σε τὴν άγάπη τους. Βασιζόταν στὴν άγά- πη τους σάν κάτι τὸ άστειρευτο. Σάματος κι’ ἦταν τέχνη ή άγάπη πού διαρκῶς ἐμ- πνέεται. Τὸ εἶπαν καθαρά. Σπίτι κι’ οἰ- κογένεια δὲν εἶχε πιά. Περηφανεύτηκε. Πόσα σπίτια ὑπάρχουν. Φίλων. Συγγενῶν. Νά ὀριση τὸ φαί τους, τὸν ὕπνο τους, τὴ ζωή τους. Κάποτε συνέρχονταν. Τὸν ἔπια- νε λίγης ὥρας λογική. Τιμοροῦζε τὸν ἑαυ- τὸ του, δὲν ἔτρωγε, δὲν κυκλοφοροῦσε, δὲν ἤθελε κανέναν και τίποτα. “Υστερα ὁμως ξανάδβαινε στὸ δρόμο με μεγαλύτερο κέφι και πλατύτερα σχέδια. Λέγανε για τούς δικούς του πῶς δὲν τὸν λυποῦνται. Μά κι’ ἡ λύπηση εἶναι ἕνα βιβλίο πού κάποτε τε- λειώνει και κλείνει. Κι’ ἐκεῖνος γιομάτος αὐταρέσκεια, ἤρωσ τοῦ ἑαυτοῦ του, ἔεργε τὴν ἐγκατάλειψη με τὴν μεγαλοπρέπεια κουρελιασμένης βασιλικῆς ἐσθῆτας.

“Ο μπάρμπα Νασούλης άκουγε τί ἔλε- γε ὁ κόσμος και πονοῦσε. Στὸν τόπου του παραμέριζε νά περάση ή φαρμελιά του. Πολ- λές φορές πιάστηκε με τούς βαρκάρηδες στὸ Μῶλο. Δὲν ἐννοοῦσε τὰ ἰδανικά του νά πέφτουν σὲ δρωμοστόματα. Κάποτε ἤρθε και τὸν ὄρηκε στὸ λιμάνι. Τρῦφερε και- νούργεια ἐργαλεῖα ψαρικῆς. “Ηταν κι’ αὐ-

ὁν ὁσοπόδο, ἀπαιτιῶντας άπ’ αὐτὸν πέν- τη χιλιάδες λέβα και ἡσοθερίζοντας πῶς ἡ περὶπεωση πού ἡ ἀμελήση νά πῆρησῶν τὸ ποσό, δὲ βάλῃ φωτιά στὸ “Τάσιο κι’ δὲ ἡθάση μέχρι τὸν ἴδιον τὸν ὁσοπόδο. Οἱ πέντε χιλιάδες λέβα τοῦμειορήθη- καν. Τὴ ἄνθρωπος αὐτός ὁ Κιοτζαλῆς!

τή μιὰ ἀπὸ τίς συνήθειες του. Ὁ μπάρμπα Νασούλης εἶπε πῶς οἱ βόλτες του ἦταν τὸ συνήθειο του. Ὁ ἄλλος δὲν τ' ἀφίσε καιρὸ νὰ μιλήσῃ, δὲν ἀφινε ποτὲ σὲ κανέναν καιρὸ, ἀκολουθοῦσε τῇ δικῇ του λογικῇ, τὸ δικό του μαγνητισμένο συλλογισμό καὶ δὲν ἀκουγε τίποτα, οὔτε θαρρεῖς ἐβλεπε τίποτα ἄλλο ἀπ' τὸ πρόγραμμά του. Ἐβαλε τὸ μπάρμπα Νασούλη νὰ φαρέψῃ κι' εἶχε τὴν ἀτυχία ν' ἀνεβάσῃ μιὰ μισοκαδιάρικη τσιπούρα. Ἔ, αὐτὸ ἦταν. Γιὰ κάμποσο καιρὸ δὲ μπάρμπα Νασούλης δὲν φχαριστήθηκε ψάρεμα στὸ μῶλο πλω ἀπ' τὸ φανάρι. Πανέρια δολώματα, φίλοι, κόσμος, φασαρία... ἀκόμα καὶ τὸ σκυλι γύρω ἀπ' τὸ μπάρμπα Νασούλη. Εἶπε ν' ἀλλάξῃ «πόστο» μὰ δὲν τοῦ ἐάσταγε ἡ καρδιά του γιατί ἤξαιρε πῶς θὰ τὸν γύρευε, κι' ἤξαιρε πῶς θὰ τὸν εὑρίσκε. Εἶχε μάθει καὶ τὸ σπῆτι του καὶ τὸν ἐόλευε νὰ πίνῃ τὸν καφέ του ἐκεῖ καὶ νὰ ξυπνήῃ τῇ φαρμακίᾳ πού λαχτάριζε γιὰ μιὰ στάλα πρωῖνὸν ὕπνο. Τοῦ μίλησε καὶ γιὰ ἓνα θαρκάκι πού σκάρωνε νὰ τοῦ χαρίσῃ... ἤδηλαδὴ νὰ τῷ γυροῦν κάτι σὰ συνεταιρικό καὶ θὰ τὸν ὀνόμαζε «ξένοιαστη θάλασσα». Τὸ μπάρμπα Νασούλη τὸν ἐκοψε κρυὸς ἰδρώτας μόλις τ' ἀκουσε. Πέταξε πέρα τὴν πετονιά του, σκούπισε τὰ χέρια του πού μύριζαν σαρόδέλλα μπαγιάτικη καὶ ἀρνίθηκε... Φτάνει πιά... ἡ φωνή του ἀνέβηκε παραπάνω ἀπ' τὸ κανονικό... μπᾶ! Χαμπάρι ὁ ἄλλος. Τὸ βιολεῖ βιολάκι του. Οὔτε ἀκουγε, οὔτε τίποτα. Τὸ σχέδιό του. Φαρέμματα, ἐκδρομές, ἐπιτυχίες, τὸν τρόπο πού θὰ μαγειρευόταν τὸ κάθε ψάρι, ποιοὶ καὶ ποιοὶ θὰ τᾶτρωγαν, ποιοὶ θᾶπαιρναν μέρος στὶς ἐκδρομές... Ὁ μπάρμπα Νασούλης κἀθήσε πάλι στὸ βράχο του καὶ κάπνιζε τὸ τσιμπούκι του ἀμύλητος. Τὸν εἶδε πούφευγε καὶ κούνησε τὸ κεφάλι.

Κάμποσες μέρες δὲν φάνηκε ὁ ἀνθρώπος μας... Ἀρρώστησε στ' ἀλλήθεια ἀπὸ συνάχι. Ὁ Μπάρμπα Νασούλης ξανάρχισε τὸ ψάρεμά του ἡσυχῶς καὶ γαληνεμένος σὺν τίς πρωῖνές μπουνάτσες. Συλλογιόταν τ' ἀγγόνια του καὶ τῇ γρηά του. Γι' αὐτοὺς ψάρευε καὶ γιὰ τῇ χαρὰ του. Ἡ χέρτασή τους ἦταν ἡ χαρὰ του. Ἔτσι εἶναι ὁ ἀνθρώπος πού ζῇ μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Ποῦ καὶ ποῦ ἔρριχνε καὶ καμιὰ ματιὰ σ' ἓνα

ἀνοιγμα στὸ μῶλο πού τῷ λεγε «ρουφήχτρα». Λογάριαζε νὰ ρίξῃ κανένα ψάρυ κάλαθο κει μέσα. Τοῦ πεφτε λίγο δύσκολο νὰ κατέβῃ μέχρι κάτω πούχασκε τὸ ἀνοιγμα, μὰ τῷχε μεράκι καὶ λογάριαζε ἀπ' ποιὸν θὰ ἐξοικονομοῦσε τὸ καλάθι. Εἶχε σχεδὸν λησμονήσει τὸν συμπατριώτη τὸν εἶδε ἀπὸ μακρῶ. Ἄκουσε σκύλο του πού γάβγιζε σιγανὰ κι' ἀκουσε ἀκόμα τὸ σφύριγμά του. Ξεχώρισε καὶ ἀναγερότῳ του καπέλλο καὶ τὰ χέρια τὸ φορτωμένα πακέτα. Βάδιζε γλήγορα. Τῷ τρεχε. Κι' ἀπὸ μπροστά του ὁ σκύλος. Τοῦ θε νὰ κλάψῃ. Ἀπὸ λύπηση. Τοῦρθε νὰ σμαζώξῃ τὰ πεσμένα μάγουλά του ἀπὸ ντροπή. Κύτταξε τῇ ρουφήχτρα πούχασκε κἀκεῖ στὸ δρόμο πού ἀκολουθοῦσε ἐκεῖνος κι' ἐκλήθηκε νά...

Ἄκουγε τὸ κύμα πούσκαγε στὸ βράχο. Τὰ οὐρλιαχτὰ τοῦ σκυλιοῦ... Ἀνασήκωσεν ἀργὰ τὸ κεφάλι του καὶ δὲν εἶδε τὸν ἀνθρώπο. Θυμόταν πῶς τὸν εἶδε πού κἀκεῖ θαινε πρὸς τῇ ρουφήχτρα πού τὴν ἐνοιεῖται μπρὸς στὰ πόδια του. Δὲν φώναξε «πῆλο». Δὲν ξεφώνισε τὸν κίνδυνο πού τὸν ἤξαιρε... Ὁ ἄλλος δὲν ἤξαιρε...

Κι' ὁ μπάρμπα Νασούσης καθὼς ἔσφρηγε τὴν καρδιά του πάνω στὸ στήθος ἡ φώναζε μέσα του πῶς δὲν φαντάστηκε ἐξοστράτισμα. Δὲν εἶχε κανένα λόγο νὰ τὸ δῆσῃ τοὺς βράχους τοῦ μῶλου. Νὰ κατέβῃ κάτω. Μηχανικὰ κύτταξε τὴν πετονιά πού πούχε φύγει μὲ τὸ φελλό της γιὰ ὕδην. Ἡ πετονιά μὲ τὸ φελλό της ἐπλεε πᾶ ἀπ' τὰ χέρια του.

Ἐμπηξε τίς φωνές. Φωνές πού δὲν ἔβράλλαζαν ἀπ' τὸ οὐρλιαχτὸ τοῦ σκύλου.

Ὁ μπάρμπα Νασούλης κούρτωσε ποῦ φαρεῦει ἀκόμη στὸ μῶλο πλω ἀπ' τὸ φανάρι, μὲ τὴν πλάτη γυρισμένη κατὰ τῇ ρουφήχτρα. Ὅστερα ἀπ' τὸ δυστύχημα κελνο μπήκε μιὰ μεγάλη πινακίδα πού γέγραφε «Κίνδυνος». Τὸ κομμάτι τοῦ μῶλου τῷχε χαλάσει περίμενε τὴν πίστωση γιὰ ἀδιορθώθῃ. Ὁ μπάρμπα Νασούλης δὲν μπόρῳσε νὰ θυμηθῇ ἂν ἦταν χαλασμένο τὸ δυστύχημα ἢ τὸ «δυστύχημα ἐγινῆ αἰτία καὶ χάλασε. Οἱ ἀθῶες συλλογές ὁ γέρο - ψαρᾶ πῆρανε τώρα ἐάθος καὶ σκεῖδι. Δὲν ἔκανε πιά ἀστεῖα μὲ τὰ ψάρια.»

ταρούσε στ' ανέβασματα του «χοντρού» έπιανε ή άφή του τὸ γλύψιμο τῆς τρι-
ας με τὴν πρώτη και πολλές φορές του
ανε τὰ ψάρια μέσα απ' τὰ χέρια του. Τ'
του τόχε στημένο στο δουητό τῆς ρουφή-
ς, στὰ βήματα του κόσμου, στὰ βήματα
τὸ σφύριγμα ἐκείνου τ' ἀνθρώπου, στὰ
μαχτὰ του σκυλιού... «Ἄχρηστος ἀν-
τος ἦτανε. Μαγάριζε τ' ὄνομά του. Ξέ-
ο Κύριος τί κάνει...» ἔλεγε συχνά ή
του και σταυροκοπιόταν. Ὁ μπάρμπα
ούλης ὁμως συλλογιόταν και ξανασυλ-
όταν τί εἶχε σκεφτεῖ τότε και τί δὲν
...κι' ἔγερνε.

Εἶχε πέσει πολὺ φαριά σ' ἐκείνο τὸ
ς. Βλέπεις και τὰ ψάρια συνηθίζουν
καλὸ φαῖ και περιμένουν. Σάν τοὺς
ώπους. Κι' ὅταν ἔχει ἀκόμα ξεστρωθεῖ
ραπέζι. Μέρες ἔκανε νὰ ξεσφηνωθῆ τὸ
ια απ' τοὺς βράχους. Μὴν τὰ ρωτᾶτε
εγγῆκε. Τὰ κοπάδια τῶν φαριῶν και
ὲν» τοῦ φαρά ἔχουν κάποιο δεσμὸ με-
τους. Κι' ὁ ἴδιος ὁ γέρος θέλει νὰ
ἔκείνο τὸ δεσμὸ. Ἔχει ὁμως τ' ἀγ-
α πὸ καρτερᾶνε. Εἶναι κι' ἡ γυναῖκα
περιμένει τὸ μεσημέρι και πάντα τὸν
άζει στὰ μάτια. Κι' ὄλο τοῦ λείει.
λύτρωσε ὁ Κύριος. Θὰ ἀπομουρλέ-
αν και θὰ τὸν ἐπαιρναν τὰ παιδιὰ με
τέρες». Γιατί τάχα τοῦ τὸ λείει ὄλη
ἄρα. Μὴν εἶχε παραμιλήσει στὸν ὕπνο
μὴν εἶχε φωνάζει «Ἄν...».

— Ἄχρηστος ἀνθρωπος ἦτανε γέρο. πο-
ατάκαρδα τὸ πῆρες... Ἐμαθες ἀν ἔμει-
ποτα για τὰ παιδιὰ του...

— Πληρώσανε κι' ἀπὸ πάνω...

— Τᾶδες, χάσανε κι' οἱ φίλοι τὸ λουφέ

...
— Τὸν ἐκμεταλλεுτήκανε... Ἦταν ἄρ-
ος... ὅσο πῆγαινε και γερνοῦσε γινόταν

...
— Ἀκουσα πὼς κι' απ' τὰ νειᾶτα τὸν
ὁ του προσκύναγε...

— Και τὸ Θεό...

— Και τῆς θάλασσας τὰ ψάρια και οὐ
ἴλοι μας ἤθελε νὰ ζοῦμε γι' αὐτόν...

— Γυναῖκα... παραμιλάω τῆ νύχτα.

— Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ παραμιλήσεις.
ἰς μιλήσει στὸν ξύπνιο σου.. πρίν...

Ἀτέλειωτα παραμύθια εἶπε τὸ χειμῶνα

ὁ μπάρμπα Νασούλης στ' ἀγγόνια του. Τ'
ἄρχιζε απ' τὸ πρωῖ κι' ἴσαμε τὸ βράδυ
τελειωμὸ δὲν εἶχαν. Κι' ὄλο για τῆ θάλασ-
ἔλεγε και τοὺς Ἄγλους. Ἄνασήκωνε τὸ
κουρτινάκι και κύτταζε τῆ θάλασσα. Εἶχε
ξεχάσει τῆ ρουφήχτρα, τὸ μῶλο και τὸ
ψάρεμα. Τὸ θάνατο ὁμως δὲν τὸν ξέχασε.
Κάποτε τὸν φώναξε στ' ἀλήθεια κι' ἦρθε.
Εἶχε πάψει ν' ἀνασηκῶνει τὸ κουρτινάκι
για νὰ ἰδῆ τὴν Ἄνοιξη πὸ θᾶμπαινε στο
λιμάνι. Και τὰ παραμύθια τελείωσαν. Με-
γάλωσαν με μιᾶς τ' ἀγγόνια και τοῦ φόρ-
τωσαν κι' ἄλλα χρόνια στὴν πλάτη. Πέ-
θαινε. Μέρες τώρα. Ἔξω στὴν αὐλὴ τοῦ
σπιτιοῦ τ' ἀγγόνια κι' οἱ φίλοι τους παί-
ζανε. Μαζωμένα παιδιὰ σάματις και γι-
νόταν γάμος. Κλωτσούσαν μιὰ πανένια
μπάλα. Ὁ χτύπος τῆς καρδιᾶς του δὲν ἀ-
κουγόταν απ' τὸν ἔξω κόσμο. Τὸν ἐνοιωθε
ὁ ἴδιος σὰ νᾶχε τὴν καρδιά του στὴν πα-
λάμη. Τὸ σπῆτι γιομάτο γειτόνους, μούρ-
μουρο και στεναγμὸ. Τὰ παιδιὰ του φου-
μάρανε ἀπανωτά. Ἡ γρηᾶ του ἔνα κουδᾶρι
στο προσκεφάλι του. Τὴν τραβοῦσαν ἔξω
κι' ἐκείνη γινόταν γοργόνα και χτυποῦσε
μανιασμένη στὴ θύμηση τῶν ἐξῆντα χρό-
νων ποῦμεινε στο πλευρό του. Και τώρα...
Ἐκείνο τὸ ἐξηντάχρονο «καθῆκον» ὁ μπάρ-
μπα Νασούλης τὸ εἶδε σὰ μιὰ κοροῖδια.
Και τῶν παιδιῶν του τῆ θλίψη τὴν ἐνοιωθε
σάν κοροῖδια. Μόνο τὸ παιγνίδι τῶν ἐγγο-
νιῶν του καταλάβαινε. Ἐψαχνε μέσα στὴν
πρωῖνὴ δμίχλη τῶν ματιῶν του, σάν φθι-
νοπωριάτικα πρωῖνὰ στὴ θάλασσα, νὰ βρῆ
κανένα δάκρυ στὰ μάτια τῆς γρηᾶς του.
Τίποτα. Τὸ χαμόγελό της τᾶξαιρε. Σπάνιο
βέβαια, μὰ τᾶξαιρε. Τὸ δάκρυ της ὁμως
ποτέ. Δὲ συχωροῦσε ἀνθρωπο πὸ δάκρυζε
τὸ μάτι του. Ὁ ἴδιος συγκινοῦταν και με
τὸ λόγο τοῦ Παπᾶ στὴν ἐκκλησία. Θᾶθελε
πολὸ νὰ γινόταν νὰ πέθαινε τώρα εἰ και
νὰ μπορούσε μιὰ στιγμούλα νὰ ἰδῆ τῆς γυ-
ναίκας τὰ μάτια. Μετὰ τὸ θάνατο... Μά...
ἦταν ἐκείνο τό... «Ἄν»... Ἡ ρουφήχτρα...

— Βασιλική. Φώναξε τῆ μεγάλη του
κόρη, ἴδια μάνα.

— Ἐδῶ πατέρα.

— Τί φασαρία γίνεται ὄξω;

— Τὰ παιδιὰ... Νὰ τὰ χουγιαῶσω...

— Ὅχι. Πίσω απ' τὸ σπῆτι λέω.

—'Ο μύλος τοῦ Χρήστου...δουλεύει.

—Νὰ σταματήση. Τὰ παιδιὰ ἄστα νὰ τ' ἀκούω. Ζωντανεύω ἅμα ἀκούω τὰ παιδιὰ. 'Ο Μόσκος σου δὲν εἶναι κείνος π' ἀκούγεται;

—Ναί πατέρα.

—Χόντρηνη ἢ φωνή του...

Ξαγρύπνια καὶ χτῆς καὶ προχτῆς. 'Ο γιατρός εἶπε πῶς τσιτσιρίζει τὸ λυχνάρι του. 'Ο γέρος ὁμως ἐκεῖ. Πότε ἀρμένιζε στὸ πέλαγος παιδόπουλο, πότε ψάρευε στὸ μῶλο, πότε ἄκουγε τὴ ρουφήχτα. Πῶς ν' ἀπαρνηθῆ ὁ ἔρμος τόσα καλὰ καὶ πῶς νὰ πάρη μαζί του καὶ τὴ ρουφήχτα. Τὸν ἀγαποῦσαν ὅλοι. Φαμελιὰ καὶ γειτόνοι. Στὴ γωνιὰ μαζεμένοι λέγανε τὰ καλὰ του. Λέγανε καὶ γιὰ τὴ σοφία του παληὰ ρητὰ ποὺ ἤξαιρε καὶ τὴν ἐξήγηση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τ' ἀνθρώπου. Λέγανε γιὰ τὰ πράματα τοῦ κόσμου π' ἀγάπησε, γιὰ τὰ δώδεκα εὐαγγέλια ποὺ τᾶξερε νεράκι, γιὰ ζωντανὰ ποὺ γλύτισε ἀπὸ πνιγμὸ...καὶ γιὰ τὸν συμπατριώτη του ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ γλυτώσῃ. Λέγανε... σὰ νᾶχε πεθάνει... κι' ὁ γέρος ἀπὸ μέσα κρυφάκουγε μὲ τὴν ὁπομὴν καὶ τὴ σοφία τῆς ἡλικίας του. Ἄρπυξε τ' αὐτὴν τοῦ τὴν κουβέντα γιὰ τὸν πνιγμὸ ἐκείνου τ' ἀνθρώπου...Ρούφηξε τὴ στερνὴ του ἀνάσα κ' ἐνοιωσε ἀποπάνω του τοὺς ἀνθρώπους ποὺ παρακαλοῦσαν μυστικὰ τὸ θάνατό του... Τὸ δικὸ τους λυτρωμὸ παρακαλοῦσαν. Τῆνοιωσε καὶ σφύριξε ξανά τὴν ἀνάσα του στὰ πρόσωπά τους. Τοὺς εἶχε κουράσει ὅλους ἢ ἀναμονὴ τοῦ θανάτου. Μὰ δὲν ἦταν ἀκόμα ἕτοιμος νὰ παραδώκῃ ψυχὴ...

—Νὰ μὴν ἔχει κανένα δάρος καὶ θέλει νὰ τὸ ξομολογηθῆ

—Τοῦ φέραμε παπᾶ καὶ δὲν ξομολογήθηκε...

—Νὰ μὴν περιμένη τὴ θυγατέρα του ἀπ' τὴ Ζάκυνθο.. λένε πῶς...

—Τὰ ξέρουμε. Τὴν περιμένουμε...

—Βασιλική.

—Τί θές γέρο μου; ἐγὼ ἐδῶ εἶμαι νοικοκύρη μου.

—Θέλω τὴ Βασιλική. Βασιλική.

—Τί εἶναι πατέρα;

—'Ακούω ἐξω τὴ φωνὴ τῆς Μαγδαληνῆς τοῦ Τρύφωνα. 'Ο Μόσκος καὶ ἡ Μαγ-

δαληνὴ θὰ μοῦ κάνουν δισέγγονα...

—Εἶναι παιδιὰ ἀκόμα πατέρα... τί μολογᾶς...

—Μολογᾶω πῶς τὰ παιδιὰ τρανεύουνε κι' ἐγὼ θ' ἀξιωθῶ δισέγγονα... εἴμμι ἄξιος.

Μαγδάλω, Μαγδάλω, μὲ τὸ στόμα τὸ μεγάλο...

Τραγουδοῦσε ὁ γέρος μ' ἐξω φωνή. Ἄπορησαν ποῦ τὴ βρῆκε τὴ δύναμη. Εἶπαν πῶς εἶναι τὰ στερνὰ του πιά κι' ἀντρεῖύεται... Ἡ γρηὰ ἀποκουβαριάστηκε στὸν καναπέ κι' ἔκανε πῶς σφουγγίζη τὰ μάτια τῆς, τὸ ἴδιο ἔκανε κι' ἡ κόρη. 'Ο κόσμος τίς κύτταζε καὶ περιέμενε τὸ δάκρυ. «Κουράγιο μάνα, θὰ τὸ πιοῦμε τὸ ποτήρι» εἶπε ἡ Βασιλικὴ κι' ἔτρεμε τὸ κατωσαγυνοῦ τῆς.

—Βασιλική.

—'Εδῶ εἶμαι πατέρα...

—Κύττα τὴ Μαγδάλω στὰ μάτια... Ἄν τὰ ἰδῆς βουρκωμένα νὰ τὴν κἀνης νύφη. Γιὰ νὰ ζήση καλὰ ὁ Μόσκος κι' ἐσοῦ. Νὰ μὴν τὴν περιφρονᾶς ἅμα θὰ κλαίῃ. Κύττα νὰ μάθης τώρα ποῦ μεγάλωτες πολὺ, τί λογίω εἶναι οἱ ἄνθρωποι ἅμα μποροῦνε καὶ κλαίνε. Ἡ μάνα σου κι' ἐσοῦ σφίξατε τοὺς τοίχους τῶν σπιτικῶν σας. Εἶσατε δίκαιες, τίμιες, λογικῆς, καλῆς νοικοκυράδες, δὲν μᾶς ἔλλειψε τίποτα, καλῆς στὴν ἀρρώστεια. Μὰ τοῦτα σας δωμέσα ἦταν μαντρωμένα γιὰ τ' ἀπλὰ πράματα. Ἡ ζωὴ θέλει φωνὴ χαρᾶς καὶ δάκρυ γιὰ τ' ἀπλὰ πράματα...

—Τί κάνει Βασιλική;

—'Επεζε στὸ παραμίλημα.

'Αξαφνα μιὰ ἀναμπουμποῦλα ἐγινε στὸ σπίτι. 'Ολοι οἱ καθισμένοι σηκώθηκαν καὶ κύτταξαν τὴν πόρτα. Ἄλαφιασμένη μιὰ γυναίκα ἐμπαινε στὴν κάμαρη. Δὲν ἤξαιρε οὔτε ποῦ νὰ πάῃ θαρρεῖς εἶπε ποῦ ν' ἀφίση τὸ καλάθι ποὺ βαστοῦσε... Ἦταν ἡ μικρὴ κόρη, παντρεμένη στὴ Ζάκυνθο. Θαλασσοπνίχτηκε μὲ τὸ καῖκι γιὰ νᾶρθῃ. Ἡ μάνα τῆς τὴν ἐπίασε σὰ μωρὸ νὰ τὴν μωρῶξῃ... 'Ο λυγμός τῆς ὁμως ἀκούστηκε στὴν κάμαρη τ' ἀρρώστου...

—Ποιὸς ἦρθε; φώναξε ὁ μπάμπα Να-σούλης, σάματος κι' εἶχε γίνεῖ ἄξαφνα καλὰ.

—'Εγὼ πατέρα. Ἡ Ρήνη...

'Ἡ Ρήνη μπῆκε στὴν κάμαρὴ του χα-

μελαστή. Μά σαν έσκυψε να του φιλή-
 τ' το χέρι μούσκεψε τ'ο ξεραμένο πετσί του
 τ' τ'ά δάκρυά της. Κι' ήταν σά να γιόμι-
 ή ρίζα του υγρασία και να ζωντάνεψε.
 να ποτίστηκε δλόκληρο τ'ο κορμί του
 άθάνατο νερό.

—“Αχ, Ρήνη... όταν καθόμουνα στο
 δλο και ψάρευα, πίσω απ' τ'ο φανάρι έ-
 επα τ'η Ζάκυνθο. “Ελεπα και σένα...”

—Κι' εγώ σ' έβλεπα πατέρα σαν πή-
 ινα στο ξεκλήσοι... έβλεπα τ'ο βράχο
 υ... σουφερα μαντολάτο κι' ένα φυλαχτό
 τ' την παντόφλα τ' “Αγιου...”

—Βάλτα κάτου απ' τ'ο προσκεφάλι
 υ... θέλω να κοιμηθώ... τώρα...

—Πατέρα...

—Μή φοβάσαι... κάτσε να με φυλάξης
 ξεκουραστούνε κι' οί άλλοι...

“Η Ρήνη είδε σ'ά μάτια του κάτι σαν
 ρακάλιο, κάτι σά νόημα να μείνουνε οί
 ό τους. “Ο γέρος έκλεισε τ'ά μάτια. “Ε-
 λνη έσκυψε από πάνω του... Τ'η ρώτησε
 γανά αν είναι μοναχοί τους στο δωμάτιο...”

—Ρήνη δέν κοιμάμαι... Νάξερες πώς
 λω να κοιμηθώ τόσες μέρες να ήσουχά-
 υν κι' οί άλλοι τ'ους παιδεψα... μά ή-
 λα κάτι να σ'υ πώ... Μπορούσα να τ'ο
 και σ'η μάνα σου και σ'η Βασιλική...
 άκαναν δ,τι τις πρόσταξα και με τ'ο πα-
 πάνω μά δέν θάνοιωθαν δπως έσύ κι'
 ώ Ρήνη..

—Τι έχεις πατέρα... γιατί δέν μου τη-
 γραφούσατε νωρίτερα...

—Τίποτα δέν έχω. Γερατειά... και κά-
 άλλο... Ρήνη, θυμάσαι εκείνον τ'ο πα-
 ώτη μας τόν άρχοντα... Θυμάσαι που
 λήθηκε στο μώλο σ'η ρουφήχτρα όταν έρ-
 όταν να με βρ'η... “Ε... εγώ ήξαιρα δτι
 εκεί είχε χαλάσει ο μώλος... έξεκει που
 ήγε να κατέδη κι' ήξαιρα πώς αποκάτω
 ναι ή ρουφήχτρα κι' ευχήθηκα να πάη, έ-
 πι για τ'ά παιδ'ά του και για τόν ιδιον...
 αι δέν φώναξα «μή, «στάσου»... “Αν...“ Αν
 νείχα φωνάξει Ρήνη... τί ψυχ'η θά παρα-

δώσω στο Θεό. “Εσύ έμαθες γράμματα, έ-
 σ'ο Ρήνη έρχόσουν στο μώλο και άγναντεύα-
 με τ'η θάλασσα κι' όταν βράδευαζε κάναμε
 τ'ο σταυρό μας και δακρύζαμε για τ'ην δ-
 μορφιά που δλέπανε τ'ά μάτια μας... ποιός
 άνθρωπος μπορεί να στερήση τ'ην όμορφιά
 απ' έναν άλλον...

—Πατέρα μου.. “Ο ιδιος ο άνθρωπος
 μπορεί να στερήση τόν έαυτ'ο του απ' τ'ην
 όμορφιά π'δωκε ο Θεός γιατί δάνει παρα-
 πάνω τόν έαυτ'ο του. Κι' απ' τ'ο Θεό άκό-
 μα. Τιμωρήθηκε εκείνος, ο έγωϊστής δ άν-
 θρωπος που βάλε παραπάνω τόν έαυτ'ο του
 απ' δλους τ'ους ανθρώπους κι' απ' τ'ην αγά-
 πη ακόμα... Δέν εφταιξες σε τίποτα έσύ...
 Μά είσαι τόσο σοφός άνθρωπος.. Γιατί δέν
 τ'ο κατάλαβες πώς έτσι έπρεπε να γίνουν..
 κι' ή φωνή σου να πνιγή κι' ή σκέψη σου
 να προχωρήση πέρα απ' τ'η δύναμή σου...
 Δέν κοιμάσαι τώρα κι' αύριο τ'ά ξαναλέμε..

—Θά κοιμηθώ... δός μου να φάω λίγο
 μαντολάτο..

—“Αμα γίνης καλά... δικό σου είναι.

—Νά γλύψω τότε μι'ά στάλα. Μ' άρέ-
 σει ή μυρουδιά του.. και.. Ρηνούλα να μη
 λησμονήσης να π'ης τ'ης μάνας σου..

—Νά τ'ην φωνάξω μι'ά στιγμούλα ;

—“Οχι, να τ'ης τ'ο π'ης έσύ.. να μου δια-
 βάσουνε τρισάγιο ξέρεις... μπ'ας και δέ λύω-
 σω...έ.. όσο νάναι ψυχ'η π'ηρα στο λαιμό
 μου... τρισάγια πολλά.. όχι τόσο για μένα
 όσο για τ'ους άλλους ανθρώπους... που ξε-
 ρεις καμμι'ά φορά.. με βρίσκουν άλυτω
 και με περνάνε για “Αγιο... δέ θέλω να
 προσκυνάη ο κόσμος τις άμαρτίες..μου.

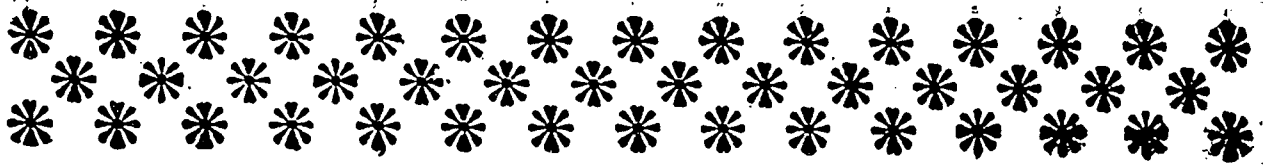
—Καλά λοιπόν...

Γέλασε ο γέρος γέλασε κι' ή θυγατέρα.
 Τούπισε τ'ο χέρι και κοιμήθηκαν. Τ'ά χαρά-
 ματα ή Ρήνη σκόρπισε στις κάμαρες τ'ά δά-
 κρυα πουχε μαζώξει τ'η νύχτα στις δυό της
 χουφτες. Τ'ο σπ'ίτι μύρισε λιβάνι κι' δξω
 στο κατώφλι ρίξανε ένα μαύρο πανί

“Ο μπάρμπας Νασούλης πέθανε.

Α Π Ο Τ Η Ν Ε Π Α Ρ Χ Ι Α

Ἐγαπημένε μου φίλε...
 ἔδιάβασα τὸ γράμμα σου γιὰ τὸ «Ρινόκερω» τοῦ Ἰονέσκο
 καὶ τὴ στυφή σας μοναξιά
 αὐτοῦ σὺς ἄξενες καὶ κροῦες λεωφόρους
 νὰ γράφετε ποιήματα τοῦ «ἄγχους»
 καθὼς κυλάει τὸ παιδί, ἀνάμεσα στὰ πόδια σας
 φωνάζοντας: «Παράρτημα, παράρτημα,
 τὰ κατορθώματα τοῦ κοσμοναύτη».
 Κι' ἔπειτα θυμήθηκα τὰ παιδικὰ μας χρόνια
 ἐκεῖνο τὸν καιρό,
 πὺν χαιρετούσαμε τὰ φωτισμένα τραῖνα
 πὺν σφύριζαν τὴ νύχτα
 Καὶ τὴν Ἄννούλα μας σιὰπέναντι παράθυρο
 μὲ τὸ γαλάζιο φόρεμα
 νὰ λέει τραγούδια τῆς ἀγάπης.

Ἐδίπλωσα τὸ γράμμα σου
 κι' ἀπέμεινα κοιτάζοντας τὴ νύχτα
 πὺν ἔρχεται στὰ βήματα τῆς μέρας
 μὲ τὴν ἀθόρυβη μεταβολὴ τῆς ἀναμμένης λάμπας
 καὶ τῆς σκιᾶς, παράξενα θλιμμένης
 πὺν ζάρωσε στὰ πόδια μας,
 καθὼς ἀπλώνεται ἡ σιωπὴ, στὸ λασπωμένο δρόμο
 καὶ τὰ κλειστὰ παράθυρα, σὺς ἀχυρένιες στέγες.

Τί γλήγορα πὺν ἔρχεται ἡ νύχτα!
 νὰ κάτσουμε καὶ πάλι
 ν' ἀκούσωμε τῆς ἀχλαδιᾶς τὸ θρηνο
 σιτὴν πόρτα μας ἀπ' ἔξω
 χωρὶς τὰ ὄνειρα τοῦ ταξειδιοῦ
 καὶ τοὺς γαλάζιους κύκλους τῆς χαρᾶς
 σὲ πολυκύμαντα λιμάνια,
 μήτε τὸν ἦχο τὸ γλυκό,
 ἀπ' τὸ καράβι πὺν σαλπάρει
 καὶ τὰ μαντήλια π' ἀνεμίζουνε
 σὲ φωτεινὰ παράθυρα.

Δὲν κλαίει ἀπόψε ἡ ἀχλαδιά
 μᾶς ἔλεγε ὁ Σαμουήλ
 —μ' ἓνα σακκούλι βότανα σιτὸν ὤμο
 πὺν κόνεψε σιτὴν πόρτα μας—
 τὸ μοιρολόγι τῆς Ἄννούλας εἶναι
 τῆς ὁμορφῆς Ἄννούλας

πού χάθηκε στή νύχτα,
 μὴ θέλοντας, ἔδω σιὸν ἔρμο τόπο
 βαθειὲς ν' ἀπλώση ρίζες
 γιὰ τὸ πικρὸ, τ' ἀγλύκαντο ψωμί
 καὶ νὰ δεχτῆ σιὸν ἄσπρο τῆς τὸν κόρφο
 τὸν νιὸ γαμπρὸ πού θάρχεται
 καλπάζοντας σὲ κόκκινη φοράδα,
 μὲ τὰ σγουρά, ἀχτένισια μαλλιά
 στὸ λιοψημένο μέτωπο,
 νὰ κλείσῃ μέσ' τῆ χούφια του,
 ἀψεῖς καὶ μούς αὐτῆς τῆς γῆς
 γιὰ τὴν καινούργια φύτρα

Κι' ὕστερα ;
 Ρωτήσαμε τὸ γέροντα,
 ρίχνοντας κούτσουρα χοντρά σιὸ τζάκι.
 — Ἀκουσαν τὴν κόρη
 κι' ἐρώταγε τίς σιράτες, πίσω ἀπ' τὸ βουνὸ
 «Μὴν εἶδατε τὴν τύχη, τὴν Ἀρχοντοκυρά,
 μπῆκα σιὸ παλάτι, κι' εἶδα τὴ σκιά τῆς,
 τρέχω νὰ τὴ βρῶ».
 Ἐπαιζαν οἱ ἴσκιοι, σιὰ γυμνά τῆς στήθη
 σιὰ λυτὰ μαλλιά
 κι' ἔκλαιγε ὁ ἀγέρας, σιὰ ξηρὰ κλαδιά.

Καὶ τὸ πρωί, χαράματα τῆς Κυριακῆς,
 ἤρθανε σιου ποταμοῦ τὴν ὕψη
 τῆς παιδικῆς τῆς κλίνης οἱ κυρὲς
 μὲ σπαραγμὸ περίσσιο
 κι' ἀπόθεσαν τ' ἀνάλαφρο κορμί
 σ' ἀγριολούλουδα καὶ πασκαλιές,
 σκορπίζοντας σιὸ μέτωπο καὶ σιὰ μαλλιά
 βενέτικα φλουριά, διαμαντικὰ τῆς Πόλης,
 καθὼς ἐκλαίγανε τριγύρω τὰ πουλιά,
 νάρθουν τοῦ δάσους οἱ θεές,
 μ' ἀθάνατο νερό, μὲ βότανα τῆς λησμονιᾶς,
 νὰ κράξουνε τοὺς ἴσκιους
 σιὰ γαλανὰ τῆς μάτια,
 λουλούδια τῆς χαρᾶς
 στεφάνια τῆς ἀγάπης.

ΚΩΣΤΑΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΟΙ ΓΙΟΡΤΕΣ ΔΩΔΩΝΗΣ

Είχαμε τὴ γνώμη πὺς τὸ ζήτημα τῶν ἑορτῶν τῆς Δωδώνης, ὕστερα ἀπὸ τὶς ἐπισημὰς καὶ τὶς συσκέψεις τῶν ἀρμοδίων, εἶχε βρῆ τὴ λύση του. Φυσικὰ ἡ ἀπόφασις πού πάρθηκε δὲν ἦταν ἐκείνη πού καὶ τὴν κοινὴ γνώμη θὰ ἰκανοποιούσε ἀπόλυτα ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπόθεσις τῶν ἑορτῶν θὰ ἐξυπηρετούσε στὴν ἐντέλεια. Γιατὶ ἡ Ἑταιρεία Ἑπειρωτικῶν Μελετῶν πού συνέλαβε τὴν ἰδέαν καὶ ὠργάνωσε δυὸ χρόνια συνέχεια τὶς ἑορταστικὰς ἐκδηλώσεις κατὰ τρόπο ὑποδειγματικὸ ἦταν ἡ μόνη ἐνδεδειγμένη νὰ τὶς συνεχίσῃ καὶ νὰ πλουτίσῃ ἀκόμα περισσότερο τὸ περιεχόμενό τους. Πειράματα σ' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὶς προσπάθειες ἐγκλείουν πολλὰς φορὰς κινδύνους θανάσιμους. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἀφοῦ ἡ Ἑταιρεία γιὰ νὰ ἀνταποκριθῆ στὸ πλῆθος τῶν ὑποχρεώσεών της πού ἀπορρέουν ἀπὸ τὶς καταστασιακὰς τῆς διατάξεις, παρεχώρησε σὲ ἄλλους τὴν πρωτοβουλία τῆς ὀργανώσεως — καὶ στὴν προκειμένη περίπτωση στὸ τμήμα τῆς Περιηγητικῆς Λέσχης τῆς πόλης μας — νομίζομε πὺς τὸ θέμα ἄρχισε νὰ ἀντιμετωπίζεται καὶ ἀπὸ ἀπόψεως εὐθύνων ἀλλὰ καὶ χρονικῶν περιθωρίων. Νὰ, ὅμως, πού ἡ εἰδησιογραφία τῶν ἡμερησίων

μὰς πληροφορεῖ ὅτι ὁ Ε.Ο.Τ. — ὁ μόνος ἀρμόδιος ὀργανισμὸς πού ἔχει τὴ βαρύνουσα γνώμη στὴν περίπτωσή μας — μόνον στὴν Ἑταιρεία Ἑπειρωτικῶν Μελετῶν βραβεύεται γιὰ τὴν ὀργάνωσις τῶν ἑορτῶν, θεωρώντος, ὅπως πρὸ πᾶνω ἀναφέρομε, πὺς οἱ πειραματισμοὶ δὲν ἔχουν θέση σὲ ἔργα βάρους καὶ εὐθύνης σὰν τὶς ἑορτὲς τῆς Δωδώνης. Καὶ τώρα, λοιπόν, τί γίνεται; Ἡ Ἑταιρεία Ἑπειρωτικῶν Μελετῶν δὲν τὶς ὀργανώνει, ὁ Ε.Ο.Τ., στοιχώντας ἐν προκειμένῳ καὶ μὲ τὶς ἀπάψεις τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἐμπροσπεπαγγελματικῶν σωματείων τῆς πόλης μας, ἐπιμένει πὺς πάλι φορέας τῶν ἐκδηλώσεων πρέπει νὰ εἴναι ἡ Ἑταιρεία, ποῖα θὰ εἴναι ἡ κατάληξις; Ἐπειδὴ φοβούμαστε πὺς στὸ τέλος ἡ ὅλη ὑπόθεσις θὰ ἀποβῆ σὲ βάρος τῆς πόλης μας ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑπείρου γενικώτερα κάνομε ἐκκλήσιν στὴν Ε.Η. Μελετῶν νὰ ἀναθεωρήσῃ τὶς ἀποφάσεις της. Γιατὶ αὕτη εἶναι φύσει καὶ θέσει ἡ μόνη ἀρμοδία νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ ὅλο ζήτημα μὲ τὴν ἐπιτυχία πού ἐγγυώνται καὶ ἡ πολυτίμη πείρα πού ἀπέκτησε ἀλλὰ καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν μελῶν καὶ συνεργατῶν της.

Η ΒΟΥΓΙΟΥΚΛΑΚΗ

Ἡ ἐμφάνισις στὴν πόλιν μας τοῦ θιάσου τῆς Ἀλικῆς Βουγιουκλάκη μὰς ἔδωσε ξανά τὴν εὐκαιρία νὰ διαπιστώσομε ἓνα γεγονός πού δὲν εἶναι καθόλου εὐόωνο γιὰ τὶς ροπὰς καὶ τὶς τάσεις τῆς νεολαίας μας. Ἡ Βουγιουκλάκη εἶναι ἀσφαλῶς μιὰ χαριτωμένη ἡθοποιός, αὐτὸ ὅμως δὲν δικαιολογεῖ τὶς ὁμαδικὰς ἐκείνης ἐκδηλώσεις ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν, τὶς ἀτελείωτες ἀναμονὰς μπροστὰ στὸ θέατρο καὶ τὶς ἐξολλὰς ἐπιθέσεις γιὰ νὰ ἐπιτύχουν αὐτογραφα. Τέτοιοι ἀγῶνες γίνονται μονάχα γιὰ ἰδανικά· καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσομε ὅτι εἶναι μεγάλη ἡ εὐθύνη τῶν μεγάλων ἀπέναντι τῶν παιδιῶν ἀφοῦ τὰ ἄφησαν νὰ σχηματίσων ἰδανικά τόσο φτηνά καὶ νὰ μεταβάλλωνται σὲ

μαχητικὴ μάζα προκειμένου νὰ πετύχουν μιὰ ὑπογραφή. Ὑστερα, ἐδῶ πού τὰ λέμε, δὲν πῆρχε ὕλη γιὰ θεοποίηση. Ἡ Β. εἶναι ἐνσυνεπιθητικὸ καὶ ἐξυπνο κορίτσι, οἱ καλλιτεχνικὰς τῆς ἀμὸς δυνατότητες, ἕως τώρα τὸ εὐχαιρῶδες, καὶ ὅπως ἔδειξαν οἱ ἐδῶ ἐμφανίσεις της, δὲν εἶναι ἀπεριόριστοι. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἀναληφθῆ μιὰ προσπάθεια ἀπὸ μέρος πᾶσι μεγάλων γιὰ νὰ διευκολυνθοῦν τὰ παιδιὰ σὲ νὰ διαλένε εἰδῶλα περισσότερο οὐσιαστικά.

##

ΟΝΟΜΑΤΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Οἱ τοπωνυμῖες εἶναι σπουδαιότατες πρὸς τὴν ἱστορία μὲ τὴν καθολικώτερη σημασία καὶ λέξεως καὶ δικαιολογημένα παρεβλήθησαν.

λίτες π.χ. κάθε μὴ Κωνσταντινουπολίτη ἢ νησιώτη ὠνόμαζαν «ἀρβανίτη». Ἐπίσης οἱ Κερκυραῖοι —ἀκόμα καὶ σήμερον— «ἀρβανίτες» ἀποκαλοῦν ὅσους προέρχονται ἀπὸ τὴν Ἡπειρο, ἐνοοῦντες ὅπως καὶ οἱ Κων)λίτες τὸν ἀπολίτιστο, ἄξεστο κλπ. Καὶ στὴν Κρήτη, ἀρβανίτες καὶ «λιάπηδες» ἀποκαλοῦν τοὺς Ἡπειρώτες ἀπὸ λόγους οἰκονομικῆς ἀντιζηλίας ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς Κερκυραῖους καὶ τοὺς Κων)πολίτες. Αἰῶνες δὲ ὀλοκλήρους «ἀρβανίτης» ἐσήμαινε ἀπλῶς τὸν στρατιώτη ὅπως τὸ Σολδάτος—στρατιώτης, πού σῶζεται κυρίως στὴν Ἑπτάνησο ὡς κοινὸ οἰκογενειακόν.

Οἱ Φαναριῶτες ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας κ. λπ. μετεχειρίζοντο γιὰ προσωπικὴ τους φρουρὰ καὶ στὴ δημόσια ὑπηρεσία ὀπλοφόρους —ὄχι ντόπιους— καλουμένους μ' ἓνα ὄνομα «ἀρβανίτες» οἱ ὁποῖοι ὅμως δὲν ἦταν Ἄλβανοί, ἀλλὰ ἀνακατεμένοι —Ἕλληνες, Βούλγαροι, Σέρβοι, Σλαῦοι. Τὸ παράδειγμα τῶν ἡγεμόνων δὲ ἀκολουθοῦσαν καὶ οἱ ντόπιοι ἄρχοντες πού εἶχαν κι' αὐτοὶ τοὺς «ἀρβανίτες» τους στὴν προσωπικὴ τους ὑπηρεσία πρὸς φύλαξι τῶν γαιῶν κ.λ.π.

Κατὰ τὴν ἐναρξὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὑπελογίζοντο ὅτι ὑπῆρχαν στίς ἡγεμονίες πάνω ἀπὸ 4 χιλιάδες τέτοιοι «ἀρβανίτες» πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους κατέφυγαν στὴν Ἑλλάδα καὶ βοήθησαν τὸν ἀγῶνα. Πάμπολλοι δὲ ἀπ' αὐτοὺς ἦταν γνωστοὶ μόνον μὲ τὸ ἐπώνυμο «Ἀρβανίτης». Μερικοὶ ἀπόγονοι τῶν ἐν λόγῳ Ἀρβανιτῶν ἀργότερα ἐξευγένισαν τὸ ὄνομα προσθέσαντες τὴν κατάληξι —άκης, —πουλος κ.ἄ. Ἔτσι ἐδημιουργήθησαν τὰ ἐπώνυμα Ἀρβανιτάκης, Ἀρβανιτόπουλος, Ἀρβανιτινός καὶ κατ' ἀναγραμμισμὸν Ἀραβαντινός κ.λ.π.

Ἀρβανίτης ἐπίσης ἐκαλεῖτο σὲ διάφορα μέρη γενικῶς ὁ προερχόμενος ἐξ Ἡπείρου καὶ Ἀλβανίας καὶ κατ' ἐπέκτασιν ὅλοι οἱ κτίσται ἐπειδὴ συνήθως οἱ ἐν λόγῳ τεχνίται ἦσαν Ἡπειρώται ἐξ οὗ καὶ τὰ Μαστοροχώρια τῆς Ἡπείρου, ὄνομα παραγόμενον ἀπὸ τὸ «μάστορας» = κτίστης. Τὸ μάστορας πού προέρχεται ἀπὸ τὸ λατινικὸν Magister = μάγιστρος, μαΐστωρ, μαΐστωρ, μαέστρος, ἐξευγενίσθη εἰς Μαστοράκος, Μαρτοριδῆς κ.ἄ.

Οἱ κτίστες ὅμως πού δὲν ἦσαν ἐγκατεστημένοι μονίμως σ' ἓνα τόπο ἀλλὰ περιεφέροντο ἀπὸ τόπου σὲ τόπο ἀνάλογα πρὸς τὴς ἀνάγκες τοῦ ἐπαγγέλματός τους, ἐκαλοῦντο καὶ Κιούσης, Γκιούσης ἢ Γκούσης, Τσοῦσης καὶ Τσοῦτσης, ὀνόματα πού παλλὰ ἐξευγενισμένοι σήμερον εἶναι γνωστὰ ὡς Κιουσόπουλος, Τσοῦσόπουλος κ.ἄ χωρὶς βεβαίως ὅλα αὐτὰ νὰ εἶναι ἀπόλυτα. Εἰδικὰ π.χ. περὶ Τσοῦτση εἶναι γνωστὸ ὅτι πολλὲς οἰκογένειες μ' αὐτὰ τὸ ὄνομα διεσκόρπισθησαν τὸ 1770 σὲ διάφορα μέρη, προερχόμενες ἀπὸ τὸ Βιθικοῦκι τῆς Κερκυρῆς πού κατεστράφη τότε.

Ἡ ἐξάπλωσις ὅμως τοῦ ὄρου καὶ τοῦ ἐπώνυμου «ἀρβανίτης» ὅπως ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω ὀφείλεται εἰς ἱστορικὰ αἰτία πού ὅπως εἴσαι εὐνόητο δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ ἐκτεθοῦν στὸ σύντομο τοῦτο σημείωμά μας. Γι' αὐτὸ περιριζόμεθα νὰ πούμε ὅτι προέρχεται, κυρίως διὰ τὴν Ἡπειρο εἶχαμε στὴν πραγματικότητὴν Ἀλβανικὴ τυρανία μὲ τὰ ἀπερίγραπτα σ' ἡμᾶς τὴν Ἑλλάδα καὶ Βαλκανικὴ ἐγκλήματῆς. Καθὼς ἐπίσης στὸ γεγονός ὅτι Ἕλληνες καὶ Ἄλβανοι Χριστιανοὶ ἐλογίζοντο ὡς ἓνα καὶ ἡ αὐτὴ φυλή.

ΣΠ. ΣΤΟΥΠΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἔστια», πιστὴ στὴν παράδοσὴ τῆς νὰ ἔχη ἀνοιχτὲς τὶς στήλες τῆς γιὰ τὴν ἐκφραση τῶν ὀποιοῦνδήποτε ἀπόψεων τῶν ἀναγνωστῶν τῆς, δημοσιεύει παρακάτω δύο ἐπιστολὰς: Μία τοῦ κ. Γιάννη Δάλια, πού θὰ μπορούσε νὰ τῆς ἔλειπε ὁ συμβουλευτικὸς τόνος πού τὴ χαρακτηρίζει, καὶ μιὰ ἄλλη τοῦ κ. Α.. Οἱ ἀναγνώστες μας ἄς βγάλουν συμπεράσματα ἀπὸ τὸ περιεχόμενό τους.

Φίλε κ. Διευθυντά,

Καλὰ εἶναι νὰ προσέχετε τὴ σωστὴ ἐκφραση ἀκόμη καὶ τῶν ἐκτακτῶν ἢ πρωτοφανέων συνεργατῶν σας. Προπαντὸς αὐτῶν, γιὰ τὴν ἀναγνωρισμὸν ἢ εὐθύνη καλύπτεται ἀπὸ τὴν ὑπογραφή τους.

Κάποιος «Δ.» λοιπὸν (σελ. 85—88 τοῦ 117 τεύχους τῆς «Ἡπ. Ἔστιας») κακομεταχει-

ρξεται πού και πού τή γλώσσα. Τρία παραδείγματα νομίζω πώς είναι άρκετά :

1) 'Ο όρος «προσωπολατρεία» σημαίνει απλά και καθαρά τήν πίστη ενός ανθρώπου ή μιὰς ομάδος στο πρόσωπο ενός πού έχει, ή νομίζεται πώς έχει μιὰ αξία—ποτέ στην αξία του έαυτοῦ μας. Κι' όμως κατ' επανάληψιν ὁ «Α» φαίνεται ν' άγνοεῖ αυτά τὰ στοιχειώδη. Καί νά ένας όρισμός του «Ἡ προσωπολατρεία, εἴτε με τή μορφή τῶν ἐλάχιστων βιωμάτων του όποιου ποιητοῦ, εἴτε με τή μορφή τῆς ὁμόζυγης προβολῆς με ἱστορικά μεγέθη, εἴτε με τή μορφή τῆς προσωπικῆς αὐταρέσκειας καί του καταποντισμοῦ τῶν άλλων κ.τ.λ.». Με ἀνάλογη παρανόηση μιλά επίσης κατ' επανάληψιν γιά «προσωπαγή πράγματα». Πασιφανές λόθος, γιατί ἄλλιως θά πρέπει ἐφεξῆς νά λέμε ἀντί π.χ. «εἶσαι ἐγωϊστής», «εἶσαι προσωπολάτρης», καί ἀντί «προσωπική γνώμη ἢ ὕφος», «προσωποπαγῆς γνώμη»..

2) Γράφει ἄλλοῦ «Προβάλλονται (έννοοῦνται ἐδῶ μερικά μοτέλ) σάν αἰσθητικά κατορθώματα, ἄλλά δέν ἐκμεταλλεύονται». Φυσικά θέλει νά πει δέ γίνεται καλὰ ἢ ἐκμετάλλευσή τους. Ναι, ἄλλά νά τὸ πει ἑλληνικά.

3) Ἀκόμη μιὰ περίοδος, «Βέβαια δέν πῆ γαίνα γιά τουρίστας, (πάλι ἐγώ, αὐτός πού γράφει δηλαδή, ἐδῶ ἀρχίζω νά χάνω τὸν προσανατολισμό μου, νόμιζα πώς θά διόβοζα γιά τὸ Σούλι, καί κάθε στιγμή προβάλλεται μπροστά μου «ἐγώ, ἐγώ, ἐγώ, παρακάτω μπορεῖ νά πει πώς κουράστηκε κ.τ.λ.». Προσωπικά (καί ὄχι προσωποπαγῶς!) ἔχω τή γνώμη πώς ἡ διατύπωση εἶναι κάπως ἄρμενική—δέ νομίζετε κι' ἐσεῖς;

'Ο «Α.» καί κάθε νέος συνεργάτης όποιουδήποτε περιοδικοῦ πρέπει νά προσέχει πρῶτα νά ἐκφράζεται ὀρθά. Προπαντὸς αὐτός, γιατί φαίνεται πώς δέν του λείπει ἡ φιλομάθεια, ἀφοῦ κατορθώνει σέ μιὰ σύντομη ἐπιστολή νά ἀπαριθμήσει ἰνόματα, ὅπως τοῦ Μ. Ναπολέοντος, τοῦ 'Οπενχάιμερ, τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Παλαμά καί τοῦ Καζαντζάκη.

Τώρα πῶς, ἀπ' τὸν Παλαμά καί τὸν Καζαντζάκη, καί οἱ λοιποὶ συγγραφεῖς τοῦ αὐτοῦ εἶδους συμβαίνει νά ἐκφράζονται «προσωποπαγῶς» (!) δηλ. ἐξομολογητικά (παραδείγματα Καβάφης, Σεφέρης, Ἐλύτης, στὰ ποιήματά τους—Παπαντωνίου, Οὐράνης στὰ ταξιδιωτικά τους) εἶναι μιὰ ἄλλη ὑπόθεση. Ὅπως μιὰ ἄλλη ἱστορία εἶναι τὸ πῶς ἡ ὑπόμνηση ἀναντίρροτων ἀληθειῶν, ὅπως εἶναι ἡ κατοχική πνευματική στάση τοῦ Μελά ἢ οἱ γενναῖες ἐκπαιδευτικὲς λύσεις τῆς περιόδου 1930—32, θεωροῦνται πολιτικολογία.

Ἀλλά ἄλλοῦ καί ἄλλιως τὸ τίμημα. Ἡ ἀπάντηση πρὸς τὸ παρὸν περιορίζεται στὴν καλή, καί ὄχι στὴν καλόπιστη γραφή.

Συναδελφικά
ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΑΛΛΑΣ

*
**

Φίλε Κύριε Διευθυντά,

Ἀπαντῶ ὅσο μπορῶ πῶς σύντομη στὴν ἐπιστολή τοῦ συναδέλφου σας καί νομίζω φιλόλογου κ. Γιάννη Δάλλα, γιατί ἐγώ τὴν γνώμη πῶς αὐτὴ ἡ ἐπιστολιμαία...φασαρία εἶναι πολὺ ἀνιαρὴ καί δυσβάστακτη γιά τὸν ἀναγνώστη.

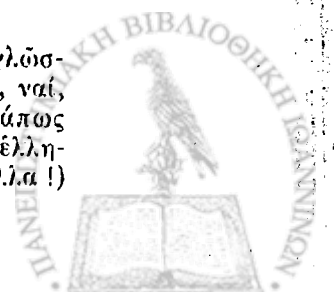
1. Ὁ συνάδελφός σας (δηλαδή ἐκδότης περιοδικοῦ) κ. Γιάννης Δάλλας χρησιμοποιεῖ τὴ μέθοδο τῆς μεταβάσεως σέ ἄλλο γένος. Ἐνῶ δηλαδή ἀπαντᾷ σέ ὀρισμένες ἀπόψεις μου, ἀποφεύγει κατ' εὐθείαν καί ἐπὶ τῶν οὐσιαστικῶν παρατηρήσεων νά δώσῃ ἀπάντηση, καί κατατρέφεται σέ δῆθεν γλωσσικὰ ἀτοπήματα. Ἡ μέθοδος εἶναι γνωστὴ καί στοὺς ἀπλοϊκοὺς ἀνθρώπους. Ἄν καταφέρω, σκέπτεται ὁ ἀπλοϊκός, νά ξηλώσω τὴ θέση τοῦ ἄλλου δείχνοντας πῶς δέν ξέρεי νά ἐκφραστῆ, μπορεῖ νά πείσω τὸν ἀναγνώστη πῶς καί οἱ ἴδιες οἱ γνώμες του εἶναι... ἄρμενικες.

2. Ἀκόμα ὁ κ. Γιάννης Δάλλας χρησιμοποιεῖ τὴν πάρα πολὺ γνωστὴ παραπλανητικὴ καί σοφιστικὴ μέθοδο νά ἀπομονώσῃ ἀπὸ τὸ ὅλο ζεῖμενο ὀρισμένες λέξεις καί φράσεις γιά νά ἀποδείξῃ πῶς ἡ γλωσσικὴ διατύπωση δέν εἶναι...«ἑλληνική». Τὴν ἀξιολόγηση καί τὴν κρίση αὐτῆς τῆς μεθόδου τὴν ἀφήνω στὸν καθένα.

3. Ὁ συνάδελφός σας καί φιλόλογος κ. Γιάννης Δάλλας ἀπὸ «θέσεως ἰσχύος» παρουσιάζεται γλωσσικὸς τιμητῆς καί ἀπονέμει πραιτωρικὸν δίκατον. «Καλὰ εἶναι νά προσέχετε τὴ σωστὴ ἐκφραση ἀκόμη καί τῶν ἐπιταγῶν ἢ πρωτοφανέρωτων συνεργατῶν σας», γράφει ἀπευθυνόμενος παραινετικά πρὸς ἐσᾶς, τὸν συνάδελφό του, καί «Ὁ Α. καί κάθε νέος συνεργάτης όποιουδήποτε περιοδικοῦ πρέπει νά προσέχει πρῶτα νά ἐκφράζεται ὀρθά», λέγει ἀπευθυνόμενος ἐπιτιμητικά σέ μένα.

Ποῦθε ἀντλεῖ αὐτὴ τὴν ἐξουσία;

4. Ἀλλὰ ἄς ἔλθωμε στὸ προζείμενο! Λέγει πῶς κάποιος Α. κακομεταχειρίζεται τὴ γλώσσα, πῶς ὁ κάποιος αὐτός ἄγνοεῖ αὐτὰ τὰ στοιχειώδη, με ἀνάλογη παρανόηση αὐτὸς ὁ Α. μιλά, ναι, ἄλλά νά τὸ πῆ ἑλληνικά, καί προσωπικά ἔχει τὴ γνώμη πῶς ἡ διατύπωση τοῦ Α. εἶναι κάπως ἄρμενική! Ὅμως ὁ ἴδιος καθόλου δέν ξέρει νά ἐκφραστῆ ἑλληνικά, γιατί κακοποιεῖ τὴν ἑλληνικὴ γλώσσα! Μερικὰ παραδείγματα (εἶται ὁ ἀναγνώστης θά νομίσῃ πῶς ὑπάρχουν καί ἄλλα!) νομίζω πῶς εἶναι ἄρκετά :

α) Γράφει: «Κάποιος Α.» λοιπόν, ...κακομεταχειρίζεται πού και πού τη γλώσσα». Ένώ στα ελληνικά είναι: «κακομεταχειρίζεται ποῦ και ποῦ τη γλώσσα». (Προβλ. Νεοελληνική Γραμματική, έκδοση ΟΕΣΒ, ἐν Ἀθήναις 1941, § 1069 και § 1046, 2). Μή μου πῆ τώρα πὼς ἔτσι θ' ἐλεῖ και τὸ γράφει, δηλαδή πάλι ἀπὸ θέσεως ἰσχύος και θεσμοθετῶν, γιατί ἄλλου γράφει «ἀπλᾶ» και ξέρει τὴν διάκριση ἀνάμεσα στὸ πῶς και στὸ πῶς.

β) Γράφει: και ἐπανάληψι ὁ «Α» και ἄλλου «κατ' ἐπανάληψιν γιά...». Δηλαδή και βέβαια αὐτὰ δὲν εἶναι ἐλληνικά, νὰ χρησιμοποιῆ τὸ ν ὅπως τοῦ ἄρεσει, και νὰ χρησιμοποιῆ τὴν κατάληξη τῆς γ' κλίσεως, ἐνῶ ἄλλου γράφει «ἐξφραση» και τὸ ὑπερδημοτικὸ «τῶν ἐξτακτων».

γ) Γράφει: «προσωπαγῆ πράγματα» (ἢ ὑπογράμμιση δική του) και ἄλλου «προσωποπαγῆς γνώμη», χωρὶς νὰ λήη ποιὸ εἶναι τὸ ὀρθὸ στά...ἐλληνικά!

δ) Γράφει: «ν' ἀγνοεῖ» και ἄλλου «νὰ ἀπαριθμήσει». Ένώ αὐτὸ εἶναι και ἄρρητο και βάρβαρο! (1)

ε) Γράφει. «ζι' ὁμως», ἀλλὰ «ζαὶ ἀλλιώως».

στ) Ἀκόμα στὸ κείμενο φαίνονται κάποιες δυσδιάκριτες διορθώσεις, ἄρα ὑπῆρξαν και δευτέρως φροντίδες—ἀλλὰ πὼς ἡ δεύτερη φροντίδα δὲν διώρθωσε και τὰ προηγούμενα;

Πὼς τώρα ὁ συνάδελφός σας κ. Γιάννης Δάλλας τολμᾶ, ὅταν σὲ μιὰ σύντομη ἐπιστολῆ περιπίπτει σὲ τόσα σφάλματα, νὰ σᾶς λήη πὼς πρέπει νὰ προσέχετε τὴ σωστὴ ἐκφραση, και νὰ λήη στὸν Α. νὰ προσέχη νὰ ἐκφράζεται ὀρθά, αὐτὸ εἶναι φυσικὰ τραγελαφικὸ. Ἐγὼ νομίζω πὼς και ὁ νεολογισμὸς «προσωπολατρεία» και τὸ ρῆμα «ἐκμεταλλεύονται» και ἡ...«ἀρμενικὴ διατύπωση» εἶναι ὀρθὰ και ἐλληνικά! Καὶ μπορῶ νὰ τὸ ἀποδείξω εὐχερέστατα, ἀλλὰ ἀρνούμαι νὰ τὸ κάνω, γιατί ἔχω τὴ γνώμη πὼς πρέπει νὰ ὑπακούσω και στὸ νόμο τῆς στοιχειώδους ἠθικῆς τάξεως.

Εὐχαρίστως νὰ ἀπαντήσω σ' ὅποιον ἔχει διαφορετικὴ γνώμη, ἀλλὰ πρῶτα νὰ μοῦ πῆ, και πῶς πολλὸ νὰ μοῦ γράψῃ τίς ἀντιρροήσεις του σὲ ὀρθὰ ἐλληνικά! Δὲ νομίζετε;

5. Ἀλλὰ ὁ συνάδελφός σας κ. Γιάννης Δάλλας κάνει και παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς οὐσίας

α) Λέγει πὼς δὲν τοῦ «λείπει (τοῦ «Α») ἡ φιλομάθεια, ἀφοῦ κατορθῶει σὲ μιὰ σύντομη ἐπιστολῆ νὰ ἀπαριθμήσει (sic) ὀνόματα, ὅπως τοῦ Μ. Ναπολέοντος, τοῦ Ὁπενγιάμερ τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Παλαμᾶ και τοῦ Καζαντζάκη». Ἀλλὰ συνεχίζει αὐτὸς και ἀπαριθμῆ και τὸν Καβάφη, τὸν Σεφέρη, τὸν Ἐλύτη και τὸν Παπαντωνίου και τὸν Ουράνη. Ἀλλὰ ἐγὼ νομίζω πὼς αὐτὸ θυμίζει τοὺς μάγους, στὸ τσίρκο ποὺ συναγωνίζονται ποῖος θα βγάλῃ μεγαλύτερες φλόγες και καπνὸ ἀπὸ τὸ στόμα του γιά νὰ καταπλήξουν τοὺς ἀφελεῖς. Καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ φυσικὰ ἀνοίγουν τὸ στόμα και θαυμάζουν!

β) Λέγει ἀκόμα πὼς μιὰ ἄλλη ἱστορία εἶναι τὸ πὼς ἡ ὑπόμνησις ἀναντιρροητῶ ἀληθειῶν, ὅπως εἶναι ἡ κατοχικὴ πνευματικὴ στάση τοῦ Μελά ἢ οἱ γενναῖες ἐκπαιδευτικὲς λύσεις τῆς περιόδου 1930—32, θεωροῦνται πολιτιζολογία». Ἀλλὰ ἐγὼ πρῶτα δὲν ἐγραψα πὼς ὑπενθυμίζοντας ἢ «Ἐνδοχώρα» τίς «γενναῖες» ἐκπαιδευτικὲς λύσεις τῆς περιόδου 1930—1932 κάνω πολιτιζολογία, ἀλλὰ ὅτι «κάνει πολιτικὴ» ὅπως ἔχει και διζαίωμα και γέρος, ἀκριβῶς γιά νὰ διαστειλῶ πὼς δὲν ἔχει διζαίωμα νὰ ἀρῆται και στὴν «Ἠπ. Ἐστία» νὰ «παῖξῃ ἐθνικὸ ρόλο», δηλαδή νὰ παίρῃη και πολιτικὴ θέση. Ὑστερα δὲν ἐπρόκειτο γιά τὴν ὑπόμνησι τῆς κατοχικῆς δράσεως τοῦ Μελά, (αὐτὸ ἔμμεσα ὑποδηλώνεται), ἀλλὰ γιά ἄλλη «συμπεριφορὰ» τοῦ Μελά, ὅπου ἡ «Ἐνδοχώρα» πάλι παρουσιάζεται τιμητῆς.

6. Τελειώνω—εἶπα πὼς θὰ εἶμαι σύντομος, ἀλλὰ μᾶλλον κάνω κατάχρησι τῆς φιλοξενίας—ζητώντας τὴν ἄδεια νὰ ὑπενθυμίσω στὸν συνάδελφό σας κ. Γιάννη Δάλλα ἕνα κείμενο ποὺ προέρχεται ἀπὸ λογοτέχνη τῆς γενεᾶς του, ἀν και ὕστερα ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐπίδειξι γνώσεων ποὺ ἔκανε μᾶλλον θὰ τὸ ἔχη ὑπ' ὄψει του. Ἄς εἶναι, τὸ ἀπευθύνω στοὺς ἀνυπερῆκτους ἀναγνώστες, γιά νὰ δοῦν πὼς ὑπάρχουν και διαφορετικὲς γνώμες και πρὸ παντὸς κ διαφορετικὸ ἦθος.

«Δὲν ὑποτιμῶμε ζανένα ν, δὲν παραγνωρίζομε τὴν, ἐπὶ μέρος, ἐγκυρητητα κανενός, δὲν ἀρνιόμαστε σὲ κανέναν τὸ δικαίωμα ἢ καλύτερα τὸ γέρος τῆς γνώμης του ποὺ εἶναι πάντα σεβαστὴ και πολυτίμητὴ συμβολή. Ἀλλὰ και κανενός ἢ γνώμη δὲ μπορεί νὰ εἶναι δεσμευτικὴ γιά ἕναν ὀλόκληρο κόσμον. Ὅσοι φιλοδοξοῦν τὸ ρόλο τῆς πνευματικῆς ἡγέτη βάζει ἄρχων, ἄς ἀποδείξουν ὅτι εἶναι ἄξιοι γιά τὸ βαρὺ φορτῆ. Ἀλλὰ μὲ ἔργον, μὲ πεισιζότητα, μὲ ἀτράνταχτη γνώση πάνω σ' ὅτι καταπιάνονται, μὲ σπουδαία ἐπιχειρηματολογία, μὲ αἰσθησι τοῦ χώρου και τῶν ἀπαιτήσεων μέσα στις ὁποῖες κινῶνται. Ἡ μέθοδος τῶν ἀπλοῖκων συλλογισμῶν και τῶν ἀυθαίρετων ἀποφθεγμάτων ἀλλὰ και τῆς κατασπίλωσις τοῦ ἄλλου και τῆς ὑπεροπῆς εἰρωνείας (ἢ ὑπογράμμιση δική μου) ὅταν θέλομε νὰ ξεγλυποστῆσομε, δὲν εἶναι δρόμος ποὺ ὀδηγεῖ στὸ σκοπὸ...» (Βλ. Μ. Ἀνταγωνιστάκης) [Κριτικὴ, συνέπειες και εὐθύνη

1. Τὸ ὀρθὸ βέβαια εἶναι «ν' ἀπαριθμήσει» ἔστω και κατὰ τὴ δική του γραφή

περιοδικό «Κριτική», τεύχος 16, Ιούλιος—Αύγουστος 1961, σελ. 146—147). Δεν νομίζετε και σεις πως έτσι είναι; Και έχουν αυτά χαμηιά σχέση με τη θεωρία του στίλβοντος ποδηλάτου και με τις παρααινέσεις «να προσέχετε»

Φιλικότατα

A.

ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΘΘΟΥΣ

Άγαπητή «Ήπειρωτική Έστια» και φίλοι πνεύματος και της τέχνης. Η σύγχυση, ο άγχος κι η άβεβαιότητα της εποχής μας, εν θέλει γενικά άπλές διαπιστώσεις, θέλει να αποτισθούν ακριβώς τα αίτια και να ξεριζωθούν. Μέσα στη σύγχρονη τούτη ρευστότητα, πρέπει να σπάσουμε το σιδερένιο κλουβί του κκεντρισμού, που μās περισφίγγει. Τα κινόμενα είναι θλιβερά και φέρνει την εϋθύτης κι η Διανόηση.

Οί πνευματικοί άνθρωποι θα μπορούσαν πάρουν την πρωτοβουλία για μιὰ γενικώρη διαφώτηση, όταν όλοι συναισθάνονταν την αποστολή τους. Θα συντελούσαν ανάλογα στη θεραπεία των ψυχικών καταστάσεων του ήθιού μας ξεπεσμού. Όμως εδώ θέλω να τονίσω καλύτερα πως πολλοί διανοούμενοι της χώρας μας φυγομαχούν, άδιαφορούν γενικά, όχι μονάκι για τούς λογής' συρμούς και τὰ πάθη, μὰ παιίζουν με άσέβεια και τὸ λόγο, και την χνη και τὰ προβλήματα και την αλήθεια.

Είνοι μιὰ ποικιλία άφηρημένων μοντερνιτών, όπου η κοιφότητα, ο έγκεφαλισμός κι νομπισμός έχουν παραγίνει. Μιὰ συσκοτιμένη σύνθεση, ύψηπετούς άεροβατισμού, εϊή ή συνισταμένη τους. Όσοσο δεν μπόρεαν να νιώσουν π.χ. ότι η κατανοητή Λογοχία είναι δύναμη που αλλάζει κι αναμορφών τον άνθρωπο. Ξέχωρα που ώρισμένοι ιθύντες την άπονεκρώνουν κιόλας. Αύτοι οί δη νεωτεριστές που κυλιούνται σε τελματωμέ ρεύματα, έχουν τέτια ξετσιπωσιά, να προδουν τις άερούχες φιγούρες τους με φράσεις κήτες που προκαλούν τὸ γέλιο. "Ολ' αυτά να: γεννήματα νοσηρών φαντασιών και ψυχο

λέσεων που άπρτίζουν ένα χαώδες σύνολο. Ι μοντέρνοι της άφηρημένης τέχνης, άνοιξαν αν κατήφορο αντίθετα προς την ιστορική έλιξη της ζωής. Δεν έννοούν πως η Τέχνη ρέπει να είναι ένα κοινωνικό οικοδόμημα έ κοινωνικό λειτουργημα, που να καλλιεργεί ην εϋαισθησία και να παρέχει τὸν έξευγενιμό και τή λύτρωση. Πως λοιπόν θα διαρφώσουμε έναν πολιτισμό καινούργιο, όταν μορφοποιοί δίνουν μιὰ Λογοτεχνία άμορφη, χωρίς καθαρότητα και ψυχή, χωρίς νοήματα,

ιδέες, συναισθήματα, εικόνες και χαρακτήρες;

Γιατί δεν πολεμούνται οί ώρισμένοι που άνίδρωτα άλωνίζουν τὸ καρπερὸ ἔδαφος τών άλλων, και μολύνουν την ατμόσφαιρα; Η ρεαλιστική κι ανώτερη άποψη γιατί δεν παίρνεται έξυγιαντικά; Γιατί η κριτική δεν άσκεΐται γενικά άμερόληπτα, δίκαια και σωστά; Άλλ' αν ποτέ έξαλειφτεί η έπιδημία της ούτοπίας και της εϋνοίας... τότε μόνο θα λαγαρίσουν τὰ θολά νερά από τὸ λίμνασμα της έμετικής μοντερνολογίας. Άλλοιως η κοινή γνώμη θα διαδαινει πλάι από τή σύγχυση και την άρρώστεια, και θα μολύνεται. Οί άνίκανοι να προσφέρουν έργα κοινωνικής άποτελεσματικότητας, είναι καιρός να κοινακένουν στη λούφα τών καθουκιών τους. Φτάνει πιά, ο ύπερρεαλισμός, η φατρία, τὸ άφύσικο πάθος, η άσκήμια και η πρόκληση. Ο άλλοπρόσωλος κόσμος πρέπει να κλονιστεί, να καταρρεύσει. Δεν χρειάζονται άναστειλόμενα με ψευτοπεριοδικά και φυλλάδια για μάταιες δάφνες κι έπιδείξεις. Αύτες είναι άρρώστειες καταδικασμένες άργά η γρήγορα άπ' τὸ χρόνο και τὸ θάνατο.

Υπάρχει μιὰ εξέλιξη στην Τέχνη, που προάγεται από πολλές κατευθύνσεις στην εποχή μας. Στη χώρα μας υπάρχει θέση υγιής, μὰ κιντυνεύει από την πνευματική νοσηρότητα κι από την ξεποισμένη άρνηση. Πελαγώνουν οί νέοι άνοζητητές, για νέες μορφές, και λιποταχτούν από την Άλήθεια, τὸ περιεχόμενο, και την πικρή γεύση της ζωής. Μωροεπίδειξη και καίηλεία στις καινούργιες τάσεις. Ψεύτικα, άμφίβολα, κι άκατανότητα κατασκευάσματα ένὸς σαπημένου άτομισμοϋ. Γράφουν για τὸ «θεοβήνα». Κι ο λαός τούς μυκτηρίζει.

Ντρεπόμαστε άληθινά για όλη αύτη την ιέρουλη παρασιτολογία της γενιάς μας. Και θα ντρέπονται πολύ οί μεταγενέστεροι για μās αν δε νιώσουμε την εϋθύνη μας να τούς χτυπήσουμε. Η να τούς δώσουμε τὰ καταπότη της θεραπείας για να τούς έξυγιάνουμε, χάρη της ήθικης ύπόστασης της Λογοτεχνίας μας και της ιστορικής ανάγκης. Κι αύτοι να σεβαστούν τὸν έαυτό τους, την κοινή γνώμη, τὸν πάσχοντα συνάνθρωπο, την πραγματική ζωή και την άληθινή τέχνη. Στριμώχνουν στο

μυαλό τους αποθέματα ξένων γνώσεων, που δεν τ' αντέχουν, κι απομονώνουν τα κύτταρα της πρακτικής αντίληψης της ζωής. Έτσι μοιραία φωλιάζει και το αίσθημα της άβεβαιότητας και της αντιζηλείας μέσα τους. Πιστεύουν υπεροπτικά πως η Τέχνη χρειάζεται σχολές και συνταγές. Όμως οι γνήσιοι, οι γόνιμοι και πηγαίοι δημιουργοί, είναι από γεννησιμού τους προορισμένοι. Έτσι κάθε ιεροσυλία στο πνεύμα και την Τέχνη, πρέπει να ξεσκεπάζεται, και να πολεμιέται χάρη της κοινωνίας, της ιστορίας και του πολιτισμού μας.

Ιωάννινα, Μάρτης 1962.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΜΑΛΑΜΑΣ

***

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«ΘΕΟΛΟΓΙΑ» Τ. ΛΒ', τ. Γ' και Δ', 'Αθήναι. «ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΕΣΤΙΑ» τ. 143—144, 146—146, Θεσ/νίκη. «ΝΕΑ ΠΟΡΕΙΑ», τ. 82—85, Θεσ/νίκη. «ΔΑΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ», τ. 38, 39—40, 41 'Αθήναι. «ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΕΧΝΗΣ», τ. 82, 83, 84, 85 'Αθήναι. «Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ», τ. 84, 85, 86, 87, 88 'Αθήναι. «Ο ΚΡΙΚΟΣ», τ. 133, 134, 135, Λονδίον. «ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ», (μετά του Μεγάλου Βιογραφικού Λεξικού), τ. 326, 327, 328, 329, 330, 'Αθήναι. «ΘΡΑΚΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ», τ. 5, 6, Ξάνθη. «ΖΥΓΟΣ», τ. 71, 72—75, 76, 'Αθήναι. «ΑΚΤΙΝΕΣ», τ. 227, 228, 229, 230, 'Ατ. 15, 'Αθήναι. «ΙΛΙΣΟΣ», τ. 24, 'Αθήναι. «ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ», τ. 'Αθήναι. «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ», 17, 18, Πάτραι. «ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ», τ.

28, 29, 30 Φλώρινα. «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ», τ. 14, 15, 16, 17, 18, 19 Λευκωσία. «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ», τ. 1, 2, 3)1962, 'Αθήναι. «ΠΥΡΣΟΣ», τ. 82, Κων)πολις. «ΣΚΟΥΦΑΣ», τ. 19—20, 'Αρτα. «ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ», τ. 14, 15, 16, 17, Λευκωσία. «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ», τ. 70, 71, 72, 73, 74 'Αθήναι. «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», (μετά του περιοδικού «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ»), τ. 23, 24 (1962), 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7)1962 'Αθήναι. «ΕΝΔΟΧΟΡΑ», τ. 13—14, 'Ιωάννινα. «ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ», τ. 110, 111, 112, 113—114, 115, 116, Χανιά. «ΔΩΔΩΝΑΙΟΝ ΦΩΣ», τ. 2, 'Ιωάννινα. «ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ», τ. Ν)δρίου—Δ)δρου, 1961 'Αθήναι. «ΜΕΤΕΩΡΑ», τ. 108-110 Τρίκαλα. «ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ», τ. 1, 2 Παρριεύς. «Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΞΩΠΕΡΙΚΟΥ», τ. 116, 117, Θεσσαλονίκη. «ΩΛΚΟΣ» (Β' περίοδος) τ. 1, 'Αθήναι. «ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ», τ. 14, 15, 16—17 'Αθήναι. «ΙΚΑΡΙΑΚΑ», τ. 2, 'Αθήναι. «Ο ΑΓΩΝ ΜΑΣ», τ. 15, 16—18 'Αθήναι. «ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΝ ΒΗΜΑ», τ. 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485 'Αθήναι. «ΛΕΥΚΑΔΙΤΙΚΑ», τ. 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42 'Αθήναι. «ΔΕΣΜΟΣ», τ. 7, Χαλκίδα. «ΝΑΣΣΙΚΑ», τ. 36, 37, 38, Κέρκυρα. «ΠΑΝΘΗΝΑΙΑ», τ. 33—34, 'Αθήναι. «ΔΕΛΤΙΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ», τ. 11, 124, 'Αθήναι. «Ο ΠΑΝ», τ. 12 (Περίοδος Γ'), 'Αθήναι. «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΕΑ» Βρυξέλλαι. «The Illustrated London News», «Life», «Efta Bulletin», «Commonwealte».

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

«ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ»

Σελ. 17	στίχ. 26	άντι	περιετοιχίσθησαν	να διορθωθῆ	εἰς	περιετοιχίσθησαν
" "	" 38	"	ἐφορταζόμενον	"	"	ἐφορταζόμενον
" 18	" 9	"	Νικ. Κουτσάκης	"	"	Νικ. Κουτσούκης
" 18	" 2	"	Βοίλα (Γιούστου)	"	"	Βοίλα (Γιούστου)
" 18	" 48	"	πέφηνας	"	"	πέφυνας
" 21	"	"	8 να προστεθοῦν, μετά την λέξιν Μεοτζάνης, και τὰ ἑξῆς: ἔγγονος ἐκ θυγατρὸς τοῦ Γεωργίου Τσουρέκα και ὁ Σπῦρος Σέρμας ἐκ Μηλιάς Μετσόβου			

* *

«Ο ΚΙΡΤΖΑΛΗΣ»

Σελ. 272	στίχ. 39	α' στήλη	άντι πληρωμένος	να διορθωθῆ	εἰς	πληγωμένος
" "	" 49	β'	προστασία μας	"	"	προστασία σας